

The Project Gutenberg eBook of Henrik Renqvist, by Matthias Akiander

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Henrik Renqvist

Author: Matthias Akiander

Translator: K. Peltolainen

Release date: October 21, 2015 [EBook #50264]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK HENRIK RENQVIST ***

Produced by Juhani Kärkkäinen and Tapio Riikonen

HENRIK RENQVIST

Kirj.

Matthias Akiander

Suomentanut K. Peltolainen

Alkuperäinen teos: "Historiska upplysningar om religiösa rörelserna i Finland."

Fr. M. Saukko, Sortavala, 1887.
Sortavalan kirjapainossa.

Henrik Renqvist.

Henrik Renqvist, talollisen Heikki Kukkosen poika Sonkojan kylästä ja Ilomantsin pitäjämästä, syntyi elokuun 1 päivänä v. 1789. Jo hänen aikaisimmassa nuoruudessaan ilmausi hänessä taipumus papilliseen toimeen, koska hän korkeilla kivillä ja järven rannoilla harjoitteli saarnaamaan. Siten heräsi hänessä myös palava halu kirjanlukemiseen, mutta isän niukat tulot estivät ajattelemastakaan hänen kouluttamisestaan; isä toivoi vaan, että tämä poika, joka oli vanhin veljeksistä, tulisi hänen jälkeensä maanviljelijäksi ja pysyisi isänsä säädyssä. Mutta kun pojan lukuhalu ei voitu tyydyttää isän kotona,

antoi isä hänen yhdessä provasti J. Molanderin molempain poikain kanssa nauttia kotiopettajan ylioppilas J. D. Schroederin opetusta. Opittuansa tämän johdolla puoli katekismoa ulkoa ruotsiksi ja vähän latinan kielioppia sekä harjoitettua kaunokirjoitusta, kirjoitettiin hän 17:llä ikävuodellansa Kuopion alkeiskouluun (trivialikoulu). Vuonna 1808, kun koulu sodan tähden suljettiin, oli Renqvist 2:lla luokalla. Täten pysähtyi hänen koulunkäyntinsä ja sen jatkamisen toiveet himmenivät siksi, kunnes hän, pysyäkseen luku-uralla, rupesi hankkimaan siihen tarpeellisia varoja. Sodan aikana alkoi hän pitää maakauppaa maantuotteilla ja kaikenlaisella tavarella, jota hän osti Sortavalasta ja möi Oulussa sekä muissa Pohjanmaan paikkakunnissa. Täten keräsi hän itselleen jommoisenkin omaisuuden, noin 1000 taaleria. Ja kun Kuopion koulu sodan jälkeen taas avattiin, luuli Renqvist käyttävänsä varansa parhain tietojensa jatkamiseksi. Hän tuli siis uudestaan Kuopion kouluun; mutta kauan hän ei siellä pysähtynyt, niinkuin nähdään seuraavasta.

Maakauppiaana matkustellessaan Oulussa, oli Renqvist ostanut, paitsi muutamia virsikirjoja, pari pienempää hartauden kirjaa, joista toinen oli Artur Dent'in "Kääntymisen Harjoitus." Tästä kirjasta luki hän kerran kohtia itsellensä ja äidillensä. Näin lukeissansa heräsi hän ensimmäisen kerran vakaisesti miettimään sielunsa iankaikkista onnea ja murehtimaan tilastansa iankaikkisuudessa. Sillä nyt huomasi hän olevansa kadotettujen joukossa, jotka eivät ole käyneet ahtaasta portista, mikä viepi autuuteen. Tämä murhe, vaikka sen pian muut huolet tukahuttivat, uursi kuitenkin juurensa niin syväälle hänen sydämeensä, ettei se koskaan sammunut. — Kuopion koulussa ollessaan kuuli hän puhuttaman, että kaupungissa oli moniaita heränneitä henkilöitä, niinkuin kulta- ja hopeaseppä Jaakko Lundström ja talollinen, sittemmin kirjakauppias, talollisen Ivar Juhana Wäänäsen veli, Pekka Wäänänen, joka murheellisen loppunsa vuoksi oli tunnettu, sekä että Nilsiään pitäjässä Juhana Lustig piti uskonnollisia kokouksia. Nyt syttyi Renqvistissä halu tavata tätä miestä ja olla hänen kokouksissaan. Ja toivonsa tyydyttämiseksi päätti hän joululomalla v. 1810 lähteä sinne. Tähän tulikin hyvä tilaisuus, kun näet talollinen Aaron Miettinen Maaningan kappelista sattui tulemaan Kuopion kaupunkiin, aikomuksessa lähteä Nilsiään, käydäkseen Lustig'in tuona. Renqvist suostui nyt Miettisen kanssa matkustamaan hänen seurassansa yhteiselle asialle. Mutta pitkälisten pyry-ilmojen tuottama kelirikko esti heidät pääsemästä Nilsiään, jonka vuoksi Miettinen pyysi Renqvistiä tulemaan kotiinsa Maaningalle, jonne myöskin odotettiin Lustig'ia joulun pyhinä. Niinmuodoin meni Renqvist Maaningalle, jonne Lustig'kin toisena joulupäivänä monioitten lahkolaistensa kanssa tuli. — Täällä herätti Lustig'in esitelmä Renqvistin uudestansa murehtimaan sielunsa autuudesta. Sentähden alkoi hän, Kuopioon palattuansa, käydä heränneitten henkilöiden luona ja pitää seuraa heidän kanssansa. Ja kun hänen opettajansa sekä toverinsa alkoivat häntä nuhdella siitä, että hän liittäytyi noihin heränneisiin, joita tällä paikkakunnalla kutsuttiin uskonnollisiksi haaveilioiksi, piti Renqvist parhaana erota koulusta. Siten jätti hän Kuopion koulun talvella v. 1811, varsinkin kun hän näki, ettei hänellä ollut kykyä papiksi eikä seurakunnan opettajaksi niin kauan, kun luuli kylläksi oleman murehtimista oman sielunsa autuudesta. Isänsäkään ei laittanut häntä kouluun kasvattaakseen pappia, mutta oman taloutensa vuoksi, että poika, opittuansa kirjoitusta ja lu'unlaskua, auttaisi isäänsä talouden asioitten muistoon kirjoittamisessa.

Sillä välillä jatkoi Renqvist herättävän kirjallisuuden tutkimista, taitaaksensa kotonaan neuvoa lähimmäisiään autuuden opissa. Ja hankkiakseen itsellensä sekä kotiseudulleen kirjoja, matkusti hän Turun kaupunkiin. Täällä etsi hän hurskaita sydämiä. Samaan aikaan oli vielä Turussa Zinzendorfin opin lahkolaisia ja niitten joukossa kirjansitoja-vanhin J. Agrelius, jonka luona Renqvist majausi. Tämä mies saattoi Renqvistin muuttamaan ajatuksensa tulevaisesta vaikutus-alastaan. "Se ihminen", sanoi hän Renqvistille, "menettelee väärin, ken ei vaella Jumalan viittaamaa tietä. Jos Jumala tahtoo käyttää sinua kädessään aseensa toimittamaan Hänen työtään, teet sinä väärin, jollet seuraa hänen antamiaan viittauksia kanssa-ihmisiesi johdattamisessa totuuden ja hyvän avuin tiellä. Mutta taitaaksesi johdattaa muita, on sinun ensin itse opittava tuntemaan totuus; sinun tarvitsee hankkia tietoja ja saavuttaa itsellesi tieteellinen perustus ahkeralla tutkimisella." Tämän kehoituksen mukaan alkoi Renqvist pitkittää keskeytettyä oppimistansa linnansaarnaajan Juhana Lönnmark'in johdolla. Heti sen jälkeen ehdotteli Agrelius hänen vaihettamaan nimensä Kukkosesta Renqvistiksi (ren — puhdas, qvist — oksa; puhdas oksa totisessa viinapuussa). Turussa ollessaan vaipui Renqvist syvään sielunhätään, nimittäin suureen hengelliseen ahdistukseen. On huvittavaa saada likemmin tuntea hänen sisällistä tilaansa tänä aikana. Valmistautuessaan Herran pyhälle ehtoolliselle, oli hän lukenut ja tutkinut ne 100 Kristillisyyden ojennusnuoraa, jotka ovat Dentin "Kääntymisen harjoituksessa." Mutta vaikka hän, heräämisensä jälestä Kuopiossa, vältti, ei ainoastaan ehdollista syntiä, vaan myös kaikkia, mikä antaisi aiheutta syntiin, oli ahkera rukoilemisessa ja Jumalan sanan tutkimisessa, kävi usein Herran ehtoollisella ja Turussa melkein joka päivä kirkossa, ei hän kuitenkaan luullut elävänsä nimitettyjen elämän sääntöjen mukaan, ja uskoi olemansa kokonaan eksynyt sielunsa autuutta etsiessään, ja silloin oli hän niin onneton sielun ja ruumiin puolesta, ettei muka Jumala eikä ihmiset voineet häntä auttaa. Sittemmin synnytti hänen sairastamisensa mitä kammottavimpia ajatuksia ja kuvia. Siten luuli hän olevansa pahantekijänä kahlehdittu ja lähetetty kotiseudulleen Ilomantsiin. Vieläkin kuvitteli hän, etteivät ihmiset synny luonnollisella tavalla, vaan tulevat ylös maasta, niinkuin pienet olennot, joita vanhemmat henkilöt, joiden joukossa ne ilmestyvät, sitte kasvattavat ja nämä henkilöt siitä kutsutaan vanhemmiksi. Samoin eivät ihmiset muka kuolekaan luonnollisella kuolemalla, vaan ainoastaan

tapaturmasta, itsemurhasta, tahi toisten toimesta. Ne, jotka eivät näin kuole, saavat elää iankaikkisesti; mutta jolleivät elä niinkuin heidän pitäisi, kärsitään heitä jonkun aikaa maailmassa, mutta viskataan sitte, kädet ja jalat sidottuina, ulkonaiseen pimeyteen. Ja jos niinkin tapahtuisi, että jotakuta ihmistä ei viskattaisi pimeyteen, naulitaan hän korkeaan ristinpuuhun, joka pystytetään korkealle vuorelle, semmoiselle kuin Renqvist, asuessaan nyt Jokikadulla, näki edessään Aurajoen toisella puolella. Ja tähän ristiin naulittuna, sanoi kiusaaja, olet sinä elävä iankaikkisesti. Tämmöiset kuvitelmat taivuttivat Renqvistin lopettamaan elämänsä hukuttamalla. Tämä päätös mielessään, läksi hän eräänä päivänä syksyllä v. 1811 asunnostaan ulos, jolloin piika, jota oli käsketty häntä silmällä pitämään, seurasi häntä. Tultuansa Turun sillalle, viskautui hän käsipuitten ylitse jokeen; mutta läsnäolevat henkilöt vetivät hänen heti ylös, enempää vahingoittumatta. Heti talvikelin tultua, lähetettiin hänet ylioppilas Juh. von Becker'in kanssa kotipuolelleen. Joulun pyhinä petille päästyään vanhempiensa luo, ottivat he kyynelsilmin hänen vastaan, mutta hän ei tuntenut heitä. Keväällä v. 1812 alkoi hän parantua, mutta, kun ei luullut tulemansa entiseen terveyteensä vanhempiensa kodissa, läksi hän puolisairaana takaisin Turkuun, jossa hän jälleen sai täydellisen sielun ja mielen terveyden. Saadakseen lukemisensa jatkamiseen tarpeellisia ruumiin ja sielun voimia, mielti hän koko vuoden vanhempiensa luona, kunnes hän kesällä v. 1813 palasi Turkuun. Tänä kesänä teki hän ensimmäisen matkansa Tukholmaan, jossa kaupungissa hän sittemmin vuosina 1815 ja 1816 uudestaan kävi. Tukholmassa hän kävi jumalisuuden harjoituksissa veljesten seurakunnan kirkossa, asui saman seurakunnan jäsenen kirjanpainaja Sam. Rumstedt'in luona, ja tutustui Skeppsholman (Laivasaaren) pastorin Häggman'in sekä kappalaisen Juh. Wätterdahl'in kanssa. Kun Tukholman Evankelinen seura halusi saada asioitsian kirjasiensa levittäjäksi etelä Suomessa, esitteli Wätterdahl v. 1816 Renqvistin mainitun seuran jäseneksi, jonka perästä Renqvist täytti tehtävänsä levittämällä seuran kirjasia Turussa, Helsingissä ja Porvoossa. Tämä toimi tuotti Renqvistille sen edun, että seura, joka tahtoi edistää hänen opintojensa jatkamista, lahjoitti hänelle kaikki tulot kirjoista, jotka hän sai myödyksi. Kirjevaihtoa pitkitti Renqvist Wätterdahl'in kanssa sittemmin aina vuoteen 1821 (katso kirjeitä n:o 1-6).

Turussa ollessaan kävi Renqvist jokaisena sunnuntai-iltana hartauden harjoituksissa, joita pidettiin joko salvumies Malm'illa taikka räätäli Mikko Akerroos'illa. Kauan kyllä näytti Renqvistin mielestä kummankin miehen oppi oikealta; mutta tutkittuansa Raamatun rikisteriä ja Juh. Arnd'tin Totinen kristillisyyden nimistä kirjaa, havaitsi hän Malm'in opin oikeastaan perustuvan kuolleeseen uskoon, hän kun puhui paljon evankeliumista, mutta ei sanottavasti mitään laista. Renqvist erkani siis Malm'ista ja seurasi Akerroos'ia, joka puhui yhtä paljo laista, tuun evankeliumistakin. Tämän räätälin luona piti hän sittemmin asuntoa. Ne muut, joiden kanssa hän Turussa tuli tutuksi, olivat: Juh. Paterson, jonka hän, tämän matkatessa Tukholmasta Pietariin, tapasi v. 1811 kirjansitoja Agrelius'ella. Samassa talossa hän myös tutustui Taivassalon provastin Juh. Utter'in kanssa. Pernoon provastin Rancken'in luona kävi hän v. 1814, ja tuli siten tutuksi hänen sisarensa, provastin lesken Malm'in kanssa, jonka mielen-heimolaisia olivat Turussa leskirouva Trapp ja leski Hamberg; jotka kaikki olivat kristillisyydessänsä totisia ja autoivat Renqvistiä hänen oppi-ajallansa Turussa.

Vuonna 1816 pääsi hän vihdoinkin ylioppilaaksi Turussa ja v. 1817 papiksi vihittynä apulaiseksi Liperiin. Elähytettynä hartaimmalla halulla työskentelemään Jumalan kunniaksi ja kanssa-kristittyinä iankaikkiseksi onneksi, ryhtyi hän nuoruutensa innolla pyhään kutsumukseensa, joka oli vaikutusalaansa tarkoitus, ja saapui Liperiin lujalla aikomuksella parhaan kykynsä ja ymmärryksensä mukaan hoitaa lähetystointansa. Mutta muutamia vuosia virkaa toimitettuansa, huomasi hän, kuinka hänen ihanimmat luulottelunsa tulemasta vaikuttavuudesta vaihtuivat pelkäksi suruksi ja vastukseksi. Luokaamme sentähden pikainen silmäys sen seudun hengelliseen tilaan, mihin Renqvist oli kutsuttu sielunpaimeneksi.

Liperin seurakunnassa oli jonkun aikaa ennen ollut opettajana jumalinen mies, provasti H. Montin. Tämä pastori oli kaikella tavalla ja kaikissa tilaisuuksissa, niinkuin lukukinkerissä, rippikoulussa ja sairaitten luona käydessään, koetellut kuuliainsa sieluja ylentää, vahvistaa ja johdattaa heitä autuuden opissa; ja sen ohessa koki hän hävittää julkisia paheita, niinkuin juopumusta, tuhlaavaisuutta, valaista yksinkertaisia epä-uskon ja taikauskon vaarallisista seurauksista ja saada hylkäämään kaikki syntiset huvitukset, niinkuin tanssit ja kortin lyönnit y.m. Jumalisuuden siemenet, jotka hän kuusitoista-vuotisella vaikutus-ajallaan (1784-1801) kylvi, juurtuivat tosin, mutta ennättivät hedelmöidä ainoastaan muutamissa yksityisissä ihmisissä, koska suurin osa kansaa hänen kuoltuansa vajosi entiseen suruttomuuteensa ja syntisyyteensä. — Renqvist koetti seurata Montin'in jälkiä kohottaakseen langenneita ja johdattaakseen pimeydessä vaeltavia totiseen valoon. Sillä jo palveluksensa ensi aikoina hän surulla huomasi, että, ehkä seurakunnassa oli kirjaa taitavia henkilöitä, tavattiin siellä kuitenkin niin taitamattomia uskonopissa, jotteivät tienneet vähääkään maailman Luojusta, eikä Vapahtajasta edes nimeltään, vielä vähemmän oliko hän ihminen, enkeli tahi Jumala, eivätkä tienneet leipäkö vai viina Herran ehtoollisessa jaetaan ensin. Koko pitäjässä oli ainoastaan seitsemän Raamattua, monelta perhekunnalta puuttui virsikirjakin, puhumattakaan muista uskonnollisista kirjoista. Jumalan sanan viljely ei siis kansassa ollut yleisesti käytännössä, sitä vastoin moni harjoitti taikauskoa, juoppoutta ja huoruuden syntiä; sillä paloviinan kauppiaita oli kaikkialla, korttia pelasivat

pyhäpäivänä nuoret ja vanhat, noituutta harjoitettiin hautausmaalla perjantai- ja sunnuntai-öinä, ja vihkimättömät parikunnat siittivät lapsia [Tämä lyhyt kuvaus seurakunnan tilasta on ote laveammasta kertomuksesta, jonka Renqvist Waasan hovioikeuteen lähettämässä valituksessaan kirjoitti kansan elämästä Liperissä.]. Seurakunnan pastori, joka kymmeninä vuosina oli kuluttanut voimiaan vähästä palkasta sotapappina, oli hyvä-luontoinen mies, joka sovinnolla ja suopeudella sekä kristillisellä tyyneydellä vastusteli seurakunnassa vallitsevia paheita, hyvin tietäen, että ympäristöllä olevain seurakuntien väestö ei ollut parempi [Katso muun muassa Kiteen pitäjistä Suomen muistettavia miehiä, II osa sivu. 88 muist.]. Renqvist tahtoi käydä toista tietä ja koetella voimakkaammin vaikuttavia keinoja. Ne olivat: 1:ksi rukousten aamuin ja illoin pitämällä synnyttää kotohartausta; 2:ksi selittää katekismoa ja autuuden oppia kaikkialla, missä kansa kokoontuu hänen ympärillensä, joko sairaitten luona tahi pitäjällä muissa virantoimituksissa ollessa ja paitsi sitä kaikkina lauantai-iltoina kotona omassa huoneessaan; 3:ksi hankkia ja levittää aapisia ja katekismoja, virsikirjoja ja Raamatuita ynnä muita herättäviä kirjoja; 4:ksi hylätä entiset irstaiset tarkastusmiehet ja asettaa kylihin useita raittiita niitten sijaan, joiden oli valvominen siveyttä ja ilmoittaminen paheissa eläviä nuhdeltaviksi; 5:ksi kehoittaa kirjaa taitavia henkilöitä kylissä opettamaan vanhempia ihmisiä kirjanlukuun ja vaatia vanhempia pitämään huolta nuorempain lastensa opetuksesta; 6:ksi panna jalkapuuhiin niitä, jotka jumalanpalvelus-aikana oleksivat Jumalan huoneita ulkona kirkon mäellä ja 7:ksi toimittaa kirkon lähelle tupa, joka sopisi seurakunnan kaukaisimpain seutujen asukkaille kirkkomajaksi ja kokoushuoneeksi sekä lapsille, joita Renqvist opetti lauantain aamupuolilla että kirkkoväelle, jota hän neuvoi saman päivän iltapuolella [Kaikki nämä pykälät ovat otetut Renqvistin hovioikeuteen lähettämästä, edellisessä muistutuksessa mainitusta valituskirjasta.]. Ei ole vaikea arvata täänmoisten hankkeitten herättäneen vastenmielisyyttä ja nurinaa. — Ensimmäisenä palvelusvuotenaan ei Renqvistille onnistunutkaan saattaa enempää, kuin kahdeksan henkilöä koko seurakunnassa heränneeksi ja todelliseen parannukseen; seuraavana vuonna lisääntyi heidän lukunsa kahdellatoista, mutta kolmantena vuonna levisi herääminen jo koko seurakuntaan. Renqvist järjesti silloin heränneille lyhyen ohjeen, jossa hän selitti, mitä heidän Jumalan kymmenen käskyn mukaan oli seurattava jokapäiväisessä elämässä (katso kirj. n:o 7). Heränneitten ja suruttomain välillä syntynyt ero tuotti puolueen uusien parannuksien perustajaa vastaan, joista ei tiedetty mitä ne aikaan saattaisivat, sillä yksinkertainen, vaan viehätetty kansa ehkä häiritsisi vaarallisilla vehkeillä seurakunnan järjestystä semmoisen miehen johtaessa, joka kenties ei voisi estää ja hillitä vahingollisia liiallisuuksia.

Tästä pelästyneenä ilmoitti seurakunnan pastori, provasti R. J. Perander asian tuomiokapituliin kirjeellä lokakuun 20 päivältä v. 1820, jossa hän valitti apulaisensa liiallisia katumus- ja hartausharjoituksia myöhään illoilla ja öillä ja mieletöntä, innostelevaa utteruutta, mikä myöskin puhkesi mitä sopimattomimmiksi puheiksi saarnatuolissa. Ja kun provasti sen ohessa sanoi Renqvistin tahtoneen tunkeutua toimi-alalleen, päättää, asettaa ja järjestää seurakunnassa provastin luvatta sekä osottaneen itsellensä ynseyttä ja loukkaamaa kohtelua puheissaan ja kirjoituksissaan, pyysi hän sen johdosta, että Renqvist muutettaisiin Liperistä pois ja jätti konsistorion tutkittavaksi, minkä rangaistuksen Renqvist ansaitsisi esimiehelleen, provastille osoitetusta ynseydestään.

Tämän valituskirjeen johdosta määräsi konsistorio kontrahtiprovastin saamaan selvää kaikista näistä provastitarkastuksessa ja myöskin tutkimaan oliko Renqvist Liperissä ollessansa opissaan ja elämässään osoittanut mitään erinomaisuutta. Tarkastuksen toimitti Kaavin kirkkoherra, kontrahtiprovasti Samuel Kiljander maaliskuun 3-5 pv. 1821, tavalla, jonka kirje n:o 8 näyttää. — Ja tarkastaja lähettäessään pöytäkirjan tuomiokapituliin, ilmoitti hän havainneensa Renqvistin sekavaksi ja horjuvaksi vastauksissaan, mutta kuitenkin työssään varsin ahkeraksi ja väsymättömäksi, ja sanoi vielä Renqvistin niin kansakkaassa seurakunnassa, kuin Liperi on, mahdollisesti vaikuttavan haaveksivaisuutta, koska yksinkertainen kansa helposti käsittäisi väärin hänen utteruutensa ja siten joutuisi rikoksiin; jonka vuoksi Kontrahtiprovastikin piti Renqvistin pois muuttamisen tarpeellisena, ja luuli hänen sopivimmaksi työskentelemään jossakin vankihuoneessa. — Kun Renqvist puolestaan näki, ettei hän tarkastuksessa saanut kylläksi aikaa antaakseen tarpeellisia selityksiä kanteen vastaamiseksi ja kumoamiseksi, lähetti hän konsistorioon puolustuskirjeen, jossa hän syyttää pastoriansa kirkkokurin ja monen muun seikan laiminlyömisestä, väittää tarkastuksessa olleita asioita niin löyhästi käsitellyn, ettei hän, eikä kenkään rehellinen mies, siihen tyytyisi ja vaatii sentähden uutta ja tarkempaa tutkintoa, sekä ilmoittaa viimeiseksi seurakunnassa olevan 111 henkilöä, joista nuorimmat ovat syntyneet v. 1793; vaan eivät ole päästetyt Herran ehtoolliselle, 46 parikuntaa, jotka luvattomasti elävät yhdessä ja siittävät lapsia ja 8 sääty-henkilöä, jotka useamman vuoden laiminlöivät käydä Herran pyhällä ehtoollisella. Seurakunnan pastorin ja kontrahtiprovastin tästä vastattua, kutsuttiin Renqvist konsistorioon kuulustettavaksi tässä kirjoituksessa olevista seikoista. Kuulustelu pidettiin elokuun 14 pv. 1822 ja siinä valmistettu pöytäkirja on tässä myöhemmin n:o 9. Tämän tutkimuksen perästä näki konsistorio olevan syytä pyytää maallisessa oikeudessa ratkaistavaksi seuraavat seikat: 1:ksi onko kiertokouluopettaja Hasselin, Renqvistin syytöksen tavoin alituisesti juovuksissa ja harjoittaa kylissä tappelua? 2:ksi jättikö provasti Perander v. 1818, saatuaan kaksi kutsumusta antamaan Herran ehtoollista sairaalle, nimeltään Anna Nupponen, Lehmonahon kylästä, Kontiolahden pitäjältä, täyttämättä sanotun toimen? 3:ksi onko pappismies Renqvist muutamassa kinkerilu'ussa erästä

viisitoista vuotista poikaa vitsalla pakoittanut tunnustamaan näpistämistä? ja 4:ksi oliko talollinen Heikki Tuhkunen, jonka Renqvist ehtoolliselta pois käski, pyhälle sakramentille kirjoitettu ja rippisanoja kuulemassa ollut sekä minkälainen tämä poiskäskeminen oikeastaan oli, ja kuinka oli Tuhkusen juoppouden laita?

Mutta ennenkun näitten asioiden tutkiminen kihlakunnan oikeudessa ennätettiin alottaa, piti pispä tarkastuksen Liperin seurakunnassa helmikuun 23-27 pv. 1823. Siinä pidetystä pöytäkirjasta otamme tähän H. Renqvistiä koskevat asiat ja syytökset.

Talollinen Paavo Sorsa, Käsämän kylästä, ilmoitti useamman talonisännän hartausharjoitusten nimellä kokoavan luokseen nuorta kansaa, miehiä ja naisia, jotka näissä kokouksissa ovat muka osoittaneet semmoista käytöstä, joka nähtävästi ilmaisee hillimättömiä himoja ja tuhlaavaisuutta, sekä armovuoden-saarnaaja Renqvistin Herran ehtoolliselta sulkevan niitä vanhempia ja isäntiä, jotka toimittivat kanteeseen tämmöisiä häiriöitä. Seurakunnalta kysytyä myönsi se Sorsan ilmoituksen oikeaksi; mutta kun moniaat kokouksissa käyneet, jotka nyt seisovat likinnä alttaria, koettivat huudoilla seurakuntaa häiritä, eikä mitään järjestystä saatu ja kun päivä oli ehtoopuoleen kulunut, jätettiin osia seuraavaan päivään, jolloin kaikki asianomaiset saivat tässä asiassa ilmoittaa itsensä pispälle ja muille, tarkastajille pappilassa.

Seuraavana päivänä jätti talollinen Pekka Juhananpoika Waris, Taipaleen kylästä kokoukselle seuraavan kirjoituksen:

Kääntymys-harjoituksen ja jumalanpalveluksen nimessä pidetään tässä seurakunnassa sekä kirkon lähellä olevassa, en tiedä minkä virkavallan rakennuttamassa, niin kutsutussa rukoushuoneessa että kyläkunnissa yksityisten kodissa h:ra armovuoden-saarnaaja Renqvistin johdolla kokouksia, jotka rukousmuodossa, ulkonaisissa seremonioissa ja muissa heidän ottamissa tavoissaan erovat seurakunnissamme tähän asti tavallisista ja hyväksytyistä. Onpa myöskin onnistunut näitten kokousten kannattajalle saada lukuisasti lahkolaisia. Siitä vuotanutta tai mahdollisesti vuotavaa hengellistä hyvää olen minä tosiaankin kovin vähänäköinen arvostelemaan, mutta siitä lähtenyt kansakunnallinen paha on varsinkin hyvin tunnettu, sillä työnhalua, yleistä velvollisuuden täytäntöä ja kristillistä nöyryyttä ja sovinnollisuutta noissa, jos niin saan heitä kutsua, uskonnollisissa haaveksioissa kokonansa kaivataan. Varsinkin on tämä lahko osoittautunut peloittavaiseksi synnyttäessään lukemattomia hämmennyksiä perheisin: vihaa ja katkeruutta aviopuolten välille, lapset tottelemattomiksi vanhemmilleen ja palveliat isännilleen. Minun, 12 henkisen perheen isän, on surulla ja mielikarvauksella täytyntä kärsiä suurinta nurjuutta ja halveksimista varsinkin kahden lapseni puolelta, jotka vastoin tahtoani ovat heittäytyneet noihin harjoituksiin; niinpä, — minun 23-vuotinen poikani on luopunut luotani ja nyt kuleskelee ympäri työttömänä hartausharjoituksissaan melkein kuin heikkomielinen. — Tämän omani, ja niin sanoakseni, koko seurakunnan vaarallisen tilan uskallan nöyryimmästi jättää korkeasti oppineen h:ra pispän huomioon anoen samalla neuvoa, miten minä omasta kohdastani koettanen korjata sattunutta onnettomuutta.

Tähän lisäksi Waris suullisesti armovuoden-saarnaaja Renqvistin olevan syynä kaikkeen tuohon hämmennykseen ja mainittuja rukoushetkiä tavallisesti pidettävän yönaikana, jonka vuoksi niihin osaa ottavaiset sen perästä makaavat päivällä sekä muuten vaeltavat ympäri markkinaväen tavalla.

Kuudennusmies Antti Perkinen myöskin mainitsi armovuoden-saarnaaja Renqvistin rakennuttaneen kirkon lähelle niin kutsutun rukoushuoneen, johon sangen suuri kansa-joukko, usein 5 à 600 henkeä kokoutuu, sekä näissä kokouksissa usealta varastettavan eväät ja vaatteet; vieläkin lisäsi Perkinen, armovuoden-saarnaaja Renqvistin osoittaneen ynseyttä pastorilleen, provosti Peranderille ja ilmoitti armovuoden-saarnaajan edellisenä syksynä rippilapsille pitämässä tavallista pitemmässä luetuksessa epäjärjestyksen ja vallattomuuden vallinneen semmoisen, että Renqvistin luettaessa osa poikia poltti tupakkaa ja tytöt söivät ja joivat. — Kuudennusmies Pekka Piiparinen yhtyi talollisen Wariksen valitukseen rukoushetkien pitämisajasta sekä sanoi hyvin tuntevansa, että miehet ja naiset noista edellä mainituista kokouksista lähtevät käsikkäin ja etsivät yksinäisyyttä saunoissa ja riihissä, harjoittaakseen haureutta.

Talollinen Juhana Korhonen yhtyi myöskin samaan Pekka Wariksen valitukseen ja ilmoitti aviovaimojenkin usein mainituissa kokouksissa antavan vietellä itsensä luvattomaan seurustelemiseen miesten kanssa. Mitä heidän hartausharjoituksiinsa tulee, sanoi hän rukouksia Jumalalle, paitsi "Isä meidän" ja "Herran siunaus", pidettämän tavallisimmin omilla sanoilla, siinä käyttämättä hyväksytyjä ja käskettyjä rukouksia ja niitä semmoistenkin pitävän, jotka itse eivät taida kirjaa lukea. Todistukseksi heränneitten, kuten he itseänsä nimittävät, hengellisestä ylpeydestä, mainitsi hän vietä heidän kylmyydellä kohtelevan muita pappia ja näitten heränneitten Outokummulla, Sysmän kylässä Kinkerilukuja pidettäessä lähteneen huoneesta heti, kun pastorin apulainen Kiljander alkoi luettamisen. Juhana Korhonen ilmoitti tyytymättömyyttensä siihen, että nämä heränneet Herran pyhää ehtoollista nautittuansa heittäytyvät kirkossa sopimattomasti kasvoilleen joko käytävälle tahi kuoriin ja siten

estävät muita rippivieraita ehtoollispöytään pääsemästä.

Kysyttyä sanoi provasti Perander heränneitten usein käyvän Herran ehtoollisella ja luuli joskus huomanneensa ehtoollisen nauttioita olleen enemmän, kuin rippivieraiksi oli kirjoitettu.

Talollisen poika Olli Pekanpoika Wänskä valitti myöskin isänsä piian palveluksesta karanneen ja eikä ole palannut. Hänen valitukseensa yhtyi lautamies Antti Huttunenkin siinä, että hänen palvelusväkensä oli käynyt näissä kokouksissa ja usein monta päivää peräkkäin olleet kotoa poissa sekä siten laiminlyöneet tehtävänsä.

Täten lueteltujen ja muutamien muitten valituksien johdosta selitti Renqvist kirjallisesti näin:

Nöyryydessä antaakseni vaaditun selityksen valituksiin, jotta muutamat sanankuuliani tässä pispnan tarkastuksessa ovat minua vastaan juonikkaasti tehneet, täytyy minun antaa seuraama lausunto:

Koska itse en tiedä opettaneeni muuta kuin pyhässä Raamatussa ja tunnustuskirjoissamme olevaa oppia, enkä toimineeni vastoin lakia ja asetuksia, kiellän minä kaikki mitä talolliset Paavo Sorsa, Pekka Waris, Antti Perkinen, Pekka Piiparinen, Juhana Korhonen, Olli Wänskä, Antti Huttunen ja kouluttaja Antti Hasselin ovat minua vastaan väärin kantaneet, ja vaadin heitä laillisesti todistamaan kanteitaan sekä pyydän samalla nöyrimmästi, että he, jolleivät voi sitä tehdä, saisivat lain ja asetusten mukaisen palkan, ei ainoastaan minua, laillista opettajaansa vastaan tekemistä perusteettomista kanteistaan, vaan myöskin juopumuksesta, johon he kaikki ovat ylen määrin taipuvaiset. Mutta jos heillä on joitakin muita seurakunnan, joko heränneitä tai heräämättömiä jäseniä vastaan, tehkoot siitä itse kanteen heitä vastaan hengellisille tahi maallisille esimiehilleen. Niin kauan en pidä velvollisuutenani vastata muitten rikoksista, kun ei ole todistettu minun opettaneeni tahi käskeneeni ketään tekemään pahaa tahi hyvää laiminlyömään.

Kirkkotuvasta taas, tai rukoushuoneesta, kuten Pekka Waris kaikkea tarkoittamassa narrimaisessa ja ilkeässä (Rääkkylän kappalaisen Martti Kiljanderin kirjoittamassa) valituksessaan sitä nimittää, olen jo suullisesti lausunut, että se nimittäin on rakennettu kristinopin opettamista varten yksinkertaisille ja lapsille sekä kirkkomäen kirkkomajaksi. Ja jos hän tahi jotkut muut, joitten mielestä tämä huone on pahentavainen, ovat huomanneet siinä meneteltämän vastoin lakia ja asetuksia, on sekin luonnollisesti heidän todistettava ja ilmoitettava henkilöitten nimet, jotta tiedettäisiin, omatko mainitun pahuuden harjoittajat heränneitä tahi heräämättömiä, vaiko kumpiakkin. Sillä ketään ei kielletä tupaan tulemasta, kunhan on hiljaa ja siivosti; ken toisin tekee, työnnetään tavallisesti ulos.

Mutta mitä provasti Peranderin, usein mainittujen heränneitten ehtoollisella käynnistä, tekemään muistutukseen tulee, siitä en ole hänelle mitään sääntöä määrännyt ja jos sen olisinkin tehnyt, eihän hänen tarvinnut totella minua. Älköön hän salliko heidän niin usein käydä ehtoollisella, jos hän siihen kirkkojärjestyslaista syitä löytää. Mutta hänen huomionsa, että useampia oli saapunut rippisanoihin ja ehtoolliselle, kuin oli kirjoitettu, on tullut siitä, että minä hänen käskystänsä, kun ei ollut tilaa merkitä nimeä kirkkokirjan sarekkeesen, olen päästänyt muutamia merkitsemättä, varmasti tietäessäni, ettei heistä ollut kirkkokirjassa mitään muistutusta.

Kaikista tässä pispnantarkastuksessa minua vastaan tehdyistä kanteista, joihin minua on vaadittu kirjallisesti vastaamaan, en muita tunnusta tosiksi, kuin kouluttaja Antti Hasselinin muutoin inhottavassa ja perusteettomia seikkoja sisältävässä valituksessa mainitseman, että nimittäin minä nousin saarnatuoliin "uskonvirttä aljettaissa." Tämä ei tapahtunut minun toivomuksestani, vaan lukkarin, joka luultavasti erehtyi virsien laulamissa, kun hän uskonvirren sijasta lauloi saarnavirren (gradualivirren) ja alkoi sitte vasta uskonvirren, jota minä luulin hänen laulavan rappuvirreksi tai värsyksi. Sillä minulla ei ollut määrättyjä rappuvärsyjä, vaan lukkari sai laulaa mitä halusi. Vaan että, kuten kouluttaja Hasselin väittää, olisin unohtanut ehtoollisrukouksen, en omantuntoni mukaan tiedä sen niin tapahtuneen; mutta jos niin olisi käynyt, on se erehdyksestä. Kumminkin on se hänen todistettava, jos hän muutoin tahtoo pysyä väitöksessään.

Viimeiseksi pyydän nöyrimmästi h:ra pispalta turvaa kaikkia näitä häpeämättömiä parjauksia vastaan yleensä, mutta erittäinkin talollista Pekka Warista, joka kyllin rohkeassa valituksessaan kunnioittaa minua muun muassa uskonnollisen haaveksian nimellä, minkä suhteen on ehkä tehtävä eroitus, onko se saanut alkunsa Wariksen omasta vai valituksen kirjoittajan mielestä. Henr. Renqvist.

Tutkiakseen armovuoden-saarnaajan käsitystä lunastuksesta ja vanhurskauttamisesta teki pispna hänelle näistä useita kysymyksiä; ja selitti armovuoden-saarnaaja suurimpainkin syntisten voivan saada armon Jumalalta Jesuksen kalliin ansion tähden, jos eivätkä ehdollisilla synneillä tekeydy siihen kelvottomiksi. Viime saarnassaan käyttämät pyhän Raamatun sanat: 2 Kor. 5: 21 *"Jumala on sen, joka ei synnistä mitään tietänyt, meidän edestämme synniksi tehnyt, että me Hänestä tulisimme siksi vanhurskaudeksi, joka Jumalan edessä kelpaa"*, selitti armovuoden-saarnaaja näin: "jos me teemme

totisen katumuksen ja parannuksen, tulemme Vapahtajan vanhurskaudesta osallisiksi."

Armovuoden-saarnaajaa Renqvistiä vastaan tehdyn muistutuksen, että hän saarnatuolista kuulioitaan kielsi heränneitä seurustelemasta jumalattomien kanssa ja rupeamasta heidän palvelukseensa, minkä armovuoden-saarnaajan pispalle jättämä kirjoituskin [Tämä kirjoitus on tässä järempänä n:o 7.] todistaa, selitti hän kehoittaneensa edellisiä karttamaan jumalattomien seuraa, siten estääksensä sekä riitaa ja eripuraisuutta seurakunnassa että muiden heränneitä kohtaan osoittamaa halveksimista. Jumalattomilla ymmärsi hän julkisesti paheita harjoittamia henkilöitä; mutta hän oli aina varoittanut heränneitä jonkun palveluksessa ollessa laiminlyövästä palvelian velvollisuuksia ja paikkaansa ennen palvelus-ajan loppua jättämästä.

Vasta mainitusta "neuvoja heränneille" nimisestä kirjoituksesta huomattiin myöskin armovuoden-saarnaajan siinä kysymyksiä selittäessään jättäneen yhdeksännen kysymyksen sillensä, jonka vuoksi pispaa vaati Renqvistiltä lausuntoa siitä. Ja selitti armovuoden-saarnaaja nämä neuvot kirjoittaneensa kiireisesti, ainoastaan muistin avuksi opettaessa.

Pispantarkastuksen jälkeen lähetti kansa tuomiokapituliin Renqvistin puolustukseksi suomenkielisen kirjoituksen, joka sisälsi Renqvistin vuonna 1817, jumalattomuuden suurimmillaan ollessa, tulleen Liperiin virantoimittajaksi. Hän alkoi silloin innokkaasti vastustaa jumalattomuutta, joka ilmutui kapakoissa, juomingeissa, tappeluissa, huvikemuissa, tansseissa, kortinlyönnissä, noitumisessa, taikauksessa. Vieläkin hän opetti ja rankaisi kansaa, piti rukouksia, kehoitti totiseen parannukseen ja karttamaan syntisiä seuroja. Selitti joutuvan kaikkien kadotetuiksi, jolleivät käänny Jumalan armahtavan rakkauden turviin. Kääntymisestä, uudestaan syntymisestä, katumuksetta ja ahkeratta rukouksetta ynnä jumalisseta ja pyhättä elämättä ei kenkään tule taivaan valtakuntaan, koska ei mitään saastaista päästetä uuteen Jerusalemiin. Hän opetti kuinka parannus on tehtävä ja käytävä ahtaasta portista, kaitaa tietä, joka vie iankaikkiseen elämään. Kuvaeli tuntomerkit, joista ihminen huomaa, vaeltaako hän elämän kaitaa tietä, vaiko kadotuksen laveaa tietä, ja selitti ihmisen sielun eri tilat. Murheellisia lohdutti hän Kristuksen ansiolla ja Jumalan säälivällä armolla; jumalattomilla ei sanonut oleman osaa Jumalan armoon eikä autuuteen, koska heidän uskonsa ei ollut elävä vaan kuollut. Semmoinen opetus vaikutti hyviä hedelmiä, ja moni muutti sydämensä ja mielensä. Kansaa kotoutui Raamattua lukemaan niitten tuo, joilla tämä kirja oli. Kirkon tuona olemaan kirkkotupaan kotoutuivat pitkämatkaiset lauantai-iltoina, lukivat ja tutkivat Jumalan sanaa ja pitivät rukouksia. Kun Renqvistin muut virkatoimet sallivat, kävi hän itsekin näissä jumalaisuuden harjoituksissa.

Renqvist itse vielä kertoo valituskirjassaan Waasan hovioikeuteen v. 1827 hartausharjoituksista ja kirkkotuvasta seuraavaa: mainitussa kirkonvierisessä tuvassa opetin minä, kun aikaa oli, lauantain aamupuolina pieniä lapsia ja iltapuolilla kaikkea sinne kokoontunutta kirkkoväkeä. Siten oppivat sangen monet tuntemaan välttämättömästi tarvitsevansa sekä sisällisen että ulkonaisen elämänsä suhteen kokonaan muuttua ja saivat syvän huolen ja halun pelastaa sielunsa uhkaavasta vaarasta, jonka näkivät syntiensä ja sydämensä kääntymättömän tilan tähden itsellensä tarjona oleman. Useinpa kävi niinkin, että moni huikentelevainen ja maallismielinen ihminen, joka tuli tupaan, kentiesi aikoen näitä hartausharjoituksia pilkata, joutui niin alakuloiseksi, että, vaikka tullessaan irvisteli, läksi kumminkin sieltä itkien. Vieläpä pienet lapsetkin ja yksinkertaiset ihmiset saivat usein sydämeensä sellaisen piston, joka saatti heidät vakaisuudella armoa isoamaan, kirjan lukemista oppimaan ja elämäänsä parantamaan. Tämän sain minä vaikuttaneeksi lasten ja yksinkertaisten ymmärryksen ja käsitys-ky'yn mukaisella opetuksella, jota en olisi voinut saarnatuolista toimittaa. Ja niinmuodoin nähtiin ihmisiä sieltä lähtevän suuremmalta tai ainakin samanlaiselta surulla, kuin milloinkaan kirkosta, jonka vuoksi ei siis tämä sovi yhteen Pekka Piiparisen syytöksen kanssa, että muka "miehet ja vaimot läksivät sieltä käsikkäin ja etsivät yksinäisyyttä saunoissa ja riihissä haureuden harjoittamiseksi", eikä myöskään ote talollisen Juh. Korhosen ilmoitus sen kanssa yhtäpitävä, että muka "naimisessa olevat vaimot näissä kokouksissa vieteltäisiin luvattomaan yhteyteen miesten kanssa", eikä kuudennusmies Antti Perkisenkään esiintuoman kanssa, että he muka näissä kokouksissa olisivat "eväänsä ja huivinsa kadottaneet", ei ainakaan ole heitä opetettu tekemään tuommoista eikä muita paheita. Näistä kantajista on Juhana Korhonen itse lastensa ja perheensä suureksi kiusaukseksi elänyt jo monta vuotta erään lesken kanssa yhdessä, eikä vielä pispantarkastuksessa ollut häneen vihitty; ja vaikka minä ilmoitin hänen luvattoman yhdessä elämisensä, ei häntä katsottu esteelliseksi haureudesta syyttämään kansa-ihmisiänsä.

Työnhalua, yleistä velvollisuuden täytäntöä, kristillistä nöyryyttä ja sovinnollisuutta on kansassa ja olen minäkin niitä, autuuden oppia esittäessäni, muistuttanut oikean kristityn välttämättömäksi velvollisuudeksi, vaikka talollinen Pekka Waris, tai oikeammin Rääkkylän kappalainen Martti Kiljander, joka Wariksen ilkeätä valituskirjaa kirjoittaessaan täytti sen semmoisilla asioilla, jotta ei Waris pyytänyt eikä tietänyt pyytää, sanoo puuttuman heränneissä. Kaikki pispantarkastuksessa luetellut syytökset kokouksissani käynnystä kansaa vastaan omat yhtä perättömät, kuin kertomus Wariksen 23-vuotisesta pojasta, Asianlaita on seuraava: Waris omaten ainoastaan puoli ruununtilaa ja monta lasta, kuten hän itsekin kanteessaan todistaa perheessään oleman 12 henkeä, antoi poikansa palvelukseen samaan

kylään serkullensa, kihlakunnan lautamies Juhana Warikselle, joka maksoi hänelle ensi vuodelta palkkaa 60 taaleria ja jos jäisi toiseksi vuodeksi, saisi siitä 100 taaleria, jota vastaan muut rengit Liperissä saivat 30 tai 40 ja korkeintaan 50 taaleria. Poika ei liene siis ollut mikään tyhjäntoimittaja tai joutilas, niinkuin isänsä kertoo. Mutta poika oli harjoitellut puu- ja rautasepän työtä ja katsoi senvuoksi ansiollisemmaksi työskennellä itsenäisenä ja ansaita 150 taaleria vuoteensa. Kaikki Liperiläiset tunsivat tämän pojan, nimeltänsä Niilo Paavo Waris, oleman ahkerimman ja jumalisimman miehen koko seurakunnassa ja paljoo viisaamman ja ahkeramman isänsä, joka häntä kutsuu mielipuoleksi ja joutilaaksi. Sillä edellinen osoittaa silminnähdessä kaikissa käytöksissään rakastavansa Jumalan pelkoa, joka on viisauden alku, Sanal. 9: 10, mutta jälkimäisellä harvoin tavataan työnä muuta, kuin juominen, ja juovuksissaan ei hän salli nähdä ketään perheestään, kaikkein vähemmän niitä, joiden hän tietää Jumalaa pelkäävän, vaan ahdistaa heitä kirouksilla ja tappelulla.

Tietääkseni hartausharjoitukset ja muut toimeni eivät ole vaikuttaneet mitään häiriöä ja rettelöä seurakunnassa, mutta päinvastoin, Jumalan armon avulla, paljo valistusta ja parannusta, sillä suuri osa seurakunnan jäseniä on hyljännyt syntisen elämänsä ja alkanut harjoittaa jumalisuutta, joka armon saamiseksi Kristuksessa on tarpeellinen, ja sitä he eivät ote tehneet haaveksivaisesti oman mielensä mukaan, niinkuin useasti tapahtuu suurissa heräämisissä, jollei papisto pidä huolta heränneitten ohjaamisesta, vaan vihjaa ja vainoo heitä. He joutuvat silloin tavallisesti monenlaisille harhateille ja harha-oppiin, jotka eivät kuulu armonjärjestykseen, niinkuin näyt, horroksissa olot, vaatteitten polttamiset ja monenlaiset hulluudet, jotka heitä eksyttävät ja eroittavat Raamatun opista. Semmoista ei ole Liperissä tapahtunut. Ainoastaan vaatteitten polttaminen oli syntymäisillään heränneitten kesken eräässä kylässä, mutta minä estin sen heti alussa Raamatun oppia vastaan sotivana keksintönä. Päinvastoin opetin minä Jumalan armon avulla sielunsa autuutta sureksimia ihmisiä, etteivät luopuisi oikealle eikä vasemmalle, vaan pysyivät Jumalan sanassa viitotulla autuuden tiellä 5 Mos. 17: 11.

Vaikka minä siis, kuten vakuutukseni on, nuhteettomasti elin, opetin Raamatun mukaisesti ja toimitin kaiken papinviran Liperissä kirkkolain mukaan niin, että useimmat seurakunnan jäsenet näkivät työskenteleväni rehelliselle sananpalvelialle sopivalla tavalla, minkä saattaa päättää muun muassa siitäkin, että monet terveyden päivinä minua vastustaneetkin sairaat vihdoin niin luottivat minuun, jotta pikemmin halusivat kuolinvuoteellaan tehdä minulle tunnustuksiansa, kuin jollekin muulle papille; levisi kumminkin jumalattomien ihmisten kautta minun vähäisestä persoonastani, kuten Paavali sanoo, *hyvän maineen* seurassa *pahakin maine*, 2 Kor. 6: 8, mistä sittemmin niin kauan ja niin kovin minua rasittanut yleisön käsitys (opinion) minusta syntyi.

Maaliskuun 27 pv. 1823 otti kihlakunnan oikeus tutkittamaksi sekä konsistorion ennen että pispän nyt tarkastuksessa laillista tutkintoa vaativiksi katsomat seikat; ja kun tutkintoa oli toimitettu huhtikuun 7, kesäkuun 16, elokuun 18 ynnä lokakuun 6 ja 7 päivänä, julisti oikeus lokakuun 7 p. päätöksen, jossa Renqvist määrättiin valtionvalan [Edföre.] rikkojana vankeuteen, hän kun lukukinkerillä erästä viisitoista vuotista mökkiläisen poikaa Juhana Antinpoika Ihalaista oli varkaudesta kurittanut. Kun kymmenen talollista takaamalla lupasivat itse häntä vartioida, ei kumminkaan häntä viety Kuopion läänin vankilaan, vaan sai pysyä omassa kodissaan, kunnes Waasan hovioikeus, jonne Renqvist asian särki, hänet vapautti kymmenen viikkoa kestäneestä vartioimisesta. Konsistoriokin, jolle annettiin tieto kihlakunnan oikeuden tutkinnosta ja päätöksestä, jätti Waasan hovioikeuden ratkaistavaksi, oliko kihlakunnan oikeus tässä asiassa oikein meneteltyt asetuksien mukaan. — On helppo ymmärtää, että kihlakunnan oikeuden päätöksestä Renqvistille tullut häväistys, joka nähdään vääräksi hovioikeuden pikaisesta mainitun päätöksen kumoamisesta, koski kovasti tuon uutteran sananpalvelian mieleen. Hänen sanotun päätöksen johdosta tuomiokapituliin lähettämä puolustuskirjansa on tässä myöhemmin n:o 10. Ja kun hovioikeus heinäkuun 14 pv. 1824 lähetti asian takaisin tarkemmin tutkittavaksi ja käsiteltäväksi, käsittelee kihlakunnan oikeus sitä yhdeksässä istunnossa lokakuun 18 päivästä v. 1824 tammikuun 24 päivään v. 1826, jolloin se lopullisesti päätettiin.

Käsittääksemme syvää kurjuutta, johon Renqvist vaimonsa ja neljän pienen lapsensa kanssa käräjöimisensä alusta asti ja vielä kauan sen perästäkin oli joutunut, tahdomme lukialle esittää lyhyen kertomuksen Renqvistin kovista, osaksi kyllä hänen itsensä tuottamista, kohtaloista.

Savolaisen herännäisyyden (pietismin) samaan aikaan ottama suunta, josta toisessa kohden ennen on puhuttu, oli saattanut pispä J. Molanderin tarkastamaan useain Karjalan seurakuntain ohessa Iisalmeakin ja antamaan alammaisen kertomuksen suorastaan hänen Majesteetillensa Keisarille. Sitte sai pispä hänen Majesteettinsa armollisen käskyn, Suomen asiain komitean puheenjohtajan, vapaaherra R. H. *Neyvinder'in* elokuun 2 pv. 1823 antamassa käskykirjeessä, muuttaa Renqvist Liperistä Porvoosen, siellä olemaan pispän ja tuomiokapitulin välittömässä peräänkatsannossa. (Katso kirj. n:o 11). Siten määrättiin Renqvist kohta sen perästä ylimääräiseksi saarnaajaksi Porvoosen; mutta koska hän samaan aikaan oli vartioitava, ei hän saattanut lähteä olopaikastansa ennen vapaaksi pääsemistään. Talvella v. 1824 saapui hän kuitenkin Porvoosen, niihin hän kumminkaan ei voinut käräjässä vielä ratkaisemattoman riita-asian tähden pysähtyä.

Syksyllä v. 1824 määrättiin hän virkaatoimittavaksi rehtoriksi Porvoon kouluun (pedagogioon), jota virkaa hänen täytyi antaa apulaisen toimittaa alinomaisten kärjämatkojensa vuoksi Liperiin, ja näin meni hänen pieni palkkansa 200 ruplaa pankossa, apulaiselle. Tämän lisäksi ilmoitti pispänpitäjän varapastori Kaarlo Aug. Molander v. 1824 konsistorioon Renqvistin, matkallaan vanhempiensa luoksi Ilomantsiin, pitäneen luvattomia kokouksia jumalisuuden harjoittamiseksi kaukaisissa kylissä Ilomantsin seurakunnassa, sekä Suomen kenraalikuvernöri *Arsenij Jakrevskij* ilmoitti kirjoituksessaan elokuun 10 päivältä v. 1825 tuomiokapituliin virkamatkallaan Porvoosen saaneensa tietää pappismies Renqvistin, joka lahkolaishaaveksimisesta oli pantu konsistorion peräänkatsantoon, oleman opettajana koulussa, mutta vielä jatkaman sekä kaupungissa että naapuriseurakunnissa, joissa hän toisinaan kävi, salaisien kokousten pitämistä, jonka vuoksi kenraalikuvernöri vaati asiasta tarkkaa kertomusta. Täyttääksensä kenraalikuvernörin toivoa, koetti konsistorio saada tarpeellisia tietoja. Mitä siinä lienee matkaansaatu, ei tarkoin tunneta, mutta ei ainakaan Liljentaalissa ollut Renqvistillä mitään yhteiskuunnallisia lakia vastaan rikollista, joka olisi vastoin hänen virkavalaansa, nähdään kirjeestä n:o 12 Kuitenkin luovutettiin Renqvist, suullisesti tutkittua elokuun 15 pv. 1825 vastaiseksi papinviran toimituksesta ja kiellettiin jatkamasta palvelustansa koulussa. Hovioikeuteen valittamalla (katso kirj. n:o 13) voitti hän hovioikeuden päätöksellä huhtikuun 19 p:vältä v. 1826 sen muutoksen, että tuomiokapitulिन päätös kumottiin ja asia pantiin samalle kannalle, jolla se oli ennen tuomiokapitulिन päätöstä.

Konsistorio oli kyllä syyskuun 3 pv. 1823 ja heinäkuun 14 pv. 1824 Keisarilliselta Majesteetilta pyytänyt jotakin palkkaa Renqvistille, mutta kun siitä ei saatu päätöstä ennenkun kesäkuun 16 pv. 1826, oli Renqvist niinmuodoin kolme vuotta ollut palkatta, ja olisi perheensä kanssa näitten vastoinkäyntien ja vaivojen ajalla nääntynyt nälkään ja kurjuuteen, jolleivät Suomen ulkopuolella olemat laupeat kädet olisi pelastaneet häntä perheenensä välttämättömästä perikadosta. Hän oli jo v. 1811 tutustunut Turussa jumalisen ja jalomielisen *Patersonin* [J. Paterson oli sepän poika Skotlannista. Hänen ansionsa Raamatunseuran perustamisessa Suomeen ja vaikutus, jonka Raamatun levittäminen kansan uskonnolliseen elämään teki, eivät ole niin arvossa pidetyt, kuin olisi pitänyt.] kanssa, joka on Ruotsin, Suomen ja Venäjän piipiaseuran perustaja. Sitte tapasi Renqvist häntä vielä kerran Turussa ja palvellessaan Liperissä oli hän kirjevaihdossa tuon mielenheimolaisensa kanssa, joka silloin oleskeli Pietarissa. Tässä kaupungissa kävi Renqvist hänen luonansa v. 1823, ja pappina ollessaan Liperissä, kehoitti Paterson häntä, ei ainoastaan utteraan virkansa toimitukseen, vaan myöskin auttoi häntä Jumalan pyhän sanan levittämisessä Karjalaan (katso kirj. n:o 14). Saatuansa tietää Renqvistin joutuneen toivottomaan tilaan, lähetti Paterson hänelle varoja elämän tärkeimpiin tarpeihin. Samoin teki kaksi muutakin kristillismielistä miestä, *Juh. Gosner* ja *Corn. Rahm*, koska he toivoivat, että tylyt suhteet eivät tyhjäksi tekisi Renqvistin ajamaa Jumalan asiaa. Monta Rahm'in lohduttavaista ja rauhoittavaista kirjettä on tässä luettavana n:o 15-20.

Palveltuansa jonkun aikaa ylimääräisenä apulaisena (amanuens) tuomiokapitulissa, määrättiin Renqvist Keisarin armollisella, kesäkuun 16 pv. 1826 annetulla käskyllä seuraavan heinäkuun 13 päivästä virkaatoimittavaksi vankihuoneen saarnaajaksi Svartholman linnaan, jossa hän sai pankkoruplan päivältä palkaksi tai 365 ruplaa vuodelta, minkä ohessa häntä nimenomaan kiellettiin linnasta ulos menemästä, jota linnan päällikkö määrättiin silmällä pitämään. — Ja sittekun Liperin käräjät olivat lähettäneet tutkinnon asiasta ja virkaatoimittava pastori Porvoon tuomiokirkon seurakunnassa, lehtori Kaarlo El. Alopaeus konsistorioon lähettämässä kirjeesssänsä kesäkuun 22 päivästä v. 1826 oli valittanut Renqvistin osoittaneen tottelemattomuutta ja ylenkatsetta niille käskyille, joita lehtori virkansa puolesta [Tottelemattomuuden todistukseksi oli lehtori Alopaeus muun muassa katsonut muka seuraavat tapaukset. Hän kielsi Renqvistiä pitämästä muita kokouksia, kuin semmoisia, joissa oli kaksi tai kolme henkilöä. Mutta Renqvist kysyi kuinka hän silloin tekisi, jos useampia henkilöitä saapuisi Jumalan sanaa kuulemaan. Teidän pitäisi kieltää heitä kokoutumasta luoksenne joukottain. Tätä vastaan muistutti Renqvist: Math. 4: 9 värsystä tiedämme Vapahtajan tehneen opetuslapsensa ihmisten kalastajiksi, vaan mikä kalastaja on niin tyhmä, että hän verkkoa laskiessansa ensin karkoittaa kalat. Peräti toista opettaa Vapahtaja meille Luukk. 5 lu'ussa, jossa puhutaan suuresta kalansaaliista.] hänelle antoi, otti tuomiokapituli lopullisesti tutkiaksensa kaikki tämän lavean jutun tapahtumat ja näki näitten paksujen kanne- ja vastuukirjatukkujen sisällöstä olevan selvän, ettei Renqvist ansainnut sen suurempaa rangaistusta, kuin että hän käytöksestensä saisi tuomiokapitulissa vakaisia nuhteita ja julkisesti pyytäisi anteeksi niiltä esimiehiltänsä, joille hän puheissa ja kirjoituksissa oli osoittanut epäkunnioitusta sekä maksaisi kantajalle lainkäynnin kulungit (katso kirj. n:o 21).

Tietääksensä ei Renqvist ollut opettanut mitään, joka soti Raamatun oppia vastaan, vaan hän kaikissa oli toimittanut virkansa, niinkuin rehellisen paimenen tulee ja hänen kallis virkavalansa häntä vaati, oli hän tyytymätön asian päätökseen ja haki sen muutosta lavealla valituskirjalla, jossa hän puolestansa tutkii ja kumooa kaikki kanneseikat ja sen ohessa selittää itselleen välttämättömäksi tehdä virkansa niin, kuin hän oli tehnyt. Hän katsoen tätä, ei omakseen, vaan Jumalan asiaksi, tahtoi hovioikeuteen perinpohjin selittää seikkansa ja mihin kärsimisiin maailma sentähden oli hänet saattanut. Tyynellä malttavaisuudella otti hän vastaan sentähden hovioikeuden loppupäätöksen joulukuun 11 p:vältä v.

1827, missä valittamansa rangaistus, johon tuomiokapituli hänet tuomitsi, siihen määrään kovennettiin, että hovioikeus tuomitsi hänen, paitsi anteeksi pyyntöön ja lainkäynti-kulunkien maksamiseen, rahasakkoihin ja yhdeksi vuodeksi olemaan viratta (katso kirj. n:o 22). Ja täten viimeinkin loppui lainkäynti.

Emme tahdo jättää tässä mainitsematta Renqvistin vastustajista Liperissä erästä miestä, joka muutti mielensä hänestä ja näytti osanottavaisuutta hänen surkuteltavaan tilaansa. Katteini Henr. Bogisl. Nilsson, joka omasi konnun Liperin kirkonkylässä, ei alussa kärsinyt Renqvistin parannussaarnoja ja hartausharjoituksia enemmän, kuin muutkaan pitäjän säätyhenkilöt. Mutta Nilsson saatuaan vakuutuksen siitä, että Renqvist'iä viattomasti syytettiin, niinkuin hän opettaisi, ettei se, joka on herännyt ja haluaa hartausharjoituksia ja jumalista elämää, tarvitsisi tehdä maallista työtä, ei totella heräämättömiä vanhempiansa, isäntiänsä ja esivaltaa, ja siitä, että Renqvist päinvastoin kehoittaa uskolliseen työhön ja tottelemaan niitä, joilla on valta käskeä, jos käskyt eivät ole semmoisia asioita, mitkä sotivat Jumalan sanaa ja käskyjä vastaan, ja huomattuaan myöskin tämän todistukseksi renkinsä ja mökkiläisensä, jotka olivat irstaiset ja tottelemattomat, mutta kokouksissa tultuansa tilansa tuntemaan, raitistuvan elämässään ja ruvenneen ahkeroin ja uskollisiksi kutsumuksessaan, sai hän toiset ajatukset Renqvistin vaikutuksesta ja rupesi hänestä pitämään, vaan ei kuitenkaan heti ilmoittanut sitä Renqvistille. Mutta kun hän tuomittiin vankeuteen, ei Nilsson voinut kauemmin suvaita hänen viatonta kärsimistään, vaan avasi sydämensä hänelle ja rupesi hänen ystäväkseen. Ja hänen todellinen ystävytensä näkyy muun muassa kirjeestä, jonka hän kirjoitti Waasan hovioikeuden presidentille C. J. Rotkirch'ille v. 1826, konsistorin tuomion langettua (katso kirj. n:o 23). Eräs toinen mies, joka kauan oli suosinut Renqvistiä ja osanottajaisuudella kohteli häntä, oli Perniön provasti, tohtori G. Rancken, kuten se kirje osoittaa, minkä Renqvist Patmos'estansa v. 1827 kirjoitti Rancken'ille (katso kirj. n:o 24). — Hänen palveluksensa Liperissä on vielä rakkaassa muistossa hänen entisillä sikäläisillä sanankuulioillansa.

Svartholman muurien sisään suljettuna työskentelemään törkeitten syntisten parantamiseksi ja johdattaen heitä oikealle tielle, vietti Renqvist siellä puoli-kymmenettä vuotta, kunnes hän 29 p. heinäkuuta v. 1835 sai valtuukirjan kappalaisen virkaan Sortavalassa. Kuinka monta paatunutta syntistä hänen Svartholmassa lienee onnistunut saattaa katumukseen ja parannukseen, ei tarkemmin tiedetä. Aivan hedelmättömästi ei hän täälläkään näkynyt kutsumuksessaan työskennelleen, koska hän sai kääntäneeksi monta syntistä katumukseen ja parannukseen. Niistä tahdomme mainita jotakin vanki Mikko Pyllkäsestä, joka oli kotoisin Mikkelin pitäjästä ja tuomittu tunnustuksessaan epäluulon-alaisena vääränrahan tekemisestä. Tämän Pyllkäsen luona vankihuoneessa kävi useasti veljensä Taneli, joka mieltäytyi Renqvistin oppiin ja alkoi kotipitäjässään julistaa sitä muille ja itse sen mukaan elää. Svartholmasta vapaaksi päästyänsä, horjahti Mikko veli armoilastansa, jota vastoin Taneli uskollisesti työskenteli Renqvistin opin levittämiseksi sanotussa pitäjässä. Monet muutkin vangit tulivat heränneiksi, joista talollinen *Jaakko Eweli*, kotoisin Wähä-Kyrön pitäjästä, irti päästyään rupesi Renqvistin kirjakaupitsiaksi (kolportööriksi) Waasan läänissä. Siitä kirjevaihdosta, jota hän kirjakaupitsiana ollessaan piti Renqvistin kanssa, nähdään Ewelin likeisimpinä ystävinä ja mielenheimolaisina Svartholmassa olleen Nordlund, Back, Kivimäki, Pyllkänen, Nyberg, Jusola, Juhana Jakku, kuin myös N. G. Malmberg Pidisjärvellä, Töysän saarnaaja Wilh. Österblad, Orismalan rautatehtaan saarnaaja Fr. M. Toppelius, ja toimittivat Renqvistin kirjojen myöntiä Waasan läänissä. Kirjevaihdosta, joka enimmäkseen sisältää kirjojen myönti-tiliä, tahdomme tässä julkaista ainoastaan pari kirjettä (n:o 25, 26), joissa Eweli puhuu sielunsa tilasta. Ettei Renqvist muussakaan suhteessa ollut joutilaana, todistavat ne monet uskonnollisten kirjojen suomennokset, joita hän Svartholmassa ollessansa toimitti painoon. Kirjojen kääntämistoimi näytti yleisesti olleen rauhoittava lohdutus hänen sielulleen, samoin oli se ainakin vähäisenä apuna hänen ruumiilliselle toimeentulolleen. Sillä noinakin surullisimpina vuosina 1825-1827 toimitti hän painoon koko seitsemän kappaletta vähäisiä kirjasia, joista muutamat sittemmin ilmestyivät 3, 4 jopa 6 painoksessa. Kuitenkaan ei tämä yksinään olisi riittänyt näissä elämän koettelemisissa ja tuskissa voimassa pitämään hänen miehuuttansa elämänsä tarkoituksen työssä ja säilyttämään vähentymättömänä hänen ahkeruuttansa Jumalan asiassa, jollei hän Herran tahdolle turvallisella alamaisuudella olisi vastaanottanut niin iloisen kuin suruisenkin päivän ja muistanut Vapahtajan sanoja: *Te tulette vihattaviksi kaikilta minun nimeni tähden; vaan ei hiuskarvakaan pidä päästänne hukkuman. Pitäkää sielunne kärsivällisyydessä*, Luukk. 21: 17-19; ja sovittanut pyrintöihinsä ja lähetystoimeensa Gamalielin sanoja: *jos tämä teko on ihmisistä, raukee se tyhjään; vaan jos se on Jumalasta, ette sitä voi tyhjäksi tehdä*, Ap. T. 5: 38, 39. Itsekin sanoo hän puolustuskirjassaan (katso kirj. n:o 10): "Jos ei minun kohtaloni saisikaan martyrikruunua, niin kärsin minä totisen uhrin viattomuuden ja uskontoon sydämellisen hartauteni, hyveiden ja hyvien tapojen tähden, ja tahdon iloisesti heittäytyä tähän kohtaloon."

Iloista oli Renqvistin Svartholmassa saada monta todistusta jumalismi mielisten ihmisten avusta hengellisten kirjojen toimittamiseksi. Hän oli suomentanut kaikki neljä Arndt'in kirjaa "Totisesta kristillisyydestä", ja talvella v. 1827 lähetti hän ne kirjanpainaja Frenckelille Turkuun, jossa ne syksyllä joutuivat tulen ruoaksi, ja Renqvist ei edes tiennyt, oliko niitten painaminen alotettukaan. Mutta mitä

tapahtui? Eräs hänelle tuntematon mies, kauppias J. M. Ilwan Raumassa, joka pitäjän suutari Juh. Dahlberg'illä oli nähnyt vaillinaisen kappaleen sanotun teoksen ensimmäistä kirjaa, kiittää Renqvistiä käännöksestä ja lähettää kahdeksantoista taaleria työn jatkamisen kehoitukseksi. Renqvist tilasi silloin vaillinaisen painoksen ja Ilwan, joka piti huolta toimittamisesta, lähetti taas Renqvistille 150 taaleria. Samoin kävi myöskin Chr. L. Hjeltin kirjapainossa painetulle Renqvistin saarnalle: "Itse-koettelemus ja parannuksen neuvo", josta mainittu Dahlberg myöskin oli ennättänyt saada kappaleen ennen Turun pataa. Tästäkin kirjasta sai hän Ilwanilta 100 taaleria vaivoistansa. Samaan aikaan, kuin Ilwanin rahalahetyksen, sai Renqvist ystävältänsä, rusthollari Salomo Häkkäselta Mäntyharjusta 250 taaleria ja entiseltä sanankuulialtaan, talollinen Iwar Sahlmanilta Liperissä 100 pankkoruplaa.

Näin kehoitettuna monelta kulmalta, jatkoi Renqvist sitä suuremmalla mielihyvällä ja halulla kirjojen kääntämistointansa. Mutta vaikka vapaa-ehtoiset avut olivat jotenkin suuret, ei ne hänelle riittäneet monen kirjan kustantamiseen, jolleivät kirjanpainajat suostuneet antamaan aikaa painatusmaksujen suorittamiseen, siksi, että hän niitä myömällä ennättäisi saada siihen varoja. Pikainen kirjojen meno antoi hänelle tilaisuuden tavallisesti vuodessa maksaa kirjapainajille; ja samassa kuin hänen kirjansa tulivat yleisemmin tunnetuiksi, menivät ne nopeammin kirjakauppiaitten ja kirjansitojain sekä muitten henkilöitten toimella, jotta kävivät Svartholmassa sukulaistensa tuona. Tällä tavoin sai hän perheensä elättäneeksi, ja kirjasia ilmaiseksi jakamalla köyhille Jumalan valtakunnan leviämistä edistäneeksi monessa maaseudussa. Hän painatti ei ainoastaan suomalaisia, vaan ruotsalaisiakin kirjoja, niinkun Hammerinin postilla (Hammerins postilla) ja Ehtoolliskirja (nattvardebok), Huutavan ääni (Ropande rösten), Tutkinnoita kuukauden joka päivälle (Betraktelser för hvarje dag i månaden), Vaillinaisesta kristillisyydestä (Bristande christendom) ja Fresenius'en Lyhyt opetus katumattomille (Fresenii korta undervisning för obotfärdiga).

Mitä nyt Renqvistin oppiin tulee, on prosessori A. J. Granfelt *Det kristliga lifvets vilkor och väsende* (Kristillisen elämän ehdot ja olento) nimisessä kirjassaan selittänyt sen ja annostellut tieteelliseltä kannalta. Me kerromme maan tässä lyhykäisesti, mitä Renqvist itse siitä mainitsee "*Wäärän opin kauhistus*" kirjassaan. Hän sanoo nimittäin opettavansa, että ihminen, kun syntivelan tunto hänessä herää, pakoitetaan katuvaishana synnin murheessansa rukoilemaan Jumalalta armoa ja laupeutta, Ps. 51: 15, ottamaan turvansa Jesukseen ja hänen ansioonsa, käymään usein Herran pyhällä ehtoollisella, tutkimaan ja kuulemaan Jumalan sanaa, Joh. 5. 39, pakenemaan syntiä, ottamaan ristinsä ja seuraamaan Jesusta, Luukk. 9: 23 ja kestäväisenä vastaan ottamaan ja kärsimään maailman pilkkaa, vihaa ja vainoa 2 Tim. 3: 12. Mutta hän pakenee syntiä ei ainoastaan ulkonaisesti, vaan sisällisestikin, Ef. 55: 7, ja yhdistyy Jesuksen kanssa, 1 Kor. 6. 15, 19, ja tulee oksaksi totisessa miinapuussa, Joh. 15 luku että Jesus asuisi hänessä ja hän siten uskolla omistaisi hänen ansionsa omaksi ansioksensa, ja hänen vanhurskautensa omaksi vanhurskaudeksensa Jumalan vihaa vastaan, ja hänen valonsa valistukseksensa taitaakseen eroittaa hyvää pahasta, ja hänen voimansa väkevyydeksensä, voidakseen kuolettaa vanhan ihmisen, ja hänen rakkautensa omaksi rakkaudeksensa Jumalaa ja lähimmäistä kohtaan [Katso Wäärän opin kauhistus ja oikean opin puolustus. Kuopiossa 1854; s. 26-28.] Kaikkea tätä nimittää hän katumukseksi, parannukseksi synnistä ja maailmasta ja kääntymiseksi Jumalaan. Mutta, sanoo hän vielä, tietäen kykenemättömyytensä täyttämään Jumalan lakia, täytyy ihmisen, saadakseen huojennusta synnin raskauttamalle omalle tunnolleen, sen äärettömässä surussa, laskeutua tomuun, ja tunnustaen syntivelkansa Jesuksen nimessä huutaa laupealta isältä armoa Jesuksen ansion tähden ja turvautua lohdullisiin sanoihin Joh. 15-16. Puhellen Jumalan kanssa rukouksessa, voi hän avata sydämensä Jesukselle, vastustaa syntisten ajatusten asumusta sydämessä ja siten estää niitä tukahuttamasta vanhurskauttamisessa saatua elävää uskoa; hän voi parantaa elämänsä ja olla siinä pysyväinen. Hän katsoi katuvaishana ihmisen, joka elävällä uskolla ottaa vastaan Kristuksen ja hänen ansionsa ja vanhurskautensa, kelvolliseksi tulemaan Jumalan luokse. Päinvastoin, mitä muutamat hänen vastustajansa ovat väittäneet, opetti hän, että uskon vanhurskauden tulee käydä elämän vanhurskauden edellä. Hänen etevin oppilauseensa oli, että kun usko töittää on kuollut, ihmisen tulee rukouksella ja valvomisella säilyttää vanhurskauttamisessa saatu elävä uskonsa, koska tämän kadotettua koko hänen kääntymisensä ja pyhityksensä häviää. Uskotta on mahdoton Jumalalle kelvata, Hebr. 11: 6, ja kaikki työmme elämättä uskotta ovat hyödyttömät ja turhat. Jos mieli elämän-vanhurskauden säilyä ja kasvaa, on elävä usko säilytettävä ja kasvatettava, mikä ei tapahdu, jollei olla utterat rukouksessa sisällisesti ja ulkonaisesti ja valvomisessa sydämensä ja koko elämänsä ylitse, niinkuin armovälikkappaleitten käyttämisessäkin, kuten Paavali sanoo: *Ottakaat päähänne autuuden rautalakki, ja Hengen miekka, joka on Jumalan sana; ja rukoilkaat joka aika kaikella rukoilemisella ja anomisella Hänessä, ja siinä valvokaat kaikella ahkeruudella ja rukouksella.* Ef. 6: 17, 18.

On ennen jo kerrottu (katso prof. Matth. Akianderin teosta "Historiska upplysningar om religiösa rörelserna i Finland", VI osa s. 18-20) hänen saaneen tälle opilleen kiivaan vastustajan, P. Ruotsalaisen, joka ryhtyi vastustamaan Renqvistin opin pääkohtaa rukouksesta ja vanhurskaasta elämästä. Saadakseen opillensa sijaa Liperissä, lähetti Ruotsalainen sinne ensin muutamia tiedustajia; sittemmin tuli hän itse kahden muun kanssa ja luuloitteli Renqvistin lahkolaisille heidän oppi-isänsä ja pappinsa pitävän heitä lain piinapenkissä, koska hän ei tuntenut likemmin heidän sielujensa autuudetonta tilaa,

eikä siis myöskään ymmärtänyt heitä johdattaa oikealle tielle. Siihen vaaditaan kielillä puhujia, jotka parhain tuntevat kunkin ihmisen sisällisen tilan, mutta teidän pappinne hylkää nämä hengen lahjat. Sentähden olisi parasta, että joku tai jotkut seuraisivat meitä opettelemaan tätä puhetta. Mutta Renqvist saatuaan kuulla tästä, kielsi hän sanankuulioiltaan kaiken seurustelemisen ja yhteyden näitten "kielten rohvessorien" (linguarum professores) kanssa (katso kirj. n:o 27 [Katso vielä mitä tästä on ennen sanottu prof. Matth. Akianderin teoksessa "Historiska upplysningar om religiösa rörelserna i Finland", VI osan s. 18-23.]).

Suullisessa keskustelussa erään Ruotsalaisen lahkolaisen kanssa oli Renqvist, näyttääkseen rukousten pitämisen hyötyä, kerran maininnut Jesuksen ja Danielin esimerkit; mutta Ruotsalaislahkolainen koki kumota häntä kutsumalla kaksi seuraajaansa ja kysymällä heiltä, mitä hyötyä he sielunsa rauhalle olivat saaneet rukouksesta, johon kumpikin yksimielisesti vastasi sielunsa tilan olleen surkuteltavan niin kauan, kun he harjoittivat rukousta, vaan tullessa hengellisen köyhyytensä tuntoon ja saapuneensa sielujensa pelastuksen suhteen oikealle tielle heti, kun olivat lakanneet rukouksia pitämästä. Ja vaikka Ruotsalaislahkolainen puolestaan lisäsi asian pitämisen olla niin, kuin nämä miehet omasta kokemuksestaan yksinkertaisesti todistivat, ei Renqvistiä, jolla oli päinvastainen kokemus, saatu myöntymään näitten henkilöitten vakuutuksella eikä lauseilla, joita Ruotsalaislahkolainen tässä tilaisuudessa luki Fresenius'en Rippikirjasta [Katso Wäärän opin kauhistus, s. 71.].

Kun nyt Ruotsalainen ja Renqvist saarnasivat parannusta ja uskoa, eivät he pääasiassa niin paljoa erinneet toisistaan, kuin he itse luulivat ja väittivät. Kumpainenkin koki tulla Kristuksen luo, vaikka eri tietä myöten. Kuitenkin tuli heidän kesken mielenkiikko samassa määrässä ankarammaksi, kuin kumpaisenkin lahkolaiset enenivät maaseuduilla. Renqvist kun oli pakoitettu olemaan yhdessä paikassa, saattoi ainoastaan kirjoituksillaan vaikuttaa kansaan muilla seuduilla. Ja vahvistaaksensa lahkolaisissansa rukouksen oppia, antoi hän v. 1835 painosta kirjat: *tutkinto rukouksen tarpeellisuudesta* ja sittemmin v. 1844 puolustuksen opillensa, nimellä: *Wäärän opin kauhistus ja oikian opin puolustus* [Toista painosta, joka tuli ulos v. 1854, on tässä seurattu.], jossa hän paljastaa kaikki Ruotsalaisen ihmiselliset heikkoudet ja selittää, että hänen oppinsa on aivan väljän lutherilainen, koska hän ei ainoastaan hylkää rukousta, varsinkin sydämen nöyryydessä tapahtuvaa ja sen ohessa muitakin jumalisuuden harjoituksia, vaan kuitenkin kunnioittaa halpaa elämän parannusta ja väittää, ett'ei ihminen voi lohduttaa itseänsä Jumalan armolla ja Kristuksen ansiolla, ei varsinkaan ilman sisällisiä tuntumuksia ja Pyhän Hengen sisällistä todistusta ja sisällistä vahvistusta (passi) uskolla omistetusta Kristuksen sovituksista.

Koska Renqvist oli köyhä, täytyi hänen lopettaa lukemisensa niin pian kun mahdollista, astuakseen kirkon palvelukseen. Jumaluusopillisen tietonsa sai hän Pyhästä Raamatusta ja tunnustuskirjoista sekä hartauden kirjoista, joista hän tuki monta ja piti sen, mitä niissä oli hyvää ja hänen oman sydämensä halajamisen kanssa yhtäpitävää. Sillä hänessä vaikutti enemmän tunto, kuin ymmärrys. Turussa ollessaan seurusteli hän sellaisten jumalisten henkilöitten kanssa, jotka kristillisessä vakuutuksessaan suosivat sekä lakia että evankeliumia tai parannusta ja uskoa ja jotka sydämessänsä säilyttivät lämpyisemmän kristillisyyden, kuin jäykkä oikouskoisuus (orthodoxia). Ne kirjoitukset, joita hän enimmänsä suosi ja tutki, ovat: *Arndt, Totinen kristillisuus ja Parahin yrttitarha, Fresenius, Neuvojille ja neuvottaville, Rippi- ja Herran Ehtoollisen kirja ja Omantunnon kysymykset, J. Gerhard, Pyhät tutkistelemukset, Hammerin, Tien osoittaja ijankaikkiseen elämään, Gouge, Sana syntisille, sana pyhille, Baudewien Vanhempain ja lasten sielun pelastus, J. Wegelius, Postilla, Chr. Scriver, Sielun aarre* (Själaskatt) ja *Abr. Achrenius'en kirjoituksia*, sekä useita muita. Koko siinä kirjajoukossa, jonka hän suomalaisessa käännöksessä painoon antoi, ei ollut kuin pari kappaletta Lutherus'en teoksia, jotka kumminkaan eivät olleet hänelle tuntemattomia.

Olemme jo ennen [Katso V osa 4. 370.] puhuneet Porvoossa nousseesta erimielisyydestä Renqvistin ja H. Wikström'in kesken, joka asetti Lutherus'en teokset muun hartauden kirjallisuuden edelle. Tässä saattaa vielä mainita, että kun Renqvist papinkokelaana Porvoossa kysyi Fr. Axbergiltä, mistä tiedetään jos meillä on elävä usko; vastasi Axberg: rakkaudesta. Renqvist: no, kuinka sitten tiedetään, että meillä on rakkaus? Axberg, koska otetaan vaari omista ajatuksista, huomataan, että on enempi maallista ja syntisiä ajatuksia, kuin hengellisiä ja jumalisia, ja tämä todistaa, että ei ole rakkautta Jumalaan eikä ihmisiin ja niinmuodoin puuttuu elävä usko. Renqvist vastasi: sitä minä en tahdo vastustaa; päinvastoin helposti myönnän, ettei minulla ole oikeaa rakkautta, enkä ole oikeastaan kääntynyt. Sitte kun hän vihittiin papiksi ja määrättiin pastorin apulaiseksi Liperiin, sanoi Axberg hänelle: te tulette olemaan pappina varsin pimeässä Karjalassa ja siellä tulette joko antamaan teidän sielunne asian raueta tai vahvistutte siinä. Tämä riippuu teidän vaikuttavuudestanne; sillä edellinen tapahtuisi, jos te ette voi saattaa ihmisiä heräämään, jota vastaan, jos te vaikutatte muitten heräämistä te itse tulette varjelluksi lankeemuksesta ja välikappaleena Jumalan kädessä saattaisitte sanankuulianne pitämään huolta sielunsa autuudesta.

J. Fr. Bergh'in, nykyisen Rantasalmen pastorin kanssa on Renqvist ollut yhteydessä kauemman aikaa, kuin yhdenkään muun nykyään elävän seurakunnan opettajan kanssa, ollen aina kuitenkin heidän

uskonnolliset mielipiteensä samat. Renqvist on alati pysynyt opissansa, J. Fr. Bergh'iin sitä vastoin ovat helposti muutkin vaikuttaneet. Usean kerran koetti hän sovittaa Ruotsalaista ja Renqvistiä keskenään heidän opissansa. Renqvistille kirjoitti hän myös v. 1824 sellaisen kirjeen, jossa hän toivoi, että Renqvist hylkäisi lakimaisen oppinsa ja tulisi enempi evangeliseksi. Tähän vastasi Renqvist, ett'ei hän luullut olevansa mitenkään liiaksi lakimainen, koska hän opettaa, että syntisen, joka tuntee itsensä tuomitukseksi, pitäisi uskolla omistaa Kristuksen ansio ja hengellisesti köyhän pitäisi uskoa, että hänen syntivelkansa annetaan hänelle anteeksi Kristuksen sovintokuolemalla, niinkuin syntisen vaimon, publikanin, Pietarin ja Tuhlaaja pojan esimerkki osoittaa, ja jos hän ei rohkenisi uskoa, pitäisi hänen rukoilla itsellensä senlaista uskoa ja odottaa Herran apua, luottamatta sisälliseen todistukseen, sekä turvautuen Jesuksen lupaukseen Matth. 5: 3, autuaat ovat hengellisesti vaivaiset. Ja kun kirjeenvaihto tämän ystävän kanssa valaisee Renqvistin omaa sisällistä vaurastumista, lisäämme tähän moniaita hänen kirjeitensä (katso kirjeet 28-36).

Sittekun Renqvist v. 1844 oli ulosantanut edellämainitun "Wäärän opin kauhistus"-kirjan, ilmestyi pappismies Kaarlo Iisakki Nordlund kumoten sekä Renqvistin että Ruotsalaisen opin, joita uuden *evangelilaisuuden* julistajat (ihmis-)töiden oppina tahtoivat hävittää. [Tämä lentokirja on nimeltä: "Wäärän opin kauhistuksesta" j.n.e., jonka on kirjoittanut ja kustantanut H. R. v. 1844, muutama, sana. Turussa 1846.] Kirjantekijä moittii Renqvistiä sentähden, ettei tämä ensinkään selitä Ruotsalaisen suurimpaa hairausta, nimittäin, että hän heränneitä ihmisiä, joita ensin johdattaa evangeliumin armolupauksiin ja uskoon, sittemmin hämmentää tämän Jumalan sanaan ja armolupauksiin perustuman uskon omalla opillansa sisällisestä taistelusta ja ikävöimisestä Pyhän Hengen todistusten perään. Ei myöskään kirjantekijä luule Renqvistin likemmin antaneen ilmi, missä määrin tuota riidanalaista kielillä puhumista oikeastaan on Ruotsalaisen lahkolaisissa. [Renqvist kyllä selittää tarkasti koko ky'yllään Wäärän opin kauhistuksessa s. 140-142.] Mitä koskee itseä Renqvistiä, paheksii Nordlund hänen Lutherus'esta mainitsemia lauseitansa sivuilta 82, 83, 101, 104 ja tuumaa, että Renqvist ei anna uskolle oikeaa arvoa ja merkitystä, semmoista, kuin evangeliumi opettaa, koska hän sallii sen, joka uskon perästä seuraa, käydä yhtenä uskon kanssa, niin että uskon hedelmät tulevat samaa tietä uskoksi. Nordlundin kirjoitukseen vastasi Renqvist v. 1848 lentokirjallaan: *Vastaus sille kirjalle, joka väärän opin kauhistus kirjaa vastaan on räntätty* Turussa v. 1846, jossa hän selittää, että hän on aina pitänyt Lutherus'en ja hänen kirjoituksensa oikeutetussa armossansa ja kunniasanssa ja nyt on ainoastaan julkaissut Pontoppidan'in sanat hänestä sekä, ett'ei hän missään ole vähentänyt uskon oikeaa merkitystä autuuden opissa, vaan päinvastoin kaikissa kirjoituksissaan kokenut teroittaa parannusta ja uskoa evangeliumihin. Mark. 1: 15. Ja kun F. G. Hedberg sittemmin "Kristillisissä sanomissa", n:o 38 vuosikerrassa 1855, väitti Renqvistin kirjoitusten vaikuttaneen häiriöä Inkerinmaassa, katsoi Renqvist itsensä kehoitetuksi kumoamaan tätä väitöstä ja kirjoitti evangelisuutta vastaan kirjan, joka tuli painosta v. 1856 nimellä *Kuolleen uskon opin ilmoittaja*, missä hän, ottaen todistukseksi Jaak. 2: 20, että usko ilman töitä on kuollut, selittää kaikki evangelisuuden lahkolaiset kuolleen uskon julistajiksi, koska he rakentavat kaikki uskolle ja hylkäävät kaikki työt. Että hän näille mietteilleen löysi saman mielisiä henkiheimolaista useissa paikoissa, nähdään muun muassa kirjeistä (n:o 37-40) tässä järempänä.

Mitä muuten huomattanee tyytymättömyydestä Renqvistin autuuden opin käsityksestä, ei edes hänen vastustajansakaan pitäisi voivan kieltää tai himmentää hänen puhtaan tarkoituksensa johtamaa ja yli neljäkymmentä vuotta taukoomatta kestänyttä intoansa edistää Suomen kansassa Jumalan pelkoa, avuja ja siveellisyyttä. Sydämen ilolla voipi huomata Renqvistin vaikutuksen hedelmiä, jotta semmoiset paheet, kuin juoppous ja siitä seuraavat rikokset niillä seuduin, joissa hän oli palvellut ja varsinkin missä hän vielä palvelee, ihmeteltävässä määrässä ovat vähenneet. Hänen kirjoituksiinsa, jotka ovat levinneet yli koko maan myöskin siellä, missä muut oppipuolueet ovat saaneet lahkolaisia, ja luetaan halulla. Tämän kirjoittaja [Prof. Akiander. Suom. muist.] oli matkoillaan maassa kansan ulkonaisesta elämästä ja käytöksestä huomannut josko he kuuluivat Ruotsalaisen tahi Renqvistin henkiheimolaisiin. Edelliset näyttävät synkiltä ja alakuloisilta, ovat sulkeutuneet itseensä, eivätkä paljon huoli ulkonaisesta elämästään, sitä vastoin jälkimmäiset ovat siistit, puheliaat ja tyytyväiset elämäänsä.

Kun eräs asia, joka myöhempänä asiana hallituksen suostumuksella tuli yleiseksi puuhaksi, voitti suuren osanottavaisuuden koko maassa, nimittäin, että pakanamaailmassa julistaa Jumalan ilmoitettua Sanaa ja iloista tietoa maailman Vapahtajasta, oli Renqvist jo kymmenen vuotta ennen kaikessa hiljaisuudessa sitä harjoittanut ja siten valmistanut kansan mieltä tähän pyhään työhön. Sillä tunnettu on, että hän jo vuodesta 1847 lähtien teki keräyksiä pakanalähetyksen hyväksi ja lähetti niitä lähetyksesuralle Tukholmaan. Sillä tavoin lähetettiin sinne 200, 300 ja vuonna 1853, 500 ruplaa kerraltaan. Tässä työssä oli hänellä uskollisena auttajana *Ferdinand Uhde* Tampereella, eräs harras kristitty ja "hiljaisista maassa", joka maailman silmissä huomaamattomana edisti Suomen saloissa Jumalan asiaa kiitollista muistoa ansaitsevalla lämpimyydellä. Yhteensopivaisuus uskonnollisissa vakuutuksissa ja mielipiteissä ja siitä seuraava henkiheimolaisuus teki nämä miehet uskollisiksi ystäviksi ja veljiksi Kristuksessa. Kirjoittaja ei saata olla muutamilla tässä alempana julkaistuilla kirjeillä (n:o 41-46) osoittamatta heidän yhteistä ahkeroimistansa pakana-lähetyksen edistämiseksi ja

sitä suurta armoa, jonka Uhde antaa Renqvistille ja sitä vilpittöntä ystävyyttä, jolla hän yhtenäin kohtelee tätä luonnollisilla silmillä näkemätöntä, mutta sielun puolesta hänen kanssansa läheisesti yhdistettyä kristillisyyss-veljeänsä.

Vaikka Renqvist oli ahkera hartauskirjallisuuden suomentamisessa, oli hän yhtä innokas kirjeellisesti vaihtamaan ajatuksiansa etäämpänä asuvien sielunystäväinsä kanssa, ja suullisesti opettamaan yksinkertaisia, lohduttamaan murheellisia ja huojentamaan vaivatuita, jotka muualta hänen luoksensa tulivat. Tässä myöhemmin olevista kirjeistä (n:o 47-82) nähdään, että kristiveljet eri paikoista kysyivät hänen neuvoansa, varsinkin kun eri oppilaskolaiset kokivat johdattaa heitä pois Kristuksen opin yksinkertaisuudesta. Uhde'lta hän sai 17 vuotena (1843-1860) 80 ja J. M. Ilwan'ilta Raumalta 25 vuotena yli 50 kirjettä. Muista henkilöistä, joitten kanssa Renqvist myöhemmin 20 vuotena piti kirjevaihtoa, nimitettäköön: talollinen *Heikki Ojala* Pattijoen kylästä, Siikajoen pitäjästä, maanviljelijä *E. G. Ilwan* Ahlaisten kappelista, talollinen *J. E. Niemi* Mörtmarkun kylästä, Lapvårtin pitäjästä, talollinen *M. Ahvenainen* Mäntyharjun pitäjästä, *Kristina Stenbäck* Rautalammin pitäjästä, loinen *Heikki Tuovinen* Majasalmen kylästä, Liperin pitäjästä, Ruskealan kiertokouluopettaja *Adam Suppanen*, kapteini *J. R. A. Jägerhorn* Yläneeltä, talolliset *Iisakki Kattilakoski* ja *Eero Tokola* Wälikannuksen kylästä, Ylikannuksen kappelista ja Lohtajan pitäjästä, työmies *Jaakko Kimanen* Inkerinmaasta, talollinen *Antti Manninen* Apajalahden kylästä, Hirvensalmen pitäjästä, rusthollari *Antti Paasonen* Paasolan kylästä, Mikkelin pitäjästä, talollinen *Juhana Tervo* tai Lahdenperä Repolahden kylästä, Siikajoen pitäjästä, talollinen *Salomo Häkkänen* Mäntyharjun pitäjästä, loinen *Pekka Hiltunen* Liperin pitäjästä, talollisen poika *Pentti Raasina* Kunnasniemen kylästä, Kontiolahden kappelista, talollisen pojat *Juhana Tanskanen* ja *Heikki Mertanen* Martovaaran kylästä, Polvijärven kappelista ja Liperin pitäjästä, *Juhana Lokka* Liukkolan kylästä, Mikkelin pitäjästä, talollinen *Paavo Närvänen* Puttolan kylästä, Mikkelin pitäjästä, talollinen *Simo Määttänen* Öllölän kylästä, Ilomantsin pitäjästä, talollinen *Heikki Laukkanen* Maarianvaaran kylästä, Kaavin pitäjästä, *Juhana Haapalainen* Nerkon kylästä Iisalmen pitäjästä, Ilomantsin kiertokoulu-opettaja *Aaron Ohrn*, *Heikki Pesonen* Kuusjärven kylästä, samasta pitäjästä, *Antti Turunen* Lehmonahon kylästä, Kontiolahden kappelista, kultaseppä *Aaron Hochman* Joensuun kaupungista, ja *J. H. Pakarinen* Rantasalmen pitäjästä. Niin hyvin tämä kuin hänen 60 suomalaista kirjaansa todistavat hänen väsymätöntä intoansa Jumalan valtakunnan edistämiseksi ja kasvamiseksi Suomen saloissa, mitä eivät hänen pahimmat vastustajansakaan voineet polkea.

Nuo Renqvistin 60 eri kirjateosta, jotka hän oli toimittanut ja osaksi omalla kustannuksellaan painattanutkin, ovat kymmenenneksi osaksi alkuperäisiä, muut käännöksiä.

* * * * *

1. *J. Wätterdahl'ilta*, toukok. 30 pv. 1816.

[J. Wätterdahl'in kirjeistä ovat jätetyt pois ne kohdat, jotka eivät koske ainettamme, eivätkä sisällä muuta erittäin tärkeää. Kirjoitt. muist.]

Rakas, lemmitty veli! — — — Minulle oli sanomattoman ilahuttavaa saada kuulla Herran Hengen puhaltaneen eräasen seurakuntaan Hämeessä. [Tämä seurakunta oli Joutsan kappeli, jossa Margareta Högman silloin matkaansaattoi herätyksiä.] Oi, jos Herran tuli leviäisi kaikkialle ja lämmittäisi koko Pohjolan! Hänen kätensä ruvetkoon kaikkiin ja opastakoon kaikkia niitä, jotka omat heränneet autuutensa huoleen, missä hyvänsä he asuvat ja elävät! Hän onkin luvannut tahtoa omistaa laumansa. Jollei alapaimenet kelpaa, niin Hän itse pitää huolen sielujen hoidosta. Herra auttoi heitä tuomioistuimella, Hän on vieläkin omistava heidät, sen varmasti uskon. Anna minun kuitenkin kuulla, miten teidän käy. Jos matkasi sopii tavata heitä, niin tervehdä heitä minulta, vaikka olen tuntematon.

Kiitos Jumalan lasten ja ystävien rakkaista tervehdyksistä! Kun nyt sattuu tilaisuus, niin tervehdä heitä kaikilta täällä olevilta Jesuksen rukoilioilta ja sano heille, että he ovat huokaustemme ja onnentoivotuksiemme esineenä, Rakkauden side yhdistää meitä, missä hyvänsä tämän maan piirissä asumme ja iankaikkisuudessa tulemme Jumalan armosta yhtymään toisiimme ja ymmärtämään toisiamme silloin, kun me yhteisesti laulamme meidän Herrallemme ylistystä. Se jalo ystävä Pekka Wäänänen on minulle erittäin rakas hänen suurista uhrauksistansa sinulle ja Herran tähden. Jesus varjelkoon häntä aina rakkaudessa ja nöyrässä mielessään, Tervehdä häntä, kun hänen tapaat. Sjögrenin Uuden Testamentin selitykset (Explicatio) eivät pitäisi oleman sinulle, veljeni, joka tiedät kenehen uskot, vahingolliset, mutta muutoin teos on uudissanainen, jonka vuoksi en ole siihen kiintynyt. Et veljeni saane siitä erittäin vahvistusta. Starken raamatun teos on varsin laava. Muutoin se tietääkseni on oikouskoinen (orthodox). Reichel'in raamatun teos on sangen valaiseva ja hyvä. Saksankielinen Esaias, vanhurskauden saarnaaja, on kelpo-kirja, samoin kuin Reichel'kin. Pontoppidanin "Collegiumi pastorale" on oivallinen.

Sinun terveytesi on ja on oleva minulle ihastukseksi. Varsinkin hupaista on minulle se, että olet nyt kirjoitettu ylioppilaaksi ja siis olet valinnut varman elämän uran. Herra on johdettava sinua eteenpäin. Riemullista on sinua nähdä vaikuttamassa Jesuksen valtakunnan levittämiseksi. Totisesti on Herra sitä

siunaava. Auttakoon hän sinua saadaksesi myöä kaikki, niin ettet tarvitse kärsiä kustannuksista. Tuskin tiedän, miten sinä saatat ennättää kääntää niin paljo ja toimittaa korjaus (korrektur) lukemista ja paljoja juoksuja, jotka seuraavat semmoista tointa, ja samalla kuitenkin hoitaa laiminlyömättä tutkimatyötäsi. Minäkin tahdon neuvoa sinua voimalla kokea ennättää tieteellisellä uralla niin pitkälle kun mahdollista on, varsinkin siinä, mitä sinulle kuuluu papiksi tullessa. Sillä kun kerran kaulus on kaulassasi, käynee se sinulle, niinkuin on käynyt minullekin: aika menee viran toimitukseen, ja tuskin saatetaan saada muutamia hetkiä lukea omaksi hyödyksi. Ajattele pastorali-tutkintoa, saatuasi määräyksen, sillä olethan jo iäkäs. Jos pääset sitte pastoriksi on se hyvä; jollet, niin saattaa Herra avata sinulle tien kappalaisen paikkaan, johon tyydyt. Minä onnittelen sinua veli Johnsson'ille. Jesus olkoon kolmantena teidän seurassanne ja antakoon teidän olla toisillenne kehoituksena.

Jumalalle olkoon ylistys, että Herran ystävät Turussa ovat elossa sielun ja ruumiin puolesta! Sano heille kaikille ja muille Jesuksen ystäville, missä ja milloin heitä tapaavat, terveisiä meiltä Tukholmasta. Heidän hengellinen ja ruumiillinen hyvinvointinsa on aina oleva meidän sydämellinen ilomme.

Nyt alotan kertoa meistä Tukholmalaisista ja Ruotsalaisista yleiseen. Täällä on taistelu valkeuden ja pimeyden roolilla. Viimeisen puolustajat, jotka tahtovat pitää itseään valistuneina, käyttävät kaikenlaisia keinoja, pidättääkseen ruhtinaansa valtaa maassa. Jesuksen ystävät eivät tällaisia teitä ymmärrä, vaan menevät suoraan edes ja työskentelevät hiljaisuudessa Herransa evankeliumin levittämiseksi, missä suinkin saattavat. Alati rasittaa mieltä se, ettei Jesuksen asia suju niin, kuin pitäisi ja sydämellisesti toivottiin; mutta Jumalalle olkoon ylistys, edistyy se kuitenkin. Sanan jaloa siementä levitetään runsaasti. Niin hyvin piplia- kuin evangelinen-seurakin työskentelee alallaan loistavalla menestyksellä. Ruotsin pipliasseura on tänä vuonna toimittanut kaksinkertaisen painoksen Raamatusta ja tuskin kuitenkaan on tilaisuudessa suorittaa kaikkia seuralle tulleita tilauksia. Pipliasseuroja on olemassa Götheborg'issa, Westerås'issa, Wisby'ssä ja Lundissa. Rumstedt on vahvasti työskennellyt Raamatun painattamisessa; hänellä on viisi painoa työssä. Hän painaa myös Lutherus'en Evangelista kirkkopostillaa, Luulajan ja Piitimen heränneitten toimesta.

Arkipispa Lindblom on nyt viimeinkin myöntynyt Upsalaan asettamaan pipliasseuran, joka yhdistyy meidän Tukholmalaiseen seuraan. Tämä on uudis-uskolaisista ja uudistelijoina saatu voitto, joka on kiihoittava valtakunnan toisia pispoja seuraamaan samaa esimerkkiä. Mutta siinä on ollut paljo työtä saattaessa asiaa näin pitkälle. Patersonilla on suuri osa tässä menestymisessä, kun hän hankki 300 puntaa sterlingiä Upsalan laitoksen hyväksi.

Meidän evangeliset lentokirjat ovat jo olleet johteena todelliseen kääntymiseen kahdelle henkilölle, joka varmaan tiedetään. Yksi on lehtori Geslen gymnasiossa, oppinut, taiteellinen ja vilkas mies. Uudiskirjailiana et hän kysynyt meidän lentokirjoja, joista hän sai joukon seuran toimesta. Koko talven oli kirjapakka liikuttamatta, mutta keväällä v. 1815 oli hän eräänä päivänä raskaalla mielellä, avasi hän pakan ja sai käsiinsä ensiksi n:o 5 "Köyhä Jooseppi" nimisen kirjan, jonka hän luki lävitse. Tuskin oli se tehty, kun jo uros makasi Jesuksen jalkain juuressa ja rupesi siitä ajasta Herramme ystäväksi ja rukoiliaksi. Nyt hän on molemmissa seuroissa ja on vaikuttava ase Herran kädessä. — Toinen on eräs vaimo, joka sureksi, kun luuli maanneensa lapsensa kuoliaaksi. Täten joutui hän omantunnon vaivaan, eikä hänellä ollut lohdutusta. Hän sai vihdoinkin moniaita meidän lentokirjasia ja löysi niistä täyden lohdutuksen, jotta hän nyt on autuas ihminen ja iloinen Jumalassa Vapahtajassansa.

Herääminen Luulajassa ja Piitimessä ja niiden seuduilla jatkuu. Ensin mainitussa paikassa havaitaan heränneitä vielä. Daalassa ja muissa seuduissa havaitaan liikkeitä kansassakin. Uttertoita miehiä ilmautuu tuolla täällä ja auttavat, työskennellen, Jumalan valtakunnan kasvamiseksi. On siis monta syytä kiittää ja ylistää Jumalaa. Tukholmassa käy se kovin hitaasti; kuitenkin pyhäpäivinä keräytään saliin runsaasti ja Warnke pitää voimallisia esityksiä.

Tervehdä Jesuksen rauhalla kaikkia sekä Turussa että sen ulkopuolella olevia Herran ystäviä ja ole itse sydämellisesti tervehditty Kristuksessa Jesuksessa, jota toivoo armas ystäväsi.

Tukholmassa toukok. 30 pv. 1816.

Juh. Wätterdahl.

2. *Samalta*, toukok. 22 pv. 1817.

Rakas, lemmitty veli! — — — Se kirjoitus, jonka rouva Lesrén toivoo saada suomennetuksi, ansaitsee tosiaankin sen. Eräs epäilyksessä oleva nainen Westergöthlannissa on sen lukemisesta saanut lohdutuksen ja on nyt urhoollinen Jesuksen tunnustaja. Hyvä olisi, jos veli jollakin lailla saisit sen käännettyksi ja levitettyksi. Että dekanus tahtoo olla varma sisällön oikeudesta ja kielen puhtaudesta ennen, kun hän antaa painamis-luvan, ei saakaan ihmetellä. Se onkin hyvä, että hän hyväksyy hurskaan provostin Ranckenin lausunnon tässä asiassa.

Herra pyhittäköön Johnsson'in sydäntä niin, että hänkin saattaa kelvollisesti hankkia Jumalan valtakunnan salaisuuksia. Minä näen Agrelius'en kirjeestä, että hän aikoo tulla kesällä Tukholmaan ja minua ilahuttaa saada tutustua hänen kanssansa. Jos hän taitaa puhua ruotsia niin paljon, että hänelle on hyötyä kokouksista salissa, olen minä kyllä hankkiva hänelle tilaisuuden sinne.

Minua hyvin ilahuttaa Paterson'in käynti Wäänäsen luona. Mutta miten osasi hän puhella hänen kanssansa? Luultavasti tulkin kautta. Kaikissa tapauksissa on se ylimäärin ilahuttavaista, että tuo toimellinen kristillisyyden edistäjä sai kehoitusta, kun hän sitä niin hyvin tarvitsi. Paterson on vaikuttava Jumalan ja Jesuksen palvelia. Hän tervehtii yhtä mielellänsä rikkaita ja köyhiä. Hän vaikuttaa kaikkien iankaikkiseksi hyväksi levittämällä Jumalan sanaa ja Herra on hänen kanssansa. Se onkin suuri Jumalallinen ihme, että suunnaton Wenäjän valtakunta ottaa vastaan Herran Sanaa tuommoisella halulla. Herralle olkoon sentähden iankaikkisesti kiitos ja ylistys! Oi, jos Suomalaiset yleisesti saatettaisiin herättää ajattelemaan, mitä heidän rauhaansa sopii! Wäänäsen ja sinun työsi ja kylvön Herrassa, ei suinkaan jää runsaatta siunauksetta. Mitä provosti Rancken kirjoittaa, on kaunista ja totta. Me olemme kaikki siitä pitäneet. Niinpä, — Wäänäsen nimi on varmasti kirjoitettu Karitsan elämäkirjaan ja tunnettu taivaassa.

Sinä olet siis, — vakuutettuna sen olevan Jumalan tahdosta — käynyt evangeliumin palveliaksi, Jesuksen todistajana hänen lunastamille ja rakkaille Suomalaisillensa. Yksinkertaiselta ja sydämelliseltä huokauksella Vapahtajalle, otan minä, tätä kirjoittaessani, sinulle pyhästä kirjasta erään lauseen: "*sinun sielusi olkoon sidottu elävien kimpussa, Herran Jumalasi luona*" (1 Sam. 25: 29). Jo sen lisäksi on: "Ah, mun Immanuelini, sido elon kimppuun minun viheliäinen, kurja sieluni; eläkö sitä konsaan päästä! — Lahjoita minulle, Karitsani, katuva mieli! Maria Magdalenan sydän, joka hellästi rakastaa miestänsä yöt ja päivät, jolla on sinun meresi ja katkera kuolemasi muistissa, niin että täällä saan vaeltaa Jumalan rauhassa, mutta kuitenkin tuntea samalla surkeuteni haavat." [Koska nämä ja kaksi seuraavaa runovärsyä ovat sangen omituiset, eikä suomennoskaan saata olla täysin vastaavainen, olkoot ne sulkujen välissä vielä alkukielellä. Suom. muistutus.] ("Ach min Immanuel, Bind i lifvens knippe Min så snöda, arma själ, Låt den aldrig slippa! — och Skänk mig, mitt Lamm, ett syndaraktigt sinne! Mariae Magdalenaes hjertelag, Som älskar ömt sin man båd natt och dag, Som har ditt Blod och bittra död i minne, Så att jag här må vandra i Guds frid, Men känna dock mitt eländs sår dervid"). Vaimoni myöskin valitsi sinulle, veli, seuraavan: *Ei yhdessäkään toisessa ole autuutta; sillä ei ole muuta nimeä taivaan alla ihmisille annettu, jossa meidän pitää autuaiksi tuleman.* Ap. T. 4: 12. Sen lisäksi on: "Ihmiseksi Jesus on tullut edestäni mun, Siitä iloitkaamme vaan, Hän suo elon autuaan." (Jesus meniska bles för mig, Hjertat deras gläder sig; Ty i Honom finner jag Salighet och lif hvar dag). Ja toisessa paikassa sanotaan: "*Minä, minä olen Herra ja paitsi minua ei ole yhtään Vapahtajaa*" (Ef. 43: 11). Ja vieläkin seuraava: "Sinä olet ainoa autuaaksi tekiämme; kirkastaudu ja ilmaudu meille entistä enemmän, antaaksesi meille uuden elämän haavasi ja veresi välitysvaimalla." ("Du och ingen annan Är den enda mannen, Som oss saliggör. Kom att dig förklara, gör oss uppenbara Mer än nånsin förr, Hvad din far och blod förmår, Att det enda medlet blifver, Som nytt lif oss gifver"). Nämä lauseet ja värsyt osoittavat kenessä sinun, rakas veli, on pysyminen ja kenestä todistaminen. Jumalalle olkoon kiitos! veli, sinä tunnet Hänen ja olet antanut itsesi Hänen haltuunsa ajaksi ja iankaikkisuudeksi. Sinä, veljeni, niinmuodoin tiedät, kuka Herra on, minkälainen sydämenlaatu hänellä on meitä kohtaan ja kuinka mielellänsä hän vetää meitä luoksensa. Olkoon hän siis ainoana aineenasi kaikissa todistuksissasi, puheissasi ja opetuksissasi. Johdattaos, veljeni, sieluja hänen autuutensa tuntemiseen sanalla ja työllä ja ellös milloinkaan, ei milloinkaan väsykö julistamasta häntä koko maailman syntien sovinnoksi. Jos semmoisten todistusten ei nähtäisikään vaikuttavan, niin elköön se eksyttäkös sinua, veljeni, ja saattako epäileväiseksi. Jesus aina olkoon, veljeni, sinun turvasi ja tukesi kaikissa virkateillä kohtaavissa huolissa ja ahdistuksissa. Hän tahtoo auttaa kaikissa. Jos sinulla, veljeni, ei olekaan semmoisia lahjoja, kuin muilla, elä anna sen tehdä mieltäsi alakuloiseksi. Lahjat ovat moninaiset; Jumala jakaa niitä tahtonsa mukaan. Jos sinun lahjasi, veliseni, ovat pyhitetyt ja semmoisina aina pysyvät, niin on Herra työsi kautta Hänessä voittava tarkoituksensa yhtä pian, kuin niidenkin, joilla ovat suuret luonnonlahjat. Pidä voiteenasi ainoastaan Jumalan henkeä. Rukoile Vapahtajalta silmän terävyyttä, kun on kysymys kuuliain sieluntilasta. Elä kiirehdi tässä tuomioinesi. Saattaapa se vahingoittaa — paljonkin. Ole senvuoksi hyvin varovainen. Ole varovainen mielessäsi tuomitessa sitä tai tuota ja vielä varovaisempi tätä tuomia lausuessa. Minä kokemuksesta tiedän, että sangen usein erehdytään, varsinkin naissu'usta. Ole siis korkeimmassa määrässä varovainen seurustellessasi heidän kanssansa. Elä koskaan lähesty kunniallista väliä likemmäksi. Niin kauan kun pysyt, veljeni, vapaana, on se hyvä; mutta rukoile Jumalalta hänen mielensä mukaista puolisoa, jos Herra tahtoo johdattaa sinun aviosäätyyn. Kuitenkin ensin pitää sinulla, veljeni, olla pysyvä paikka ja se semmoinen, että sinulla, veli, on tarpeellinen toimeentulo ja eläke. Ole lasten ystävä ja työskentele viedäksesi lapsia Jesuksen luo. Osoita vanhemmille tuntumattomasti kyselyissä ja kanssapuheissa, kuinka heidän pitää menettelevän täyttääksensä tässä tärkeässä asiassa velvollisuutensa. Neuvo kaikkialta sovintoon ja rauhaan. Mutta minä olen kovin pitkämielinen. Jesuksen Henki on opettava sinulle, veljeni, kaikki ja johdattava sinua totuudessa. Hän olkoon kanssasi, veljeni, ja johdattakoon kaikki, niinkuin hänelle kelpaa!

Nyt muutamia ilmoituksia Ruotsista. Meidän seuralta vaikuttaa Herra yhä selvemmin ja ihanammin; kaikki ilmoitukset maaseuduitta siitä todistavat. Meillä on pipliaseuroja kaikissa muissa hiippakunnissa, paitsi Linköping'issä ja Kalmarissa; minä toivon, että myös näissä on oleva tämä laitos ennen vuoden loppua. Strengnäs'issä ei kyllä ole pipliaseuraa hippakuntaa kohti, mutta siinä on kuitenkin otemassa yksi piplias seura Eerikille Askersund'issa. Se kukoistaa ja siinä on yli 400 jäsentä. Hernösandissa ei ole vielä seuraa ennätetty perustaa, mutta kyllä se vasta tehdään. Arkipispa on vuoden alusta vaikuttanut seurallansa. Skaarassa niinkään on se hyvällä kannalla. Sen pispalta olen saanut useita hupaisia kirjeitä. Lund'in ja Göteborg'in pipliasurat ovat vieläkin vaikuttavimmat. Monessa paikassa perustetaan pitäjissä piplia-yhtiöitä, joihin muutamissa paikoissa yhteinen kansa ottaa osaa vaimoineen ja lapsineen. He kokoutuvat piplian lukuun niin hyvin johonkin huoneeseen, kuin myös muutamissa paikoissa kirkkoihin määrättyinä päivinä viikossa. — Rumstedt'illa on 6 kirjapainoa kerrallaan piplioita painamassa. Evangelinen seura on vaikutusajallansa painattanut miljonan kaksisataa tuhatta lentokirjaa, joista miljona ja neljätoista tuhatta on jo lukiain käsissä isänmaassa ja sen ulkopuolella.

Herätykset pohjoisessa jatkuvat. Mutta, valitettavasti, vihollinen on saanut tilaisuutta kylvää paljo ohdakkeita nisuin sekaan. Omistakoon Herra itse viimisen, ettei sitä edellinen tukehuttaisi.

Tästä suuresta hankkeesta ja sen herttaisesta edistymisestä, jonka Jumala armostansa antaa, ovat meidän uudis-uskolaiset täynnä närkeästä. He sylkevät ja parhaavat sitä, mutta täytyy heidän kuitenkin osaksi auttaa sitä, ainakin Raamatun levittämisen edistämässä ja maksaa siihen osaltansa. Herra suokoon meille armoansa iloisesti ja hilpeästi toimiaksemme, koska se näyttää noin oivallisesti onnistuman. Kylvö on runsas; leikattakoon myös autuaalle iankaikkisuudelle samassa määrässä. Venäjällä kuuluu se onnistuman oivallisesti. Lehtori Renvall sanoo viimeisessä kirjeesssänsä, ettei Suomessa saateta mitään pipliaseuroja perustaa. Herra herättäköön Suomen kansaa tässäkin asiassa.

Norjassa edistyneä asia hitaasti, mutta Henderson, joka nyt on Paterson'in viran-sijaisena, pitäisi kotimatkalansa Kristianiaan poiketa Tukholmassa, saattaaksensa asian kuntoon. Tanskassa se luultavasti edistyy myös hyvin hitaasti ja hiljaisesti.

Nyt rakas veli! tervehtivät sinua Jesuksen rauhalla täällä olevat ystävät ja tutut, toivottaen sinulle kaikkea mahdollista armoa ja apua korkeudesta utterasti täyttämään sitä kallista tehtävää, jonka Herralta olet saanut.

Tukholmassa toukok. 22 p. 1817.

Juh. Wätterdahl.

3. *Samalta*, kesäk. 7 pv. 1817.

Rakas, lemmitty veli! Sydämellisellä ilolla ja hartaalla myötätuntoisuudella minä olen saanut ja lukenut kirjeesi veljeni, 17 p:ltä toukokuusta. Kiitos Herralle, joka on sinua auttanut niin pitkälle, että nyt saatat oman sydämesi vaiston mukaan, säännöllisesti nimitettynä ja vihittynä astua Herran Jesuksen lunastetuille julistamaan siunattua sanaa hänen rististänsä, joka on Jumalan voima kaikille uskovaisille autuudeksi.

Mitä sinä kirjoitat pispän innollisesta ja vakaisesta toimimisesta sinun ja toveriesi kanssa, on minulle äärettömän mieluista ja tyydyttävää. Herra siunatkoon hänen virka-intoansa ja uskollisuuttansa runsaassa määrässä! Minä olen, nähden tässä todistuksen pispän vakaisuudesta, ottanut vapauden esitellä häntä evangelisen seuran jäseneksi ja olen lähettänyt hänelle kutsumuskirjeen.

Hyvä, että veljeni tunnet tarvitsevasi Jesuksen rakkauden elähyttämistä kylmään sydämeesi. Se kehoittaa rukoukseen ja vetää sinun likemmäksi Häntä, jota nyt tästä lähin paljoa enemmän, kuin ennen, tarvitset. Omaksi tarpeeksi on Jesuksen armo, itsestensä aina yhtä tarpeellinen jokaiselle ihmiselle; mutta siinä suhteessa kanssalunastettuihin, johon nyt olet tullut, havaitset kyllä tarpeen paljoa suuremmaksi. Sinun, veli, pitää nyt yleisesti ja yksityisesti puolustaman Herramme oikeutta kaikkien sydämiin ja innolla kehoittaman, houkutteleman ja taivuttaman heitä tulemaan hänen luoksensa, antaakseen hänen sovittaa itseänsä Jumalan kanssa. Kiitä Jumalaa jokaisesta vakuutuksesta, jolla Jumalan Henki elähyttää sydäntäsi, ja tunkeudu siis aina lähemmäksi ja lähemmäksi iankaikkisesti armahtavaa Vapahtajaamme.

Ensi tilaisuudessa saanen kirjeen sinulta, rakas veljeni. Tavallisuuden mukaan on minulla yhtenästä työtä seuran asioissa. Herra auttaa siinä minua kaikkien ahdistusten ja vastusten läpi ja suopi minulle ilon nähdä menestystä ja siunausta kaikkialla. Meidän lentokirjat Herran armolla tuottavat tarkoitettun vaikutuksensa. Niitä suositaan ja luetaan suurella halulla joka paikassa. Ne ovat uutis-uskolaisten silmätikuksi, vaan he eivät voi niitten levittämistä estää, vaikka he kuinkakin sitä tahtovat ja toivovat. Työskennelkäämme kukin seudullamme ja tehkäämme Herran antaman armon mukaan evangelinen saarnaajain toimi rehellisesti ja täydellä utteruudella. Jumala katsoo sitä suosiollisesti ja ei anna

meidän turhaan työskennellä. Hän ottaa meiltä hedelmättömyshäpeämme ja antaa meidän ilolla huomata merkin siitä siunauksesta, jolla Hän auttaa meidän heikkoa työtämme.

Tervehdä rakasta Wäänästä ja useita Herran ystäviä ja rukoilioita, joita saatat tavata ja sano heille, että olen kuitenkin mielessäni heidän kanssansa Kristuksessa Jesuksessa ja heitä hellästi ja vilpittömästi rakastan hänen tähtensä, joka meitä ensin rakasti, vaikka olemme persoonallisesti toisillemme tuntemattomat ja pysymme semmoisina, kunnes Herramme meidät esittelee toisillemme ja tekee meidät sydämellisesti iankaikkisesti tutuiksi taivaassa. Sinua tervehtää Dahlcrona, Dahlström, Gnospelius, Häggman, Rumstedt, Warnke, rouva Frantz, minun rakas vaimoni ja sinun halpa veljesi ja ystäväsi.

Tukholmassa kesäk. 7 p. 1817.

Juh. Wätterdahl.

4. *Samalta*, lokak. 22 pv. 1818.

Rakas veli! Syvimmällä ihastuksella sain ja luin sinun rakkaan kirjeesi elokuun 19 p:vältä. Luettelo paikkakunnan herrasväestä on surkuteltava, eikä ilmoita heistä hyvää. Koston päivät lähenevät ja silloin he tuskalla alkavat huutaa. Tuo yleinen joukko, joka seuraa esimerkkiä tekee mieleni karvaaksi. Rakkaani, kohtele siitä heitä helleydellä ja osoita heitä vakaisuudella ja samalla varovaisuudella oikealle. Sano heille kahden kesken ja käske heitä lukemaan Raamattua ja katsomaan, kuinka muinaisina aikoina tavallisesti kansan ylimmäiset olivat Jumalan ja Kristuksen vihollisia. Mainitse heille Farao, Nimrod, Juutalaisten valtiat Jeremiaan aikana sekä Kristuksen ja apostolein aikoina, Ahasveron hovissa y.m., mutta varsinkin Kristuksen aikana ja sitte kun hän oli taivaasen mennyt. Huomauta heille sitä paikkaa, jossa Vapahtaja ylistää taivaallista Isäänsä, joka suvaitsi sallia pimeyden vallitsevan viisaita, vaan antoi samalla valkeuden loistaa heikoille ja taitamattomille. Vapahtajalla on ollut uskollisimpansa kaikkina aikoina taitamattomien, yksinkertaisien, raakain, talollisten, mökkiläisten, mäkitupalaisten, vaimojen, lasten, käsityöläisten, ja muiden joukossa. Semmoisen kansan seasta oli hän valinnut opetuslapsensa, apostolinsa, ja aseensa, jotka hänen Sanaansa ovat julistaneet ja levittäneet maailmassa. Paterson, joka ehkä on tunnettu, tai saatetaan sanoa etenkin Venäjän Raamatunseuran alkuunpaniaksi, mikä siellä suurelta mahdolla vaikuttaa, on sepän poika Skottlannista. Eikö monta talollisen poikaa ole päässyt papiksi ja Jesuksen todistajaksi meidänkin pohjoisissa maissa? Välttäkööt siis suuria ja ylhäisiä ja varokaat heitä ylipäänsä, etteivät nämä ikinä viettelisi heitä pois Kristuksen yksinkertaisuudesta. Oi että alhainen kansaluokka kaiken sydämensä yksinkertaisuudella tahtoo pysyä Vapahtajassansa, niinpä hänkin mielisuosiolta vaeltaa heidän keskellensä ja opastaa heitä elämänsä tiellä.

Kiitos Herralle! Ruotsissa edistyy hyvin etenkin evangelinen seura. Sen kirjat saavat enemmän ja enemmän luottamusta, niitä suositaan ja luetaan halulla jota paikassa. Niitä ostetaan mieluisesti Smålannissa; Tukholmassakin on niillä ostajia, varsinkin kaupunkiin tullessa yhteisessä kansassa ja venhemiehissä. Lukeminen ei mene vaikutuksetta; jotakin siitä silloin tällöin huomataan, enimmäkseen jäänevät kätköön iankaikkisuuteen pääsemiseen asti. Silloin ihastuttaa meitä sanomattomasti, kun olemme jotakin saattaneet tehdä siunatun kylvön hyväksi. Kuitenkin työskentelee vihollinen kaikin voimin hyvän vastustamiseksi; monella tavalla ahkeroitsee hän sitä ja, valitettavasti, menestykselläänkin. Meidän tarvitsee valvoa ja rukoilla ja harjaantua hengellisissä aseissa. Jesus auta meitä! Me olemme luonnostamme kovin kykenemättömät.

Viimeisessä istunnossa oli joukossamme kaksi Kvekarilaista. He matkustavat etsiäkseen ihmiskunnan puutteita ja katselevat kaikkia köyhäin ja kärsiväisten hyväksi tehtyjä laitoksia ja ovat hyvin tyytyväiset Tukholmassa. He olivat katselleet kuninkaallista sairashuonetta Kuningassaarella, kirjapainoamme laitoksineen, joihin he olivat täydellisesti tyytyväiset, s ontoin myös Danwik'in vaivaishuoneeseen, jotka ovat etevämmät englantilaisiakin laitoksia. Kristianian ja Norjan Raamatunseuran laitoksiin eivät he olleet ensinkään tyytyväiset. Täältä he matkustavat Pietariin. Istuntoon tulivat he lakit päässä ja istuivat ennenkuin ottivat ne pois. Se on heidän tapansa — ihmeellistä kyllä.

Heränneet papit Smålannissa jatkavat maan työtänsä siunauksella; Herra on heidän kanssansa. Kalmarin hiippakunnassa myös on ainakin yksi herännyt pappi. Oi! että heidän lukunsa enentyisi! Tuolloin tällöin saadaan tieto yhdestä ja toisesta heränneestä täällä Ruotsissa; muutamissa tienoissa leviää herätys leviämistänsä, mutta vihamieskin on heti valmis kylvämään ohdakkeita nisuin sekaan.

Se ilahuttaa minua, että sinäkin, rakas veljeni, saatat näyttää esimerkin Herran armostansa auttaman todistuksiasi. Herra pitääköön sydämesi, veliseni, sen ohessa kiinteästi nöyryydessä, siitä riippuu paljon, paljon. Sinua oli hartaasti kaivannut Turussa Agrelius ja Johnsson ei läheskään niin paljo. Kirjoita hänelle ja ilahuta häntä. Minä olen pyytänyt Turussa arkkidiakonia Nordqwist'ia puhumaan Turun arkkipispalle Tengström'ille, että hän tahtois vaikuttaa senatissa, jotta Wäänänen voittaisi anomuksensa, koska tämä mies saattais paljo hyödyttää suomalaista evangelista seuraa, jos hän saisi

täydellisen vapauden matkustaa ympäri kirjakauppianaan.

Mitä minuhun tulee, ei minua ole vielä koroitettu. Häggman on päässyt kirkkoherraksi Tuulaan Strengnäs'in hippakuntaan. Nyt haen minä hänen sijaansa aluksi; Herra ohjatkoon parhain!

Jesuksen rauha olkoon sinun ja perheesi kanssa, toivoo ja rukoilee sydämestään

Tukholmassa lokak. 22 p. 1818

Joh. Wätterdahl.

5. *Samalta*, marrask. 16 v. 1819.

Rakkain veli! Lokakuun 17 p. oli minulla se verraton ilo saada ja lukea sinun rakas kirjeesi heinäkuun 23 p:ltä josta sydämellisesti kiitän. Tuo kirje sisälsi monta asiaa, joista minä iloitsen ja riemuitsen, että minun yhteyteni sentähden on suurempi, kuin sinä saattanut uskoakaan. Olen kauan aikonut sitä vastata, mutta aina on sattunut esteitä Nyt täytyy minun antaa aikaa sitten, koska tänä aamuna on ehkä viimeinen laivakulku, jotta vesitse maksutta saan laittaa lähettämiseni Turkuun.

Olipa varsin kaunista lukea, kuinka Herra ilmausi voimakkaasti ja erittäinkin helluntaipäivänä. Yksi herännyt saattoi kaksi muuta Herran luo. Kuinka ihanata! Heitä on siis jo pikku seurakunta, jossa Jesus itse on voimallansa läsnä kun he ovat kokoontuneet hänen nimeensä. Jos vielä enemmän tulee, käyköön miten Jesus tahtoo! Ah, jos koko seutu syttyisi ja tuli leviäisi lähi tienoille! Saata heränneitä halullisiksi syvemmälle tunkeutumaan itsensä tuntemisessa, ja sentähden vakaisemmin rukoilemaan: *tutki minua, Jumala, ja koettele minun sydämeni, ja katso, jos lienen pahalla tiellä, niin saata minua iankaikkiselle tielle*. Ps. 139: 23, 24. Tuo on aivan välttämätöntä heidän armossa varmistumiseksensa. Mitä enemmän tunnemme viheliäisyytemme perittyine syntiturmeluksineen, sitä enemmän virkenee meissä tarpeen tunne Vapahtajasta ja hänen armonsa osallisuudesta sekä jokapäiväisestä puhdistuksesta hänen veressänsä. Armossa ja Herramme Jesuksen Kristuksen tuntemisessa kasvaessa köyhdyimme köyhtymistään hengessä ja estymme siten itseemme luottamasta jo niin hyvin vaarallisesta hengellisestä ylpeydestä. Jesus tuntuu yhä tarpeellisemmaksi sydämelle sen ainoaksi aarteeksi, kaikeksi kaikessa.

Merkillistä on, mitä sinä, veli, kerrot, että enimmät heränneistä ovat miehenpuolia. Se tahtoo olla, kuten sinäkin kirjoitat, tavallisesti päinvastoin. No, se vaikuttaa ehkä hyväntekeväisesti toiseen sukupuoleenkin, että naisväki myös käsittää sen, mitä se on vailla. Onnittelen sinua isänä. Herra antakoon sinun pieni poikasi kasvaa, menestyä hänelle, joka verellensä on hänet ostanut ja pysyvä kasteensa armossa loppuun asti. — Sinä valitat hitaisuutta. Se on vaikea sielun sairaus, joka vaivaa useata. Taistelkaamme sitä vastaan, ja paetkaamme kiiruhtaen Jesuksen luokse ja koetelkaamme hänen ristinsä juurella ilahuttaa ja virkistyytä sydämiämme.

Se oli kauhea ripitysretki; minä en sitä kestäisi. Herra vahvistakoon sinua armollansa sitä enemmän. Hän antakoon sinulle viisauttakin käyttäytyäksesi niinkuin pitää Jesuksen mielen mukaan, kun virkaveljesi kadehtivat ja vihaavat sinua. Se onkin aivan oikein, ensisti tutkia sairaita niin paljon, kuin asianhaarojen mukaan voipi, ennenkun pidetään rippisanat ja jaetaan synninpäästö ja kalliit sakramentit. Johdatetaan heitä samalla itseänsä tuntemaan, joka heille sittemmin saattaa olla aivan hyödyllinen, etenkin, jos he jälleen paranevat. — Se ilahuttaa minua, että Wäänänen vihdoinkin voitti etsimänsä vapauden. Minä toivon hänen kaikella innolla jatkavan sielujen kokoamista Herralle todellisten uskonnollisten kirjojen levittämisellä. Veli, sinäkin vaikutat hyvän levittämiseksi nyt, kuten ennenkin kirjojen myömisellä. Ah, jos useimmat papit ryhtyisivät tekemään samoin kaukaisissa pitäjissä! — Rouva Lesrén on entisellensä. Jumalalle olkoon siitä kiitos!

Meidän molemmat seurakunnat ovat tähän asti edistyneet; mutta ole vakuutettu, veljeni, vihollisen tehneen vastustansa. Minä olen ollut ja olen vieläkin hänen hyökkäyksensä esineenä. Herra yksin tietää, kuinka kauan minä kestan. Minä olen nyt 50:llä ikävuodellani ja enkä taida saavuttaa mitään parempaa virkaylennystä. Minä raukean ja ikävä masentaa mieleni. Nuori Häggman on valmis ottamaan työalani, konsa minä lopetan. Hän on nyt otettu apulaisekseni evangelisessa seurassa, mutta minä tahdon häntä myöskin ruotsalaiseen piipiaseuraan. — Linköpingiin ja Karlskronaan on perustettu piipiaseurat. Geflessä ovat piipiaseuran perustaneet ylioppilaat, joilla on puheenjohtajana kaupungin pastori, tohtori Lundström. Ylioppilaat, jotka huomataan olevan heränneitä, ovat lähettäneet evangeliselle seuralle rahoja ja pyytäneet joukon sen kirjoja levitettäväksensä, joka on heille myönnetty. — Weksiössä on moniaita lukiolaisia herännyt, sekä joitakuuta koulupoikia. Kun myöskin usea nuori saarnaaja on herännyt, niin näyttävät toiveet olevan hyviä ja lupaavia. Kalmarinkin hiippakunnan taivaalta alkaa valon juova näyttäytyä. Siellä on kaksi nuorta herännyttä saarnaajaa, joista toinen on nykyään päässyt tuomiokirkon-apulaiseksi. Hänen nimensä on Ringberg. Arkkipiispa Lindblom'in kuoleman tietänet, veljeni. Linköpingin piispa Karl von Rosenstein on päässyt arkkipiispaksi ja sikäläinen lehtori, tohtori Markus Wallenberg on nimitetty Linköpingin piispaksi.

Nyt en muista mitään erittäin kerrottavaa tällä kertaa, jos ei sitä, että kuninkaall. hovisaarnaajan Wijkanderin, joka ei hakenutkaan Häggman'in jälkeläiseksi Laivasaareen (Skeppsholm), määräsi kuningas siihen upseeriston pyynnöstä, vaikka kuninkaall. hovikonsistorio katsoi minut siihen oikeutetuksi kaikkien hakioitten edellä, joitten joukossa myöskin oli amiraalipastori ja sotaprovasti, jumaluusopin tohtori Nordin. Näin käypi minulle, veljeni; tuommoista ulkonaista kehoitusta nautin Herrani työssä. Tarvitsenpa siis kaikkien Jesuksen ystävien esirukousta. Jumala auttakoon minua!

Etenkin katteini Dahlcrona on käsenyt minua sanomaan sinulle sulimmat terveiset. Hän ottaa sydämellistä osaa sinun asioihisi ja iloitsee siitä, että sinä saat olla välikappaleena Herran kädessä sytyttämässä valoa pimeään seutuun. Jesus siunatkoon kaikki työsi ja antakoon sinulle sieluusi rohkeutta, halua, vireyttä ja uutteruutta edelleen työskennelläksesi, jotta voimat kestäisi ja hilpeys elähyttäisi mielesi.

Lämpimällä uskollisuudella ystäväsi ja veljesi

Tukholmassa marrask. 16 p. 1819

Juh. Wätterdahl.

6. *Samalta*, lokak. 17 pv. 1821.

Rakas veli! Ennättääkseni kirjoittaa muutamia riviä, on se viipynyt tähän asti, ennenkun sain muutaman tuokion vapauden. Herran asia edistyy Ruotsissa kovin hitaasti; huomataan maailman ja pimeyden lasten kovasti vastusteleman sitä. Saatana kovin suuresti vallitsee ihmisiä; hän sallii kylläkin monta parannusta ja muodostusta, kun vaan saapi kaikissa omata ja hallita sydämiä. Niinpä esimerkiksi ovat kyllä tietääkseni lakanneet oksentamasta myrkkyyänsä uskonnolle ja totiselle kristillisyydelle seuroissa ja keskuksissa. Eivät osoita enään Raamatun nojalla sukkeluuttansa. Ne, jotka sitä ovat tahtoneet, ovat saaneet vastarinnan. Asianhaarat omat vetäneet monta Raamatun vihollista pipliaseuroihin, joissa he nyt maksavat Raamatun levittämiseksi. Mutta he ovat ainakin Tukholmassa tänä vuonna kylläkin kuultavasti lausuneet ajatuksensa vahtimestarille, tämän käydessä kutsumassa lipun ja vuosikertomusten kanssa yleiseen kokoukseen. Ja yleisesti ei huomata mitään muutosta uskonnollisissa mielteissä. Kreivi Rosenbladin ystävät ovat suuttuneet häneen, kun hän käypi näissä uskonnollisissa seuroissa ja suojelee niitä ja he eivät tiedä, miten saisivat hänet niistä. — Ylhäisissä ja alhaisissa, jopa itse kansassakin vallitsee kylmyys uskonnolle, totiselle kristillisyydelle ja papeille; joka on ihmeteltävä. Se näyttää, kuin he tahtoisivat tykkänään päästä niistä ja olla valmiit heitä surmaamaan. Jos kansanliike syntyisi Ruotsissa, Jumala yksin tietänee, missä se päättyisi. Papitkin yleisesti ovat aivan kuoleutuneet kaikesta totisesta kristillisyyden tunteesta ja ovat sanankuulioillensa esimerkkinä kaikessa maailman elämässä, jopa useasti paheissa ja kaikenlaisessa jumalattomuudessa. Haureita ja irstaisia heittiöitä määrätään papeiksi. Sinä saatat kyllä käsittää, ettei vaikutus siitä saata olla muu, kuin kuulioitten viha ja ylenkatse. Näin ovat asiat Ruotsissa. Paheet ja rikokset ottamat voiton. Murtovarkauksia harjoitetaan ja maanteillä ei saa matkustaa rauhassa. Kirkot hylätään ja ainoastaan semmoisilla saarnaajilta, joilla on suuret lahjat kutkutella kuuliainsa korvia heläjäväällä kaunopuheliaisuudella, on kyllältä sanankuulioita. Laivasaaren (Skeppsholman) kirkko on melkein tyhjänä minun saarnatessani.

Lukioiksi kutsutut pohjoisessa omat suuressa häiriössä. He ovat harhateillä. Saatana on heidät pettänyt ja voimakkaalla melullaan vahingoittaa koko lailla Kristuksen valtakuntaa. He eivät anna hillitä itseänsä, vaan ovat hillitsemättömät.

Näin ollen, täytyy minun myöntää, ja Jumalalle olkoon kiitos! kun tuon voin, pappia löytyvän tuolla täällä hiippakunnassa, jotka omat uutterat Herrassa. Maakunnissa löytyy hajallaan asuvia heränneitäkin, jotka ahkeroitsevat Jesuksen valtakunnan edistämisessä. Mutta ne ovat harvat kääntymättömäin joukon suhteen. Kuinka kauan pitää kurjan ihmishuvun oleman perkeleen leikkikeränä? Suuret ovat Herran toimet ihmisten valistamiseksi meidän päivinämmä, mutta milloinkaan niiden vaikutus yleisesti saadaan tietää?

Preussissa lienee se (herännäisyys) alkanut ilmautua jotenkin suurenlaisesti. Minulle on kerrottu siellä olevien upsierien yhtyvän rukoushetkiä pitämään rukoellakseen Jesuksen valtakunnan kasvamista. Se näyttää varsin hyvältä. Oi, josko se niin kävisi Ruotsissakin. No, me työskentelemme toivossa siinäkin, missä ei toivoa ole. Jumala olkoon Jesuksen nimessä meidän kanssamme ja siunatkoon meitä! Raamatun levittäminen edistyy muutamissa hiippakunnissa voimakkaasti, niinkuin Göteborg'issa.

Minä olen vielä entiselläni ja olen kokenut suurimpia tympeyksiä ja vastuksia virkaan korotuksessa. Tuo vanha Kristuksen vihollinen on Rosenstein, joka on Kirkollisasiain esimiehenä, ei milloinkaan tahdo kuolla, maikka hän on kauan ollut ikänsä elänyt; ja tuskin saavutan minä ylennystä hänen aikansa. Minkätähden Jumala sallii tuommoisen pukin olla puutarhanhoitajana ja minulle osoittaa noin suurta

tympeyttä, on minulle aivan käsittämätöntä. Kuitenkin täytyy minun rukoilla armoa ollakseni tyytyväinen kohtalooni ja sentäänkin väsymättä jatkaa vähäistä vaikutustani. Muitten tympeyksien ohessa, joista tämä vuosi on merkillinen ja jotka ovat sen tehneet minulle kovin katkeraksi, on sekin, että viime helmikuun 2 päivänä lakkautettiin tai supistettiin minulta useammassa asiassa postivapaus. Täten aikaansaatiin minulle monta harmia Evangeliumia edistävän sanomalehden lähettämässä muihin seutuihin.

Kuinka Jesuksen asialle käypi sinun sanankuulioittesi kesken ja seudullasi ja hiippakunnassasi? Kuinka sen talollisen kanssa, josta ennen kirjoittelimme, [Jos vaan Renqvist enään saattaa muistaa, oli se talollinen Juhana Korhonen Sysmän kylästä Liperin pitäjässä, josta Renqvist kirjoitti J. Wätterdahl'ille. Tämä mies oli ensimmäisiä, jotka Liperissä heräsivät, ja vaikka hän oli uutterra rukouksessa ja avuksihuutamisessa, käytti ahkerasti armokeinoja, vakuutti Renqvist kuitenkin siitä, ettei hän rakentanut autuuttansa omaan vanhurskauteen; sillä hän itse lausui itsestään: "en minä rakenna autuuteni toivoa oman jumalasuuteni päälle, vaikka sitä suuressa määrässä harjoitan, vaan ainoastaan Vapahtajamme Herran Jesuksen täydellisen ansion päälle."] kuinka sinun taloutesi kanssa ja muuten huoneessasi uskonnollisessa katsannossa? Ethän siitä itse luopune, vaikka asut niin eroitettuna muista hurskasmielisistä pappismiehistä? Rakkaani, pysy Jesuksen luona ja koettele kaikin voimin hänen armollisella avullansa ja hänen henkensä kaikkein viisaimmalla johdolla koota sieluja taivaan valtakuntaan kykysi mukaan. Se palkitsee hyvin vaivat lopussa, vaikka se käy maailmassa kaikenlaisten vastusten lävitse. Ajattele rukouksissasi raukkaa ystävääsi

Tukholmassa lokak. 17 p. 1821.

Juh. Wätterdahl'ia.

7. Renqvistin neuvoja heränneille.

Sielunsa autuudesta murhetta pitäväinen kutsutaan heränneeksi ihmiseksi. Mutta joka tahtoo kantaa heränneen nimeä, hänellä pitää oleman tapana ahkera rukous, ja yhteisesti kaikkinaisen synnin välttäminen, mutta erinomattain, ettei hän riko Jumalan käskyjä vastaan, jotka laissa kirjoitettuina löytyvät. Neuvot tähän ovat seuraavaiset:

1:sen *käskyn jälkeen*, pitää hänen välttämän kaikkinaista epäjumalan palvelusta, kuin ovat: velhoin avun etsimiset, taikaukset, uhraukset, päivän valitsemiset ja kaikkinaiset rajoitukset, olkoot ne mistä laadusta hyvänsä; välttämän ahneutta, maailman kunniaa, iloa ja ystävyyttä, koreutta ja hyviä päiviä, jotka kaikki tulee epäjumalan palvelukseksi.

2:sen *käskyn jälkeen*, välttämän sen korkian Jumalan kalliin nimen mainitsemista turhissa asioissa, kiroilemista ja vannomista, turhia puheita ja jaarituksia Matt. 12: 36. Mutta sitä vastaan hengessä ja totuudessa avuksi huutaman Herran nimeä, pitämän ajatuksensa koossa rukouksissa ollessansa, oleman ahkera rukoilemaan, kiittämään, ylistämään ja kunnioittamaan Herran nimeä.

3:nen *käskyn jälkeen*, muistaman pyhittää lepopäivän, niinkuin katekismus opettaa, pyhillä ajatuksilla, puheilla ja töillä; oleman ahkera sanan kuulia ja lukia, rukoilia ja veisaaja, kirkossa ja jumalississa seuroissa käviä, välttämän askareita, matkustuksia, myllyjä ja muita toimituksia, kalastamista, linnun pyyntöjä, kylässä juoksemista, makaamista ja laiskuutta, häissä, läksiäisissä, maahan paniaisissa ja muissa kestissä vieraana olemista, ja kaikkea muuta, jossa sabatti-päivän pyhittämistä jollaki muotoa estämään tulee.

4:nen *käskyn jälkeen*, osoittaman kuuliaisuutta vanhenemille, isännille ja emännille, esivallalle ja opettajille kaikissa, kuin ei tule olemaan Jumalaa eikä omaatuntoa vastaan. Ei vastaamaan kiljumalla eli eripuraiselta puheella, eikä suuttuman, ehkä nuhdellaan ja pahoilla sanoillasi kohdellaan; ei oleman ynsiä, eikä tyly ketään kohtaan. Pitämän perheestänsä ja lapsistansa vaari, että heti tottuisivat Jumalaa tuntemaan ja pelkäämään; pitämään rukouksia heidän kanssa joka aamu ja ehto ja lukeman joka päivä Raamattua eli muita jumalasia kirjoja.

5:nen *käskyn jälkeen*, välttämän sielunsa tappamista, ja sentähden laittaman pelvolla ja vapistuksella, että autuaaksi tulisi; niin myös välttämän lähimmäisen vahingoittamista sielun ja ruumiin puolesta; mutta sitä vastaan häntä auttaman, holhoman ja hengen vaarassa varjeleman.

6:nen *käskyn jälkeen*, oleman puhdas ajatuksissa, puheissa, töissä ja käytöksissä, olkoon se aviosäädystä eli ulkona siitä; elämän sovinnolla avio-säädystä ja kärsimän, ehkä jumalatoimien olisi toispuoleinen.

7:nen *käskyn jälkeen*, välttämän kaikkinaista varkautta ja näpistelemistä, niin ettei mitään salaistakaan vilppiä tapahtuisi ketään kohtaan; ettei isännät pidätä palkollistensa palkkaa, eikä palkolliset tee laiskasti isäntänsä töitä, eikä heiltä mitään näpistele; ettei esivallalle vääryyttä tehdä siinä kuin heille tulee; ei ottaman korkoa lainan edestä, eikä lainaa kieltämän, silloin kuin taidetaan

auttaa. Ei oleman ahne kaupan ja viinan myömisestä kautta, eikä oleman täytetyn viinalla, vaan Pyhällä Hengellä. Ef. 5: 18.

8:nen *käskyn jälkeen*, välttämättä panetusta ja parjaamista, olkoon kuka ihminen hyvänsä; risti-veljeä taikka sisarta nuhteleman kahden kesken ensin, ja jos ei se auta, ottaman kaksi eli kolme ja nuhteleman niiden kanssa, ja jos ei sekään auta, ilmoittaman seurakunnalle Matt. 18; mutta ei muutoin huuteleman hänen erhetyksiänsä ja rikoksiansa. Välttämättä käräjän käymisiä niin paljon kuin mahdollinen on, käräjä-herroin lahjomisia ja muulla luvottomalla ja sopimattomalla tavalla asiansa valvomista, ehkä vielä oikia asiaki olisi. Käräjän asioissa ensin tutkia ja kysyä ennenkuin puuttua niitä alkamaan. 1 Kor. 6.

Tämä koskee yhdeksänteenki käskyyn.

10:nes *käsky* käskee: ei valtaamaan kamalasti lähimmäisen palvelioita pestäamisen kautta, mutta ei myös isäntäin ja emäntäin ottaman jumalattomia palvelioiksi eli huonemiehiksi; itsensä ja perheensä hämmennykseksi; eikä palvelus- ja lois-väen menemän jumalattomitten huoneisiin ja leipään, sen kautta lankeemaan pois armon tiestä.

Jotka näitä syntejä ja muita välttävät, niitten sallitaan kantaa heränneen nimeä ja käydä Herran pyhällä ehtoollisella niin usein kuin he oman tuntonsa lohdutukseksi halajavat. Mutta jotka toisin tekevät, pidetään pakanoina ja publikanina. Ja sentähden pannaan kyläkuntiin päällysy- eli katsomusmiehet.

Jos joku näkee virheen ja vilpin toisessansa, sen pitää häntä kahden kesken nuhteleman, ja sitte se ilmoitetaan peräänkatsomus-miehelle, jonka tulee sitte nuhdella; ja jos ei se auta, niin ilmoitettakoon koko heränneitten joukolla, ja sitte pitää häntä joukon läsnä-ollessa nuhdeltaman. Ellei sekään auta, niin hän pitää pois hyljättämän. Matt. 18.

Peräänkatsomus-miesten pitää myös vaarin ottaman aluskuntansa heränneistä, jos he tarttuvat vietteliän neuvon, eli sen kaltaisen ihmisen neuvon, joka toisin vääntelee Jumalan sanan ja autuuden opin, olkoon senlainen vietteliä sitte omasta tahi vieraasta pitäjämästä; niin myös estämän eli poiskieltämän näyt, unennäöt ja niitten ilmoittelemiset ja selitykset, niinkuin myös kielillä puhumiset ja niitten tarpeellisuuden. Ja jos joku vieraan maan ihminen ilmaantuu, joka sanoo itsensä hengelliseksi ja olevansa jotaki, ja rupee ilmoittamaan erinomaisia ilmoituksia, senkaltaisen pariin ei saa mennä, eikä sen opetuksia saa heränneet ottaa vastaan, ennenkuin tutkitaan ihminen ja hänen menonsa; sitä vähemmän saa lähteä senkaltaisen perässä juoksemaan. Peräänkatsomus-miesten pitää myös kohta ilmoittaman, kuin joku senlainen ihminen ilmestyy kyläkunnassa, ettei se saisi vietellä monilla opetuksen tuulilla niitä ilmanki eksyväisiä, vasta alkavaisia heränneitä sieluja.

Pyörtymisiä jos tapahtuu, niin ne tutkistellaan, mistä laadusta ne omat ja mistä ne tulevat. Ja ne kielletään pois, jos ne havaitaan turhiksi viekastelemisiksi.

Kutsumuksessansa käsketään pysymään Syr. 11: 10, 21. 1 Kor. 7: 20-24. 1 Tessal. 4: 11. 1 Piet. 4: 15.

8. *Ote provasti-tarkastuksen pöytäkirjasta Liperissä maaliskuun 3-5 pv. 1821.*

Sittenkun apulainen Henr. Renqvist useissa kirjeissä hra provasti N. J. Perander'ille oli syyttänyt häntä kaikenlaisista virkavirheistä ja laiminlyömisistä, uhaten samoin tehdä Porvoon konsistorioon, on h:ra provasti lähettänyt ei ainoastaan nämä Renqvistin kirjoitukset korkea-arvoiselle konsistoriolle, saati sen ohessa myöskin anonut, että hänelle lähetettäisiin mitä pikemmin toinen apulainen, joka mielenlaadultaan ja ruumiinvoimiltaan olisi luotettavampi kuin Renqvist.

Tämän johdosta on korkea-arvoinen konsistorio viime kuluneen marraskuun 8 p. käsenyt allekirjoittaneen täällä toimittamassa laillisessa provasti-tarkastuksessa tutkimaan h:ra provastin viime lokakuun 20 p. tekemiä valituksia, jonka ohessa olisi tutkittava, oliko Renqvist tässä seurakunnassa ollessaan ilmaissut mitään eriskummaisuuksia opissa ja elämässä sekä voidaanko siihen mitään johtoa antaa.

Maaliskuun 5 p. kirkkoherran talossa.

Sittekun asianomaiset olivat täällä koossa, kertoi h:ra provasti Perander samaa, mitä hän viime kuluneen lokakuun 20 p. konsistorioon oli ilmoittanut, että nimittäin apulainen Renqvist lähetettäisiin täältä johonkin kaukaisempaan seutuun, koska hän tässä seurakunnassa liiallisilla hartausharjoituksillaan, pitkällisillä rukouksillaan, harhaluuloillaan ja usein sopimattomalla saarnatavallaan oli sangen monessa herkkä-uskoisessa vaikuttanut kiihkoa ja hämmennystä, joista ajan pitkään saattaisi olla vaarallisia seurauksia. Tähän h:ra provastin toivoon yhdistyivät h:ra kihlakunnan tuomari Hällström, h:ra nimismies Stenius ja talolliset kirkonmies Pekka Piiparinen, Lauri Malin, Antti Perkinen sekä Heikki Kettunen y.m.; mutta muu yleisö selitti tyytyvänsä Renqvistin tänne jäämiseen,

johon h:ra nimismies lisäsi, että Renqvist, jonkun henkilön syyllisyydestä ilmoitettua, tarkemmatta tutkinnotta, kieltää semmoiselta ehtoolliselle pääsön, joka oli muka tapahtunut usealle, mutta nyt erittäin mainittiin niistä talollinen Heikki Koponen Käsämän kylästä, jonka Renqvist, ilmoitetun riitaisuuden tähden vaimonsa kanssa, oli estänyt ehtoolliselta. Tämän on h:ra provasti sittemmin tutkinut ja huomannut aivan perättömäksi. Samaten on Renqvist käskenyt pois sepän Aaron Asikaisen, kun hän aikoi tulla ehtoollispöytään, mutta Asikainen ei ollut kirjoitettukaan ehtoollis-vieraaksi, vaikka hän oli ollut rippi-saarnassa. Asikainen sanottiin olevan juopumukseen taipuvainen, eikä ole rippikirjan mukaan kolmeen vuoteen käynyt ehtoollisella. Sitte antoi esiin talollinen Heitti Tuhkunen Liperin Salosta tämän kihlakunnanoikeuden pöytäkirjan, joka tähän liitetään ja selittää Tuhkusen syyttäneen Renqvistiä siitä, että Renqvist ei antanut hänen mennä ehtoolliselle, vaikka hänet pastori-vainaja Kekoni oli ehtoollis-vieraaksi kirjoittanut ja hän sen johdosta oli ollut rippi-saarnassa. Tämän myönsi Renqvist ja sanoi sen tapahtuneen syystä, kun Tuhkunen kuuluu olevan irstainen.

Sitte ilmoitti vielä edellä mainittu h:ra nimismies Stenius, että apulainen Renqvist h:ra provastin sairauden ajalla ei ollut lukenut joka vuosi kuuloitettaviksi määrättyjä esivallan asetuksia, mutta kyllä siihen sijaan lukenut kirkkolakia, joka usein oli kestänyt paljon kauemmin, kuin muu jumalanpalvelus. Vielä ilmoitti h:ra provasti Renqvistiä vastaan, että hän vastoin provastin tahtoa joka kylään oli asettanut viisikin tarkastusmiestä, vaikka semmoisia h:ra provastin määräämiä oli ollut ainakin yksi kussakin kylässä ja luulivat h:ra provasti ynnä nimismies Stenius ja kirkonmies Kinnunen, että jotakin häiriötä ja epäluotettavampia ilmoituksia oli näiden liian useiden tarkastusmiesten kautta syntynyt, jonka ohessa Juh. Hirvinen ja muutamat muut luulivat näistä tarkastusmiehistä olleen enemmän hyötyä, kuin vahinkoa. Myöskin oli Renqvist, häneltä kysymättä, tänä talvena asettanut useimpiin kyliin moniaita kirjan-taitavia opettamaan taitamattomia sisälu'uussa, jotka olivat 15 jopa yli 30 vuoden ikäisiä, joita hän julkisella kuuloituksella saarnatuolista oli käskenyt näihin lukuharjoituksiin tulemaan. Kun nämä Renqvistin toimet olivat tulleet provastin kuuluviin, on h:ra provasti käskenyt Renqvistin jättämään ne kunnes niistä saataisiin tarkastajan kanssa mieltä; ja koska semmoisien opastajien kautta voidaan saavuttaa aiottu tarkoitus ja kun ne eivät tule kansalle liian kalliiksi, sekä kiertokoulunopettajalla kun on kylliksi työtä nuorien lasten opettamisessa, niin ei tarkastaja suinkaan voi olla sitä hyväksymättä; kuitenkin riippuu kaikki tämä h:ra provastin, ilmaantuvien seikkojen mukaan järjestettävästä toimesta ja huolesta, joka vasta pidettävässä pitäjän kokouksessa voidaan vahvistaa, varsinkin kun läsnä oleva yleisö tunnusti näitten opetuslaitosten kautta jo jossakin määrin edistyneensä.

Viimeksi muistutti h:ra provasti Renqvistin saarnoissansa käyttäneen tuimia, kovia ja sopimattomia lausetapoja, niinkuin hän eräässä saarnassaan sanoi, että uskottomilla et ole kirpunkaan vertaa uskoa, sekä toisen kerran, kun eräs sanankuulia saarnan ajalla aikoi mennä ulos kirkosta, sanotaan hänen kysyneen häneltä, riensikö hän nyt jo kadotukseen, jota lausetta suntio Sidensnörekin, joka silloin ei ollut kirkossa, nyt muiden kertomuksen mukaan todisti Renqvistin käyttäneen ja jonka Renqvist itse tunnusti, sitä paitsi sanoo hän mitä useimmiten melkein kaikissa saarnoissaan saatanan asuvan jumalattomien sydämässä ja heidän haluavan helvettiin, jonne heidän rukouksensa ja huokauksensakin menevät, vaan ei Jumalan luokse; Renqvistin kerrotaan myöskin saarnassaan sanoneen, että Vapahtaja ei etsinyt herrojen ystävyyttä, eikä ottanut osaa heidän huveihinsa ja luuli h:ra provasti, että Renqvist semmoisilla lausetavoilla näytti tahtoman panetella säätyhenkilöitä ja siten herättää nurjuutta heidän ja alhaisemman kansaluokan välillä. Tätä todistaakseen toi h:ra provasti esiin erään Renqvistin kuuloituksen, jota kuitenkin ei ollut luettu, vaan jonka hän nyt tunnusti. Tämän kaiken lisäksi on Renqvist, kuten sanottiin, saattanut muutamiin seurakuntalaisiin sen ajatuksen kristillisyyden harjoituksista, että he hylkäävät kaiken maallisen työn, jota vastoin he ainoastaan lukevat, rukoilevat ja laulavat; ja mainitsi Mikko Hiltusen Sysmästä, naapurinsa, talollisen Paavo Kuusisen kaksi tytärtä, joista heidän isänsä sanotaan valittaneen, että he eivät tee työtä, vaan, lukevat, minkä h:ra nimismies Stenius ja suntio Sidensnöre todistivat, mutta muut väittivät vastaan ja kertoivat mainittujen tyttöjen ainoastaan aamuin ja illoin lukevan tavalliset rukoukset ja toimittaman tehtävänsä.

Apulainen Renqvist, joka ei sanonut saarnanneensa mitään muuta oppia, kuin meidän uskontomme kanssa yhtäpitävää, lausui h:ra provastin laiminlyövänsä kirkkokuria, päästävän ehtoolliselle yhtä helposti kristillisyyttä taitamattomat, kuin siinä edistyneemmätkin ja merkitsemän samalla sinetillä jumalattomat, kuin jumalaisetkin; ja antoi Renqvist sen ohessa luettelon useista tässä seurakunnassa olevista vihkimättömistä parikunnista, jotka omat eläneet yhdessä pitemmän tai lyhemmän ajan sekä siittäneet useita lapsia. Tämän luettelon jätti tarkastaja h:ra provasti Perander'ille käskien asianomaisen ruununpalvelian kautta heti alkavissa talvikäräjissä saattavaan vihkimättömät lailliseen vastuuseen sekä muutoin menettelemään heidän kanssansa lain ja asetuksien mukaan. —

Sam. Kiljander.

9. Ote Porvoon konsistorin tuomiopöytäkirjasta elokuun 14 pv. 1822.

4 §.

Viime vuonna 1821 lokakuun 24 p. tapahtuneen kutsunnan mukaan saapui konsistorioon tänään k:lo 11 e.p. väliajansaarnaaja Liperissä Henrik Renqvist suullisesti kuulustettavaksi muutamista hänen herra provasti Peranderia vastaan tekemistä kannekirjoituksistaan, jotka koskevat huolimattomuutta virassa ynnä muita seikkoja.

Väliajan-saarnaajalta Renqvistiltä kysyttiin siis, tahtoiko hän tunnustaa hänen nimellensä merkittyjen v. 1819 h:ra provasti Perander'ille lähetettyjen kolmen kirjelijun, jotka nyt luettiin, olevan mainitun Renqvistin kirjoittamat? jonka Renqvist tunnusti. Sitte kysyttiin häneltä, tunnustiko hän nämät kirjelijut kirjottaneensa provasti Perander'ille pikaistumisessa ja veljellisen rakkauden puutteessa, ja eikö hänen semmoisetta kirjeenvaihdosta olisi pitänyt ystävyydessä ratkaista provastin kanssa riita, joka oli syttynyt heidän välillensä? Tähän vastasi väliajan-saarnaaja tahtovansakin ystävyydessä oikaista provasti Perander'ia, koska hän oli katsonut provastin aivan monessa kohden virheelliseksi, ja lisäsi väliajan-saarnaaja velvollisuutensa ja veljellisen rakkautensa käskeneen häntä oikaisemaan erhettyvää veljeänsä. Mutta kun väliajan-saarnaaja oli huomannut, että provasti ei tahtonut ottaa varten hänen muistutuksiaan ja kehotuksiaan, vaan pikemmin osoittaneen Renqvistiä konsistorioon, niin sen johdosta ei väliajan-saarnaaja voinut olla ilmoittamatta h:ra provastin koko menetystapaa konsistorioon, koska tämä menetystapa Renqvistin ajatuksen mukaan oli ollut semmoinen, kuin Jumalaa pelkäämättömän ja ihmisiä häpeämättömän. Renqvistiltä kysyttiin vielä, hyväksyisikö hän mainituissa kirjelijupuissa provastia kohtaan käytettyä kiukkuja ja oliko se todella tapahtunut veljellisestä rakkaudesta? Tähän vastasi Renqvist, että häneltä tosiaankin täydellinen veljellinen rakkaus provastia kohtaan puuttui, väittäen kuitenkin erhettyvän kanssaihminen ojentamisenkin kuuluvan velvollisuuksiin ja osoittavan veljellistä rakkautta; kumminkin myönsi hän kirjoituksensa provastia vastaan ehkä olleen liian ankarat ja omisti niinmuodoin viaksensa sen, ettei hän käyttänyt sävyisempää kirjoitustapaa. Sittemmin kysyttiin eikö väliajan-saarnaajalla, niinkuin maaliskuun 12 pv. 1819 kirjoitetussa kirjelijupissa on, tosiaan ollut puoltakaan tuntia seuraavan rukouspäivän saarnan valmistamiseen, koska kuitenkin h:ra provasti Perander sanoo vaaditussa vastauksessaan, että väliajan-saarnaajaa jo rukouspäivän edellisellä sunnuntaina oli kehoitettu ja käsketty sinä rukouspäivänä saarnaamaan sekä että väliajan-saarnaajalla mainitun rukouspäivän saarnan valmistukseen oli ollut aikaa neljä päivää, muitten päivien aamuja ja iltoja lukematta? Tässä väitti väliajan-saarnaaja, ettei h:ra provastin selitys ollut totuuden mukainen, jotta hänellä muka oli ollut niin pitkä valmistus-aika, koska hän, niinkuin ennen kappalais-vainaan Kekonin eläissä, tälläkin viikolla oli auttanut h:ra provastia väkiluetteloiden teossa, jopa sunnuntainakin. Perjantaina sanoi hän h:ra provastin käskeneen itseänsä sairas-matkalle ja lauantaina kirjoittamaan rippiväkeä. Muutoin myönsi väliajan-saarnaaja puolen tunnin ajalla ei tarkoittaneensa; että aika oikeastaan oli niin lyhyt, vaan että hän ainoastaan vertasi viikon jäännöksen puoleen tuntiin, jona lyhyenä aikana hän ei oikein saattanut ehtiä valmistaa, minkä johdosta hän ei ottanut saarnataksensa rukouspäivänä, vaan väitti, että h:ra provastin olisi pitänyt joko käydä sairaan luona perjantaina tahi saarnata rukouspäivänä, väittäen vieläkin väliajan-saarnaaja, että hän ei saarnaisi, kun hänellä ei ollut aikaa eikä tilaisuutta valmistaa saarnaansa. Renqvist oli toimittanut sairasmatkan ja h:ra provasti oli saarnannut rukouspäivänä. Sitte vaadittiin väliajan-saarnaajan lausuntoa pöytäkirjasta, väitöksessään, että Liperin seurakunta oli kokonaan turmeltunut, vaikka sekä h:ra provasti Perander tänne siitä vaaditussa selityksessään sanoo, että Liperin seurakunta ei ole muita seurakuntia enemmän huomattava paheistaan ja tietämättömydestään että myöskin mainitun seurakunnan kirkossa toimitetun provasti-tarkastuksen pöytäkirja selittää sanotun seurakunnan jossakin määrin edistyneen lukutaidossa? Tähän vastasi väliajan-saarnaaja seuraavasti: minä en sovita itseäni muiden seurakuntien mukaan, jos minä en tiedä enkä tunne niiden tilaa, ja mitä provasti-tarkastukseen tulee, kävi se siten, että kun luettaminen alettiin kirkossa, oli suurin ja, kuten minä luulen, taitamattomin osa jo kirkosta lähtenyt; muutoin tutkittiin kirkossa olevaa seurakuntaa yleensä, tarkastamatta miten kukin erittäin olisi voinut selvitä; ja koska näin kävi, niin oli mahdotonta tutustua koko seurakunnan kristillisyyden ja siveyden kanssa; minä väitän siis nytkin Liperin seurakunnan olevan varsin turmeltuneen ja taitamattoman, koska muka sen kaikissa lukukinkerissä ja muissa tilaisuuksissa olen tullut tuntemaan. Kun väliajan-saarnaajaa tässä kehoitettiin miettimään, eikö hän ehkä seurakunnan vastattavaksi esittänyt niin vaikeita ja mutkaisia kysymyksiä, että se yleensä vähäisellä käsityksellään ei voinut ymmärtää eikä tajuta mitä hän tarkoitti, lausui väliajan-saarnaaja aina ja kaikissa tilaisuuksissa tutkistelleensa yksinkertaisimmalla tavalla; väliajan-saarnaaja myönsi kumminkin tässä seurakunnassa olevan joitakuita, jotka tuntevat kristinoppinsa ja osaavat kirjaa lukea; mutta väliajan-saarnaajan lopullinen kuvaus koko tästä seurakunnasta oli kuitenkin vastustavainen h:ra provasti Perander'in ja tarkastajan h:ra kontrahtiprovastin arvosteluille. Tämän johdosta kysyttiin väliajan-saarnaajalta, oliko hän kauan virkaa toimittanut Liperin seurakunnassa? Tähän vastasi hän siellä olleensa vähän kuudetta vuotta. Kun häntä sitte muistutettiin, että hänellä olisi pitänyt tällä ajalla oleman tilaisuutta jonkunlaisesti ojentaa seurakuntaa, vastasi hän, ettei hän sitä voinut tehdä, vaikka hän kyllä oli kokenut vaariin ottaa kaikki epäjärjestykset ja monin keinoin estää niitä. Niinpä sanoi väliajan-saarnaaja esim. muistiin kirjoittaneensa ne, jotka olivat olleet poissa yleisistä ja määrätystä lukukinkeristä; kuitenkin ei hän ole voinut näitä hidastelevia saattaa lain käsiin, koska väliajan-saarnaajalla ei ollut siihen pastorinsa, h:ra provasti Perander'in lupaa. Kysymykseen, pöytäkirjasta väliajan-saarnaaja edellisessä väitöksessään, joka koskee h:ra provastin huolimattomuutta virassa ja, että h:ra provasti Renqvistin

ilmoituksen mukaan oli saarnannut seurakuunalle ainoastaan siveys-oppia, lausui väliajan-saarnaaja nytkin asian oleman niin, että nimittäin h:ra provasti ei ollutkaan saarnannut niin usein, kuin hänen olisi pitänyt, vaan oli tahtonut Renqvistin niskoille jättää koko kuorman, sekä että h:ra provasti niinäkin harvoina kertoina, jolloin hän saarnasi, oli laiminlyönyt pääasian, nimittäin parannuksen saarnaamisen; ja sanoi väliajan-saarnaaja, ettei ulkonainen siveys parannuksetta autuuteen saata. Kysyttyä mistä siveysopillisista aineista h:ra provasti tavallisesti saarnasi, vastasi väliajan-saarnaaja, ettei hän nyt voinut muistaa muuta, kuin, että pää-aine h:ra provastin saarnoissa oli: kuinka autuaat omat Jumalan lapset ajassa ja iankaikkisuudessa; mutta miten Jumalan lapsiksi tullaan, on h:ra provasti jättänyt kokonaan opettamatta; lisäksi väliajan-saarnaaja seurakunnan semmoisilla saarnoilla saatettavan siihen luuloon, ettei autuaaksi pääsemiseen niin paljoa vaadittaisikaan, kuin väliajan-saarnaaja oli saarnoissansa esittänyt, että nimittäin parannus ja kääntymys varsinkin johdattavat ihmisen iankaikkiseen onneen.

Sitte kuulusteltiin väliajan-saarnaajaa hänen kiertokoulunopettajaa Hasselinia vastaan tekemänsä syytöksen johdosta ja kysyttiin häneltä, oliko Hasselin vielä jatkanut irstaisuuttaan, jonka Renqvist nytkin vakuutti ja väitti olevan irstaisen, eikä parantuneen, sekä sangen harvoin käyvän pitäjällä opettamassa kansan lapsia; ja lupasi väliajan-saarnaaja ottaa toimeksensa todistaa sen.

Väliajan-saarnaajalle luettiin nyt h:ra provasti Peranderin sisään jättämä selitys, joka koski Kontiolahdelle tehtyä sairasmatkaa, ja kysyttiin väliajan-saarnaajalta, oliko hän vielä vakuutettu provastin siinä loukanneen? Tähän lausui useinmainittu väliajan-saarnaaja, että h:ra provastin selitys ei pitänyt yhtä asian todellisuuden kanssa, ja väitti Renqvist tapauksen olevan siten, kuten hän oli siitä kirjoittanut; hän ei sanonut kuitenkaan tahtovansa, että provasti tulisi siitä kärsimään. Kun väliajan-saarnaajalta vielä kysyttiin, tiesikö hän miten lähellä sairasta h:ra provasti oli ollut, mikä oli sairaan nimi, oliko hän nainut, sekä milloin sairaan luokse pyydettiin? Vastasi Renqvist h:ra provastin, hänen ajatuksensa mukaan, olleen puolen peninkulman päässä sairaasta, sairaan vaimon nimen olleen Anna Nupponen, hänen olleen naimisessa Pentti Sinkkosen kanssa, sekä tämän seikan tapahtuneen talvella. Muuten sanoi Renqvist tahtovansa näyttää tämän kaiken toteen, jos sitä häneltä vaadittaisiin.

Koska väliajan-saarnaaja oli syyksi sanonut, ettei hän saanut vapautta puolustaa ja selittää asiaansa h:ra kontrahti-provasti Kiljander'in Liperissä toimittamassa provastitarkastuksessa, kuulusteltiin häntä tässäkin asiassa, ja pysyi Renqvist nytkin väitöksessään, että hän tarkastuksessa kyllä olisi antanut selityksensä kaikista seikoista, mutta ettei hän saanut sitä tehdä, jonka vuoksi hänen täytyi kirjallisesti selittää asiaansa.

Sen jälestä kysyttiin väliajan-saarnaajalta, oliko hän, niinkuin h:ra provasti Perander sanoi, estänyt Liperissä henkilöitä ehtoollisella käymästä ja miksi hän oli sitä tehnyt? Renqvist myönsi estäneensä henkilöitä ehtoolliselta ja sanoi sen tapahtuneen, kun hän oli huomannut jonkun tehneen itsensä siihen syylliseksi. Ja sanotaan väliajan-saarnaajan myöskin määränneen tarkastusmiehiä kuhunkin kylään, joitten tuli kaitsea kunkin siveyttä tahi siveellistä käytöstä y.m. Näiden tarkastusmiesten tuli myös joka lauantai olla läsnä ehtoollisvieraita kirjoitettaessa p.m. uskottujen henkilöitten kanssa ilmoittamassa, löytyikö kylässä joku semmoinen, joka olisi suljettava ehtoolliselta, tahi todistamassa, josko joku ehtoolliselta suljettu oli itsensä parantanut, harrastanut kristillisyyttä ja elänyt sovinnossa kanssaihmissä keskuudessa.

Jatkeeksi ja koska h:ra provasti Perander oli sanonut Renqvistin saarnoissaan käyttäneen sopimattomia lauselmia, kuulusteltiin häntä tässäkin seikassa, ja myönsi hän sanoneensa silloin, kun muutamat saarnan ajalla menivät ulos kirkosta: helvettiinkös te menette, koska etten kirkossa pysy? jolla hän tahtoi muistuttaa heille, miten sopimattomasti he käyttäytyivät, kun eivät tahtoneet kirkossa pysyä.

Mitä tulee syytökseen, että Renqvist lukukinkerillä ruoski erästä poikaa, sanoi hän pojan varastaneen parin kenkiä, jota ei tunnustanut. Saadaksensa tietää totuuden, oli mainittu Renqvist vielä luullut olevansa oikeutettu, kouluissa käytetyn tavan mukaan, vitsalla pakoittamaan saada poikaa totuuteen, joka väliajan-saarnaajan sanojen mukaan oli ennenkin tunnettu näpistelemisestä. Kysyttyä vieläkö ne vanhemmat henkilöt ovat seurakunnassa, jotka, hänen konsistorioon tekemänsä ilmoituksen mukaan, eivät olleet käyneet Herran pyhällä ehtoollisella ja joista h:ra provasti ei ollut voinut saada selvää, koska Renqvist ei ollut merkinnyt, mistä kylistä he ovat ja millä sivuilla kirkonkirjoissa he ovat kirjoitetut, ei Renqvist voinut antaa mitään selitystä. Kuulustettua h:ra provasti Peranderin selityksen johdosta, joka koski useampia miehiä ja naisia, jotka Renqvistin syytöksen mukaan olisivat Liperin seurakunnassa eläneet yhdessä luvattomassa yhteydessä säännöllisesti yhteen vihkimättöminä; vastasi väliajan saarnaaja ettei hän voinut hyväksyä h:ra provastin siitä tekemää selitystä, maan pysyi ennen antamassa lauseessaan; hän ei kuitenkaan saattanut kieltää provasti Peranderin petosta asian ilmi tultua kokeneen saada semmoisia vihityksi, ja sen johdosta väittäneen väliajan-saarnaajan ilmoituksen siitä olleen perättömän. Useinmainittu Renqvist myönsi myöskin h:ra provastin joskus vetäneen oikeuteensemmoisia henkilöitä, mutta ne yhtä kaikki sitte taas olivat eläneet yhdessä; ja olisi h:ra

provastin välttämätön velvollisuus ollut uudestaan saattaa heidät kanteenalaisiksi; mutta koska h:ra provasti kaikkea tätä oli pitänyt sivuasiana, ei väliajan-saarnaaja mitenkään voinut luopua lauseestaan. Provasti Peranderin konsistorioon antama selitys, koskeva useampia säätyhenkilöitä Liperissä, jotka eivät olleet useaan vuoteen käyneet Herran pyhällä ehtoollisella, luettiin nyt väliajan-saarnaajalle, ja sen johdosta sanoi Renqvist, että pitäjän säätyhenkilöt, mikäli hän tiesi, eivät ole olleet niin pitkällä matkoilla, että ne olisivat estäneet heitä ehtoolliselle tulemasta. Mitä h:ra provasti oli itsestään ilmoittanut ehtoollisella käymisen suhteen, ei väliajan-saarnaaja myöskään voinut hyväksyä; muutoin lausui väliajan-saarnaaja, ettei hän saattanut tietää h:ra provastin mietteitä, ajatuksia ja aikoja, vaan pysyi ainoastaan siinä, mitä hänellä itsellään oli ollut tilaisuus huomata, että h:ra provasti nimittäin useaan vuoteen ei ollut käynyt ehtoollisella. Ja sanoi väliajansaarnaaja kansankin, joka oli sitä ihmetellyt, voivan sen todistaa. — Mitä Renqvistin rippisanoihin tulee, ei väliajan-saarnaaja myöntänyt niittenkään olleen niin pitkät ja semmoiset kuin h:ra provasti niitä kuvaa, eikä kestäneen kolmea neljänneniimaa kauemmin. Niistä rukousharjoituksista, joita väliajan-saarnaajan sanotaan pitäneen eri tilaisuuksissa aina puoliyöhön saakka ja joita sanotaan pidetyn, ei ainoastaan Liperin kirkon luo sitä varten erittäin rakennetussa huoneessa, vaan myös monessa muussa kohden sanotussa seurakunnassa, antoi väliajansaarnaaja sen lausunnon, että kysymyksessä oleva pirtti kirkon luona oli rakennettu seurakunnan yhteisillä avuilla ja on käytettävä seurakunnan kirkkomajaksi, eikä olisi moitittava, jos siinä rukouksiakin pidettäisiin. Rukoushetket eivät myöskään ole olleet niin pitkät, kuin h:ra provasti niistä kertoo. Mitään varsinaisia niin sanottuja pyörtymisiä ei ole tapahtunut rukoushetkinä, ja jos jolloinkin semmoista on tapahtunut, moitti väliajansaarnaaja niitten tapahtuneen muutamista luonnollisista syistä. Ei myöskään muita syleilemisiä ole ollut, kuin mitä naisväki tavallisesti käyttää miehiä tervehtiessään. — Väliajan-saarnaaja ei kieltänyt, että hän hartaushetken loputtua aina oli heittäytynyt vuoteelle, mutta sitä ei hän ole koskaan tehnyt rikoksellisessa tarkoituksessa. Että muka vuoroin rukoilemista olisi harjoitettu samassa huoneessa, moitti väliajan-saarnaaja olevan vastoin totuutta, vaan että väliajan-saarnaaja toisinaan on ollut kuuliana, kun joku toinen piti rukouksen, myönsi väliajan-saarnaaja todeksi. Rukoukset näissä tilaisuuksissa omat pidetyt tavallisesti ulkomuistista, enimmäen omilta sanoilla; sillä silloin ovat ne virkistäväisemmät. Viimeksi kysyttiin väliajan-saarnaaja Renqvist'iltä, oliko hän talollisen Tuhkusen syytöksen mukaan alttarilta pois käskenyt mainitun talollisen, sanoen: *sinä olet mahdoton ehtoollisvieras*, vaikka hänet kappalais-vainaa Kekoni oli ripille kirjoittanut ja kumpi pappi silloin tarjosi kalkkia sekä tapahtuiko tämä talollisen poiskäskeminen ennen ehtoollista tahi sitä jaettaessa? Väliajan-saarnaaja lausui tosiaankin pois käskeneensä Tuhkusen, koska hän ei tietänyt, että Tuhkunen oli ehtoollisvieraaksi kirjoitettu; mutta tapahtuiko Tuhkusen pois käskeminen ehtoollisen edellä tahi sitä jaettaessa, ei väliajan-saarnaaja, joka sanoi tarjonneensa kalkkia, voinut muistaa.

Sittekun kaikki tämä oli merkitty, sai Renqvist astua ulos: ja on konsistorio vast'edes ryhtyvä tässä asiassa vielä tuleviin toimiin. Vuosi ja päivä edelläkirjoitetut.

Pöytäkirjan laatinut:
C. M. Kjellman,
konsistorion vara notario.

10. *Renqvistin puolustuskirja.*

Kosta luulen Liperin pitäjän kihlakunnan oikeuden lähettäneen Teidän armollisen oikeutenne käsiteltäväksi tutkintonsa niistä sen toimeksi jätetyistä asianhaaroista, jotka koskevat provasti Peranderin ja minun kesken, valitettavasti, syntyntä riitaa, katson minä velvollisuudekseni sen johdosta syvimässä nöyryydessä esiin tuoda seuraavaa:

Pöytäkirjan neljää seikkaa vastaan tahdon tässä muistuttaa, seuraten sen järjestystä, kuin myös sittemmin siihen yhdistettyyn kysymykseen Kaarlo Kolehmaisen ripityksen laiminlyömisestä hänen kuolinvuoteellansa.

1:ksi Uskallan luulla ja vakuuttaa, etten ole rikkonut ilmoittaessani pitäjän kiertokouluopettaja Antti Hasselin'in osoittamaa renttumaisuutta: sillä vastoin kaikkea lain hyväntekeväisyyttä (*beneficia juris*), joka hänelle oikeutta käydessä annettiin, näkyy kuitenkin selvästi monen vierasmiehen todistuksesta, joita tutkittaessa kuulusteltiin, että häntä ei ainoastaan kerran, vaan useasti, ei ainoastaan ennen, mutta myös viime aikoinakin on tavattu juoppoudessa ja väkevään juomain ylellisessä nautinnossa.

Minä heidän siksensä Hasselinin renttumaisuuden, joka ei ehkä vastakaan lakkaa ja jonka kaikki koko seudun puolueettomat henkilöt tunsivat, eikä siis h:ra provasti Peranderin pispantarkastuksessa olisi pitänyt häntä puolustaa ja kaunistella. Minä en ole ilmoittanut tätä saadakseni Hasselinin pientä virkaa, niinkuin yleisön mieliosoitus on väärin luullut; sillä paitsi sitä, että minun apulais-palkkani oli paljo suurempi Hasselinin palkkaa ja minun tulevaisuustoiveeni avasi minulle suuremman ja vaikuttavamman palvelusuran, niin tunsin hyvin, että jos hän olisikin saanut eron, ei minun papillista palvelustani olisi käynyt yhdistäminen hänen kouluttajatoimeensa. Ei Jumalan tähden, vaikka muutamit talolliset

yksinkertaisuudessaan ja hyväntahtoisuudessaan toivoivat minulle mainittua palvelusta, en milloinkaan olisi sitä ottanut. Minä olen tahtonut huomauttaa Teitä tästä kasvavan nuorison asiasta; jos tätä luetaan viaksi, niin täytyy minun puhtaana ja vakaisen uutteruuteni hyvässä asiassa puolustaa minua. Muutoin en tahdo Hasselinin häviötä, vaan se on Teidän vallassanne katsoa asiaa miltä kannalta hyvänsä.

2:ksi Minä tosiaankin iloitsen, että h:ra provasti Perander, vaikka jätti talollisen Sinkkosen vaimon ripittämättä kuolemaan, pääsi rankaisematta. Koska minä kärsin hänen vääryyksistään, olivatpa ne todellisia tai minun semmoisiksi luulemiani, uskalsin, ehkä myöskin hartaan uskon innon yllyttämänä, ilmoittaa tämän asian. Kaksi vuotinen lainkäyttöaika rikoksen kanteelliseksi saattamiseksi, joka ei ole sakolla pääsemätön, armahti h:ra provastin. Vaikka minä monen muun kanssa kaikessa tapauksessa katsoin tämän h:ra provastin laiminlyömisen jumalattomaksi ja siveydettomaksi, sillä pyhä velvollisuus käskee pappismiestä, palkkansa keräyksestä huolimatta, antamaan kuolevalle lohdutusta, jota saapi kalliin Vapahtajamme ruumiin ja veren jakamisella, niin oli kuitenkin paha ajatus kaukana minusta. Minun pitäisi seurata Vapahtajan esimerkkiä ja korkeaa oppia, joka ei milloinkaan toivonut kenellekään pahaa, kaikkein vähimmän vihollisillensa. Elköön h:ra provasti vasta hairahtuko näin tärkeässä asiassa, kuin tämä, on ja on oleva minun sydämellinen ja hyvää tarkoittava toivoni.

3:ksi Niinkuin tuomio osoittaa, on minua syytetty vitsomalla koettaneen saada erästä poikaa tunnustamaan näpistelemistään — ja sentähden määrätty vankeuteen. Sum judicatus, Deus de omnibus supremo die judicet (Minä olen tuomittu, Jumala tuomitkoon kaikista viimeisenä päivänä). Ei koskaan ole minun tarkoitukseni siinä ollut tehdä semmoista julmuutta, joka ansaitsisi valtiovalan rikoksen nimen; ei minun luonnollinen taipumukseni eikä siveellinen ja uskonnollinen mielialani sallisi semmoista tehdäkseen. Asianhaarat, todistukset, minun yksinkertaiset ja koukkuilemattomat selitykseni antakoot asialle minkä muodon tahansa. Mutta minun nuoren ja muuten kokemattoman tuomarini tuomio, jota tehtäessä on ehkä kiukkuisesta mielestä seurattu enemmän lain kuollutta kirjainta, kuin rikoksen todellista määrää ja laatua, huomattanee ylioikeuksien tarkemmissa tutkinnoissa, joihin minä olen vedonnut. Mutta jos kohtalonani olisikin marttyrin kruunu, kärsin todellisen viattomuuden ja minun sydämellisen uskonnon harrastukseni, hyveiden ja hyväin tapain uhrin, ja tahdon iloisesti antautua kohtalooni, vaikka olisinkin vakuutettu h:ra provasti Peranderin keksimillensä ja vastoin asianomaisten tahtoa tekemillensä kanteilla koreasti kostaneen niitä pieniä vikoja, joita olen tehnyt hänelle puhtaasta hyväntahtoisuudesta Jumalan seurakunnan iankaikkiseksi autuudeksi. Monta helläsydämistä ja hyvänsuopaa ihmistä on ainakin säälivä minua ja minun onnetonta perhettäni, jossa on rakastettu vaimo ja neljä pientä ja turvatonta lasta. Sillä välillä ja siksi, kun asia on asianomaisella seudulla ennätetty ajaa, olen minä parhaastaan elänyt yksityisten hyväin ihmisten välityksellä.

4:ksi H:ra provasti Peranderin oma myötäseuraava todistus osoittaa talollisen Heikki Tuhkusen, joka yleisesti tunnettiin korkeimmassa määrässä renttumaiseksi ja hillitsemättömäksi elämässään ei ainoastaan kotona, vaan monessa yleisessä tilaisuudessa, niinkuin lukukinkerillä y.m., olleen tavoin tai toisin suljettuna Herran ehtoolliselta. Semmoisesta syystä ja tietämättäni varapastori Kekoni-vainaan tietämättömyydessään, Tuhkusen ehtoolliselta sulkemisesta, kirjoittaneen hänet ehtoollisvierasten joukkoon, ilmoitin minä hänelle merkillä ja matalalla äänellä, ett'ei hän valituksessa olleessa tilaisuudessa tulisi ehtoollisen nautintoon. Minä sanoin: rakkaani, ei ole sinulle luvallista tulla Jumalan pöytään, jota kieltoa Tuhkunen myös totteli. Tutkinnot setvittävät koko asian luotettavaisesti. Ei mitään julkista kirkkorauhattomuutta, niinkuin parhaani tahtovat väittää, ole täten tehty. Minä olen ainoastaan suurimmassa hyväntahtoisuudessani tahtonut johdattaa syntistä parannuksen tielle.

Viimeseksi saan minä Kaarlo Kolehmainen ehtoollisetta kuoleman johdosta puolustukseksi luetella, mitä minä jo niin hyvin pispantarkastuksessa kuin kihlakunnan oikeudessakin olen vakuuttanut, että hänen järkensä käyttäminen oli niin heikkoutunut äkkipikaisilla hourauksen puuskauksilla, jotten katsonut soveliaaksi jakaa hänelle ehtoollista. Hän oli polvillansa, pyysi vettä muiden kaivoista, sanoi itsellensä oleman viinanassakan, joka painoi hänen kylkeänsä y.m., joita tutkistelemispöytäkirjoissa, minä en ymmärrä mistä syystä, vaikka vierasmiehet todistivat, ei ole mainittu. Yhtähyvin on osa todistajista kirjoitettuna, jotka ovat kertoneet hänen hourailemisestansa. Minä olin kummallisessa asemassa. Jos minä olisin hänet ripittänyt, niin vastustajieni olisi sopinut katsoa tätä anteeksi antamattomaksi viaksi, kun olisin hullulle ja sekaantuneelle tuhlannut ja siten väärinkäyttännyt kalliita armokeinoja. Nyt en sitä tehnyt — on kuitenkin vika vielä suurempi. O ambae Pharisaeorum leges! (molemmat Farisealaisten lait). Mielelläni matkustin tälle ripitysretkelle ja mielelläni olisin tahtonut ripittää tätä sairasta, niinkuin siellä viivyinkin ja nuotikkaila jumalisten virsien laulannalla koetin saada heikkoa sekaannuksesta tointumaan (sillä minä useilla ja melkein yksinään tässä pitäjässä toimittamillani ripitysretkillä kokemuksesta usein havaitsin tämän onnistuneen, samoin kuin Davidille, kun hän harpullaan sai Saulin tuntoihinsa). Niinmuodoin ei Kolehmainen jäänyt laiskuudesta, pahantahtoisuudesta eikä huolimattomuudesta ripittämättä. Jos olen yksinkertaisuudessani rikkonut, niin kärsin sen rangaistuksen, jonka hyvä tahtoni hänen autuudestaan on ansainnut.

Lopuksi en saata olla muistuttamatta, että yleinen mieli on parhaastaan tehnyt minun

onnettomuuteni. Enemmän innokkaana, kuin pahana, enemmän yksinkertaisena, kuin kavalana, olen minä opettanut Jumalan seurakunnalle meidän kalliin oppimme pyhiä ohjeita. Minä uskon jokaiselle puolueettomalle saattavani puolustaa oppini ja tarkoituksieni puhtautta. Vakaasti saatan vakuuttaa aikomuksenani olleen, niin hyvin sanankuulioitteni siveellisen sivistyksen, kuin myös suuremman tiedon Jumalan sanassa. Jos olen rikkonut seuratesani aikamme evangeliumpiseurain, joissa on kunnianarvoisia miehiä, yleisiä opetuksia, ja siten saavuttanut maailmanmielisten vihan, halveksimisen ja pahansuonnin, niin toivon suurimmassa nöyryydessä valistuneitten esimiesteni antavan minulle suosionsa, kun minulla on oikein, ja samalla lempeällä sääliväisyydellä oikaisevan minua, kun minä rikon. Tosi on, että minä enemmän liiallisesta hartaudesta hyvään asiaan, kuin uppiniskaisuudesta ja vastusteluhaluista, olen loukannut esimiestäni h:ra provasti Peranderia, jonka (älköön tästä pahastuko) minä tunnossani näin kovin kylmäksi ja haluttomaksi pyhän kutsumisensa toimittamisessa. Mutta kun ei ole minun asiani oikaista häntä, niin rukoilen Teidän kauttanne h:ra provastilta, jota olen loukannut, sääliväistä anteeksi antamusta. Vaikka ne monet ihmiset, jotka viimeisessä pispantarkastuksessa osittain sentähden, kun minä heitä jonkun kerran rikoksistansa nuhtelin, osittain kevytmielisyydestä, seuraten joukkoa, joka huusi: ristiin naulitse! ristiin naulitse! ehkä myöskin muutamien pahansuopain kehoittamina valittivat suullisesti ja antoivat minusta perättömiä herjauskirjoja ja niissä luettelivat tapauksia, jotka eivät milloinkaan ole tapahtuneet, eivätkä koskaan ole aikoneet, koettaneet, uskaltaneet tai saattaneet todistaa niitä, jätän minä kuitenkin siksensä. Onni, etteivät ne, jotka pitävät minun rukousten-pitämistäni salaisina uskonnon menoina (eleysin mysterioina) ole syyttäneet minua itseäni karkeimmasta pahanteosta. Moite on yhtäkaikki moite ja tarvitsee laillista todistusta ennen, kun sitä saattaa uskoa. Kuitenkin on tämä piristynyt liitto saattanut herättää Teissä ja pispantarkastuksessa olleissa kunnioitettavissa esimiehissä nurjaa mieltä minua kohtaan. Iloisesti halusin niinmuodoin kunnioitettavalla käskyllä saapuvani, mitä välemmin sitä parempi, virantoimitukseen Porvoosen, jossa minä toivoin saada oikeuttaa suhdettani, saavuttamalla esimiesten hyvää ajatusta, ja etenkin päästäkseni siltä seudulta, jossa olen kärsinyt kovimmat vainot, vaikka ehkä moni vainoojistani on Pietarin tavalla katunut. Mutta tämänkin toiveeni ovat seuraukset kihlakunnan oikeuden kovasta ja onnettomasta päätöksestä toistaiseksi minulta riistäneet. Onnettomuuteni tunne voittaa kaiken ymmärrykseni; mutta vakuutettuna, että, oikein eroittaen törkeät rikokset pienemmistä ja todet valheista, annatte minulle semmoisen turvan, jota ihmiselliset ja valistuneet esimiehet ovat velvolliset osoittamaan sorretulle alammaiselle ja kansalaiselle, lopetan minä tämän puolustuskirjani syvimmällä nöyryydellä.

H. Renqvist.

11. *Pispalle tohtori Juhana Molander'ille* elokuun 2 pv. 1823.

Hänen Keisarilliselle Majesteetillensa olen nähnyt velvollisuudekseni alammaisuudessa ilmoittaa, mitä h:ra tohtori ja pispaa on tahtonut antaa minulle tietää niistä eri pitäjissä Savossa ja Karjalassa, mutta etenkin Iisalmen ja Liperin pitäjissä pidetyistä kokouksista, joissa suuri joukko ihmisiä *heränneitten* nimellä antautui hartausharjoituksiin, jotka tunnettuna monin puolin poikkeavaisiksi totisen kristillisyyden käskyistä ja evangelis-Lutherilaisen kirkon tavoista, ynnä sopimattomasta vaikutuksesta kokouksessa olleitten mielialaan, elämää ja käytökseen, niin hyvin tämän suhteen kuin myös aikain, jolloin kokouksia pidettiin sekä mitä niissä ja niiden yhteydessä tapahtui, havaittiin oleman mietittävää laatua, jottei niitä pitäisi jättää huomaamatta.

Kun asian Hänen Keisarilliselle Majesteetillensa esittelin, oli Hänen Majesteettinsa tutkiessansa siinä ilmoitettua, nähnyt sen olevan huolestuttavan, että hänen alamaisensa edellä sanotulla seudulla olivat pitäneet uskontoharjoituksia, jotka, eroten muun seurakunnan jumalanpalveluksesta ja ollen kovin poikkeavaiset siitä, tuottivat semmoisen eripuraisuuden hallitsevassa kirkossa, jotta siitä on myöskin pelättävä epäjärjestyttä yhteiskunnallisessa keskuudessa; mutta kun Hänen Keisarillinen Majesteettinsa on nähnyt suuren varovaisuuden olevan alussa tarpeellisen eksyneitten oikaisemisessa, niin on Hänen Majesteettinsa armossa tahtonut, että hallituksen huoli tässä asiassa on rajoitettava ainoastaan auttamaan seudun papistoa tilaisuuteen häiritsemättä toimittamaan kutsumustansa ja opettamaan eksyneitä Lutherilaisen kirkon uskontunnustuksessa niin, ettei, kuten on tapahtunut, siinä mikään määrän opin harrastaja, saatuaan suurenlaisen luottamuksen, häiritseisi sitä vaikutuksellansa.

Ja koska armovuoden-saarnaaja Henrik Renqvist on vaikuttanut eräässä osassa Liperin pitäjäläisiä mielenhaluttomuutta pitäjän papistolle ja heidän opettamillensa kristinopin tiedoille, sekä ne hänen eri kokoushuoneessa määräämänsä jumalisuusharjoitukset ovat synnyttäneet omituisen seurakunnan, jota hän on koettanut kaikella ahkeruudella aina enemmän ja enemmän laajentaa; niin on Hänen Keisarillinen Majesteettinsa armossa tahtonut käskä h:ra tohtoria ja pispaa sekä kunnioitettavaa Porvoon konsistorioa peräyttämään Renqvistin määräystä armovuoden-saarnaajaksi Liperiin, heti eroittamaan hänet sieltä, sekä antamaan hänelle toisen viran, jonka Hänen Keisarillinen Majesteettinsa tahtoo määrätä Porvoon kaupunkiin, jotta h:ra tohtori ja pispaa sekä konsistorio olisi tilaisuudessa tarkkaavaisuudella katsoa tämän pappismiehen käytöstä ja tekoja, sekä alussa soveliaalla tavalla saattaa oikaista, jos siinä joskus huomattaisiin ajattelemattomuutta ja rikosta. Jos nykyään Porvoossa ei

olisi avoimna semmoista palkallista virkaa, johonka Renqvistin saattaisi määrätä tai asettaa, on hänen Keisarillinen Majesteettinsa armollinen tahto, että siksi, kun semmoinen virka jääpi avonaiseksi, joku papillinen toimi Porvoossa hänelle katsottaisiin sopivalla palkalla, jonka h:ra tohtori ja pispä sekä konsistorio saapi määrätä ja joka Hänen Keisarillisen Majesteettinsa omassa käytännössä olevasta vararahastosta on maksettava. Muutoin tahtoo Hänen Keisarillinen Majesteettinsa h:ra tohtorin ja pispän vakaisesti nuhtelevaan pappismies Renqvistiä heti hänen Porvooseen tultuansa kysymyksessä olemasta virkavelvollisuutta vastaan sotivasta menettelemisestä, kuin myös sen ohessa muistuttamaan häntä vasta välttämään semmoisia vikoja, jos tahtoo päästä laillisesta rangaistuksesta. Samoin käsketään armossa h:ra tohtoria ja pispää sekä konsistorioa papistolla niissä pitäjissä, joissa on kysymyksessä olevia jumalisuusharjoituksia kuultu, varoituttaa sopivilla kuvauksilla Jumalan sanasta ja kaikella helleydellä eksytettyjä tästä lähtien paremmin huomaamaan niitä opetuksia, joita papisto jakaa, pysymään ainoastaan oikeassa uskonopissa ja yhteisissä maassa säädetyissä uskonnon-harjoituksissa, sekä hiljaisessa ja totiselle kristitylle arvallisessa vaelluksessa.

Jos ehkä saattaisi tapahtua, että edeltä sanotut kokoukset ja erinäiset hartausharjoitukset kaikesta tästä huolimatta, sen sijassa, kun pitäisivät vähentymän ja lakkaaman, ilmaantuivat, jotta hänen keisarillinen majesteettinsa täytyisi jättää rikkovaiset vakaisempaan kohteluun, ja kun hänen majesteettinsa on tahtonut lujentaa vakuutuksensa, mitä semmoisessa suhteessa oikeammin pitäisi tehdä, jos niin surkuteltavasti olisi, että jossakussa Suomen hiippakunnassa semmoinen epäjärjestys seurakunnissa ilmaantuisi, niin on hänen keisarillinen majesteettinsa tahtonut käskää h:ra tohtoria ja pispää, kuin myös Porvoon tuomioprovastia, professori, ritari ja tohtori Mauno Alopaeusta kokoontumaan Turussa h:ra arkipispan ja sikäläisen tuomioprovastin kanssa tästä asiasta neuvottelevaan, ja sitte ilmoittamaan hänen keisarilliselle majesteetillensa tässä kokouksessa asiasta ilmaantuneet mielipiteet ja alamaisen lausunnon niistä toimista, joihin olisi ryhtyminen, jos edellä mainitut suhteet valtaan pääsisivät. [Kirjoittaja ei ole saanut mainitun kokouksen keskustelua ilmoittaaksensa kirkon arvokkaimpain miesten lausumia ajatuksia ja neuvoja pietismin hävittämiseksi maasta. Kirjoittajan muistutus.] Ja on hänen keisarillisen majesteettinsa sallinut h:ra tohtorin ja pispän sopia ajasta kysymyksessä olevalle kokoukselle arkipispan, tohtori Tengström'in kanssa. Tästä hänen keisarillisen majesteettinsa määräyksestä, joka nyt myöskin annetaan h:ra arkipispalle ja hän määrätköön h:ra tuomioprovastin Gadolin'in, saan minä armollisimmalla käskyllä pyytää teitä, h:ra tohtori ja pispä, hyväntahtoisesti ilmoittamaan h:ra tuomioprovastille, tohtori Alopaeus'elle; kuin myös saan ilmoittaa v:n 1807 reklementissä määrätyn kyyti- ja päivärahan maksettavan teille, h:ra tohtori ja pispä, sekä h:ra tuomioprovasti, tohtori Alopaeus'elle, matkalla äsken mainitussa tarkoituksessa Turkuun edellä sanotusta, hänen keisarillisen majesteettinsa erinäisestä vararahastosta.

Lopuksi on hänen keisarillinen majesteettinsa tässä asiassa armollisesti julistanut, että papistoa niissä seurakunnissa, joissa muistutetuilla harhaopeilla on ollut puolustajia, pitäisi varoittaa hyvin vaarinottamaan seutunsa uskonnollisesta tilasta, sekä samalla määrätä, että jos edellä valitettu paha leviäisi ja kasvaisi tai myös tuottaisi rikoksia seurakunnan järjestyksessä, silloin siitä heti ilmoittamaan h:ra tohtorille ja pispalle, jonka pitää asiasta hänen keisarilliselle majesteetillensa alammaisuudessa tarkasti ilmoittamaan.

Täydellä kunnioituksella Pietarissa elok. 2 pv. 1823.

Rob. H. Rehbinder.

Oikein kirjoitetuksi tšekäläisen konsistorion arkistossa säilytetystä alkukirjoituksesta todistaa, Porvoon tuomiokapitoliossa elok. 17 pv. 1825.

Käskystä:
Adolf Boman.
Konsit. Notario.

12. *Kappalaisen Lauri Tallgren'in muistikirja* tammik. 23 päivältä v. 1826.

Useita kertoja kysyttyäni Lovisan postikonttorissa, sain viimeinkin 17 p. tätä kuuta korkeasti kunnioitettavan konsistorion virkakirjeen 15 päivältä elokuuta viime vuonna virkaatoimittavan (pedagogi-) koulurehtorin H. Renqvistin olostä luonani viime kuluneena heinäkuuna. Tosi on, että minä eräessä kirjeessäni pojalleni Augustille käskin hänen sanoa terveisiä Renqvistille ja rukoilla häntä, jos se hänelle soveltuisi, heti lukukauden loputtua tulemaan joksikuksi ajaksi luokseni, sillä minä toivoin saavani häneltä apua virantoimituksissani, kun leini sinä aikana vaivas oikeaa kättäni, ja toivoin, koska ei mitään apua ollut Pernosta saatavana, vähintään viikon vapautta, saattaakseni pitää hauteita kipeällä paikalla. Minä en tiennyt, ettei Renqvist saisi edes lupa-asioinakaan lähteä Porvoon kaupungista. Ei hän saapunutkaan luokseni ennen, kun heinäkuun lopulla, jolloin minun käsivarteni jo parani. Sekin on myös totta, että hän täällä ollessansa piti rukouksia parina kolmena iltana luonani, kerran majuri ja ritari Gripenberg'in tyttärenensä, sekä maamittari Forsman-vainaan lesken, kuin myös minun muutamien palvelioitteni läsnä ollessa. Sen teki hän kehoittamattani ja sillä tavalla, että, sitte kun pieni

seuramme oli puhellut yhtä ja toista uskonnollisista asioista ja Renqvist oli lukenut muutamia kauniita paikkoja Arndt'in Totisesta Kristillisyydestä, ehdotti hän lopettamaan keskustelumme Jumalaa rukoilemalla, jota ei kukaan meistä tahtonut kieltää; sillä me uskomme vielä olevamme velvolliset Jumalaa avuksi huutamaan yksinäisyydessä ja muitten kristillismielisten henkilöitten parissa, sekä Kristuksen lupauksensa mukaan oleman vieläkin niitten seassa, jotka Hänen nimessään kokoontuvat. Sunnuntaina, 24 p. heinäk. toimitti hän minun pyynnöstäni alttaritoimet kirkossa, jossa ei kuitenkaan ehtoollista sinä päivänä jaettu. Jumalanpalveluksen päätettyä läksin minä heti kirkosta ripitysretkelle 6/4 penikulman matkalle, jolla aikaa Renqvist pitäjän tuvassa piti lyhyen puheen sille kirkkoväelle, joka sinne jäi, ja lopetti kokouksen rukouksella.

Sanotun majorin luona Liljendalin kartanossa oleskeli Renqvist täällä ollessansa kaksi tai kolme päivää, ja lienee sielläkin tapansa mukaan pitänyt uskonnollisia keskusteluja ja rukoushetkiä; mutta ketä ja kuinka monta henkilöä siellä on ollut läsnä, en ole tahtonut tiedustella, koska minä mieluisemmin toivon pidettävän semmoisia harjoituksia, kuin muita turhia ja lihallisia ajanviettoja. Muita kokouksia ei Renqvist tietääkseni ole täällä pitänyt, eikä myöskään kutsunut ketään edellä sanottuihin. Hänen tapansa näkyy oleman, että jos hän missä löytää yhden tai useamman, tunnettuja tai tuntemattomia ihmisiä, tahtoo hän mieluummin puhella heidän kanssansa hengellisistä aineista; tapa, jota meidän valistuneella ajalla hylkivät kaikki seurat, joka ilmoittaa varsin selvästi hengellistä elottomuutta meidän aikaisissa ihmisissä.

Liljendalissa 23 p. tammik. 1826.

Lauri Tallgren.

13. *Renqvistin valituskirja Turun hovioikeuteen.*

Syvimmässä nöyryydessä uskallan täten rukoilla kumoamaan korkeasti kunnioitetun Porvoon tuomiokapitulin päätöstä 15 p:ltä elokuuta tänä vuonna, jolla minua on kielletty toimittamasta papillista palvelusta siksi, kun minua vastaan nostetut jutut lopullisesti päätettäisiin. Aina siitä asti, kun minua Jumalan armolla kutsuttiin ja meidän evangelisen seurakuntamme kirkon tavan mukaan laillisesti määrättiin saarnavirkaan, on ollut sisällisin haluni ja uskollisin toimeni Jumalan pyhän Sanan julistamisella, semmoisena, kuin se pyhässä Raamatussa puhtaasti ja selvästi opetetaan, koettaa edistää Jesuksen valtakuntaa maassa. Millä tavalla tässä olen onnistunut, ei ole minun arvosteltavana; kuitenkin iloitsen, koska tiedän työskennelleeni parhaan tietoni ja voimani mukaan, ollen vakuutettuna, ettei istuttaja ja kastelija, vaan Jumala kasvun antaa. Semmoisessa säädysssä, jossa jokainen ahkera työskentelijä on alttiina monellaisille kiusauksille, en ole odottanut häiritsemätöntä menestystä, mutta koska elän kristillisessä seurakunnassa ja kun minulla on valistunut ja lempeä hallitus, joka helleydellä puolustaa jokaisen alammaisensa oikeutta, uskallan minä kuitenkin pyytää Teidän korkeasuosioista tointanne kärsimiseni vähentämiseksi. Eksyneitten ihmisten toimesta ovat minun hyvät ajatukseni pahasti vääristeltyinä, minun ehkä varomattomat, mutta kuitenkin hyvää tarkoittavat toimeni kovasti kanneltuina ja tuomittuina saattaneet minut pitkälliseen käräjöimiseen, joka on monessa suhteessa katkeroittanut elämäni ja on myös ollut syynä siihen kovaan onneen, mikä nyt korkeasuosiollisen tuomiokapitulin päätöksellä näkyy kohtaavan minua. Minä en mitenkään ymmärrä olevani keisarillisen majestetin armollisella käskykirjalla 2 p:ltä elok. v. 1823 määrätty, etten, paitsi julkista jumalanpalvelusta, muitten ihmisten seurassa saisi rukoilla ja kiittää Jumalaa sekä yhteiseksi hengen vahvistukseksi lukea ja tutkistella Jumalan pyhää Sanaa; mutta jos semmoista olisi käsketty edellä sanotussa armollisessa käskykirjassa, niin en ole vastoin parasta tahtoani saattanut olla rikkomatta sitä vastaan. Sillä minun olisi pitänyt saada, paremmaksi ohjeekseni, ote edellä sanotusta armollisesta käskykirjasta, vaan se ainoastaan luettiin minulle kerran hätäisesti, niin etten minä mitenkään saattanut sitä oikein käsittää ja muistaa sen sisältöä; ja kun se olisi ollut enemmän yhtä pitävä hänen keisarillisen majesteettinsa armollisen tahdon lempeyden kanssa, että minua ensimmäisestä rikoksesta armollista käskykirjaa vastaan olisi hellästi ja vakaisesti muistutettu paremmin noudattamaan sitä, joten minä olisin saanut oikean tiedon sen sisällöstä, on minua ensimmäisestä rikoksesta niin kovasti rangaistu, jotta minut saatettiin mitä vaikeimpaan tilaan. Minua ei ainoastaan ole estetty ansaitsemasta jokapäiväistä leipääni, mutta myös ehkä koko elinajakseni eroitettu toimittamasta sitä virkaa, joka on ollut koko onnellisuuteni ja jossa olen saattanut edistää kansalaisten menestystä. Sillä minulta alkaa mennä kaikki toivo, ettei nuo minua vastaan nostetut käräjöimiset koko minun elinaikanani lopu. Minä en saata enkä uskalla arvostella kuinka oikein korkeasti kunnioitettu h:ra tohtori, piispa ja ritari on eräitten pahansuopain panetteliain todistamattomista ja laillisesti tutkimattomista kertomuksista minua suoraan ja välittämättömästi häväistyt korkean hallitsijan luona, — joka on ollut syynä edellä sanottuun armolliseen käskykirjaan; mutta että tämän korkean käskykirjan isällinen ja lempeä tarkoitus on kovasti selitetty ja sovitettu tässä minulle onnettomalle miehelle, joksi itseni varsin hyvin tunnen — tämmöinen menettely on aivan odottamatonta meidän aikana, jolloin valistuksen kynttilän pitäisi poistaa kärsimättömyyden pimeää pilveä ja jolloin ei omantunnon rauhan pitäisi olla uskonnollisten riitojen ja vainoamisten esineenä. Turvaa, sääliväisyyttä ja ainakin armeliaisuutta toivoin minä olevan esimiehissäni ja kanssatyöskenteliöissäni Kristuksen viinimäessä, kun minä vakaasti uskallan luottaa

siihen, ettei minua koskaan saateta syyttää harhaopista tai pyhästä Raamatusta ja meidän yleisiksi valtuutetuista oppikirjoistamme poikkeamisesta, joka pitäisi helposti huomattaman konsistorion kovasta tarkastamisesta koetus-ajallani Porvoossa. — Minä olen seurannut ja uskonut pitäväni seurata meidän evangelisen seururan monen kunnioitettaman miehen esimerkkiä, ahkerasti ja uskollisesti edistäen Jumalan pyhää ja totista Sanaa — ja tätä ei pitäisi koskaan katsottaman viaksi tämmöisellä ajalla, jolloin meidän korkea hallituksemme on antanut esteettömän suostumuksensa siihen. Näillä perusteilla rukoilen minä sentähden syvimmässä nöyryydessä kumoamaan useasti sanottua korkea-arvoisen tuomiokapitulun päätöstä, syvimmällä kunnioituksella

H. Renqvist.

14. *Juh. Paterson'nin kirje* helmik. 3 (15) p:ltä v. 1821.

Minun rakas ystäväni! Kaikki teidän kirjeenne ovat oikein tulleet käsiini, ja minä olisin jo kauan sitte niihin vastannut, mutta osaksi sairaus ja osaksi paljot toimet ovat minua siitä estäneet. Ensiksi ottakaa vastaan minun kiitokseni niistä huvittavaisista kertomuksista, joita te olette minulle antaneet Karjalan uskonnollisesta tilasta. Minä iloitsen varsinkin niistä herätyksistä useissa pitäjissä, joista kerrotte, ja saatan niitä pitää ainoastaan Jumalan työnä. Minä kiitän aina Jumalaa, kun kuulen ihmisten heräävän synty-unestaan, ja hyläten kapakoissa ja muissa irstaisuuksissa aikansa vietännän, tuleman yhteen lukemaan Raamattua ja muita jumalasia kirjoja ja laulamaan Jumalalle kiitosta ja rukoilemaan. Ja kun minä kuulen, että heidän elämänsä muutenkin on heidän oppinsa mukainen, uskon heissä Jumalan hengen vaikuttuvan. Minä toivon, ystäväni, että Jumala on teidän lähettänyt tuohon kaukaiseen seutuun edistämään hänen työtänsä. Mutta, ystäväni, muistakaa teidän tehtävänne olevan vaikean ja että teidän on oltava hyvin varovainen, mitä sanotte ja mitä teette, jotteivät vihollisenne saisi mitään syytä vastustaa teitä tai Jumalan suuria töitä.

Katsokaa aina, etteivät heränneet laiminlyö käydä uutterasti kirkossa ja osoittaa sitä kunniaa heidän opettajillensa, kuin heidän pitää. Heidän on jättäminen heräämättömätkin opettajat tuomitsematta tai puhumatta heistä halveksimalla. Paljon parempi on, että he yhdistyvät rukoilemaan laupiasta Jumalaa avaamaan heidänkin silmänsä, ja saattamaan heidät oikealle tielle. Eipä meillä ole muuta odotettavanakaan, kuin vihollisia. Se on niin ollut alusta, ja Vapahtaja on sanonut, että samoin on oleva maailman loppuun asti. Meillä on samallinen herätys täällä Inkerinmaassa, ja useita satoja on heräytynyt unestansa Herraa etsimään. Heitä alussa paljon vainosivat, etenkin heidän opettajansa, joiden velvollisuus olisi ollut kehoittaa heitä heidän hartaudessaan. He haukkuivat niitä saarnatuolista ja myöskin ruumiillisesti rankaisivat: mutta kun sitä rumettiin tuntemaan, olivat he vaarassa menettää kappansa ja kauluksensa laittomasta menettelystään. Kun se tuli hallituksen tietoon, oli pispä Cygnaeus'en toimena tutkia asiata, jonka hän teki hartaan kristityn tavalla, ja iloitsi löytäessään niin paljon hyvää noissa vainotuissa ihmisissä. Hän kävi heidän rukoushetkissään, rukoili heidän kanssansa ja neuvoi heitä hylkäämään, mitä heillä oli väärää. Hän on juuri tänä iltana ollut luonani, neuvottelemassa minun kanssani, mitä olisi tekeminen tuolle hyvälle kansalle. Hän on hankkinut Ropsan keisarillisessa huvilinnassa rukoussalin ja lähettänyt heille nuoren heränneen papin, koska kirkkoherra on heidän vihollisensa. Voi sitä, joka nyt kokisi vainota heitä! Mutta heränneet eivät laiminlyö kirkonkäyntiä, eivätkä käyttäydy sopimattomasti pappia kohtaan. Koetetaan sävyisyydellä ja lempeydellä poistaa heistä kaikenlaiset huikentelevaisuudet ja kehoitetaan hartaasti rukoilemaan, laulamaan ja lukemaan Jumalan sanaa ja muita jumalasia kirjoja. Kunkin seudun heränneistä kokeneimmat valitaan ja pannaan johdattamaan hartautta joka kylässä ja katsomaan, että heränneet vaeltavat kelvollisesti, antamatta syytä moitteihin.

Menkää Jumalan nimessä siivosti ja Raamatun mukaisesti julistamaan Herran evangeliumia ja kehoittamaan heränneitä etsimään Herraa ja vaeltamaan hänen kunniaksensa. Viholliset kohta uupuvat, varsinkin huomattessaan kaikki koetuksensa Herran asian estämiseksi olevan turhat. Ja jos he menettelevät vastoin lakia, saattavat he itsellensä rangaistuksen, minkä lain rikos ansaitsee.

Minä olen lähettänyt talollisella, joka toi viimisen kirjeen, 40 Raamattua ja 25 Uutta Testamenttiä, jotka minä kokonansa jätän, ystäväni, teidän haltuunne jaettaviksi maksutta heränneille Liperissä ja sen läheisissä pitäjissä, tarvitsematta kenellekään ihmiselle tehdä näistä tiliä. Kirjoita minulle usein ja ilmoita miten Herran asia on edistynyt, ja ole vakuutettu minun avustani. Teidän rehellinen ystäväni

Juho Paterson.

P.S. Minä olen melkein kokonaan unhottanut ruotsini.

15. *Rahmnilta*, [Pastori Kornelius Rahmn, joka pari vuotta palveli Pietarissa, pääsi v. 1825 ruotsin pastoriksi Lontoosen, missä hän vielä v. 1838 oli. Hän harrasti suuresti lähetystyötä, niinkuin nähdään hänen kirjeestään, josta on ote painettuna *Sanomia hengellisissä aineissa* ("Tidningar i andeliga ämnen") v. 1838.] Pietarista maalisk. 20 p. 1824.

Minun rakas veljeni! Sinun kirjeesi viime helmikuun 25 p:ltä tuli minulle aivan oikein ja siitä sydämellisesti kiitän. Tervehdykset saatoin perille. Tohtori Paterson oli jo ennen saanut sinulta kirjeen, jonka hän ilmoitti minulle. Sittemmin sai h:ra Boudon kirjeen ja on nyt jo saanut toisen, vastauksena hänen myöhäisemmälle kirjeellensä. Kaikista näistä kirjeistä olemme yhtä suurella ilolla huomanneet sinun voivan hyvin ja olevan terveeseen *sisällisessä* ihmisessä, kuin ikävälläkin nähneet *ulkonaisen* asemasi vielä olevan huolestuttavaisen. Se kalkki, jonka sinä olet saanut juodaksesi, on tosin karvas, kuitenkin on Vapahtajan itsensä täytynyt sama juoda, vaikka hänen juomisensa siitä oli paljoo runsaampi, kuin sinä tahi kukaan ihminen voipi sietää. "Minun kalkkini pitää teidän juoman ja teitä pitää kastettaman sillä kasteella, jolla minua kastetaan", tämän sanoi hän jo Johannekselle ja Jaakobille. Kuitenkin kuuluu se myöskin: *jos kärsimme, niin myös ynnä hallitsemme*, 2 Tim. 2: 12. Ja minä tiedän sinunkin, veljeni, ilolla näkemäsi sinulle käytettävän Johanneksen sanoja Ilmest. 1: 9 *minä, teidän veljenne ja osallinen vaivassa ja valtakunnassa ja kärsivällisyydessä, Jesuksessa Kristuksessa*. Murhe auttaa pääsemään valtakuntaan, ja kärsivällisyys, Jesuksen Kristuksen kärsivällisyys pidättää siellä.

Tällä ajalla ei Herra ole kuitenkaan antanut olla sinun kehoituksetta, jonka huomaan kirjeestäsi, nimittäin sillä tavalla, että hän on sallinut sinun löytää sieltä täällä yhtämielisiä virkaveljiä ja ystäviä, jotka ainakin ovat osaa ottavaiset ja sääliväiset. Tämäkin on hänen Davidin suusta puhutun armollisen sanansa täyttämys: *Herra panee kuorman päällemme, mutta hän myös auttaa meitä*, Ps. 68: 20. Vieläkin rukoilen sinua hakemaan voimaa näistä sanoista: *Älä pelkää, minä olen sinun kanssasi; sillä minä olen sinun Jumalasi minä vahvistan sinua, ja autan sinua, ja tuen myös sinua minun vanhurskauteni oikealla kädellä*. Es. 41: 10. Anna evangeliumin vihollisten riehua niin paljon kuin he tahtovat; se ei tee mitään. He eivät vihaa H. Renqvistiä, vaan Jesusta Kristusta, jonka asialle he ovat nurjat ja jonka valtikkaa he eivät tahdo hallitsiaksensa. Lukekoot ja miettikööt kuitenkin 2:sta psalmia, etenkin 12:ta värsyä! He kyllä luulevat voivansa tehdä suuria asioita ja ottavat turvaksensa maallisten asiain ajajain juonet, kätkeissänsä ja kaunistellessansa sydämensä pahuutta evangeliumille, jota he mittaavat porvarillisen säännön ja ihmisellisten lakien utteran pyhityksen muodossa. Mutta Herra on ajallansa riisuva heiltä peitteen ja asettava heitä esiin alastomina, jolloin, niinkuin profeta Esaias Herran nimessä sanoo: *Herra tekee tuomion ojennusnuoraksi ja vanhurskauden mitaksi, niin pitää rakeet karkoittaman pois väärän turvan, ja veden pitää viemän tulen pois*, Ef. 28: 17. Ei päästäsi, veljeni, ole hiuskarvaakaan putoava maahan Herran tahdotta.

Asiasta, josta tiedät meillä olleen tekemistä, kun olit täällä, ei ole mitään kuulunut. Asianhaarat eivät liene vielä myöntäneet mitään enempää tointa. Asia on semmoista laatua, että täytyy olla kärsivällisyyttä ja odottaa, mitä Herra sallii tapahtua ja katsoa, milloin hänen aikansa tulee. Ei mitään saada tässä pakoittamalla aikaan. Jumala on ohjaava ihmisten sydämet ja antava tilaisuuden. Minä en vielä mitään tiedä.

Paitsi mitä luutnantti Boudon on kerännyt, olen minäkin ystävieni kesken saanut vähän kokoon sinulle, vaan en tahdo niitä nyt lähettää, kun en varmuudella tiedä, jos vielä olet Porvoossa tai muualla. Sentähden toivoisin, että sinä saattaisit ilmoittaa olostasi minulle sekä sanoa kenelle tai millä osoitteella minä vasta saattaisin lähettää ne. Jos et vielä ole lähtenyt Porvoosta, vaan ihka nyt olet lähtemäisilläsi Turkuun, niinkuin olet sanonut, niin rukoilen sinua mennessäsi käymään tohtorien Rancken'in ja Ignatius'en luona ja sanomaan heille terveisiä minulta ja rakkaalta vaimoltani.

Lähinnä sinua on minun paha mieleni rakkaasta vaimostasi ja lapsistasi. He saavat aikasin oppia kantamaan Kristuksen ristiä. Herra vahvistakoon ja auttakoon heitä! Minä luulen, että sinä, jos se on mahdollista, koettaisit saada tavata rouva Lesréniä Hatanpäässä. Minä olen vakuutettu, että hän, jos mahdollista on, auttaa sinua myöskin käännöksiesi painattamisessa. Jos häntä saat nähdä, niin sano hänelle meiltä sydämmellisiä terveisiä. — Täällä liikkuu nyt paljon tautia. Tohtori Paterson ei ole oikein terve. Meidän pastori Richard Knill on muutaman viikon ollut sairas. — Kaikki ystävät käskivät sanomaan sinulle sydämellisiä terveisiä! Toivoo

Kornelius Rahmn.

16. *Samalta*, (päivän määrättä).

Minun rakas veljeni! Viime maaliskuun 26 p. kirjoitin sinulle Porvooseen kaupunginsaarnaaja Hirnin kirjeessä, ja kahta päivää myöhemmin oli viimeinen kirjeesi Hatanpäässä kirjoitettu. Siis et ollut Porvoossa ja, niinkuin viime kirjeessäsi sanot, et Hatanpäässäkin sinä aikana, kun sanottu kirjeeni tuli pastori Hirnille Porvooseen. Minä kuitenkin uskon, pastori Hirnin lähettäneen sen sinulle Liperiin ja siis sinun tuntevan sen sisällön.

Viimeisestä kirjeestäsi huomaan sinun Lesrénin talossa voineesi oikein hyvin. Minä iloitsen, että sinä matkamiehenä olet saanut virvoitusta vaivaloisella tielläsi. Sanottua Gerh. Tersteegen'in puhetta en ole muistaakseni lukenut, mutta päättäen sen miehen muista viisaista kirjoista, saatan tietää sinun löytäneesi rasvaa, ydintä ja viiniä siitä, missä ei rupaa ole. Sillä etenkin semmoisista aineista, kuin *Kristuksen rakkaus*, oli hän mestari puhumaan ja kirjoittamaan. Tersteegen'in kirjoista, joita

alkuperäiselläkin kielellä, saksaksi, on varsin vähän, ei ole, paitsi sanottua puhetta ja ehkä vielä jotakuta pientä esitelmää, mitään ruotsinnettu.

Tohtori Paterson kertoi minulle hänelle kirjoittamasi kirjeen sisällön. Se ihastutti minua sanomattomasti ja kehoitti minua Jumalaa kiittämään hänen uskollisuudestaan ja isällisestä hyvydestänsä, kun hän on herättänyt sinun parhaaksesi ihmisiä ilahuttamaan ja neuvomaan sinua. Meidän ei pidä luottamaan ihmisiin tai uskomaan sentähden itseämme varmaksi ja vaarattomaksi, jos meillä on joku kanssa-vaeltaja, pääasiassa yhtä heikko kuin mekin, iankaikkisuuteen. Kuitenkin pitää meidän kiittämän Jumalaa, joka ei välikappaleetta tee mitään, kun hän näkee hyväksi antaa meille kehoitusta, apua ja virvoitusta. — — —

Niin paljon me kaikista näemme, niinkuin kerrot, ettei sinulla ole mitään pelättävää, että Herra riisuu vihollisiltansa aseet ja että tarvitset vaan yksinkertaisesti vaeltaa tietäsi ja luottaa häneen, etkä ole toivossasi häpeään joutuva. Kaikkia täkäläisiä Jesuksen ystäviä virvoittaa ja kehoittaa hyvin Herran hyvyys kohtaasi lujuteen, järkähtämättömyyteen ja alati kestäväisyyteen Herran työssä, tietäen, ettei työmme ole jääpä hedelmittä Herrassa.

Bernierin kirjasta: *"Kätkeyty elämä"* j.n.e. olen tahtosi mukaan puhunut pastori Gosner'ille, joka hyvin sydämellisesti ottaa osaa kaikessa, mikä koskee sinua. Hän on jo Saksanmaalla ollessansa kirjoittanut otteen sanotusta teoksesta, joka ensin oli painettu Nyrnberg'issä ja sitte monessa muussa paikassa. Tämä ote on pieni ja sisältää teoksen ytimen ihka sen, minkä Gosner näki sinä aikana lukioillensa sopivimmaksi. Hän sanoi olevan hänelle mahdottoman sanoa, mitä hän on pois heittänyt, tai mitä sinun pitäisi heittää tai ottaa, kun suuren saksalaisen alkuteoksen ja ruotsinnoksen välillä jo oli suuri ero. Paitsi sitä, jos tahdot painattaa semmoisen otteen Bernierin kirjan ruotsinnoksesta, niin pitää sinun hänen tavallaan katsoa lukiain tarvetta, tajua ja muita semmoisia seikkoja, sekä rukoillen Jumalaa, koettaa ottaa sitä, joka parhaiten hyödyttää ja vahvistaa yksinkertaisia Jumalaa rakastavia sieluja. Lyhykäisesti, mitä sydämesi näkee enimmän lämmittäväksi ja mikä on Raamatun puhtaan sanan ja totisen yhdenvertaisuuden mukaan, sen saatat ottaa, jos haluat. — Tämä kysymys ja tämä toimi on herättänyt minussa ajatuksen, että saksasta ruotsintaa sanottu Gosner'in ote. — — —

Jumalan työ keskeisämme näyttää edistyvän, seurakunta lisääntyy ja minä toivon, ettei työ jää hedelmättömäksi. — Vaimoni ja pikku Hanna, tohtori Paterson, tohtori Henderson, pastori Gosner, luutnantti Boudon, Kjellström, Holmström'in perhe käskivät kaikki sanoa sinulle sydämellisiä terveisiä. Sano terveisiä Pekka Mustiselle ja kaikille, jotka hänen kanssansa Herraa Jesusta Kristusta hurskasmielisesti rakkaana pitävät.

Kornelius Rahmn.

P.S. Minä lähetän sinulle tässä täkäläisten kristillisten ystäväin, jotka ovat useaa kansallisuutta, kuitenkin enimmäkseen ruotsalaisten ja suomalaisten keräämät 175 ruplaa. Se on vähän, mutta minä lähetän sen Jesuksen rakkauden uhrina. Anna minun tietää, jos olet ne saanut ja kirjoita minulle kohta Helmholtz'iin.

17. *Samalta*, Pietarissa 18 p. syysk. 1824.

Minun rakkain veljeni! Toissa päivänä sain viimisen kirjeesi 11 p:ltä syyskuuta, josta näen kärsimisesi vielä jatkuvan. Ihmiset menevät yhdestä julmuudesta toiseen ja tekevät elämäsi katkeraksi. Näemmehän tässä kaikessa kuitenkin Herran käden? *Tapahtuuko jotakin pahaa kaupungissa, jota ei Herra tee?* kysyy profeetta Amos 3: 6. Se kuuluu ihmiselliseen heikkouteemme ja nurjuuteemme, että kaikissa tilaisuuksissamme, onnellisissa ja onnettomissa, katsomme välikappaleihin; ja useasti unhotamme hänet, jonka uskomme pitävän meitä kädessänsä, joka kääntää kaikkein ihmisten sydämet mihin tahtoo, ja hänen sallimattansa ja tietämättänsä ei hiuskarvakaan päästämme putoa. Herra viepi sinua aina taisteluun ja kärsimisiin puhdistaaaksensa sillä uskoasi, koetellaksensa pysyväsyyttäsi ja rakkauttasi; vieläpä luodaksensa sinulle taivaallisen mielen ja tehdäksensä sinua semmoiseksi, että täydellisesti saatat kuolla tästä maailmasta ja elää toivon ja uskon kautta tulevaisessa. Se on varma asia; sillä minä huomaan kirjeestäsi, että Herra samassa suhteessa, kuin hän sallii sinulle ulkonaista kärsimistä, virvoittaa sieluasi sanomattomalla rakkaudellansa ja Pyhän Henkensä sisällisellä turvalla, niin että sinua ravitaan joka päivä sillä leivällä, joka on taivaasta alas tullut ja joka antaa maailmalle elämän ja virvoitetaan sillä elämän vedellä, jonka Jesuksemme antaa kaikille niille, jotka häneen uskovat. Onpa sinulla syytä Davidin kanssa sanoa: *Herra: Sinä valmistat minulle pöydän, vihollistesih kohdalle: sinä voitelet pääni öljyllä, ja maljani on ylivuotavainen. Hyvyys ja laupeus noudattavat minua kaiken elinaikani; ja minä saan asua Herran huoneessa iankaikkisesti.* Ps. 23: 5, 6.

Niin kauan kun Porvoon konsistorio ei Jumalaa pelkää, et saada tuolta hengelliseltä tuomio-istuimelta odottaa muuta, kuin mitä nyt koet, joka on hyvin selvä, että kun semmoista on jo tapahtunut sinun ja konsistorion kesken, ei sillä ole ystävällistä ajatusta sinusta, eikä luottamusta sinuun. Laillisesti et saada konsistoriolle mitään tehdä, sillä laki ja asetukset ovat sillä puolellansa ja se tietää kyllä menestyksellä

antaa oikean valon vieläpä tärkeydenkin, ainakin sinne, kunnes eivät oikein käsitä ja ymmärrä tätä: *Laupiutta minä tahdon ja en uhria* Hos. 6: 6. Asianomaiset suoraan sanoen pitävät sinua papiston apulaisena, jolle he saattavat tehdä mieltänsä myöten ja lähettää sinne minne näkevät tarpeelliseksi. Tähän on laki. Mutta jos he tutkimatta ja seuraamatta Jumalan sanaa tahtovat myös kuunnella vanhoja tuomari-sääntöjämme, joissa sanotaan: "ei mikään ole tuomarille niin tärkeä kuin hyväntahtoisuus", niin varmaankaan eivät he lain määräyksellä tahtoisi tappaa ja hävittää lähimmäistänsä. Ei maksa vaivaa laveasti puhua tästä; sillä asiaa ei voida muuttaa. Tänäkin päivänä on se sellainen, kuin kohta 6000 vuotta on ollut: vihollisuus vaimon siemenen ja käärmeen siemenen kesken. Tämä on pääperustus kaikkeen kärsimiseesi, ja kuitenkin olet sinä onnellisempi vastustajiasi; sillä sinä nautit Jesuksen rauhaa ja hyvää toivoa armosta tässä ja tulevaisessa elämässä.

Onpa kurja ja inhoittava maailmallinen korkeus, kun se nousee Kristusta vastaan. Hänen asiansa ja Hänen kansansa! Arvonimet ja arvomerkit eivät voi peittää hengellistä köyhyyttä, heikkoutta ja kurjuutta. Ne tekevät sen vieläkin enemmän näkyväksi ja silmään pistäväksi. Paljon odotetaan aina suurilta miehiltä ja kohtuullisesti vaaditaan heissä olevankin hyviä ihmisiä; mutta kun huomataan päin vastoin, niin saavat he oikein ajattelevain inhon, ja närkästyksellä käännetään heille selkä, koska on havaittu heissä erehdytyn.

Ei sovi asiasta korkeimmille asianomaisille sanoa mitään. Pimeys, jonka läpi emme voi tunkeutua, peittää kaikki. Ei nyky aikaan ole kovin syvälle ryhdyttävä tähän aineeseen, etenkin siitä kysymään. En siis parhaalla tahdollanikaan saata tästä antaa sinulle luotettavaa neuvoa. En tiedä tästä sanoa mitään enempää, eikä muutkaan täkäläiset. Saamme nähdä, mitä kaikkein kuningasten Kuningas ja herrain Herra on tekevä, kun hän hyväksi näkee.

Syytettäessä puolustaida maan lakien mukaan ja käyttää kansalaisetuja semmoisissa suhteissa, ei saata koskaan olla väärin. Tähän on meillä monta apostoli Paavalin esimerkkiä, joita ei liene varsin turhaan meidän tiedoksemme kirjoitettu pyhään Raamattuun.

Jos sinulla on tilaa kouluhuoneessa, niin saatat sunnuntaisin iltapuolella pitää pyhäkoulua lapsille. Ja jos siinä vähitellen annetaan olla lasten vanhempain, ystävien ja tuttavien läsnä, niin saat kohta tilaisuuden vanhemmillekin julistaa Jumalan sanaa. Pyhäkoulut eivät ole kielletyt; ne eivät ole semmoisia kokouksia, joita laki estää. Ne ovat vaan koetuksia kasvavan su'un hyödyksi, jotka aina ja kaikkialla ovat luvallisia. Annetaan lasten oppia ulkoa muutamia värssyjä Uudesta Testamentista ja kysellään siitä; saattaa myöskin kertailta katekismoa ja vaihtelun vuoksi opettaa jotakin virsikirjasta, jotka elämään sovittamalla mieleen teroitetaan, ja siinä saapi aina tekstiä yltäkyllin. Rukous ja laulu ovat semmoisissa harjoituksissa aivan paikallansa.

Minä toivon, ettet sinä maltittomuudessa kirjoita neiti Nilsson'ille jyrkästi. Me mielellämme tahdoimme kuulla enemmän ja laveammin hänestä ja kaikkein mieluummin häneltä itseltänsä, ennen kun hän päättää tänne tulla. Me emme saata vakuuttaa häntä mistään suurista ehdoista eikä pitkällisestä luonamme olemisesta; sillä emme itsekään tiedä kuinka kauan täällä tulemme olemaan. Raskaampaan työhön on meillä venäläinen tyttö palveluksessamme; mutta vaimoni tahtoo kuitenkin ruoan laittajaksi, vaatteitten silittäjäksi, ompeliaksi ja m. semmoiseksi jonkun, joka on taitava näissä toimissa ja jolla on taipuva ja hyvä luonto mielellään auttamaan missä tarvitsee. Nyt kun sinä matkustat Liperiin, puhu siis hänelle ja pyydä häntä kirjoittamaan meille ajatuksiansa ja mitä hän pitää tarjoamistamme ehdoista. Sano hänelle, ettei hän luulisi Pietarin oloja kovin loistaviksi, ja älköön jättäkö kotiseutuansa, jollei hän selvään tunne sen olevan Herran tahdon.

Pieni Hannamme on ollut toisen kerran sairaana, mutta alkaa jo Herran hyvyydestä parantua. Pastori Juh. Gosner on kirjoittanut meille ja kysynyt kuinka on laitasi. Hän sanoo sinulle terveisiä. Sinä tietänet, että hän keväällä lähetettiin rajan yli ja on nyt Altonassa. Tohtori Paterson ja kaikki ystävät, joiden joukossa vaimoni ja Hanna sanovat sinulle sydämellisiä terveisiä. Jumala vahvistakoon ja holhotkoon sinua ja perhettäsi, joille täkäläiset lähettämät sydämellisiä terveisiä.

Kornelius Rahmn.

18. *Samalta* 29 p. maalisk. 1825.

Sydämellisesti rakastettu veljeni Kristuksessa Jesuksessa! Viime syksystä asti, jolloin Porvoosta läksit Liperiin, en ole vähintäkään kuullut sinusta. Sinä kirjoitit minulle vähää ennen lähtöäsi ja se onkin viimeinen sinulta saamani kirje. Se on herättänyt rauhattomuutta ja surua sinusta niin hyvin minussa, kuin monessa täkäläisessä ystävässäsi ja Jumalan lapsissa. Ja tietomme tilastasi ja matkasi tarkoituksesta vaikutti meihin; vaikka tiesimme ja toivoimme sinun perheenesi olevan Herran kädessä. Nyt muutamia päiviä sitte saapui tänne Sortavalasta eräs tuttu ja kristillinen ystävä, kauppias Boehm, jolta kysyin, josko hän tiesi tai oli kuullut sinusta? Hän sanoi, ettei hän tosin ollut tuttu kanssasi, vaan oli kuitenkin kuullut sinun olleen pahasti sairaana ja, että vieläkin olisit sekä ettei olisi paljon toivoa paranemisestasi. Se koski meihin kovin syvälle. Nyt huomasin, mikä oli ollut syynä, etten niin pitkään

aikaan kuullut sinusta. Nyt, veljeni, jos vielä kykenet antamaan minulle tietoa itsestäsi, niin kirjoita kohta kaiken mokomin, niin, *heti*, jos mahdollista, osoitteella Helmholtiin, Raamattuhuoneeseen. Elä viivyttele, sillä se on tietämätön, jos minä jään kauemmaksi Pietariin. Myötäseuraavat ovat ystävien kokoomat sinulle. Kun saan varman tiedon, mihin kirjeet sinulle ovat lähetettävät, niin saat vielä enemmän, jota kristillinen rakkaus on Herralle uhrannut. Mutta minä toivoisin saada lähettää ne omiin käsiisi, ettei vihollisesi saisi nielasta niitä. Kirjoita heti, jos elät, ja sano minulle, missä olet ja kuinka on laitasi, ja mihin on kirjeesi lähetettävät, että sinä ne saisit.

Herra Jesus, jota palvelet, johon uskot ja jota rakastat, hän varjelkoon sinua ja antakoon sinulle lohdutusta siipeinsä varjossa. Vaimoni, t:ri Paterson, Boudon ja muut ystävät pyytävät sanoa sinulle sydämellisiä terveisiä minun kauttani, ollen kuoloon asti uskollinen ystäväsi.

Kornelius Rahmn.

19. *Samalta* 26 p. heinäk. 1825.

Kaikkein rakkahin veli! Kirjeesi 7 p:ltä heinäkuuta olen oikein saanut. Tieto semmoisestaki terveydestäsi ihastutti meitä kaikkia, kun ei se sinua estä työskentelemästä ja vaikuttamasta Herran työssä mahdollisten asianhaarain mukaan. Kirjeesi niille kahdelle ystävälle, joille sinä useasti sanotusta kirjasta kirjoitit, ovat myöskin tulleet perille ja hekin kärkevät sanoa sinulle hyvin rakkaita terveisiä. Muutamat syyt ovat estäneet heitä antamasta siitä kirjasta sinulle selkeää vastausta. Ja, sinulla ei ole enää odotettavana kirjaa eikä vastausta. Älä koskaan enää kirjoita siitä asiasta. Se painos, joka siitä tehtiin muutamia vuosia sitte erään yksityisen kustannuksella, on nyt aivan loppuun mennyt, eikä sitä enää koskaan uudisteta. Eräällä toisella yksityisellä henkilöllä, joka asui Raamattuhuoneessa, oli niitä omasta puolestansa kaupaksi, ja koko asialla ei ollut mitään yhteyttä Raamattupuodin kanssa, niinkuin sinä sitä kutsut. Siinä ei koskaan ole ollut muuta, kuin Raamatuita ja Uusia Testamenttia kaupaksi; kaikki muut eivät kuulu laitoksen tarkoitukseen, eikä niitä siis saata sieltä odottaa, eikä pidä etsiä.

Kirjeestäsi näen, ettei asia kihlakunnan oikeudessa ole vielä päättynyt. Se on ihmisellisesti tuomiten ja puhuen ikävä seikka. Me emme kuitenkaan uskalla napista siitä, vaikka me yhtä hyvin, kuin luultavasti sinäkin, mielellämme näkisimme asian jo hyvin päätetyksi. Sillä ken saattaa tietää, minkä tähden Herra on hyväksi nähnyt antaa sinulle tätä kärsimistä. Epäilemättä se ei ole ollut hyödyttä sisälliselle ihmisellesi. Ja kun kaikki se hyöty on voitettu, mitä sillä on voitettava, niin pääsetkin sinä varmaan vapaaksi tämmöisestä vaikeasta kärsimisestä. Kuitenkin on eräs pyytänyt minua kysymään: jos sinulla on mitään toivoa saada asia pian päätetyksi? — — —

Se on vaikuttanut suuren mielihyvän kaikissa tšekäläisissä Jumalaa rakastavissa sieluissa, jotka ovat saaneet kuulla siitä, että sinä pian saatat antaa neljä ilmoittamaasi korkea-aatteista kirjaa ilmestyä päivän valoon ja tulla yhteisen kansan käsiin. Antakoon Herra tähän siunauksensa ja sanansa taivaan kasteena pehmittää ihmisten sydämet ja valmistaa niitä vastaan ottamaan pyhästä Raamatusta elämän sanaa, mikä on elävä siemen, joka yksin voipi tehdä meidät osallisiksi Jumalan luonnosta, jolloin me pakenemme maailman katoavaisia himoja! Todistukseksi siitä osan otosta, jota täällä vilpittömimmät sydämet osoittavat tämmöiselle hankkeelle, olen saanut toimekseni tässä lähettää sinulle 200 ruplaa pankkoseteliä painokustannusten suorittamiseksi, jottet sinä tarvitse käyttää omia väliä tulojasi, etkä joutua suurenlaiseen velkaan. Tämä on uusi todistus taivaallisen Isän ja Herramme Jesuksen sydäntä taivuttavasta voimasta, jonka minäkin tiedän antavan uskollesi uutta voimaa ja kehoitusta pysyväsyyteen ja hyvää kulkuasi jatkamaan loppuun asti.

Minä nyt otan puheeksi sen tärkeän pykälän kirjeessäsi, joka minua kaikkein enimmänsä huvittaa. Sinä puhut ajattelevasi itsesi ja maailman kieltämistä ja valppautta päästäksesi sen likempään yhteyteen, joka sieluasi rakastaa ja rakkauden yhteyteen hänen kanssansa täydellisemmin, kuin ennen. Sinä valitat hitauttasi ja sanot jättäneesi terveysveden juonnan, ettei mielettömäin ihmisten seura kokonaan estäisi sinua aikeestasi. Yhtä täydellisesti kuin hyväksyn päätöksesi, yhtä sydämellisesti toivon onnea sinun aikeellesi tunkeutua taivaan valtakuntaan ja vaikka itsessäsi aina heikkona, kuitenkin Kristuksen armosta väkevänä ja voimakkaana saartaa sitä luoksesi. Mietiskellessäni ja ajatellessäni lausuntoasi, syttyy minussa sydämellinen halu päästäkseni sellaiseksi, kuin minun pitäisi olla. Minä kyllä jotenkin tiedän kuinka laitani pitäisi olla — mutta mikä minä olen? Kun toisinaan ajattelen useasti kurittaneeni, muistuttaneeni, opettaneeni ja kehoittaneeni muita ja katson itseäni, niin vapisen; sillä minä muistan sanat: kenelle paljo on annettu, häneltä paljo vaaditaankin. Ihmeellistä kuitenkin, että minä olen havainnut omat muille lausutut sanani ja puheeni olevan salaman säteinä omassa sielussani ja pakottajana heittämään sitä, mitä muissa soimasin, mutta samalta huomasin olevani siihen voimaton. Ei mikään paremmin ja pontevammin vakuuta meitä sydämemme synkeästä turmeluksesta, kuin hitaus rakkautta rakastamaan. Se on jotakin aivan luonnotonta, ettei rakasteta. Täällä ei ole ketään ihmistä, joka ei rakasta ja tahdo itseänsä rakastettavan. Mutta minkätähden ei tahdota rakastaa Jesusta, joka ensin on meitä rakastanut? Minkätähden ainoasti tämä käypi hitaasti, kun muutoin rakkaus vanhempiin, lapsiin, vaimoon, ystäviin, hyväntekijöihin y.m. on helppo asia, joka sujuu itsestänsä. Oi,

kuinka syvälle olemme vajonneet Aatamin lankeamisella! Ja olemmepa sittemmin varsin syvälle itsemme vajottaneet lihallisuutemme tyydyttämisen! — Kuitenkin olkoon Jumalalle ylistys hänen sanomattomista lahjoistansa! Armon, avun, pelastuksen, elämän, valon, ojennuksen, voiman olemme saaneet Jesuksen Kristuksen ansiolla. Sentähden saattoikin apostoli antaa tämän kehoituksen: iloitkaat aina Herrassa; ja taas minä sanon: iloitkaat! Fil. 4: 4.

Maailma ja maailman omaisuudet ovat petolliset, ja mitä paremmin opimme tuntemaan niitten tyhjyyttä ja arvottomuutta, sitä paremmin ja helpommin käy myöskin niitten kieltäminen, etenkin kun jo olemme saaneet maistaa Herraa, kuinka makea ja suloinen hän on. Alinomainen rukouksissa seurusteleminen Herran kanssa ja pyhän ehtoollisen ahkera nauttiminen ovat kaksi arvokasta välikappaletta maun saamiseksi hänestä. Raamatun lukeminen tutkimalla, ikäänkuin Herran silmäin edessä, antaa ihmeellisen voiman ja heräyksen. Parin värsynkin hyvästi ajattelevainen, kun niitten annetaan olla leipäpalana taskussa syötäväksi päivän pitkään, olen havainnut kelvolliseksi välikappaleeksi pitämään oikeassa mielialassa. Silloin saattaa tehdä paljon vähällä vaivalla. Tämä on suuri taito ja syvä salaisuus, jota useimmat eivät käsitä. Tässäkin saamme kuitenkin havaita, ettei saatana anna asian edistyä häiritsemättä. Hän antaa meidän pelästyksellemme kuulla ärjymistensä. Kuitenkin pelastaa Herra jumaliset kiusauksista. Pelastukoot sinä, minä ja meidän omaisemme ja kaikki lähellä ja kaukana pahasta!

Kornelius Rahmn.

20. *Samalta* 16 p. elokuuta 1825.

Sydämeistä rakastettu veljeni Kristuksessa! Sinun viimisen tervetulleen kirjeesi 3 p:ltä tätä kuuta olen oikein saanut ja siitä sinua sydämellisesti kiitän. Sen sisältö saattoi minun hyvin iloiseksi, kun minä siitä huomasiin lähetetyt rahat tulleen sinulle ja Jumalan työn Suomalaisten sieluissa edistymän ja meidän Herramme Jesuksen valtakunnan ja lunastettujen piirin levenemisen olevan odotettavana sinun maanmiesten kesken. Mitä sinä neiti Gripenberg'istä kirjoitat, nimittäin, että hän on oikealla evangelisella tiellä, mutta samalla hyvin tunnokas, näyttää osoittavan, että sinä katsot paljoa tunnokkaisuutta semmoiseksi, joka ei aina ole olemassa evangelisella tiellä, eikä siihen kuulu. Se ei koskaan saata olla tarkoituksesi, vaan pikemmin ajatuksiesi väärin ilmoittaminen. Sillä mitä evangelisemmaksi sielu käy, veliseni, sitä tunnokkaammaksikin se käy. Se kuuluukin Fil. 2: 12 *laittakaat pelvolla ja vapistuksella, että autuaiksi tulisitte*. Autuaaksi tekevä, elävä ja vaikuttava usko Herraan Jesukseen, palava rakkaus häneen ja Hengen pantti pelastuspäiväksi ovat suuria ja kalliita armolahjoja; ja kyllä semmoinen sielu on hyvin siunattu, ja se onkin alkanut iankaikkisen elämän täällä alhaalla, ken on saanut osan näistä lahjoista. Mutta mitä arvollisempi kalleus on, sitä enemmän pelätään vahingoittaa tai hävittää sitä. Mitä autuaammalta tuntuu rakkauden yhteydessä ja osallisuudessa oleminen, sitä enemmän peloittaa sen katkeaminen ja vahingoittuminen. Katso, tästä pelosta ja vapistuksesta tulee tunnokkaisuus, joka ei koskaan käy liian suureksi. Kristillisuus ilman tunnokkaisuutta on epäiltävä. Minä tiedän täällä olevan erään kristityiden lajin, joka kovin paljon vastustaa, mitä he kutsuvat lailliseksi olemukseksi. Tämä onkin jotakin varsin toista, kuin tunnokkaisuus, joka kuuluu evangeliseen olemukseen. Se, joka uskoo Herraan Jesukseen ja palaa rakkaudesta häneen, on jo uskon vanhurskauttava, ja *niin ei ole nyt yhtään kadotusta niissä, jotka ovat Jesuksessa Kristuksessa, eikä vaella lihan, vaan Hengen jälkeen*. Rom. 8: 1. He ovat vapautetut lain uhkauksesta, rangaistuksesta ja tuomiosta, mutta eivät sen pitämisestä ja siitä huolimuksesta. Sillä heitä on kutsuttu vaeltamaan Jesuksen jälkiä, niinkuin hän vaelsi? Mutta kuinka hän vaelsi? Hän täytti lain. Sinun tahtosi, Jumalani, teen minä mielelläni; ja sinun lakisi on sydämessäni, Ps. 40: 9. Tämä oli hänen sanansa: Koko lain pääsumma on rakkaus, ja Jesuksen elämä on kuva sen rakkauden täyttämisestä. Kristuksen rakkaus pakottaa niitä, jotka häntä rakastavat. Kaikki tämä todistaa tunnokkaisuutemme välttämättömästi kasvavan samassa suhteessa suuremmaksi, mitä enemmän täydymme Jesuksen rakkaudella. Laillinen olemus on orjallinen ja kuolettava olemus, jota vastoin evangelinen tunnokkaisuus on todistuksena sisällisesti uudessa ihmisessä olevan elämää ja voimaa.

Nyt, veliseni, saan kertoa sinulle seurani kutsuneen minua lähtemään Englantiin. Ehkä 14 päivässä, jos Jumala tahtoo, ennätän meritse täältä Lontoosen. Minun täytyy jouduttautua myöhäisen vuoden ajan vuoksi. Rukoile sydämellisesti Jumalaa minun ja omaisieni puolesta, että matka olisi onnellinen ja Jumala veisi meidät kunniaksensa sinne, missä parhaiten taidamme häntä palvella. Minä eroan katkeruudella ystäväistäni, joiden keskellä Herra on antanut minun nauttia sanomatonta siunausta ja missä olen nyt saanut 2 vuotta työskennellä sanassa ja opissa. Sinuakaan en voi enää suoraan palvella. Sinä saat nyt kirjoittaa t:ri Paterson'ille. Ne 200 ruplaa, jotka eräs tšekäläinen hyvä ystävä on vuosittain sinulle luvannut, olet saapa Paterson'in kautta. Uuden vuoden aikana ne saanet; minä olen puuhaava siitä. Kun sinä Paterson'ille ilmoitat, missä sinä aikana oleskelet, niin lähetetään rahat sinulle. Asuinpaikkani, jos Herra minut hyvin Lontoosen auttaa, ilmoitan vastedes, jos sinä tahtoisit kirjoittaa minulle. Kuitenkin uskon, että Paterson'kin lähettänee kirjeet minulle, vaikka niitä en saane kaualle käsiini. Kiitoksia nyt, rakas veljeni, kaikesta ystävydestäsi ja uskollisuudestasi. Näyttää siitä, kuin emme enää koskaan tässä elämässä saisi persoonallisesti tavata toisiamme. Mutta olkaamme

Herramme Jesuksen rakkaudessa aina sidottuna yhtehen. Minä toivon Herran vievän meidät yhteen kirkkaudessa. Nyt, Herra siunatkoon sinua, vaimoasi ja lapsiasi, ja tehkään sinut Herrasi palveluksessa uskolliseksi ja edistyvääiseksi! Paterson, Boudon, Kjellström, rouva Holmström ja kaikki muut rakkaat ystävät sanovat sinulle terveisiä. Jesus olkoon sinun, omaisiesi ja kaikkein meidän kanssamme! Toivoo

Kornelius Rahmn.

21. *Porvoon tuomiokapitulin päätös* 15 päivältä marrask. 1826.

Porvoon tuomiokapitulin päätös niistä syytöksistä, joita konsistorioon on esiintuonut sekä Liperin kirkkoherra, provasti Niilo Juhana Perander v. 1820 silloisen apulaisensa, nykyisen virkaatoimittavan vankihuoneen saarnaajan Svartholman linnassa Henrik Renqvist'in muka tottelemattomuudesta ja ynseydestä h:ra provastille ynnä muista, niin hyvin virantoimissa, kuin muuallakin tehdyistä rikoksista, että myöskin Renqvist h:ra provasti Perander'in huolimattomasta kirkkokurista sekä muista laittomuuksista, kuin myös sikäläisen kiertokoulu-opettajan Antti Hasselinin laiminlyödyistä lasten opetuksesta sekä irstaisuudesta ja tappelusta; joista tutkintoa pidettiin toimitetuissa provastin- ja pispän-tarkastuksissa, kuin myös sanotun pitäjän arvoisassa kihlakunnan oikeudessa, missä jutussa olivat (toimittajina) Kaavin kirkkoherra, kontrahtiprovasti Samuel Kiljander ja Porvoon seurakunnan virkaatoimittava pastori, lehtori maj. Kaarlo Elias Alopaeus. Annettu Porvoossa 15 p. marrask. 1826.

Tämän jutun asiapapereista tullaan tietämään seuraavaa: eräässä 8 päivänä marraskuuta tehdyssä kirjoituksessa on Liperin kirkkoherra h:ra provasti Niilo Juhana Perander valittanut sen aikaisen apulaisensa Henrik Renqvistin ylenpalttisista parannus- ja hartausharjoituksista myöhään iltasilla ja öillä sekä tuhmasta, innostelevasta uutteruudesta, joka on puhjennut sopimattomiksi lauseiksi yksin saarnatuolistakin, minkä ohessa h:ra provasti väitti Renqvistin tahtovan tunkeutua h:ra provastin virkaan, järjestää, säätää ja asettaa seurakunnassa h:ra provastilta kuulustamatta sekä muutoin puheissa ja kirjoituksissa osoittaa h:ra provastille ynseyttä ja muuta solvaisevaa kohtelua; jonka vuoksi h:ra provasti monen esiintuodun syyn johdosta on pyytänyt muuttamaan Renqvistiä pois sieltä sekä lykännyt konsistorion tutkittavaksi, mihinkä rangaistukseen Renqvist tekeysi syylliseksi hänen esimiehelleen h:ra provastille osoitetusta ynseydestä.

Tämän ilmoituksen johdosta on konsistorio määrännyt asianomaisen provasti-tarkastuksen, saadaksensa kaikesta tästä täydellisemmän tiedon, kuin myös josko Renqvist Liperissä ollessaan on osoittanut jotakin eriskummaisuuutta opissa ja elämässä, sekä mistä ja minkälaisesta syyestä. Ja tämän toimituksen on Pohjois-Karjalan provastikunnan kontrahtiprovasti, Kaavin kirkkoherra h:ra Samuel Kiljander pitänyt 3, 4 ja 5 p. maaliskuuta v. 1821; jossa tutkittaessa saatiin tietää, että sanotun seurakunnan jäsenet sekä vanhat että nuoret jotenkin ovat edistyneet niin hyvin sisä- kuin ulkolu'ussakin, sekä kristillisyytemme pääkappaleitten käsityksessä, kuin myös papit ja seurakunta molemmin puolin todistivat, ettei mitään erityisiä paheita seurakunnassa ollut olemassa. Muutoin tarkastuspöytäkirja selittää: moni talollinen valitti sikäläisen kiertokoulun opettajan Antti Hasselinin huolimattomuutta virassansa, jota toiset taas vastustivat; usea seurakunnan säätyhenkilö ja kansalainen ilmaisi toiveensa, että Renqvist muutettaisiin pois muuanne, jota vastoin toiset pyysivät, että hän saisi jäädä paikallensa; mainittu Renqvist 16 p. heinäkuuta samana vuonna käski pois talollisen Heikki Tuhkusen, kotoisin Liperisalon kylästä, Herran ehtoolliselta, vaikka kappalaisvainaa, varapastori Kekoni oli hänet edellisenä päivänä ehtoolliselle kirjoittanut ja hän myöskin oli rippisaarnassa ollut, jonka Renqvistkin silloin myönsi, ilmoittaen sen tapahtuneen Tuhkusen irstaisuuden vuoksi; Renqvist asetti provastilta kuulustamatta joka kylään viisikin tarkastusmiestä, maikka semmoisia oli jo provasti ennen asettanut ainakin yhden joka kylään, ja tästä Renqvistin toimesta olisi rettelöitä ja epäluotettavia ilmoituksia syntynyt; Renqvist saarnoissansa olisi käyttänyt tuimia, kovia ja sopimattomia lausetapoja; hän vielä eräässä saarnassansa oli sanonut, ettei Vapahtaja etsinyt herrojen ystävyttä, eikä ottanut osaa heidän huveihinsa, jolla lauseella h:ra provasti luuli Renqvistin tahtoneen panetella säätyhenkilöitä ja siten herättää nurjuutta heidän ja alhaisemman kansaluokan välillä; sama Renqvist muutamassa lukukinkerissä Liperisalon kylässä antoi rangaista vitsalla erästä 15 vuotista poikaa kenkäparin varkaudesta; Renqvist olisi eräälle osalle seurakunnan jäsenistä ilmoittanut semmoisen ajatuksen kristillisyyden harjoittamisesta, että kaikellinen maallinen työ olisi laiminlyötävä, jota vastoin heidän ainoastaan olisi luettava, rukoiltava ja laulettava, ja Renqvist kanteli h:ra provasti Perander'in huolimattomuudesta kirkkokurissa.

Herra kontrahtiprovasti Kiljander'ilta vaaditussa ja edellä sanotun tarkastuspöytäkirjan kanssa konsistorioon lähetetyssä virallisessa lausunnossa asiasta, on h:ra kontrahtiprovasti ilmoittanut huomanneensa Renqvistin vastauksissaan sekavaksi ja horjuvaksi, mutta kuitenkin aivan ahkeraksi ja väsymättömäksi; jonka ohessa h:ra kontrahtiprovasti lausui, että Renqvist niin väkiriikkaassa seurakunnassa, kuin Liperi, ehkä saattaisi aikaan saada haaveksivaisuutta, koska yksinkertainen kansa helposti saattaisi väärin ymmärtää hänen intonsa, joten pahennusta syntyisi, jonka vuoksi h:ra kontrahtiprovasti katsoi Renqvistin pois muuttamisen tarpeelliseksi, sekä luuli vankihuoneen saarnaajan viran hänelle sopivimmaksi. Tämän lausunnon kanssa on h:ra kontrahtiprovasti lähettänyt

otteen eräästä piirilääkäri Juhana Modin'in 9 p. lokakuuta v. 1819 tekemästä todistuksesta, joka osoittaa provasti Perander'in silloin olleen kovin sairaana n.s. syyskuumeessa, jota hän oli pitänyt oman kertomuksensa mukaan 11 viikkoa, sekä seuraavana vuonna 6 viikkoa horkassa, paitsi monta muuta sairautta; oli myöskin h:ra kontrahtiprovasti ilmoittanut provasti Perander'in selittäneen, että jos joku viime aikoina hänen virkavelvollisuusasiastansa ehkä olisi laiminlyöty, niin se ei ole verkkaisuudesta eikä huolimattomuudesta tapahtunut, vaan syynä on siihen ollut pitkittynyt sairaus, jonka ohessa on ollut monta räsitusta, mitkä omat häntä vähän väliä vaivanneet.

Kun edellä nimitetyt asiapaperit tulivat 4 p. huhtik. 1826, esille otettiin konsistoriossa saman kuun 11 p. eräs saman Renqvistin allekirjoittama konsistorioon jätetty valituskirja, jossa Renqvist syyttää provasti Perander'ia ei ainoastaan kirkkokurin laiminlyönnistä, sanoen, että Liperin seurakunta olisi, kuin erämaa, jossa taitamattomuus ja suurimmat paheet olisivat valloillansa, vaikka h:ra provasti Perander oli tarkastuksessa sen kieltänyt; vaan myöskin että: h:ra provasti on jättänyt lasten opetuksen seurakunnassa irstaisimman ihmisen käsiin, semmoisen kuin Hasselin oli; provasti Perander aivan harvoin saarnasi, ja kun hän semmoista teki, hän ei saarnaisi parannuksesta, kääntymisestä, uudestisyntymisestä, eikä yleisiä paheita vastaan, jotka olivat tavalliset seurakunnassa; h:ra provasti on osoittanut ahneutta ja häpeällistä voittoa; hänellä ei ollut tapana pitää rukoushetkiä, ei edes silloinkaan, kun provasti oli pitäjällä; hän kieltäysi v. 1818 toimittamasta talollisen vaimon Anna Nupposen, Lehmonahon kylästä, Kontiolahden kappelista, ripitystä, jonka luokse h:ra provasti ylöskantomatkallansa oli saanut kaksi kutsumusta ja joka oli kuollut saamatta Herran pyhää ehtoollista, ennen kun pappi sanotusta kappelista, jonne h:ra provasti hakiaa käski, ennätti saapua; h:ra provasti, samalla kun kunniallisellekin ihmiselle, antoi ehtoollista eräälle seurakunnasta vastaiseksi suljetulle talolliselle Juhana Puhakalle, Oravisalon kylästä. Tämän ohessa vaati Renqvist pitämään parempaa tarkastusta, kuin h:ra kontrahtiprovasti Kiljander'in toimittama, sanoen mainitun tarkastajan törkeästi erhettyneen tässä tärkeässä toimessa, jottei Renqvist, eikä kukaan rehellinen mies saattanut siihen tyytyä, koska ei h:ra kontrahtiprovasti noudattanut semmoista tarkkuuta, kun kirkkolaisa käsketään, joten kävi, ettei tarkastaja lasten kirkossa löytänyt osaamattomia ja Herran ehtoolliselle päästämättömiä, ja ei myöskään kirkkokirjain muistutuksista ole hankkinut tietoja asujanten tavoista, eikä koetellut seurakunnan kristillisyyden tietoa, joka siellä olisi huonolla kannalla; jota paitsi Renqvist ilmoitti, ettei hän pidetyssä tarkastuksessa saanut vapautta puolustautua ja selvittäytyä siitä, mitä hänestä oli kanneltu, jonka vuoksi hän nyt oli pakoitettu puolustautumaan tarkastuksessa tehtyjä kanteita vastaan, joista yhdestätoista puolustusseikasta kuuluu kymmenes näin: "Että minä eräässä lukukinkerissä annoin vitsalla rangaista erästä 15 vuotista poikaa, sitä käskin tehdä sentähden, kun ei poika osannut lukea vaan sitä vastoin tehdä pahaa, jota hän kuitenkin ei tunnustanut, johon minä tahdoin häntä vitsalla pakottaa, jotenka lukkarivirantoimittaja Helenius, minun käskystäni antoi hänelle muutamia rapsauksia ainoastaan paidan päälle." Paitsi tätä on Renqvist myötä liittännyt luettelon 111 henkilöstä, jotka eivät olleet päästetyt Herran pyhälle ehtoolliselle, vaikka niistä nuorimmat olivat syntyneet v. 1793, ja toisen luettelon 46 parista, jotka luvattomasti olivat yhdessä eläneet ja siittäneet lapsia, sekä kolmannen luettelon 8 säätyhenkilöstä, niitten joukossa h:ra provasti Perander, jotka monena vuonna olivat laiminlyöneet käydä Herran pyhällä ehtoollisella.

Näistä kuulusteltua, ovat herrat kontrahtiprovasti Kiljander ja provasti Perander antaneet kirjalliset selityksensä. Edellinen heistä sanoi, ettei hän katsonut tarpeelliseksi ryhtyä niin suureen vaivaan jotta lukea läpi Liperin pitäjän kirkkokirjat, koska ei seurakunta, eikä papistokaan kirkossa kysyttäessä antanut siihen aihetta; ei myöskään h:ra kontrahtiprovasti katsonut tarvittavan huolia niistä epävarmoista muistutuksista, joilla Renqvist oli muka täyttänyt sanotun seurakunnan kirkkokirjat, melkein kaikki ne, jotka eivät käyneet hänen hartausharjoituksissansa ja jotka eivät ostaneet häneltä kirjoja, ovat muka saaneet aina jonkun muistutuksen. Herra kontrahtiprovasti, vetäen todistukseksi, jottei hänen tarkastuspöytäkirjansa ollut itsestensä todistajana, Pielisen kirkkoherra h:ra majisteri Abraham Strömmerin ja Kuopion alkeiskoulun rehtorin h:ra majisteri Aaron Wenell'in, jotka auttoivat h:ra kontrahtiprovastia koko toimituksessa, ilmoitti h:ra kontrahtiprovasti muutoin, ettei Renqvist tahtonut antaa h:ra provastin tutkia asiata, kun joku muistutus tehtiin, vaan heti ensimmäisten sanojen lausuttua on hän sekaantunut siihen varsin korkealla ja räikeällä äänellä; jonka tähden h:ra kontrahtiprovasti oli pakoitettu käskemään häntä vaikenemaan, kunnes häneltä vastausta vaadittaisiin, ja kun sitä häneltä vaadittiin, ei Renqvist ote muka muuta sanonut, kuin mitä tarkastuspöytäkirjassa on; jonka vuoksi h:ra kontrahtiprovasti lopuksi vaati Renqvistille laillista vastuuta hänen perättömistä ja sopimattomista väitteistensä.

Herra provasti Perander on antamassansa selityksessä ilmoittanut, että jos Renqvist on huomannut seurakunnan asukkaat osaamattomiksi, niin luuli h:ra provasti vian oikeastaan olevan Renqvistin tutkimistavassa, joka ei aina ollut selvin ja ystävällisin; h:ra provasti on laillisessa järjestyksessä ruununpalvelioilla oikeudessa käytännössä ne rikokset ja paheet, jotka h:ra provasti tunsii, eli jotka ovat selkeästi ilmaistut, mutta hän ei saattanut huolia kulkupuheista ja perättömistä huhuista; eikä kovin monta kirkkokuntaa liene, joissa seurakunta käyttäikse niin hiljaisesti ja säädyllyisesti, kuin Liperissä; ei koko h:ra provastin siellä olo-aikana muuta, kuin yksi ainoa talollinen, ja sekin jo kauan aikaa sitte,

kanteli h:ra provastille Hasselinin jonkun kerran olleen päissänsä, jolloin h:ra provasti myöskin vakaisesti käski Hasselinin välttämään semmoista. Kyllä oli Renqvist muka vuonna 1820 syyttänyt Hasselinia, mutta kun h:ra provasti vaati kantelioita h:ra provastille ilmoittamaan, ja kun he eivät sitä tehneet, on h:ra provasti epäillyt Renqvistin muka luottamattomista kaipauksista kuuluttaaksensa kirkkokokousta tästä, etenkin kun Hasselin tämän tähden kuulusteltua vakuutti olevansa aivan viaton, jonka myöskin moni yhteisestä kansasta, joilta h:ra provasti hänestä kyseli, muka todisti. Kaikkina suurina juhla- ja rukouspäivinä, sekä monena sunnuntainakin on h:ra provasti muka saarnannut emäkirkossa, ja kappelissa, niin usein kun h:ra provastin pastoraalitoimet sitä sallivat; ettei h:ra provasti saarnannut parannuksesta y.m. ja yleisiä paheita vastaan, ovat muka hävittämiä valheita, samoin kuin kaipaus h:ra provastin ahneudesta; toimituksensa pitäjällä ilmoittaa h:ra provasti aina alottaneensa ja lopettaneensa rukouksella, jonka koko seurakunta saattaa todistaa. Ja mitä talollisen Puhakan ripitykseen tulee, on häntä muka aina päästetty ehtoolliselle yksinensä sakastissa, niin kauan kun hän jaksoi tulla kirkkoon, mutta sitte, kun Puhakka tuli vanhaksi ja voimattomaksi, on sitä toimitettu sanotun talollisen kotona jolloin hän myöskin on muka ollut tavallisesti yksinensä, mutta muutamia vuosia ennen kysymyksessä olevaa aikaa, on h:ra provasti ollessaan Puhakan luona, joka silloin muutamain muitten vanhusten kanssa ilmoitti ehtoollisiksi, antanut heille ehtoollista yhdessä, kun tilaisuus ei muutoin sopinut, sekä ne toisetkaan eivät muka kieltäytyneet Puhakan kanssa ruveta ehtoolliselle, jota ei h:ra provasti katsonut laittomaksi, koska eivät asetukset muka säätäneet, kuinka salaripille pantuja henkilöitä kotona ripitettäisiin, jolloin rippi ja ehtoollinen, kun yleistä jumalanpalvelusta ei pidetä, katsottaisiin enemmän yksityiseksi; minkä ohessa h:ra provasti ilmoittaa, ettei hänellä mutakaan ollut sanomista Puhakalle, joka 30 vuotta sitte ensikerran lainkäynnin perästä nautti autuuden välikappaleita muuta, kuin mitä toisillekaan. Myötäliitetyistä luetteloista ei h:ra provasti ensimmäistä saattanut verrata kirkkokirjoihin, koska Renqvist ei ole merkinnyt sivua, jossa kysymyksessä olevat henkilöt lienevät kirjoitettuina. Paitsi tätä oleskelee muka moni sanotuissa luetteloissa nimitetyistä henkilöistä seurakunnan ulkopuolella, ja yksi osa ei tullut kutsuttaissa; h:ra provasti ei sanonut tietävänsä, josko Renqvist h:ra provastin käskystä tai muutoin huoleksi saadaksensa osaamattomia asianmukaisesti opetetuiksi; ilmoittaen sen ohessa, että jos Renqvist olisi käyttänyt sen ajan, jonka hän kulutti kaikenlaiseen muuhun, heidän luonansa käymiseen ja opettamiseen, niin hän olisi, h:ra provastin ajatuksen mukaan, ei ainoastaan luetteloissa kirjoitetulta, maan myös kymmenen kertaa useammankin saattanut opettaa ja päästää Herran ehtoolliselle. Samoin on muka suurin osa toisessa luettelossa olemista parista h:ra provastin toimesta, osaksi vihityt, osaksi oikeuteen vedetyt ja syytetyt, osaksi on heidät ainakin ruunupalvelioille ilmoitettu, paitsi niitä, jotka ovat estetyt avioliittoon menemästä, kun heillä ei ole papin- eikä laillista pesänjakokirjaa; jota paitsi h:ra provasti ilmoitti muutamien kysymyksessä olevien henkilöitten osaksi olevan seurakunnan ulkopuolella, osaksi jo kuolleen ja osaksi vasta äsken tulleen h:ra provastin tietoon, joten et vielä ole ennätetty heitä lakiin vetää; kun myös useaa ainoastaan kulkupuheista, ilman kohtuullista syytä ei saatettu ilmoittaa lailliseen vastuuseen. Tämän ollessa on h:ra provasti myös koettanut kumota ilmoitusta Herran ehtoollisen laiminlyömisestä: luetellen muun muassa puolustamiseksi, että hän, osaksi sairauden tähden ei saattanut, osaksi odottaessa toisen pappismiehen tuloa seurakuntaan Renqvistin sijaan jonka kanssa hän oli riidassa, ei tahtonut mennä ehtoollisen nautintoon, ja että h:ra provastilla niinmuodoin oli kirkkolain myöntämä syy; puolustautuen myöskin syytökseen Anna Nupposen ripittämisen laiminlyömisestä.

Kun konsistorio sittemmin 24 p. lokakuuta 1821 esille otti tämän asian, päätti konsistorio suullisesti kuulustella Renqvistiltä muutamia hänen kirjoissaan olevia seikkoja; jonka tähden Renqvistiä kutsuttiin konsistorioon, jonne hän muutaman ajan kuluttua saapui 14 p. elokuuta 1822, ja häntä kuulusteltiin, niinkuin pöytäkirja osoittaa. Sen jälestä näki konsistorio selvityksen asianomaisissa oikeuksissa olevan tarpeen seuraavista seikoista: 1:ksi josko kiertokoulu-opettaja Hasselin niinkuin Renqvist ilmoittaa, on alinomaa juovuksissa ja tappelee kylissä; 2:ksi kieltäysikö h:ra provasti Perander, kun häntä v. 1818 kahdesti kutsuttiin antamaan ehtoollista eräälle sairaalle, Anna Nupposelle, Lehmonahon kylästä, Kontiolahden kappelista, sanottua tointa tekemästä, ja miten se tapahtui, sekä kuinka kaukana mainittu kylä on siitä paikasta, jossa h:ra provasti silloin oli saatavillansa, ja kuinka pitkä matka Kontiolahden kappalaisen puustellista olisi sairaan silloiselle asumaseudulle; 3:ksi josko pappismies Renqvist lukukinkerillä koetteli pakoittaa erästä 15 vuotista poikaa tunnustamaan näpistämistään, ja 4:ksi josko Renqvistin ehtoollispöydästä pois käskemä talollinen Heikki Tuhkunen oli pyhälle sakramentille kirjoitettu ja rippisaarnassa ollut sekä kuinka häntä oikeastaan ajettiin, ja kuinka oli laita Tuhkusen juoppouden kanssa.

Sillä välillä ja ennenkun tämä tutkinto saatiin loppuun, on h:ra tohtori, pispä ja ritari Juhana Molander 23, 24, 25 26 ja 27 p. helmik. 1823 toimittanut säännöllisen pispantarkastuksen sanotussa pitäjässä. Siinä havaittiin seurakunnan vanhimpain jäsenten, niin paljo kuin saatettiin koettaa, omaavan selvän käsityksen uskonoppimme päätötuksista ja välttävän taidon sisä- ja ulkolu'ussa, sekä että nuoremmat yleisesti ovat osanneet tavata, selvästi lukea kirjasta ja ulkoa Lutherin pienen katekismen, silloin myös seurakunta antoi kunnioittavan todistuksen h:ra provasti Perander'in virantoimituksesta ja ansiollisesta käytöksestä; jonka ohessa usein sanottu h:ra provasti vakuutti totisen Jumalan palveluksen

olevan yleisen useammassa seurakunnan jäsenessä, mutta valitti semmoisiakin löytyvän, jotka tarvitsevat muistutuksia ja laillista kuritusta. Sanotussa tilaisuudessa on myöskin selvinnyt, että kirkkokirjat olivat täytetyt muistutuksilla, joita Renqvist on tehnyt ja jotka sisälsivät suuremmaksi osaksi perättömiä kanteita. Usein sanotussa tarkastuksessa on h:ra tohtori, pispa ja ritari esiin tulleesta syystä muistuttanut Renqvistiä kirjoittamaan saarnojansa, sekä vaadittaessa antamaan h:ra provasti Perander'ille kirjoituksensa tarkastettavaksi. Muutoin oli talollinen Rautiainen ilmoittanut, että pappismies Renqvist haettaessa oli kyllä tullut ripittämään Kaarlo Kaarlonp. Kolehmaista, Kaatamon kylästä, joka oli sairaana, sekä että sairas Renqvistin rukouksia pidettyä ja kolme virttä laulettua, jolla ajalla sairas oli polvillansa, oli pyytänyt Renqvistiä antamaan itsellensä ehtoollista, mutta että Renqvist kielsi, käskien häntä odottamaan seuraavaan päivään, jota ennen sairas oli yöllä kuollut; tämän ilmoituksen Renqvist tunnusti, vaan samalla sanoi sairaan olleen äkkipikaisessa hourauksessa, jonka vuoksi Renqvist näki täytyvän kieltää häneltä ehtoollisen, josta seikasta konsistorio 26 p. maalisk. 1823 on myöskin pyytänyt arvoisan kihlakunnan oikeuden tutkimusta. Tämän jälkeen, ja alammaisuudessa seuraten hänen keisarillisen majesteettinsa armollista käskyä, jonka on antanut hänen ylhäisyytensä ministeri-valtiosihteeri, salaneuvos ja ritari kreivi Reh binder kirjoituksessa 2 p. elok. 1823, on Renqvist eroitettu Liperistä ja määrätty varasaarnaajaksi Porvoon kaupunkiin, sekä sen jälkeen virkaatoimittavaksi rehtoriksi sanotun kaupungin alkeiskouluun (pedagogi). Sen jälestä oli arvoisa kihlakunnanoikeus lopullisella päätöksellä 7 p:ltä lokak. 1823 lopettanut tutkimuksensa ja määrännyt Renqvistin valtiovalan (edföre) rikkojana vankeuteen, kunnes konsistorio, jonne sanottu oikeus on lähettänyt asiakirjat, Renqvist'istä tarkemmin määräisi. Tämöisenä lykkäsi konsistorio asian korkea-arvoisen keisarillisen Waasan hovioikeuden valistuneesti päätettäväksi, josko arvoisa kihlakunnan oikeus on tässä asiassa tehnyt oikein lain mukaisesti; jonka jälestä yllämainittu oikeus on määrännyt Renqvistin vapautettavaksi, ja, asianomaisia kuulusteltua ja heiltä selityksen saatua, päätöksellä 14 p:ltä heinäk. 1824 käskenyt kihlakunnan oikeuden uudestaan ottaa asia likemmin tutkiaksensa ja käytelläksensä sekä saattaa se lopulliseen päätökseen. Sen perästä sanottu oikeus päätöksellensä 24 p. tammik. tänä vuonna on lopettanut sanotun tutkimuksen, sekä lähettänyt pöytäkirjat, kuin myös edellisen juttukirjan tänne, mitkä kaikki asiakirjat konsistoriossa julkaistiin 15 p. viime kulunutta maaliskuuta.

Tällä välin oli Renqvist'istä varapastori Kaarlo Augusti Molander Ilomantsista 16 p. marrask. 1824 konsistorioon tehdyssä kirjassansa ilmoittanut, että hän matkoillansa Porvoosta Liperin pitäjän kihlakunnan oikeuteen, on pitänyt luvattomia kokouksia jumalisuusharjoitusten toimittamiseksi kaukaisissa kylissä sanotussa Ilomantsin seurakunnassa josta Renqvistiä on kuulusteltu ja hän vastauksensa antanut, sekä varapastori Molander vastauksinensa sisään tullut. Tällä ajalla oli myöskin hänen ylhäisyytensä Suonten kenraalikuvernööri ja ritari monessa ritarikunnassa, korkeasti-vapaasukuinen h:ra Arsenij Zakrevskij kirjoituksessansa 29 p. heinäk. (10 p. elok.) 1825 tuomiokapituliin ilmoittanut, kuinka hänen ylhäisyytensä 2 p. sanotussa kuussa virkamatkallansa Porvoon kaupungissa on saanut tietää, että eri-uskoisesta haaveksimisesta konsistorion katsantoon ja silmälläpitoon pantu ja sikäläiseen alkeiskouluun opettajaksi asetettu pappismies Renqvist olisi, niinkuin hänen ylhäisyydelleen ilmoitettiin, vielä jatkanut sekä kaupungissa että ympäristössä olevissa maaseurakunnissa, joissa hän toisinaan käypi, salaisien kokousten pitämistä; jonkatähden hänen ylhäisyytensä toivoi, että tuomiokapituli antaisi tästä ensi tilassa hänen ylhäisyydellensä tarkan kertomuksen. Tämän johdosta kuulusteltiin Renqvistiä konsistoriossa suullisesti ja hänen siinä antamansa selityksen johdosta vaadittiin selvitystä Liljentaalin kappalaiselta, varapastori Lauri Tallgrenilta, joka sen on antanut.

Tämän jälestä kunink. kirjeen Turun tuomiokapitulille 29 p. maalisk. 1751 ja kunink. julistuksen johdosta 24 p. tammik. 1781 koskeva uskonnonvapautta, on konsistorio lykännyt korkea-arvoisen keisarillisen Waasan hovioikeuden tutkittavaksi, kuinka Renqvistiä vastaan ilmoitettujen uskonnollisten juttujen kanssa on meneteltävä, ja on keisarillinen hovioikeus tämän johdosta arvoisalla kirjoituksellansa 2 p. viime kulunutta toukokuuta antanut tuomiokapitulille tietää, ettei keisarillinen hovioikeus nähnyt tämän asian olevan sitä laatua, jotta keisarillisen hovioikeuden tarvitsisi välittömästi puuttua siihen.

Ylläsanotun kuulustelemisen johdosta pantiin Renqvist vastaiseksi myöskin päätöksellä 15 p:ltä elok. 1825 tottelemattomuudestansa Porvoossa ollessa väliaikaisesti virattomaksi, jonka hankkeen Turun arvoisa keisarillinen hovioikeus päätöksellensä 19 p. huhtik. tänä vuonna, Renqvistin tekemän valituksen johdosta ja asiassa erittäin esiintulleitten seikkojen perustuksella on hyväksi nähnyt kumota. Tätä seuraten asetti konsistorio Renqvistin taas papinvirkaa toimittamaan, ja kun hän nähtiin sopimattomaksi edellä sanottuun opettajan virkaan alkeiskoulussa, määrättiin hänet ylimääräiseksi tuomiokapitulun apulaiseksi täällä auttamaan toimitettavien puhtaaksi kirjoittamisessa, sekä samalla toimittamaan papinvirkaa Porvoon kaupungissa pastorin silmälläpidolla.

Sen jälkeen on Porvoon seurakunnan virkaatoimittava pastori, h:ra lehtori maisteri Kaarlo Elias Alopaeus 22 p. viime kesäkuuta konsistorioon tehdyssä kirjoituksessa valittanut Renqvistin osoittaneen

tottelemattomuutta ja halveksimista niille käskyille, joita h:ra lehtori oli hänelle virkansa puolesta antanut. Tämän tähden Renqvist, jonka konsistorio alammaisesti totellen hänen keisarillisen majesteettinsa kaikkein armollisinta käskyä, armollisessa kirjoituksessa 16 p:ltä kesäk. tänä vuonna, on määrännyt virkaatoimittavaksi vankihuoneen saarnaajaksi Svartholman linnaan, mistä hänellä ei ollut oikeutta muualla käydä, on selityksensä antanut, sekä h:ra lehtori Alopaeus'en vastaus siitä sisään tullut, vaatimuksella Renqvist'ille rangaistusta hänen ynseästä kirjoitustavastansa.

Mitä täten on asiassa tapahtunut sekä asian juttukirjat muutoin sisältävät, on konsistorio, niissä osissa, jotka konsistorion ratkaistavaksi saattavat kuulua, lopulliseen tutkintoon ottanut. Ja mitä nykyään virkaatoimittavaa vankihuoneen saarnaajaa Renqvistiä vastaan nostettuihin kanteisiin tulee, on konsistorio kyllä nähnyt selkeäksi, että sanottu pappismies on jättänyt talollisen Kaarlo Kaarlonp. Kolehmaisen ripittämättä, vaikka hän, muutamain todistajain kertomuksen mukaan, oli Renqvistin tultua aivan selvässä tunnossansa; mutta kun Renqvist itse väitti ja monen muun vierasmiehen todistuksilla vahvisti sairaan olleen äkkikipkaisessa hourauksessa, ja kun pappismiestä semmoisessa tilaisuudessa ei saata pakoittaa sakramenttia jakamaan; ei konsistorio saata siis sentähden päättää Renqvistiä lailliseen syyhyyn, vaikka konsistorio katsoo hänen, joka hyvin kauan tässä tilaisuudessa on vaivannut sairasta, käyttäytyneen typerästi ja sopimattomasti; samoin ei konsistorio saata jättää Renqvistille viaksi lukematta, että hän ehtoollista jakaessa on pois ajanut ehtoollispöydästä talollisen Tuhkusen, jota hän jälestäpäin olisi saattanut nuhdella, jos hänellä siihen olisi laillista syytä; hän on v. 1820 syksyiltä muutamassa lukukinkerissä talollisella Niilo Mertosella Liperisalonn kylässä virassansa väärin käyttäytynyt, kun hän ei ole ainoastaan sallinut, vaan omassa antamassaan selityksessä on maininnut, ja tuomiokapitulissa suullisissa tutkinnossa, jossa häntä siellä pidettiin, myöntänyt antaneensa lyödä mökkiläisen poikaa Ihalaista, tahtoessaan saada häntä tunnustamaan kenkäparin varastamista, jonka Renqvistin erhetuksen on myöskin kuulusteltu vierasmies, aprakkakirjuri Alopaeus valalla vahvistanut, vaikka Renqvist sitte kihlakunnan oikeudessa 1 p. huhtikuuta v. 1825 väitti tämän oman ilmoituksensa muka olevan valheellisen ja sen tapahtuneen, kun hän ei luullut semmoisen käytöksen oleman rikoksen; ja kun konsistorio muutoin on nähnyt selväksi, että Renqvist vastoin kirkkolain 19 lu'un 19 §:n sääntöä on vaeltanut ympäri ja pitänyt hartausharjoituksia seurakunnissa, joihin häntä ei ollut valtuutettu papinvirkaa toimittamaan, sekä että hän on osoittanut tottelemattomuutta ja ylenkatsetta esimiehensä käskyille, sekä malttamattomilla, perättömillä ja todistamattomilla muistutuksilla täyttänyt Liperin pitäjän kirkkokirjat, kuin myös saarnoissansa on käyttänyt sopimattomia lauseita ja selityksissäänsä puhunut kahdannepäin, niin katsoo konsistorio kohtuulliseksi, että Renqvistin pitää kaikesta tästä saada tuomiokapitulissa vakaisia nuhteita muistutuksella, että hän semmoisia ja muita erhetyksiä tästä tähtien välttäisi, jos hän tahtoo pysyä papinvirassa. Ja kun useasti mainittu pappismies muutoin on osoittanut silloiselle likimälle esimiehellensä h:ra provasti Perander'ille ynseyttä ja loukkaavalla tavalla kohdellut häntä, sekä h:ra kontrahtiprovasti Kiljander'ista esiin-tuonut perättömiä syytöksiä hänen toimittamansa provastitarkastuksen johdosta, joiden valheellisuus on pispantarkastuksessa selville saatu; kuin myös hän on käyttänyt h:ra lehtori Alopaeus'esta sopimatonta kirjoitustapaa; sentähden näkee konsistorio oikeaksi määrätä Renqvistiä tuomiokapitulissa julkisesti anteeksi pyytämään jokaiselta, h:ra provasti Perander'ilta, h:ra kontrahtiprovasti Kiljander'ilta ja h:ra lehtori Alopaeus'elta.

Mitä taas niihin syytöksiin tulee, joita nykyinen vankihuoneen saarnaaja Renqvist on ilmoittanut h:ra provasti Perander'ista, niin ei konsistorio näe sanottua provastia saatettavan syylliseksi tehdä laiminlyödyistä kirkkokurista tahi siitä, että hän on ripittänyt salaripille määrätyn talollisen Juhana Puhakan yhdessä muitten, hänen kotonansa olevain henkilöitten kanssa; ja Oikeudenkäynti Kaaren 17 lu'un 32 § nojalla, vertailtu kuninkaalliseen asetukseen 20 p:ltä tammik. 1779, monen paikat; muuttamisesta yleisen lain säännöissä, ei konsistorio myöskään näe saatettaman määrätä h:ra provastia laissa säädettyyn vastuuseen Anna Nupposen ripittämisen laiminlyömisestä, koska tämä h:ra provastin rikos on tapahtunut enemmän kuin kaksi vuotta ennen sen ilmiantamista; mutta konsistorio ei saata jättää h:ra provastia ystävällisesti virkakirjeellä muistuttamatta, että vasta-edes ankaramman vastuun välttämiseksi paremmalla ahkeruudella hankkisi tiedon sairaitten tilasta, joitten luo häntä kutsutaan, ja heidän kaukaisuudestansa hänestä tai muista pappismiehistä, ennen kun hän luoksensa lähetettyjä hakijoita neuvoa muuanne menemään, samoin myös muistutetaan opettajan velvollisuudesta, ettei hän vastaisesti jättämällä ehtoollisella käyntiänsä anna aiheutta uskomaan hänen halveksivan kalliitten armonväläkappaleitten nautitsemista.

Mitä Renqvistin kiertokoulu-opettajan Hasselin'in viran laiminlyömisestä, juoppoudesta ja tappelusta tekemiin kanteisiin tulee, niin ei konsistorio katso hänestä toteen näytetyksi semmoisia virkavirheitä, joiden vuoksi häntä konsistorio saattaisi välittömästi vastuuseen määrätä; se kun onkin seurakunnan pastorin katsottava, että kiertokoulun-opettaja virkansa säännöllisesti hoitaa ja muussa tapauksessa hänen kanssansa laillisesti meneteltävä.

Ja mitä lopuksi lainkäyntikulunkeista tehtyihin anomuksiin tulee, niin ovat h:ra provasti Perander sekä virkaatoimittava vankihuoneen saarnaaja Renqvist puolekkain kumpikin maksavat sen, kantajalle,

taloudenjohtaja h:ra Juhana Heikki Gustafsson'illa kihlakunnan oikeuden tuomitseman palkinnon, sanotun taloudenjohtajan tässä jutussa saamista juttukulunkeista, yhteensä neljäkuudetta ruplaa kuusiseitsemättä kaksikolmattaosaa kopekkaa hopeassa; jota paitsi Renqvist velvoitetaan maksamaan lunastus niistä tämän päätöksen kappaleista, jotka annetaan h:ra kontrahtiprovasti Kiljander'ille ja h:ra lehtori Alopaeus'elle, heille kummallekin kolme ruplaa neljäkolmatta kopekkaa samaa rahaa; mutta talollisen Heikki Tuhkusen sekä virkaatoimittavan vankihuoneensaarnajan Renqvistin molemmin puolin tehdyt anomukset lainkäyntikulunkien palkitsemisesta katsoo tuomiokapituli asian laadun suhteen kohtuullisiksi kumota.

Kuninkaallisen kirjeen 7 p:ltä jouluk. 1787 § 5:n johdosta lykätään tämä päätös nöyryydessä korkea-arvoisen keisarillisen Waasan hovioikeuden tarkempaan, hyvin oikeaan tutkintoon, sekä siinä tarkoituksessa lähetetään armossa määrättyssä ajassa keisarilliseen hovioikeuteen tämän päiväisen tuomiokirjan sisältö, arvoisan kihlakunnan oikeuden tutkintopöytäkirja ja päätös sekä muut tähän juttuun kuuluvat asiapaperit. Sen ohessa konsistorion lähetettävässä kirjeessä on nöyryydessä ilmoitettava, että konsistorio antaa h:ra lehtori Alopaeus'elle kappaleen tätä päätöstä, sekä erittäin toimitetaan kuusi kappaletta niistä, nimittäin yksi hänen keisarillisen majesteettinsa käskynhaltialle Kyminkartanon läänissä, annettavaksi virkaatoimittavalle vankihuoneensaarnaajalle Henrik Renqvistille, sekä viisi hänen keisarillisen majesteettinsa käskynhaltialle Savon ja Karjalan läänissä, annettavaksi h:ra kontrahtiprovasti Kiljander'ille, h:ra provasti Perander'ille, kiertokoulun-opettaja Hasselin'ille, talolliselle Heikki Tuhkuselle ja asian kantajalle taloudenjohtaja ja ruununnimismies Gustafsson'ille, jokaiselle kappaleensa, joista heidän on antaminen saantikuitit, mitkä konsistorio sitte, niitten tänne tultua, lähettää sanottuun keisarilliseen hovioikeuteen.

Tähän päätökseen tyytymätön saapi 8 §:n ylempänä mainitun 1787 vuoden kuninkaallisen kirjeen mukaan antaa valituksensa arvoisaan keisarilliseen Waasan hovioikeuteen joko itse tahi hänen laillinen asianajajansa kolmenkymmenen (30) päivän kuluessa tästä osan saatuansa, ja samalla näyttää todistuksen päivästä, jolloin se hänelle annettiin; tyytymätön asianomainen on myös velvollinen keisarillisen Waasan hovioikeuden yleisten säännösten 6 p:ltä toukok. ja 10 p:ltä jouluk. 1819 ja Oikeudenkäynti Kaaren 15 lu'un 4 ja 10 §§:n mukaan virheettömästi laillisen vastuun ja seurauksen uhalla varustamaan sanottu asianajajansa laillisella valtuuskirjalla jutun valvomiseksi keisarillisessa hovioikeudessa, sekä sen ohessa jättämään kaikki tästä asiasta konsistoriossa näyttämänsä asiakirjat ja todistukset, kuin myös konsistorion tässä asiassa antamat pöytäkirjat ja päätökset, samalla myös ne asiapaperit, jotka sanotuissa kirjoissa ovat hänen puhevaltansa perusteeksi mainitut; ja jos syyttävä asianomainen, joka ei laillisessa määrä-ajassa lain ja asetuksien mukaan korkea-arvoiseen keisarilliseen hovioikeuteen anna aikomaansa muutoksen anomusta valitetun päätöksen kanssa ja muine siihen kuuluvine lisäyksineen, mutta ynnä, jättäen epäyskirjan, sanoo syynä olleen erinäisiä ja välttämättömiä esteitä, ettei hän saattanut sitä kaikin puolin täyttää, on hänen ilmoittamansa este, hänen keisarillisen majesteettinsa armollisen asetuksen 4 p:ltä kesäk. 1817 mukaan, asianomaisen tuomarin, julkisen notarion, papin, ruununpalvelian tahi muiden seudulla olevien uskottavain henkilöitten kirjallisella todistuksella vahvistettava, minkä jälestä on korkea-arvoisen keisarillisen hovioikeuden tutkittava tällöisen todistuksen arvo ja onko tyytymättömän asianomaisen puhevalta siinä katsottava säilytettäväksi taikka ei. Vuosi ja päivä edellä kirjoitettu.

Juh. Borgström. G. H. Forsius.
Kaarlo Gust. Ottelin. Henr. Juh. Lindström,
C. M. Kjellman.

22. *Waasan hovioikeuden päätös* 11 p:ltä jouluk. v. 1827.

Keisarillisen Waasan hovioikeuden, Suuriruhtinanmaan Suomessa, päätös kihlakunnanoikeudessa Liperin pitäjässä ja Kuopion läänissä tutkitusta sekä saman oikeuden ynnä Porvoon tuomiokapitulin tuomitsemasta jutusta, jossa sanotun pitäjän kirkkoherra, provasti N. J. Perander ja talollinen Olli Rautiainen ovat kantaneet nykyisestä virkaatoimittavasta vankihuoneen saarnaajasta Svartholman linnassa Henrik Renqvist'istä, kuin myös siitä kanteesta, jonka Renqvist on nostanut provasti ja kirkkoherra Perander'ista erinäisten rikosten ja erhetysten vuoksi pappisviran toimittamisessa, ja tämän kanssa yhteydessä tehdystä Renqvist'ille vastuun vaatimuksesta, kun hän lukukinkerissä v. 1820 syksyllä on muka antanut kurittaa alaikäistä mökkiläisen poikaa Juhana Antinpoika Ihalaista, saadaksensa Ihalaista tunnustamaan hänestä silloin ilmoitettua näpistysrikosta ja sen kautta valtiovalan rikkonut; missä asiassa kihlakunnan oikeus ja tuomiokapituli ovat lausuneet mietteensä, niinkuin alempana tarkemmin ilmoitetaan, sekä tuomiokapituli on lähettänyt päätöksensä keisarillisen hovioikeuden tarkastettavaksi; jonka jälestä niin hyvin provasti Perander kuin virkaatoimittava vankihuoneen saarnaaja Renqvist'kin ovat lähettäneet asiasta muistutuksensa. Waasassa 11 p. jouluk. 1827.

Tutkinnot ja juttuun kuutuvat asiapaperit osoittavat: että provasti ja kirkkoherra Perander eräässä tuomiokapituliin 8 p. marraskuuta v. 1820 antamassaan kirjoituksessa valittaa muun muassa

Renqvistin, joka sinä aikana oli apulaisena provasti Perander'illa Liperissä, osoittaneen provastille ynseyttä ja halveksivaisesti kohdelleen häntä ja kieltäytyneen toimittamasta hänen antamiaan käskyjä; jonka johdosta tuomiokapituli on määrännyt provasti-tarkastuksen, joka on pidetty 3, 4, ja 5 p. maalisk. v. 1821, missä Renqvististä taas on kanneltu, että hän 16 p. heinäk. v. 1820 Herran ehtoollista jakaessa Liperin pitäjän emäkirkossa on pois käsenyt ehtoollispöydästä talollisen Heikki Tuhkusen, vaikka tämä varapastori Kekoni-vainaan ehtoollisvieraaksi kirjoittamana oli ollut rippisaarnassa; että Renqvist saarnoissansa on käyttänyt sopimattomia ja loukkaavia lauseita, sekä että Renqvist syksyllä v. 1820 pidetyssä lukukinkerissä talollisella Niilo Mertosella Liperinsalon kylässä joukon läsnä ollessa edellä sanotulla tavalla on koettanut saada alaikäistä Juhana Antinpoika Ihalaista tunnustamaan talollisen Juhana Kuren hänestä silloin ilmoittamaa näpistelyä; jota paitsi ei ainoastaan talollinen Olli Rautiainen Liperin pitäjässä v. 1823 pidetyssä pispantarkastuksessa ole ilmoittanut Renqvistin, vaikka häntä 25 p. helmik. samana vuonna oli kutsuttu ripittämään talollista Kaarlo Kolehmaista, joka makasi heikkona sairaana, hartausharjoituksilla kuluttaneen ajan ja lykänneen toimituksen niin pitkälle, että Kolehmainen on kuollut, saamatta armonväliskappaleita, vaan myöskin ilmoitettiin sanotussa pispantarkastuksessa Renqvistin kirkonkirjoihin kirjoittaneen perättömiä muistutuksia ja kanteita; tämän ollessa on kontrahtiprovasti ja kirkkoherra Samuel Kiljander vaatinut tuomitsemaan Renqvistiä vastuusen siitä, kun hän erittäin syytti provastin tehneen virheitä edellä sanotussa provastitarkastuksessa; jonka jälestä ja sitte kun Renqvist tuomiokapituliin valitti provasti Perander'in pitävän kiertokoulunopettajana Liperin pitäjässä erästä henkilöä, Antti Hasselinia, joka, ollen juomari ja muutoin elämältään siveydetön, ei olisi sovelias lasten opettamiseen; ja että provasti, vaikka hän 11 p. helmik. v.1812 oli saanut 2 eri kutsumusta ripittämään talollista Pentti Sinkkosen vaimoa Anna Nupposta, on yhtä kaikki kieltäytynyt sitä tekemästä, joten on käynyt niin, että Anna Nupponen on kuollut saamatta pyhää ehtoollista; ettei provasti Perander jakaessansa armonväliskappaleita talolliselle Juhana Puhakalle, joka törkeistä rikoksista oli määrätty salaripille, noudattanut siinä määrättyä sääntöä, ja että provasti itse oli laiminlyönyt saman aikaa käydä Herran ehtoollisella sekä muutoin tuntuvasti laiminlyönyt kirkkokurin seurakunnassa; niin on määrätyn kantajan Kaavin pitäjän nimismiehen, talouden johtajan Juhana Heikki Gustafsson'in jakonsistorion valitseman asiamiehen, varapastori Martti Kiljander'in läsnä ollessa tutkintoa Liperin pitäjän kihlakunnan oikeudessa tästä asiasta pidetty, sekä on sanottu oikeus 7 p. lokak. v. 1823 päättänyt asian lopullisen tuomitsemisen tuomiokapitulin tehtäväksi; jonka jälestä keisarillinen hovioikeus konsistorion 12 p. marraskuuta mainittuna vuonna tekemän ilmoituksen sekä niiden Renqvistin antamien muistutusten johdosta, joita hän teki kihlakunnan oikeuden 14 p. heinäk. v. 1824 toimittamasta päätöksestä, pyytäen kumoamaan sanotun oikeuden ei ainoastaan edeltä sanottuna päivänä annettua lopullista lausetta Renqvistin asiasta, vaan myöskin samana vuonna 17 p. maalisk. ja 18 p. huhtikuuta tehtyjä päätöksiä, lykkäsi esiin tulleista syistä asian taas kihlakunnan oikeuteen, jonka uudestaan on pidettävä tutkinto ja estämättä entisiltä toimiltansa lausuttava mielipiteensä asiassa.

Sitte kun tällä tavalla käsketty tarkempi tutkinto oli pidetty, on kihlakunnan oikeus päätöksellä 24 p:ltä tammik. viime vuonna hyvin nähnyt Renqvistiä tuntuvasti vaivatun kanteella, että hän on antanut kurittaa Juhana Antinpoika Ihalaista saattaaksensa häntä tunnustamaan hänestä kannettua näpistelyrikosta; kun Renqvist kielsi hänen aikomuksensa olleen siten pakottaa Juhana Ihalaisen isän ja holhoojan mökkiläisen Antti Ihalaisen vaatimaa lainkäyntikulunkien palkkioa ei myöskään saatettu päättää; tämän ohessa talollisesta Heikki Tuhkusesta tehty syytös, että hän on silloin ollut juovuksissa, kun Renqvist häntä ehtoollispöydästä pois käski, kun laillista todistusta ei tästä ole saatettu näyttää, on Tuhkunen vastuusta vapaaksi päästetty; joten kihlakunnan oikeus on Renqvistin määrännyt kantajalle nimismies ja taloudenjohtaja Gustafssonille maksamaan, ei ainoastaan kaksi kolmannesta hänen kyydistänsä ja ruokarahastansa edellisessä käräjässä ollessa yhdeksällä-toista ruplalla yhdeksälläkymmenellä kahdeksalla kahdella-kolmasosa kopekalla, vaan myöskin viimisestä tutkinnosta lasketut kulungit, neljälläneljättä ruplalla ja kahdeksalla-seitsemättä kopekalla, kaikki hopeassa; ja on Porvoon konsistorion määrättävä niistä kulungeista, joita on tehty tutkittaessa provasti Perander'ista ja vankihuoneen saarnaaja Renqvististä ilmoitettuja virkavirheitä: josko Perander'ia katsottiin velvolliseksi osaa ottamaan niitten maksamisessa, sekä samalla ilmoittakoon mielipiteensä niitten lainkäynti-kulunkien maksamisesta, joita Renqvist ja Heikki Tuhkunen asiassansa vaativat.

Sillä välillä ja ennen asian joutumista konsistorion tutkittavaksi, on siellä kanneltu Renqvististä, että hän Ilomantsin seurakunnassa v. 1824, sekä seuraavana vuonna Porvoon kaupungissa ja Liljentaalin seurakunnassa on pitänyt luvattomia kokouksia hartausharjoitusten toimittamiseksi; kuin myös virkaatoimittava pastori Porvoon seurakunnassa, lukion lehtori Kaarto Elias Alopaeus on vaatinut Renqvistiä vastuusen, ei ainoastaan siitä, kun hän ollessaan v. 1825 ylimääräisenä saarnaajana Porvoon kaupungissa on muka osoittanut tottelemattomuutta ja ylenkatsetta niille käskyille, joita lehtori Alopaeus hänelle viran puolesta antoi, vaan myöskin siitä, kun Renqvist on lehtori Alopaeus'esta muka käyttänyt loukkaavaa kirjoitustapaa; joista tuomiokapituli 15 p. marrask. viime vuonna on ilmaissut mielipiteensä jutussa: sekä kyllin selväksi nähnyt Renqvistin jättäneen talollisen Kaarlo Kolehmaisen ripittämättä, vaikka hän muutamain todistajain puheen mukaan Renqvistin tultua on ollut täydellisesti

tunnossansa, mutta kun Renqvist on sanonut syyksi ja monta vierasmiestä myöskin todistanut, että Kolehmainen, Renqvistin ollessa hänen luona, on ollut äkkipikaisessa hourauksessa, ja kun ei ole sopinut määrätä pappismiestä semmoisessa tilassa jakamaan sakramenttia, niin ei saatettu syyttää Renqvistiä siitä; kuitenkin Renqvist on käyttäytynyt sopimattomasti siinä, että hän tavallista kauemmin on vaivannut sairasta hartausharjoituksilla, samoin jäi myös sekin Renqvistin syyksi, että hän ylempänä mainitussa tilaisuudessa pyhää ehtoollista jakaessa syyttömästi Heikki Tuhkusen ehtoollispöydästä pois käski; syksyllä v. 1820 Renqvist talollisen Niilo Mertosen luona pidetyssä lukukinkerissä, jossa hän oli virkansa toimituksessa, sattuneesta syytä laittomasti on antanut rangaista mökkiläisen poikaa Juhana Antinpoika Ihalaista hänestä ilmoitetusta erhetyksestä; ja vastoin kirkkolain 19 lu'un 19 §:n sääntöä on Renqvist pitänyt hartausharjoituksia seurakunnissa, joissa hänellä ei ollut valtaa papin virkaa toimittaa; Renqvist on osoittanut tottelemattomuutta ja ylenkatsetta esimiestensä käskyille, sekä hätäisillä, laittomilla ja todistamattomilla muistutuksilla henkilöistä on täyttänyt Liperin pitäjän kirkkokirjat; kuin myös saarnoissansa on hän käyttänyt sopimattomia lauseita; joiden johdosta konsistorio on katsonut Renqvistin pitävän saada tuomiokapitulissa vakaisen nuhteen, muistuttamalla vastedes välttämään semmoisia ja muita virheitä, jos hän toivoi pysyä papin virassa; ja kun Renqvist muutoin on osoittanut silloiselle esimiehelleen provasti Perander'ille ynseyttä ja sopimattomalla tavalla kohdellut häntä, sekä kontrahtiprovasti Kiljander'ista tehnyt perättömiä syytöksiä hänen tarkastuksensa johdosta, jotka pispantarkastus on osoittanut valheiksi ja sen ohessa käyttänyt sopimatonta kirjoitustapaa lehtori Alopaeus'esta, niin oli Renqvist sentähden tuomiokapitulissa julkisesti anteeksi pyytävä. — Mitä provasti Perander'ista ilmoitettuihin rikoksiin tulee, niin konsistorio ei ole nähnyt saatettavan häntä vastuun alaiseksi määrätä, ei kirkkokurin laiminlyömisestä Liperin seurakunnassa eikä siitäkään, kun provasti oli ripittänyt salaripille määrätyn talollisen Juhana Puhakan muitten hänen kotiseudullansa olevain henkilöitten kanssa; jonka ohessa, ja kun kahden vuoden ajalla ei ole kanneltuna provasti Perander'in laiminlyöneen Anna Nupposen ripittämistä, ei konsistorio ole lainkäyntikaaren 17 lu'un 32 §:n ja kunink. asetuksen 20 p:ltä tammik. v. 1779 mukaan nähnyt myöskään saattaa provastia vastuuseen niistä; kuitenkin muistuttaisi konsistorio provastia ystävällisesti vasta paremmalla utteruudella ottamaan selvää, ei ainoastaan sairaitten tilasta, joiden luo häntä kutsutaan, vaan myöskin heidän etäisyydestänsä hänestä tai muista pappismiehistä ennen, kun hän neuvoo luoksensa tullutta hakiaa muuanne, niin myös muistutetaan (häntä) opettajan velvollisuudesta, ettei hän toistaiseksi lykkäämällä ehtoollisella käyntiänsä antaisi syytä uskoa hänen halveksivan kalliitten armonvälikkappaleitten käyttämistä; ja kun kiertokouluopettaja Hasselinista ei saatettu toteen näyttää semmoista virkarikosta, josta häntä konsistorio saattaisi välittömästi tuomita, ja kun se on seurakunnan pastorin katsottava, että kiertokouluopettaja virkansa säännöllisesti hoitaa ja muutoin hänen kanssansa laillisesti menetellä, niin on se sikseen jätettävä. Muutoin on provasti Perander ja vankihuoneen saarnaaja Renqvist määrätty puolekkain kumpainenkin maksamaan kantajalle, kruununnimismies, taloudenjohtaja Gustafsson'ille kihlakunnan oikeuden tuomitsema palkinto Gustafsson'in kulungeista asiassa, yhteensä neljäkuudetta ruplaa kuusiseitsemättä ja kaksikolmatta osaa kopekkaa hopeassa; jota paitsi Renqvistin pitää maksaa lunastus niistä konsistorion päätöksen kappaleista, jotka annetaan kontrahtiprovasti Kiljander'ille ja lehtori Alopaeus'elle, kumpainenkin näistä maksaa kolme ruplaa neljäkolmatta kopekkaa sanottua rahaa; mutta Renqvistin ja Heikki Tuhkusen vaatimat lainkäynti palkinnot on konsistorio kumonnut.

Kun juttu sittemmin keisarilliseen hovioikeuteen tuli, ja koska Renqvististä on kanneltu ja tuomiokapituli, miten jo mainittiin, tuomitsi hänet vastuuseen Porvoon kaupungissa ja Liljendalin seurakunnassa Turun hovioikeuspiirissä hartausharjoitusten nimellä pidetyistä luvattomista kokouksista ja esimiehelleen lehtori Alopaeus'elle osoittamasta tottelemattomuudesta ja penseydestä, sekä siitä, kun Renqvist siinä on käyttänyt lehtori Alopaeus'sesta sopimatonta kirjoitustapaa, määrännyt Renqvistin lehtorilta julkisesti anteeksi pyytämään, on keisarillinen hovioikeus kirjoituksessaan 18 päivänä viime heinäkuuta lykännyt asian keisarilliseen Turun hovioikeuteen, joka siihen yhtyi lain ja asianhaarain mukaan; tämän johdosta on mainittu keisarillinen hovioikeus päätöksellä 9 p:ltä seuraavaa elokuuta hyväksynyt tuomiokapitulin lausunnon siitä vastuusta, johon Renqvist edellä sanotuista Porvoon kaupungissa ja Liljendalin seurakunnassa tekemistä rikoksistaan on tuomittu, sekä kun Renqvist oli syytettynä monesta virkavirheestä, joita on tehty tämän keisarillisen hovioikeuden piirissä, mitkä siis olivat täällä tutkittavat, on lykännyt jutun tämän keisarillisen hovioikeuden lopullisesti käyteltäväksi.

Mitä sillä tavoin oli tapahtunut, on keisarillinen hovioikeus ottanut tutkiaksensa; ja katsoo kohtuulliseksi hyväksyä sekä kihlakunnan oikeuden julistaman päätöksen talollisesta Heikki Tuhkusesta että tuomiokapitulin lausunnon kiertokouluopettajasta Hasselinista; samoin hyväksytään myös tuomiokapitulin päätös provasti Perander'in vapauttamisessakin syytöksistä, että hän seurakunnassaan oli muka laiminlyönyt kirkkokuria, sekä jaksaessaan pyhää ehtoollista talolliselle Juhana Puhakalle, joka oli rikoksesta vastaiseksi salaripille määrätty, ei ollut seurannut siitä säädettyä järjestystä; mitä taas provastista tehtyyn ilmoitukseen tulee, että hän olisi laiminlyönyt tärkeän ripitysretken talollisen vaimon Anna Nupposen luokse, minkä virkarikoksen tutkimisesta konsistoriolla ei ole ollut laillista syytä luopua sillä perusteella, että kannetta siitä ei oltu tehty kuninkaallisessa asetuksessa 20 p:ltä

tammikuuta 1779 määrättyssä ajassa, niin on tutkimalla selvinnyt provasti Perander'illa sinä päivänä, jolloin häntä kutsuttiin ripitysretkelle, olleen osa Liperiläisiä kokoon kutsuttuna aprakoitansa maksamaan, missä toimessa hän samana päivänä olikin ollut, sekä että provasti siitä syystä, ja kun hakia ei hänelle kertonut sairaan olleen niin heikon, ettei pyydetty retki sietänyt mitään viivytystä, oli käskenyt hakijan kutsumaan kappalaista Forstén'ia, joka oli ollut virkaatoimittavana pappina Kontiolahden kappelissa, mihin seurakuntaan sairaskin kuului ja jolta sitä paitsi, mikäli provasti tiesi, silloin ei ollut esteitä muista virkatoimista; mihin nähden keisarillinen hovioikeus, muuttamalla tuomiokapitulिन päätöksen, ei katso saatettavan provasti Perander'ia, joka kerrotulla tavalla oli pitänyt huolta siitä, ettei sairaalta puuttunut pyydettyä papillista apua, tässä osassa määrätä mihinkään vastuuseen; kuitenkin jättää keisarillinen hovioikeus muuttamatta konsistorion lausunnon muistutuksesta, mitä provasti Perander'in katsottiin pitävän saada sekä ripitysretkistä yleensä että uskonnon opettajan velvollisuudesta itse asianmukaisesti armonvälikkappaleita seurakunnassa käyttäen.

Saarnaaja Renqvististä kannellusta asiasta, ja ensinkin hänen menettelemisestensä Juhana Antinpoika Ihalaisen kanssa näyttää, että Renqvist tuomiokapitulissa kuin myös kihlakunnan oikeudessa on tunnustanut ilmoitetussa lukukinkerissä talollisella Niilo Mertosella syksyllä v. 1820 antaneensa kepillä rangaista Juhana Ihalaista saattaaksensa siten häntä tunnuslamaan sitä näpistysrikosta, jota hänestä ilmoitettiin; yhtä kaikki ja kun Renqvist tutkittaessa on tämän tekonsa selittänyt, ettei hän siihen ryhtymisellä tarkoittanut pakottaa Juhana Ihalaista tunnustamaan, vaan ainoastaan kurittaa häntä rikoksesta, jonka Renqvist on nähnyt todeksi Ihalaisesta, sekä kun laillista todistusta muusta suhteesta valalla kuulusteltujen vierasmiesten kertomuksella ei saatettu vahvistaa; niin ei katsonut keisarillinen hovioikeus saatettavan tuomita Renqvistiä valiovallan rikkomisesta; mutta kun se on tunnustettu ja todistettu, että Renqvist sanotussa tilaisuudessa ainoastaan yksityisesti hänelle ilmoitettua Juhana Ihalaisen rikoksesta, ja vaikka tämä lakkaamatta puolusti viattomuuttaan, on omavaltaisesti ryhtynyt silloin kokoutuneen joukon läsnäollessa julkisesti kurittamaan Juhana Ihalaista, ja sittemmin, yhtä yksinkertaisesti kuin tarpeettomastikin, kirkonkirjoihin merkinnyt Ihalaisen näpistelleen ja varastelleen, ja sentähden sanotulla tavalla kärsineen rangaistuksen; niin luetaan tällainen rikoksellinen käytös Renqvistille virkansa toimituksessa viaksi; ja kun valalla kuulusteltujen vierasmiesten todistus on ilmoittanut, että talollinen Kaarlo Kolehmainen Renqvistin tultua häntä ripittämään ja suuremman osan siitä pitkästä ajasta, jonka Renqvist viipyi hänen luonansa, vaikka vuoteen omana ja heikkona sairaana, oli kuitenkin selvässä tunnossansa, mutta että Renqvist, kun hänen olisi pitänyt oikein täyttää kutsumuksensa, silloin pitäen laveita hartausharjoituksia, joissa sairaskin oli osallisena, on kuluttanut ajan, jolloin sairaan voimat aina enemmän ja enemmän heikkonivat, sekä lopuksi lykännyt ehtoollisen antamisen seuraavaan päivään, jolla ajalla Kolehmainen oli kuollut; sentähden katsoo keisarillinen hovioikeus Renqvistin pitävän myöskin tämän sopimattoman käytöksensä laillisesti palkita.

Talollisen Heikki Tuhkusen Renqvististä nostamasta kanteesta on nähty, että Renqvist edellä sanotulla ajalla, kun Tuhkunen muitten ehtoollisvieraitten kanssa kirkossa oli tullut alttarille saadaksensa armovälikkappaleita, oli julkisesti pois käskenyt hänet kelvottomana, vaikka Heikki Tuhkunen ei elinpäivänensä ollut pastorilta saanut muistutusta, ettei hän saisi niitä käyttää tai että hän jollakin tavalla seurakunnan yhteydestä olisi eroitettu, vaan oli kappalainen hänen rippisaarnassa oltuansa tavallisuuden mukaan ehtoollisen nautintoon päästänyt; minkä vuoksi Renqvist myös tästä rikoksestansa papinviran toimituksessa on vastaava; samalla katsoo keisarillinen hovioikeus samoin kuin tuomiokapitulikin Renqvistin siinä menetelleen lakia vastaan, kun hän on pitänyt hartausharjoituksia Ilomantsin seurakunnassa, johon hän ei ollut valtuutettu saarna-virkaa toimittamaan; keisarillinen hovioikeus myöskin havaitsee Renqvistin rikkoneen osoittamallansa tottelemattomuudella ja ylenkatsomalla niitä käskyjä, joita provasti Perander virassa hänelle antoi, sekä että Renqvist on saarnoissansa käyttänyt loukkaavia ja sopimattomia lauseita.

Määrättäessä vastuuta, mihin Renqvist näissä on itsensä saattanut, katsoo keisarillinen hovioikeus kohtuulliseksi, muuttaen tuomiokapitulिन lausunnon, yhdeksi vuodeksi eroittaa Renqvistin papinvirkaa toimittamasta, johon luetaan keisarillisen Turun hovioikeudenkin edellä mainitun päätöksen mukaan syyksi otetut rikokset kuninkaallisen kirkkolain 19 lukua ja 19 § vastaan. Ja kun Renqvist on sen ohessa tuomiokapituliin ilmoittanut provasti Perander'ista törkeänlaatuisia virkavirheitä, sekä myöskin tehnyt monta perätöntä syytöstä erhetyksistä siinä provastitarkastuksessa, jonka provasti Kiljander toimitti maaliskuussa v. 1821 Liperin seurakunnassa, ja ei ole näitä ilmoituksiansa sen perästä epuuttanut, vaan sitä vastoin kiihkeästi jatkanut niitä myöskin keisarilliseen hovioikeuteen, sekä niitä, jotka koskemat provasti Perander'ia, on koettanut osaksi toteen saattaa, vaan se on turhaksi mennyt; sentähden, ja kun keisarillinen hovioikeus ei havaitse kuitenkaan valitusten ja ilmoitusten provasti Perander'ista lähteneen vihasta ja pahansuopuudesta, katsoo keisarillinen hovioikeus Renqvistin ansainneen näistä perättömistä ilmoituksistansa Rikoskaaren 60 luvun 2 §:n mukaan sakkoa kolmekymmentä taaleria tai neljätoista ruplaa neljäkymmentä kopekkaa hopeassa, sekä tuomiokapitulissa julkisesti pyytää anteeksi provasteilta Perander'ilta ja Kiljander'ilta; sanotut sakot, jotka jaetaan valtion, kihlakunnan ja asianomaisten riitamiesten kesken, on Renqvist varain puutteessa sovittava kahdentoista päivän vankeudella vedellä ja leivällä. Mitä paitsi Renqvist on keisarillisen Turun

hoviouikeuden päätöksen mukaan lehtori Alopaeus'ta vastaan tekemät rikoksensa sovittava. Muutoin veloitetaan Renqvist yksinään vastaamaan juttuun määrätylle taloudenjohtaja ja kruununnimismies Gustafsson'ille määrätystä palkinnosta, sekä sen johdosta Gustafsson'ille maksamaan hänen kihlakunnanoikeuteen antamansa rätingin mukaan yhteensä neljäseitsemättä ruplaa kuusiseitsemättä kopekkaa hopeassa, jossa kihlakunnanoikeuden ja tuomiokapitulin lausunto täten oikaistaan; jota vastoin sanotun oikeuden ja tuomiokapitulin päätöksessä se kohta, joka koskee Antti Ihalaisen, Renqvistin ja Heikki Tuhkusen vaatimia lainkäynti-kulunkien palkinnoita sekä Renqvistin velvollisuutta riitämiehillensä maksaa lunastus tuomiokapitulin päätöksestä, on pitävä paikkansa; asiain näin ollessa se lainkäynti-kulungin palkinto, jota Renqvist keisarillisessa hovioikeudessa pyysi, ei ole maksettava.

Sisässä olevasta palkastansa ei Renqvist, kun hän on sopimattomasti nostanut kanteita tässä asiassa, saa tiliä konsistoriolta.

Oikein kirjoitetuksi keisarillisen hovioikeuden päätöksestä todistaa keisarillisen Waasan hovioikeuden arkistonhoitaja 12 p. maalisk. v. 1828.

toimittajan
sijainen:
C.
J.
Boy.

23. *H. B. Nilsson'in kirjoitus, v. 1826.*

Vaikka minulla ei ole onnea olla tuttu teidän ylhäisyytenne kanssa, toivon kuitenkin vanhana rehellisenä miehenä saavuttavani suosiotanne, kun minä nyt uskallan valittaa teidän ylhäisyytenne yleisesti tunnetulle oikeudellisesti jalolle mielialalle ja ihmisrakkaudelle siitä, kun Porvoon pispä ja konsistorio ovat julmimmalla tavalla vainonneet pappismies H. Renqvistiä.

Minä monen hurskasmielisen ja kristillisen ihmisen kanssa, tunnen hänen erityisesti. Päin vastoin, mitä pispä on hänestä valittanut, saatan minä teidän kanssansa vakuuttaa Renqvistillä olevan totisen Jumalan pelon ja nuhteettoman elämän, hän on oikeuden, hengen mies sekä hänellä on lempeä ja sävyisä luonne, ja tosiaankin vapaa kaikesta kiihkosta, innosta ja väärästä opista, joilla pispä ja konsistorio ovat merkinneet hänen hartausharjoituksensa, joita he — ainoastaan he — ovat kutsuneet luvattomiksi. Renqvistin valituskirjasta ja konsistorion viimeisestä päätöksestä sekä muista sisään lähetetyistä asiakirjoista näkee teidän ylhäisyytenne varman totuuden, josta minä nyt otan vapauden nöyryydestä jutella.

Renqvistiä on vainottu siitä kun hän on uskaltanut nuhdella silloista pastoriansa Liperissä h:ra provasti Perander'ia monesta virkarikoksesta ja seurakunnassa valloillaan olevista suurista epäjärjestyksistä, muun muassa senkin, ettei provasti itse 3 vuoden ajalla ollut käynyt Herran korkealla ehtoollisella, eikä ollut kirkossa muuta, kuin 3 tai 4 kertaa vuodessa, vaikka kirkko on ainoastaan 3 à 400 askeleen päässä pappilasta. Tämä Renqvistin toimi, seurauksena oikeasta uutteruudesta Jumalan kunniaksi saattaa Perander'ia ajattelemaan ja oikaisemaan sitä mitä piti oikaista, vaikutti sellaisen närkästyksen hänessä Renqvistiä kohtaan, ettei hän ainoastaan ilmoittanut sitä konsistorioon julkisena ynseytenä, vaan myös nosti jutun Renqvistiä vastaan kihlakunnan oikeudessa, joka hänen tuomitsi valtiovalan rikkomisesta vankeuteen. Keisarillinen Waasan hovioikeus vapautti hänet kuitenkin hyvin oikeudellisesti vankeudesta ja lykkäsi jutun uuteen tutkintoon, minkä perästä kihlakunnan oikeus vapautti hänen kaikesta vastuusta.

Sillä välillä oli pispä yksipuolisesti ja ilman täydellistä syytä valittanut hänen Majesteetillensa, Keisarille valheellisesti Renqvistin kiihkosta ja väärästä opista y.m. ja saanut armollisen käskyn paroni R. H. Rehbinderin kautta, että Renqvist asetettaisiin Porvoon kaupunkiin papilliseen virkaan konsistorion katsottavaksi, sekä että hän saisi siitä palkan. Mutta sen sijaan määrättiin hän rehtorin virkaan Porvoon koulussa ja sittemmin kiellettiin määrä-ajaksi papinvirkaa toimittamasta osoitetun tottelemattomuuden tähden. Tämän viralta poispanon kumosi kuitenkin keisarill. Turun hovioikeus v. 1826 ja käski konsistorion taas asettamaan Renqvistin papilliseen toimeen. Sen perästä sai hän kerran toisen saarnata sekä otettiin ylimääräiseksi tuomiokapitulin apulaiseksi.

Sittemmin kehoitti pispä h:ra kenraalikuvernööriä asettamaan Renqvistin Svartholman linnaan vankien saarnaajaksi, jossa hän sai pankkoruflan päivältä palkkaa ja kiellon, ettei hän askeltakaan liikkuisi linnasta. Hän oli niinmuodoin pantu siviili vankeuteen.

Ja kun konsistorio Renqvistin, Perander'in ja monen muun välillä teki jutussa päätöksen, vapautettiin Renqvist muusta vastuusta, kuin saada käytöksestensä muistutus konsistoriolta sekä anteeksi pyytää provasteilta Perander'ilta, Kiljander'ilta ja Alopaeus'elta. Koko tältä ajalta 2 vuodelta ja 5 kuukaudelta, jotka Renqvist käskystä Porvoon kaupungissa palveli, ei hän saanut muuta kuin 80 pankkoruplaa

palkkaa.

Minä olen vaivannut teidän ylhäisyyttänee kertomalla sitä kovaa, epäkristillistä ja ansaitsematonta kohtelua, jota Renqvist jo 5 vuotta on saanut kärsiä ja jolla ajalla hän vaimonsa ja neljän lapsen kanssa on ollut hädässä ja kärsimyksessä ainoastaan sentähden, että hän papin valansa mukaan ja hellän omantuntonsa kehoituksesta on koettanut poistaa epäjärjestyä ja muistuttaa pastoriansa viran laiminlyömisestä, tätä miestä, jota pispä silminnähtävästi ja julkisesti on ottanut puolustaaksensa ja mahdollansa varjellut.

Muutamia sanoja uskallan lopuksi nöyryimmäksi lisätä Renqvistin hartausharjoituksista, joita konsistorio laittomasti kutsuu luvattomiksi. Missä ovat Suomen lait ja asetukset, jotka kieltävät pappismiestä kotonansa tai muualla muitten ihmisten kanssa pitämästä yhdessä rukouksia? Päinvastoin tulee hänen, kirkkolain 12 luvun 1 §:n mukaan, "kehoittaa kansaa, joka päivä rukoilemaan Jumalaa niin hyvin kotona, kuin yhteisesti ja erittäin seurakunnassa." Ja kun pispä on uskaltanut valittaa Renqvistin kiihkosta ja väärästä opista itse Keisarillisen istuimen edessä. olisi ainakin ollut toivottava, että hän olisi todistanut valituksensa oikeuden jollakin konsistoriossa pidetyn tutkinnon pöytäkirjalla. Mutta kun ei ole mihinkään toimeen siinä ryhdytty, ei varmaankaan pispä eikä konsistorio ole katsonut Renqvistin olevan vääräoppisen. Mitä paitsi, kuinka se sopisi määrätä vääräoppiseksi arveltua miestä vangeille saarnaajaksi? Eikö heidän sielujansa pidetä yhtä kalliisti lunastettuina, kuin kaikkien muitten ihmisten, kun heille tahdotaan antaa ainoastaan väärä-oppinen sielunpaimen? Koko menettely Renqvistin kanssa näyttää todistavan, ettei tarkoitus ollut muuta, kuin pahentaa viatonta miestä hallitsialle ja yleisölle ja tehdä hänet ikipäiviksensä onnettomaksi. Se todistaa, mitä Renqvist itse selittäessään provasti Alopaeus'en kannetta syystä valittaa, että semmoinen kohtelu osoittaa yksityistä vainoa ja jumalatonta aatetta.

24. *Kirje provasti, tohtori Rancken'ille* 25 p. toukok. v. 1827.

Täten saan minä nöyryimmäksi lausua velvollisen kiitokseni ei ainoastaan teidän, h:ra tohtori, arvoisasta ja lohduttavasta kirjoituksestanne vaan myöskin niistä rahoista, jotka minä olen saanut. Kuinka ihastuttavaa eikö se ole minulle täällä Patmoksessani, että joka Jumalan ja kristillisyyden ystävä minua ainakin kirjeellisesti muistaa! Aina 16 päivästä viime elokuuta olen minä Porvoon konsistorion vainon johdosta ollut herrasvankeudessa tällä saarella. Sillä määräys linnan päällikölle sisältää, etten minä millään tekosyyllä saa tilaisuutta käydä muualla minun palveluspaikastani tai linnasta. Viime talvena koettelin nöyryillä kirjoituksilla niin hyvin h:ra valtiosihteri kreivi Rehhinder'ille kuin h:ra kenraalikuvernörille saada vapautta vankeudestani; mutta sain vastaukseksi konsistorion kautta maan toria ja nuhteita Sopimattomasta menettelystä, etten minä konsistorion kautta kirjoittanut rukouskirjaani näille herroille, vaan olen uskaltanut tehdä sen välittömästi sekä että minä olen esiintuonut perättömän ilmoituksen, kun olen sanonut minua pidettävän vankeudessa palveluspaikassani ja rukoillut vapahdusta siitä. Kuitenkin minä olen valittanut konsistorion viimisestä päätöksestä keisarilliseen Waasan hovioikeuteen ja uskallan tästä valituskirjasta lähettää otteen h:ra tohtorille, joka, ollen hellä Jumalan asiasta ja viattomain ihmisten kärsimisestä, mielellään tahtoo saada tarkemman selvän siitä pitkällisestä vainosta, jonka tämän ajan korkeasti oppineet ovat syyttäneet minua vastaan, tai siitä vääryydestä, jota konsistorio ja provasti P. niin monena vuonna ovat minulle tehneet. Kirjoitus on tosin kovin pitkä, mutta minä en ole saattanut tehdä sitä lyhemmin, kun olen katsonut olevan tarpeellisen antaa hovioikeudelle tarkan kertomuksen kaikesta ja sitä paitsi olen tottumaton kirjoittamaan lyhyesti ja kuitenkin ymmärrettävästi.

Patmos, 25 p. toukok. 1827.

Henr. Renqvist.

25. *Jakob Ewel'in lähetyskirja* 9 p. helmikuuta 1835.

Minun rakas entinen opettajani ja opetus-isäni! Voikaat hyvin ja Jumalan armo olkoon teidän ja vaimonne ja lapsenne kanssa!

Koska me saamme vielä sen armon Jumalalta, että puhutella toisiamme kirjallisesti, niin minä nyt lähestyn teitä pitkän ajan perästä sängen suurella kiitoksella kaiken teidän hyvyytteenne edestä minua kohtaan. Syy, minkätähden en ole ennen vastannut teidän kirjaanne 6 p. syyskuuta 1834, on se, että minulla oli se ajatus, että niitä kirjoja toivoin tulevan tänne Waasan markkinoille, niinkuin niitä tuliki jo syys-markkinoille, nimittäin *Salattu elämä, Huutavan ääni, Armellan elämäkerta ja Johan Arndtin Totisesta kristillisyydestä ensimmäinen kirja*, niin että Waasan pukpintarilla on nytki niitä kolmia edellä mainituita. Minun rakas opetus-isäni, te mainitsitte kirjassanne, että minä tulisin sinne, johonka minä olisin kyllä mieluinen, mutta nyt tältä erältä se taitaa jäädä muutamien syitten tähden. Te myöski sanotte saaneenne sen rahan, jonka minä teillen lähetin; ja minä olen saanut kaikki ne lukukirjat, jotka te sanotte lähettäneenne, sekä *Salattu elämä* kirjan, että *Marttyrein* kirjan, ja *Käsikirjan* ja muutamia Rukouksen tarpeellisuudesta, jotka kaikki olen rehellisesti käteeni saanut. Kuin te nyt tästä edes

minulle kirjoitatte, niin lähettäkäätkin kirja samoin kuin ennenki herra rovasti Sakarias Forsmannin tykö, niin minä sen vissisti saan käteeni.

Te neuvotte eli varoitatte minua kirjassanne pysyväsyyteen jumalisuudessani, jonka neuvon minä aivan hyvällä mielellä vastaan otin, ja olen Jumalan armon ja voiman kautta teidän neuvoja hyväkseni käyttänyt ja harjoittanut. Mutta suurella murheella täytyy minun valittaa, että en näe vielä mitään hedelmätä työstäni. Sillä kaikki sukulaiseni elävät suruttomuuden tilassa; paitsi minun isä-vainajani sisarta on vaan yksi, joka harjoittaa oikiaa Herran pelkoa. Mutta Jumalalle ja Karitsalle olkoon kiitos ja ylimmäinen ylistys sen edestä, että tässä vähäisessä seurakunnassa on lähemmäksi kaksikymmentä sielua, jotka harjoittavat sisällistä jumalisuutta. Mutta niitä väärä-uskolaisia on täällä paljo, jotta sanovat, että helvetistä pääsee pois, kuin sieltä jonkun ajan on ollut. He ottavat vielä Raamatusta todistuksia puhettensa päälle ja selittävät väärin päin Jumalan pyhän sanan. Ne Raamatun paikat, jotka he ottavat, ovat 1 Kor. 3: 13, että meidän tekomme tuli koettelee, ja Vapahtajan puheet velan maksamisesta ja viimeisestä ropoista, Matth. 5: 26, ja että pitää tuleman yksi lammashuone ja yksi paimen. He sanovat myöskin, että kuolleitten edestä pitää rukoileman ja ovat minulta kysyneet, jos te olette siitä mitään minulle puhuneet eli mitä se on, kuin 2 Makkaberein kirjassa 12 luvussa ja viimeisissä värssyissä puhutaan. Kuin te minulle kirjoitatte, niin antakaat näistä jollakulla radilla selitystä avuksi näitä minun vihollisiani vastaan. Et ole tästäkään miesrievusta tällä haavalla vielä mitään, eikä hänen jumalisuudestaan, jonka myötä tämän kirjan lähetän. Hänen nimensä on Jakob Akkola, ja hän on meidän pitäjäst. Sen minä itsestäni sanon, että Jumalan armosta olen se, kuin minä olen, ja ettei Jumalan henki ole minua vielä lakannut nuhtelemasta ja vetämästä puoleensa.

Ei nyt mitään muuta tällä erällä, vaan tuhansia terveisiä teidän kaikille, mutta erinomattain teille, minun rakas opetus-isäni. Sanokaat terveisiä minun puolestani kaikille uskonveljille ja -sisarille, mutta erinomattain Norlunnille, Pakille, Kirvoimäelle, Pylkkäselle, Klatelle (?), Jusolalle, Nyperille. Minä annan teidät kaikki Kolme-yhteisen Jumalan Isän, Pojan ja Pyhän Hengen haltuun ja huomaa. Toivotan kaikkea hyvää! — Wähästä Kyröstä 9 p. helmikuussa 1835.

Jakob Eweli.

26. *Lähetyskirja samalta*, 28 p. lokakuuta 1837.

Minun rakas opettajani ja opetusisäni! Voikaat hyvin ja Herran armo ja rauha olkoon teidän ja lastenne kanssa!

Koska minä nyt näin pitkän ajan perästä vastaan teidän rakasta ja ystävällistä kirjanne 25 päivästä heinäkuussa, jossa te pyydätte minulta tietoa sieluni asiasta eli tilasta, niin nyt nöyryydessä sen tunnustan, että kylmäkiskoisuus ja penseys tahtoo voittaa sekä rukouksessa että Jumalan sanan lukemisessa, ja sitä vastaan hallita hempeys puheissa ja halullisuus maailmaan ja rakkauteen. Kuitenkaan ei ole Herran armo minussa ollut vaikuttamaton, sillä minä en kuitenkaan ole ehdollisiin synteihin langennut, eikä hänen Henkensä ole lakannut minua alati muistuttamasta ja Jesuksen tykö vetämästä. Sentähden Kiitetty olkoon Jesuksen nimi Ja hyvin lausuttu aina, Sillä se on satama ja niemi, Joka meille rauhan lainaa j.n.e. Minä olen ollut terveenä ruumiin puolesta ja sekä vaimoni että lapseni ovat terveenä... Malmberg, josta te mainitsette, oli täällä kesäkuussa ja otti minulta kirjoja 8 Itse koettelemusta, 10 Ystävällistä varoitusta, 5 Huutavan ääntä. Kyllä hän niistä lähettää teille rahan ja tiedon. Se vaimoihminen Isosta Kyröstä kotosin, josta te kirjassanne mainitsette, on vielä pysynyt jumalisuudessansa. Teidän käskynne jälkeen annoin minä kahden riksin edestä kirjoja hänen köyhyytensä avuksi.

Jakob Eweli.

27. *Ulosveto "Wäärän opin kauhistus" kirjasta*. [Katso Wäärän opin kauhistus. Kuopiossa 1854, s. 112.]

Kuin he ensikerran tulivat Liperin seurakuntaan, jossa minä (nimittäin Renqvist) siihen aikaan olin papin viran toimittajana, niin oli heitä 4 eli 5 henkeä. Toisella kerralla tuli jo itse päämieskin usiampain apulaistensa kanssa. Mutta ei he kielistänsä minulle mitäkään sanoneet, eikä niillä puhuneet, kuin he tiesivät, etten minä niitä kärsinyt. Sillä minä olin jo sitä ennen eli jo v. 1817 tullut ymmärtämään, ettei mokomat kielet ole muun kuin pahan hengen antamat villitykset. Eikä he myöskään minun kuulteni puhuneet rukouksen poisheittämisestä eikä muista villityksistänsä. Kuitenkin olivat he kotia palatessansa kylissä heränneitten ihmisille sanoneet: tällä tavalla kuin te olette alkaneet sielunne asian valvomisen ei tule tolkkua koko talkkunastanne; sillä tämä teidän pappinne pitää teitä lain piinan penkissä, tuin hän itsekin siinä on; ja vaikkei hän sitäkään tekisi, niin ei hän kuitenkaan tiedä sielunne tiloja ja sentähden ei hän myöskään taida ojentaa teitä oikialle tielle. Siihen asiaan tarvitaan hengellisillä kielillä puhujat; sillä ne tietävät, missä tilassa kukin ihminen on sielunsa puolesta, ja sen vuoksi he myöskin taitavat ojentaa oikialle tiellen. Mutta kuin tämä teidän pappinne ei mitään tiedä erinomaisista Pyhän Hengen vaikutuksista, vaan ne omat hänelle hulluus, niinkuin Paavali sanoo, niin

sentähden emme saata tänne teillen lähettää kielillä puhujoin, jonka tähden tarvitsisi joitakuuta teistä tulla meidän puolelle saamaan kielillä puhumisen lahjan, jotka sitten olisivat ojentajina kaikille muillenko, ja heistä sitte se lahja tulisi muillenko niille, joillen se tulisi. Tähän heidän hyvään neuvoonsa jo muutamat rupesivatki suostumaan ja sentähden olivat liiton keskenänsä tehneet lähteäksensä sinne. Mutta juuri heidän lähtöpäivänänsä tapahduin minä tulemaan sairasta ripittämään siihen kylään, josta he olivat lähtemässä, jossa tilassa yksi lähtemistä toki ilmoitti minullen koko heidän aikomuksensa. Ja kuin minä sitten selitin heille ne kielet, joita oppimaan he olivat lähtemässä, niin ei yksikään ainoa lähtenyt mokomaan kielten kouluun. Mutta kun minä pelkäsin seurakunnassa olevan muitakin, joilla olisi aikomus sinne lähteä, niin minä yhtenä sunnuntaina saarnastuolista kuuluutin, ettei yksikään mahtaisi olla niin hullu, joka läksisi mokomiin mustalaisten kulkemisiin. Ja sen jälkeen ei enää kuulunutkaan senkaltaisia aikomuksia, sitä vähemmin tapahtui lähtemisiä mokomaan kielten akatemiaan. Jolla tavalla päästiin siitä seikasta. Kuitenkaan ei kauvan oltu rauhassa, kuin jo tuli villitsiäin joukkokunnasta yhtä haavaa kolme kielillä puhujata, jotka ei kyllä minun saapuilla ollessani ilmoittaneet kieliänsä; mutta minun poissaollessani olivat he kielillänsä puhuneet minun asuntohuoneessanikin. Kuitenki he olivat julki jumalattomat ulkonaisessaki käytöksessänsä, niin ei kukaan lukua pitänyt heistä, eikä heidän kielistänsä, jolla tavalla heidänkin yrityksensä meni tyhjään. Mutta ei vielääkään päästy heistä urkoin rauhaan. Sillä yhtenä lauantai-iltana, minun pitäessäni rukouksia kirkkotuvassa kirkkoväen kanssa, rupesi yksi mies villihenkien lahkokunnasta korkealla äänellä panemaan kieltänsä, mutta kuin minäkin ymmärsin yskän, nousin minä ylös polviltani ja käskin muutki nousemaan ja tarttumaan siihen älinän pitäjään mieheen ja kantamaan hänen ulos koko huoneesta, joka myöskin niin tehtiin, ja se saatti, että toki siihen paikkaan jäi häneltä koko hänen kielensä: sillä ei hän enää niillä puhunut, maikka hän oli koko kesän työmiehenä seurakunnassa. Mutta kuin näitten kielten rohveessorit (professorer) saivat kuulla, kuinka minä olin pilkannut heidän kieliänsä ja ne hylännyt, ja erinomattain kuin heidän päärohveessorinsa (primarius) sen kuuli, niin ei hän enää, ei suusanalla, eikä kirjallisesti tullut antelemaan minullen niinkuin ennen, evankeliumin suloisia lohdutuksia eli lohduttelemaan minua näillä tavallisilla lohdutussanoilla: *joka ei työtä tee, vaan usko sen päälle, joka jumalattoman vanhurskaaksi tekee, hänen uskonsa luetaan vanhurskaudeksi* Rom. 4: 5. Vaan kirjallisesti tuli kaikkein suurimmalla lain pahalla minua otsaan lyömään, sanoen: sinä, sen jaaveli, olet langennut pilkkaan Pyhää Henkeä vastaan, *jota sinullen ei anneta anteeksi, ei tässä, eikä tulevaisessa maailmassa* Matth. 12: 31,32. Ja sen lisäksi sanoi: jos et sinä itse tahdo mennä Jumalan valtakuntaan, niin älä ehkees estele muita sinne menemästä Matth. 23: 13 ja sen kautta tee helvettiäs vielä kuumemmaksi kuin se jo ilmanki on j.n.e.

28. H. Renqvistiltä 14 p. elok. 1824. [Näissä H. Renqvistin kirjeissä on kirjoittaja jättänyt pois ne, jotka eivät yleisesti hyödytä. Kirj. muist.]

Rakkahin veljeni! Sinä luultavasti tiedät, että minua on taas kutsuttu uudestaan Porvoosen, ryhtyäkseen siellä virkatoimeen, minkätähden nyt jouduttaun matkalle sinne; mutta en saata, vaikka minulla on kiire, jättää sinua tervehtimättä musteella ja kynällä, kun ei käy laatuun personallisesti, koska minulle Rautalammitse on suurempi tie, jota aion matkustaa.

Jo kauan sitte olen saanut sinun viimisen kirjeesi ja vasta nyt vastaan siihen. Sinä sanot, että minun pitäisi olla enemmän evangelinen niin hyvin itseni kuin sanankuuliaini suhteen. Minä sanon sitä vastaan, että minun, sinun ja kaikkien ihmisten pitäisi olla enemmän lailliset, kuin me olemme: sillä parempi on olla lain, kuin synnin orjana. Sillä heräämisen pu'ussa tai sen varjossa emme saa rikkoa lakia, jota me yhtä kaikki olemme tekevät, jollemme ahkeroitse olla tottelevaiset, rakkaat y.m. Jumalalle. Ja sitä emme ahkeroitse, kun emme huuda armoa ja apua, ja niinmuodoin olemme me tahallamme tottelemattomia ja ilman rakkautta. Minä heti selitän lauseeni. Sinä olet useasti kuullut, kuinka minä olen lausunut: nimittäin, että syntinen, joka neuvottomana tuntee itsensä tuomitukseksi, pitää ja saapi uskolla omata koko Kristuksen ansiot omaksensa ja näyttää sitä omanansa vanhurskaalle ja pyhälle Jumalalle, joka vaatii täydellistä vanhurskautta, rakkautta, tottelevaisuutta, palvelusta, kiitollisuutta tai koko pyhän lakinsa täyttämistä, tahi että semmoinen hengellisesti köyhä syntinen saapi uskoa pahuutensa ja rikoksensa hänelle Kristuksen jo hänen ansionsa ja kuolemansa vuoksi anteeksi annettaman, josta Raamatussa on monta esimerkkiä, mutta etenkin vertaus tuhlaaja pojasta ja, että hän saapi uskoa sen millainen hän on ajattelemta: parantuisinko, niin Herra kyllä minua suurta syntistä armahtaisi. Tähän todistukseksi otan hyvin monta esimerkkiä Raamatusta ja lauseita suomalaisesta kirkkomme virsikirjan virsistä, niinkuin Niniveläiset, David, Manasse, syntinen vaimo, publikani, Pietari, tuhlaaja poika, palvelia, joka oli herrallensa tai kuninkaallensa velkaa kymmenen tuhatta leiviskää ja selitän nämä esimerkit laveasti, vakuuttaakseni hengellisesti köyhiä ja murheellisia, jotka eivät mielellänsä tahdo uskoa Jumalan lupauksia, kun he oikeen tuntevat syntinsä ja sydämensä, vielä luen minä tavallisesti heille muutamia värsyjä Math. 5 lu'usta ja useita Vapahtajan omia, parhaita lupauksia. Virsikirjasta olen ennen kaikkia lukenut heille N:ot 250, 251, 249, 258, 259, 263 ynnä monta muuta saman sisältöistä ja kaksi viimistä värsyä virrestä 282, kuin myös virren 292. Nämä lauletaan myöskin yleisesti kaikissa kokouksissa. Vielä sanon heille, että jos he eivät uskalla uskoa, joka ei olekaan ihmisen työ, niin pitää heidän rukoilla uskoa ja sitä toivoa; ja jos he eivät heti saa vakuutusta,

jota he toivovat, niin pitää heidän kärsiväisyydellä odottaa Herran avunaikaa. Jos se ei tule, vaikka he kauan ovat sitä rukoilleet ja odottaneet, pitää heidän luottaa Jesuksen lupaukseen Matth. 5 lu'ussa, jossa hengellisesti köyhiä ylistetään autuaiksi, vaikkei heille siitä ote annettu selvää vakuutusta. Vielä kehoitan heitä tukemaan rukouksilla ja huokauksilla sekä ajattelevaisuudella evangeliumia ja semmoisia kirjoja, jotka selvästi vakuuttavat syntistä, että hän on tervetullut Vapahtajan luona, vaikka hän olisi suurempi syntinen kuin hän on, jos hän maan on katuvainen. Tätä tapaa olen käyttänyt lohduttaessani katuvaisia syntisiä jo neljä tai viisi vuotta, vaikka minä vasta puolitoista vuotta sitte sain vakuutuksen omalle sielulleni. Nyt pitää sinun minulle anteeksi antaa, (niinkuin sinä myös teetkin, sillä minä tunnen sinun) jos minä sanon sinulle, että sinä enemmän julkaiset taitamattomuutesi, kuin mitään, joka olisi todellinen ja yhtäläinen Raamatun opin kanssa, kun sinä sanot, että minun pitäisi olla enemmän evangelinen, kuin olen. Mitenkä mielestäsi pitäisi minun olla enemmän evangelinen? Ehkä siten, että minun pitäisi hiljaisesti mennä uskon hedelmäin ohitse, jotka ovat: uusi Kuuliaisuus, oman-, maailman- ja synninraskauden hylkääminen, ja sen sijaan Jumalan totisen ja palavan rakkauden ahkeroitseminen: sillä siihen olemme luodut, lunastetut, pyhitetyt ja käsketyt, mihin meidän pitää yöt ja päivät rukoilla armoa, mieltymystä ja voimaa tai Pyhän Hengen apua sekä uhraamaan itsemme kokonansa sisällisesti ja ulkonaisesti Hänelle, joka on meidät tuonut, lunastanut ja pyhittänyt; ja kun se ei ole meidän voimassamme rukoilla siihen armoa, ja jos me sillä armolla ja voimalla, joka meille suodaan, tosiaankin saatamme jotain toimittaa, niin pitää meidän kuitenkin pitämän itseämme suurimpina syntisinä ja tahtoman armoa ainoastaan Jesuksen täyttämistyön ja sovintokuoleman tähden. Onko tämä sinun ja muitten Kuopiossa, Nilsiässä ja Iisalmessa olevain heränneitten mielestä laillisena olemista? Jos niin on, saan teille suoraan sanoa, että te tahdotte ikäänkuin pettää Jumalaa, jonka pitäisi teidän sillä tavalla sallia ehdollisesti olla tottelemattomat, kylmät, mutta sen sijaan uida omassa-, maailman- ja syntien rakkaudessa, ja ei ollenkaan tai ainakin välinpitämättömästi hoitaa teidän sydämenne sisällistä ja ulkonaista oloa, joka olisi Vapahtajan seuraamista ilman itsensä kieltämistä ja ilman, että päivittäin kantaa ristinsä, ilman pyhitystä, uutta kuuliaisuutta, tottelevaisuutta, lihan ristiin nautitsemista sekä monta muuta, joista uudestisyntyneen ihmisen pitää tai rakkaudesta Vapahtajalle on velvollinen vaarin ottamaan. Mutta minä arvaan minkätähden sitä kutsutaan laillisena olemiseksi. Niin, sentähden, ettei lihalla ja verellä ole mitään voittoa tästä opista.

Minä en sitä paljon ihmettele, että sinua loukkaa semmoinen oppi, joka vaatii tottelevaisuutta ja rakkautta; sillä kun sinua vasta-alkavaa ahdistavat semmoiset, jotka taitavat laveasti puhua uskonnollisista asioista, niin sinä uskot kaikkea, mikä kiiltää; se on vasta-alkavain tavallinen tapa. Minusta taas on kovin hullumaista olla niin kauheasti yksinkertainen, olipa se ken tahansa, että pitää tottelevaisuuden, rakkauden y.m. vaatimista vääränä oppina ja lain työnä, vaadittakoon sitä keneltä hyvänsä, vaikka kääntymättömältä; sillä Jumala itse vaatii sitä sanassansa kaikilta ihmisiltä ja tarkoittaa kääntymättömillä niitä, jotka eivät saada totella ja rakastaa enemmän kuin kuollut ihminen, kun heidän pitäisi kääntyä ja anoa elämää ja voimaa siihen; mutta enemmän ihmettelen veli Lundström'iä ja Wäänästä, jotka, ollen vanhat kristityt loukkaantuvat selvästä ja Raamatussa yleisesti ja laveasti esitellystä opista, joka on sydämenä ja lähteenä kaikkeen, minä tarkoitan rakkautta Jumalaan, jota he kammoamat, vaikka he eivät julkea sitä suoraan sanoa, vaan vääntelevät niin, että minä vaadin muka sitä myöskin kääntymättömiltä, jota minä teen paljon vähemmän, kuin he itse itseltänsä; sillä jos he sen tekisivät, nimittäin vaatisivat itseltänsä rakkautta Jumalaan, niin he vähemmän loukkaantuisivat puheesen ja oppiin rakkaudesta y.m. Mutta minä ymmärrän mistä se tulee, niin, se tulee siitä, etteivät he mielellään tahdo hyljätä herttaista mukavuutta ja penseyttä. Sillä totta sanoen, minä olen murheella havainnut monta vuotta tätä ennen omani ja heidän kylmyyteensä Vapahtajan seuraamiseen, jonka he myöskin alussa tunnustivat, murehtivat siitä ja sanoivat, että pitäisi paremmin ryhtyä asiaan; mutta sittemmin, kun siitä ei mitään tullut, vaan jäi tyhjiin lupauksiin, rupesivat he Ruotsalaisen kehoituksesta enemmän vastustamaan tätä hyvää ja terveellistä asiata, kuin tunkeutumaan Vapahtajan rakkauteen. Myöskin ymmärrys sanoo, että pitää rakastaa Jumalaa, Lunastajaa ja hyvän tekijää, ja jos ei sitä saata tehdä, niin ei pidä ainakaan olla asiasta huoleton, kuten he yhtä kaikki omat, kun eivät edes rukoile Vapahtajaa siitä, jaa, eivät salli, että muutkaan rukoilevat ja puhuvat siitä. Onko tämä kristillistä ja Raamatun opin mukaista? Ja kuitenkin kutsutaan tätä evangeliseksi; ja jos joku tahtoo, että sen pitäisi olla toisin, niin sanotaan häntä lain noudattajaksi. Tässä tilassa uskon minä olevan paremman olla lain, kuin synnin orja, kuin rakkaudesta Vapahtajaan tahdotaan kieltäytyä sisällisesti ja ulkonaisesti ja ahkeroidaan, ettei vapaaehtoisesti rikota hänen käskyjäänsä.

Tästä saatat sinä, rakas veli, jos tahdot, jotenkin päättää, oliko se kaikki oikein, mitä Ruotsalainen y.m. viimeiseksi väittivät. Minua silloin nuhdeltiin, että minä vaadin rakkautta Jumalaan ja tottelevaisuutta hänelle ja pidän pitkiä rukoushetkiä, jonka viimisen seikan sinäkin katsoit viaksi ja olit sen merkiksi, että sinäkin kyllästyit siihen y.m. Minun mielestäni pitäisi sinun pikemmin havaita oman sydämesi turmellus ja valittaa sitä, kuin rukouksen pituutta, kun et mielelläsi tahdo puhua Jumalan kanssa. Ruotsalaisesta y.m. olen minä makuutettu, että he kyllä omat tulleet heräämiseen, mutta seisattuneet sitten löyhään kristillisyyteen tai semmoiseen josta puhutaan "Monen hurskaan sielun puuttuvaisuus" nimisessä kirjassa, minkätähden se on maan tekokristillisyyttä. Minä en sano kristillisyyttäni paremmaksi, mutta minun sydämeni ja omatuntoni eivät anna minun olla

välinpitämättömänä, kylmänä ja tyytyä semmoiseen kristillisyyteen, vaan minun on pyrkiminen päästäkseni parempaan sydänten tilaan. Tähän antakoon armollinen armahtajamme minulle, sinulle ja kaikille ihmisille armoa ja voimaa.

Minä en usko kirjevaihtomme vahingoittavan meitä ja toivon, ettet sinä joudu harhateille, jos puhut ja seuraat sitä, mitä olen kirjeessäni sanonut, jos vaan sinä jokapaikassa ymmärrät ajatukseni, sillä tämä kirje on kiireesti kyhätty. Voi hyvin! Liperissä 14 p. elok. 1824. H. R.

P.S. Sinä sanot minun kovin paljon kehoittavan rukoukseen. Rakas veli, Raamattu kehoittaa siihen vielä enemmän ja mitä Raamattu kehoittaa, sitä pitäisi meidänkin kehoittaman, käyköönpä sitten kuinka hyvänsä. Ah, sinä rakas rukous, kuinka paljon hyvää sinä tuot ylhäältä! Lue myötäseuraava kirjanen, siinä sinä saat nähdä, kuinka meidän pitää pysyä tarkkaan Jumalan sanassa, mutta ei missään muussa. Minä en mitään pahaa ajattele sinusta, mutta luulen vaan, että sinä saatat helposti joutua harhatielle, hienompaan kiihkoon, penseyteen j.n.e., kun sinä jättäydyt välinpitämättömäksi rukouksen harjoittamisesta tai sallit vähentää niitä, sekä vähennät muita harjoituksia, uskoen niitten olevan lain-täyttämisen- ja -töiden oppia, joka on hienoa viekkautta. Sinä sanot, ettet sinä pidä kielillä puhumista pääasiana, mutta Pyykkö puolustaa sitä ja sanoo: he puhuvat oikeaa Kanaan kieltä, ja niin muodoin vertaa sitä oikeaan Kanaan kieleen. Viimeksi oli kielillä puhuja Nilsiästä Ruotsalaisen kanssa Kuopiossa. Pyykkö sanoo laveassa kirjoituksessaan minun oppiani vastaan eräässä paikassa: ei oikeat kristityt rukoile polvillansa muulloin kuin suurissa kokouksissa [A. Pyykön kirje on painettu prof. Matth. Akianderin "Historiska upplysningar om religiösa rörelserna i Finland" teoksen VI osassa siv. 190.], minkätähden minä vastaisin: jos niin olisi, niin ei Kristus olisi ollutkaan oikea kristitty, sillä hän rukoili polvillansa yksinäisyydessä, niinkuin nähdään, ollessansa yrttitarhassa.

R.

29. *Samalta*. 2 p. helmik. 1828.

Rakas veljeni! Paikalla pää-asiaan: tarkoitukseni armon järjestyksestä on se, että ihmisen pitää tulla sisällisesti levottomaksi synneistänsä ja huolensa pitäväksi Jumalan armahtamisesta, kun Jumala ainoastaan armostansa ja rakkaan Poikansa Jesuksen täyttämistyön ja verisen sovinnon tähden vanhurskauttaa häntä siten, että Hän antaa hänen syntinsä anteeksi ja lukee hänelle Poikansa Jesuksen vanhurskauden, jonka me selvästi näemme vertauksesta tuhlaaja pojasta. Ihmisen levottomaksi käyminen katumattoman ja kääntymättömän sielunsa tilasta on jo Jumalan armo, jota seuraa toinen armo, nimittäin syntein anteeksi antaminen, minkätähden ei kellään sisällisesti levottomalla ja armoa isovaisella syntisellä pitäisi oleman syytä epäillä, vaan pitäisi ajatteleman: kun Jumala on suonut minulle armonsa tuntemaan syntiäni ja niitten kauheutta, niin on hän minulle varmaan samalla antanut myös senkin armon, jota kutsutaan vanhurskauttamiseksi, jos nämä molemmat riippuvat toisistaan. Mutta semmoisen heränneen ihmisen pitää suurimmassa mitassa tekemän niinkuin Fresenius kolmessa säännössänsä opettaa, se on niin tärkeä, kuin merihädässä olevalle ihmiselle koetella pelastautua vaarasta, että hän kääntyisi ja pysyisi armossa, muutoin luopuu hän, samoin kuin kuninkaan palvelija, joka oli saanut syntinsä anteeksi, mutta uudestaan vajosi entisiin synteihinsä. Sentähden hyväksyn minä täydellisesti sanotut säännöt, jota sinä et näy yhtähyvin tekevän, sen vuoksi, että kappaleen ainenimenä on "Opetus katumattomille." Mutta Fresenius'en opetus opettajille, heidän sanankuuliainsa opastamisesta osoittaa, ettei hänen sääntönsä ole oikeastaan kivikuolleille ja täydellisesti katumattomille, vaan semmoisille, jotka jo huolehtivat autuudestaan. Sillä hän sanoo: kun he ensi kerran tulevat luokseni, en anna heille muuta opittavaa, kuin vaan minun 3 sääntöäni. Sinun pitäisi hyväksyä ne, vaikka ne olisivatkin täydellisesti katumattomille, kun sinä viimeisessä kirjeessäsi sanot oikean saarnatavan kääntymättömille ajatuksesi mukaan olevan: kääntykää, tehkää parannus ja uskokaa evangeliumia. Eivätköhän sinun sääntösi ole paljon vaikeammat katumattomille, kuin Fresenius'en? Katumaton ihminen ei saata sinun sääntöjäsi seurata enempää, tuin Fresenius'en, sillä eihän kuollut saata mitään tehdä, ja semmoisille on sama, jos sanotaan ja saarnataan: rukoile, valvo ja lue Raamattua tahi niinkuin sinä sanot: kääntykää, tehkää parannus ja uskokaa evankeliumia. Niin kauan kun ihminen on armotta, ei hän voi mitään tehdä.

Minä menen nyt pää-asiaan meistä itsestämme, nimittäin, mitä meidän nykyisessä tilassamme pitäisi tehdä, päästäksemme oikeiksi Jesuksen opetuslapsiksi: 1:ksi havaita, ettemme vielä ole semmoiset, 2:ksi sisällisesti itkeä, että me niin kauan olemme laiminlyöneet Jumalan armon ja estäneet sitä itsessämme, 3:ksi yhtäkaikki uskoa Jumalan, Jesuksen sovinnon tähden, vielä armahtavan meitä ja 4:ksi mielellämme Jumalan armolla täyttää Fresenius'en 3:n säännön määräykset; mutta tämän kaiken ohessa harrastaa ainoastaan rakkautta, joka meidät tekee myöntyväsiksi kaikissa velvollisuuksissa Jumalalle, itsellemme ja lähimmäisellemme; sillä rakkaus ei kujeile eikä uuvu. Sentähden on mielestäni meille tarpeellinen yöt ja päivät lakkaamatta sisällisesti isota ja janota rakkautta, rukoilla ja anoa sitä, etsiä sitä siksi, että meitä sillä kastetaan, niinkuin hänen ensimmäisiä opetuslapsiansa helluntaina. Meidän pitää tekemän niinkuin muinoin kauppias, joka möi kaikki, mitä hänellä oli, ja osti kaikkein kalleimman helmen; meidän pitää uskoa itsestämme sitä, mitä Jesus sanoi rikkaalle nuorukaiselle: *sinulta puuttuu vielä yksi;*

sillä meiltäkin puuttuu yksi, nimittäin rakkaus ja sen kanssa kaikki. *Jos minulla olisi kaikki usko, niin että vuoretkin siirtäisin, eikä olisi minulla rakkautta, niin en mitään olisi* 1 Kor. 13: 2. Mutta kun me, Jumalalle olkoon sydämellinen kiitos! saatamme vielä löytää sen, niin etsikäämme sydämellisesti, etsikäämme täydellä vakavuudella ja elköömme salliko minkään estää itseämme tästä kaikkein tärkeimmästä asiasta. Lue "Kristuksen rakkaus vaatii meitä", lue ajattelemalla, niin saat Jumalan armolla siitä vakuutuksen, mitä olen sanonut rakkaudesta ja sen harrastamisen tärkeydestä. Olen havainnut ihmisen pitämän ahkeraan ulkonaisesti rukoilla, ennen kun hän saattaa alinomaa sisällisesti rukoilla ja isota rakkautta (katso Arndtin Totinen kristillisyyks 2 kirj. 20 luku). Raamatun lukeminen on kolmas tarpeellinen harjoitus, joka auttaa meitä Jumalaa rakastamaan. Jos minä en Jumalan hengen johdolla olisi alkanut näitä harjoituksia, niin en edes tietäisi kaivata minulta yhtä puuttuman; mutta enempää ei olekaan. Ah, sydämellinen veljeni, miten minä olen ollut kylmä ja penseä Jesuksen rakkaudessa koko elinaikani! Vasta nyt täällä olen rumennut huokailemaan: Auta minua, laupein Herra Jumalani!

Ristin kantamisella ei ansaita autuutta, vaikka se olisikin Kristuksen risti. Kuitenkin sanoo Paavali suurella murheella olevan Jumalan valtakuntaan mentävä, ja niitten, jotka tahtovat Jesuksessa Kristuksessa elää, pitää kärsimän vainoa: jos muutoin ynnä kärsimme, että ynnä hänen kanssansa kunniaan tulisimme. Rom. 8: 17. Scriver sanoo kristitylle oleman ristin niin tärkeän, kuin suola lihalle, jota paitsi viimeksi sanottu mätäneee, ja niinkuin sade ruohoille ja kasveille kuumana kesänä. Tätä vahvistaa myös Jaakobin sanat: *rakkaat veljeni, pitäkää se sulana riemuna, kuin lankeette moninaisiin kiusauksiin*. Jaak. 1: 2. Mutta ristin hyöty ja muut Raamatun opit ovat kätöksessä niin kauan, kun ei omalla kokemuksella tulla niitä oikein ymmärtämään.

Pakeneminen "turvapaikkaan", Jesuksen haavoihin on minun mieleni ja kokemukseni mukaan se, kun herännyt syntinen halajaa armoa Jesuksen täydellisestä sovituksesta ja kun armon etsiä päivittäin rukoilee Jumalalta: sovita minua Jesuksen sovituksella ja puhdista Jesuksen verellä ja lue hänen täyttämistyönsä minun hyväkseni, sekä kun toivoo ja uskoo saavansa armon Jesuksen verellä ja kuoleamalla. Mutta ei pidä siihen seisattua, vaan tunkeutua samalla rakkaan Vapahtajan likempään ja likempään yhteyteen ja hänen rakkauteensa. Sentähden, että minä heränneiltä ihmisiltä olen vaatinut semmoista uskollisuutta, olet sinä luullut minua lain orjaksi ja semmoiseksi, joka ei ole paennut "turvapaikkaan." Mutta jos olen rikkonut, niin onkin rikokseni se, etten ole turvapaikoista etemmäksi Jesuksen palavaan rakkauteen ja likempään yhteyteen mennyt, vaan olen ollut kevytmielinen ja mieta isoomaan ja janoomaan, etsimään ja rukoilemaan rakkautta; ja jos olenkin sitä tehnyt, niin olen kevytmielisyydelläni estänyt Jumalan hengen sytyttämästä minussa sitä rakkautta, jota olen rukoillut.

Sinä sanot viimeisessä kirjeessäsi Fresenius'en kolmen säännön enemmän häiritsevän ja eksyttävän äsken heränneitä pää-asiasta, joka on köyhänä ja tuomittuna syntisenä tuleminen Kristuksen luokse ja armon ja elämän löytäminen hänessä. Sinun mielestäsi pitäisi Fresenius'en ohjeiden sijaan antaa nämä säännöt: etsi Jesusta siksi, kun hänen löydät ja elä tahallasi anna minkään estää itseäsi häntä etsimästä ja löytämästä, tahi elä tyydy ennen, kun näet itsesi autuaana Jesuksen haavoissa. Nämä sääntösi sisältävätkin samaa, kuin Fresenius'en; erotus on vaan siinä, että Fresenius antaa yksinkertaisen selityksen asiasta, tai millä tavalla etsitään ja löydetään Jesus, sekä millä tavalla poistetaan kaikki esteet tämän tärkeän tarkoituksen saavuttamisesta. Sillä Fresenius vastaa syntyänsä surevan sielun kysymyksiin: mitä minun on tehtävä autuudekseni, tai kuinka minun on käyttäytyminen Jesusta etsiessäni ja kuinka minun on karttaminen, ettei mikään minua tarkoituksessani estäisi? Sinun pitää rukoilla ja oikein sydämellisesti, mutta ei niinkuin ennen suruttomuudessasi teit, jolloin ainoastaan tavan vuoksi aamuin ja illoin pidit rukouksia. Sinun pitää menemän yksinäisyyteesi ja heittäymän polvillesi ja rukoileman Jumalaa, että hän kääntäisi sinun ja antaisi sinulle armon ja rukouksen Hengen. Yksinäisyyttä tarvitset sentähden, että saattaisit paremmin vuodattaa Jumalalle sydämesi ja pitää ajatuksesi ko'ossa, jos olet heikko toimituksissasi ja ihmisten seurassa anomaan Jumalalta armoa kaikissa tilaisuuksissa, saattaaksesi ylentää sydämesi Jumalalle. Sinun pitää valvoa niin, että kartat turhamaista puhetta, turhuuden kuuntelemista y.m.

Rakas veli, minun täytyy sinulle sanoa, ettet saavuta oikeaa rauhaa sydämässäsi, niin kauan, kun pelkäätkä rukouksen harjoituksia, kuten kirjoituksessasi ilmoitat, sillä se on ihka väärä evankeliumi, joka on minua kiusannut lähes kymmenen vuotta. Asia on tämä: minä heräsin ja sain myöskin hyvän lohdutuksen ja virvoituksen suuressa surussani. Mutta pitkällisessä taudissa, jolloin olin myös heikkomielisenä, kylmenin minä parannusaikomisessani niin, että minä olin jotenkin haluton. Kuitenkaan ei minulla ollut rauhaa, minkä tähden minun täytyi hakea ihmisiä, joitten luulin Jumalaa pelkäävän ja jotka myös opettivat muita ja pitivät kokouksia. Se oli Turussa. Minä valitin heille kurjaa sieluni tilaa. He vastasivat minulle tavallisesti: niin se käypi, kuin ollaan omissa töissä ja raketaan omaa vanhurskautta ja sen kautta mennään ohitse Vapahtajasta, joka on ainoa syntisten auttaja. Minä kysyin: mitäs minun pitäisi tekemän? Vastaus: lakkaa pois omista töistäs, riennä vapaakaupunkiin, siellä säilyt veren kostajan käsistä, katso Jumalan karitsan puoleen, joka kantaa maailman synnit; hän on se, joka ottaa vastaan syntisiä, hän on ainoa syntisten ystävä j.n.e. Kun minun sisällinen tilani nyt tahtoi

pakottaa minua ahkeraan rukouksen harjoitukseen, ajattelin minä, että minun pikemmin pitää hylätä tai vähentää rukoukset, jos minun on luopuminen omista töistäni, omasta vaikutuksestani ja oman vanhurskauden rakentamisesta. Minä en sentähden tohtinut alottaa ahkeraa rukousta, vaan koettelin ilman sitä tulla Jesuksen luokse ja saada vakuutusta armosta ja syntien anteeksi antamisesta ja etenkin saada hengellistä sydäntä kovin haluttoman ja kylmän sijaan, jommoiseksi minä omani tunsin. Minä kävin kirkossa, luin Jumalan sanaa, kartoin törkeitä syntiä ja toimitin illoin ja aamuin rukoukseni polvillani, vaikka ajattelin senkin olevan omia töitä, joita pitäisi vähentää. Kuitenkin oli omatuntoni rauhaton ja kaikki mitä Raamatusta tai muista jumalisista kirjoista luin, oli minua vastaan, paitsi muutamia paikkoja Zieguerer'in Jumalinen tutkisteleminen ja Hunajan Pisarat, jotka minun johtajani ahkerasti toivat esiin minun ja muitten vakuutukseksi kokouksissa. Etenkin lohdutti minua lause, että Jesuksen luo mennään semmoisina, kuin olemme, madellaan hänen parantamiin haavoihinsa niin kurjina, viheliäisinä, alastomina ja tuomittuina, kuin olemme, riisuuntuen kaikista omista töistä ja teoista. Tällä en päässyt sitä hengellisemmäksi, vielä vähemmän mielistyneeksi Jesuksen rakkaudesta, vaan tunsin olevani enemmän maailmallinen, penseä ja kylmä. Jos jonkun kirjan avasin, etenkin Raamatun, niin oli se melkein joka paikassa suoraan minua vastaan, josta sain täydellisen vakuutuksen, ettei laitani ollut oikein, ja huoleksin sentähden autuudestani, jos olisin kuollut semmoisena, kuin olin. Kun minä sittemmin sain Fresenius'en kolme sääntöä käsiini ja luin niitä, näyttivät ne minusta sotivan Zieguerer'in, Wilcock'in ja minun johdattajani oppia vastaan, vaan uskoin kuitenkin Fresenius'ta enemmän, kuin muita ja huolehdimin enemmän ulkonaista rukousta, ei kuitenkaan niin ahkeraan, kuin hän käskee, jos tahdotaan karttaa oman vanhurskauden rakentamista. Zieguerer'in ja Fresenius'en välisen tien näin parhaaksi seurata. Silloin aloin, paitsi aamusilla ja iltasilla, myöskin muina aikoina heittäytyä polvilleni, en kuitenkaan useasti, en edes joka päivä, vaan kun sisällinen tilani minua siihen pakoitti tai kun suurempi levottomuuteni syttyi. Mutta ei sekään auttanut minua. Pappina ollessani Liperissä havaitsin, ettei Wilcock ja Zieguerer sotineet Fresenius'ta vastaan, kuten ennen luulin ja vika oli minun, kun en uskollisesti seurannut Fresenius'ta. Minä aloin siis Jumalan nimessä seurata hänen neuvoansa ja olen siitä saanut vakuutuksen ja armon sisälliseen rukoukseen, ja tätä armoa ynnä sisällistä haluani rakkauteen ja likempää yhteyttä Vapahtajani kanssa on Jumalan henki aina enemmän vaikuttanut täällä vankeudessani, jossa en ole tarvinnut viipyä muissa toimissa ja toisten opettamisessa.

Svartholmassa 2 p. helmik. 1828.

H. Renqvist.

30. *Samalta* (päivä määrättä).

Minun rakkahin veljeni! Sydämellinen kiitos sille ijankaikkiselle rakkaudelle, joka semmoisissa hengellisissä ja ruumiillisissa vaikeuksissa, joita olet saanut kokea, voimassa pitää uskosi kipinän, ettei se sammuu. Tässä toteutuu: suitsevaista kynttilän sydäntä ei hän sammuta, eikä murena särjettävä ruokoa Jes. 42: 3. Nyt on meidän tunkeuminen syvemmälle Jesuksen sovittamiseen ja yhteyteen rukouksella ja uskolla. Niin käypi aina parhaaksemme häviömmekin, jotka tuottamansa kiusauksen tähden ovat yhtä vahingolliset muille, kuin vaikeat meille itselle. Mutta ne käyvät hyväksemme, sanoo Bernier, siten, että ne masentavat meidät tomuun ja tuhkaan ylpeydestämme, joka tietämättämme on meissä, niin ettemme huomaa sitä ja sentähden uskomme itsestämme hyvää, maikka meillä ei koskaan ole siihen syytä. Semmoisista puuskista pitäisi meidän enemmän viisastua, ruveta varovaisiksi ja puhdistua, sillä ne polttavat omaatuntoa, niinkuin tuli, jota vanha ihminen kyllä tarvitsee, kun muistetaan kiusaus, jota siten on tehtynä kanssaihmisille ja sanankuulioille, etenkin niille, joita velvollisuus vaatii johdattamaan Jesuksen luokse. Jos masennuksemme käytämme oikein oman sielumme hyödyksi, niin parannamme siten itsemme, jotta vastedes saatamme olla muillekin hyödyksi. Sekin on meille hyödyksi, että antaudumme ristiä ja kärsimisiä kantamaan, joista Bernier sanoo: "moni pitää itseänsä hengellisesti voimakkaana; mutta jolleivät ole oikein uskolliset Jumalalle rakkaudessa aina halveksimiseen ja kärsimiseen asti, niin he ovat pettyneet. Sillä niin kauan, kun pelkäämme hyväntahtoisesti ottaa vastaan sitä, mitä halveksiminen matkaansaattaa, niin kauan emme ole vietä alottaneet olla hengelliset." Ja toisessa paikassa sanoo hän: "minä iloitsen kaikessa surussani, että masentumiseni tapahtuu julkisesti; sillä se tekee, että minun niitten kanssa, jotka sen tietävät, pitää halveksiman itseäni. Minä en nyt saata luulla muitten ylistävän ja kunnioittavan minua, ja vielä vähemmän saatan itse sitä tehdä, koska olen tehnyt niin ja niin." Elä sentähden, rakas veljeni, anna rohkeutesi kadota, vaan pakene sitä ahkerammin Jesuksen luokse, niinkuin Pietari teki. Auta meitä suloinen Jesus!

31. *Samalta* 10 p. kesäk. 1828.

Sydämeistä rakastettu veljeni! Kirjeesi Porvoosta olen aikoja sitte saanut. Minä iloitsen äärettömästi, että Jumala niin voimakkaasti tahtoo vetää sinua luoksensa, kun hän antaa sinun tuntea itsesi ja syntisi. Nyt saat lohdutusta evangeliumista, joka sanoo: autuaat ovat murheelliset, autuaat ovat, jotka isoovat ja janoovat vanhurskautta M. 5: 3-6; sillä semmoisessa tilassa, jossa sinä nyt tunnet olevasi, olet sinä tosiaankin hengellisesti köyhä, murheellinen ja vanhurskautta isoova ja janoova. Ken niin tuntee

syntinsä, kuin sinä, kuten kirjeessäsi kerrot, nyt teet, semmoiselle ei Wilcock sano löytymän yhtään kovaa sanaa koko Raamatussa, vaan pikemmin on semmoinen evangeliumin esine. Mutta jos niin on, ettet sinä kuitenkaan saata sitä uskoa, niin pitää sinun olla kärsiväinen rukouksessasi, etsimisessäsi, isoomisessäsi ja janoomisessäsi. Kyllä Herra auttaa, kun hänen aikansa tulee, tai niin pian, kun hän näkee hyväksi ilmaista sinua Pojallensa ja hänen täyttämistyönsä sinun lohdutukseksi ja autuudekseen.

Svartholmassa 10 p. kesäkuuta 1828.

H. Renqvist.

32. *Samalta* 6 p. marrask. 1829.

Minun rakas veljeni! Viime viikolla lähetin minä suomennokseni Arndtin Totisesta Kristillisyydestä ensimmäisen kirjan painettavaksi. Tarkka käsikirjan läpilukeminen teki hyvän vaikutuksen turmeltuneeseen sydämeeni; sillä kirja kehoittaa voimakkaasti vanhaa ihmistämme kuolettamaan ja uskollamme vahvistamaan meissä sijaa Kristukselle, jota minua muistutti ja kehoitti enemmän ajattelemaan Jesuksen asuman sydämessäni, joten minä joka päivä voin kuolettaa vanhan ihmisen, tai oikeammin, Jesus tekee sen minussa armollisella asumisellansa. Nyt alati ajattelen niinhyvin rukouksessa kuin muutoinkin: suloinen Herra Jesus! tule asumaan sydämessäni uskon kautta ja hävitä minusta saatanan kuva, kuoletta vanha ihminen minusta himoinensa ja haluinsa ja paina minuun sitä vastaan oma kuvasi, joka on Jumalan kuva, tai uusi ihminen hedelminensä ja avuinensa. Pane lempein Herra Jesus! asumisellasi sydämeeni oma mielesi, ajatuksesi ja luontososi avuinensa.

Sillä mitä on koko kristillisyytemme, jollemme vanhaa ihmistämme joka päivä ja joka hetki kuoletta? Mutta miten hän Kristuksetta kuoletetaan? Ja kuinka Kristus kuolettaa hänet meistä, jollemme uskolla ota Kristusta sydämihimme, ja kuinka saattaa hän tulla sydämihimme, jollemme häntä rukoile? Mutta toiselta puolelta, mitä auttaa minua, jos minä paljon ja ahkerasti rukoilen ja kuitenkin sillä ajalla unhotan pää-asian, joka on Jesuksen asuminen sydämessämme, mikä herättää tahtoa ja voimaa vanhan Adamin kuolettamiseen, tai lihan ristiinnaulitsemiseen kaikkine himoinensa ja haluinsa. Jos ei oikein kuoleteta vanhaa ihmistä tai luontoa, niin ei tarvita paljon täydellisesti muuttuaksemme luonnollisiksi mieleltämme ja vajotaksemme myös törkeihin syntihin. Lempein Herra Jesus! anna meille armoa valvoa yötä ja päivää varjellaksemme sinun armoasi!

Svartholmassa 6 p. marrask. 1829.

H. Renqvist.

33. *Samalta* 31 p. maalisk. 1832.

Minun vilpittömästi rakastettu veljeni! Meidän Herramme Jesuksen Kristuksen armo, henki ja rakkaus olkoon ja hallitkoon sydämemme!

Suuri armo olisi se, jos saataisiin Pyhä Henki sydämeemme, sillä hän olisi meissä rukouksen Henki, viisauden Henki ja Herran pelon Henki; Hän opettaisi meitä kaikessa ja johtaisi meitä totuuteen. Yhtä vähän olisi Hän meissä vaikuttamatta, tuin paha henki niissä sydämissä, joissa se saapi oleskella ja hallita. Mutta minä viheliäinen syntinen en tähän asti ole oikein ottanut Häntä sydämeeni, sentähden on minun sydämeni ollut irstas ja täydetty maailmallisilla, turhilla ajatuksilla, vaikka vasten tahtoani ja minun suurimmaksi inhokseni ja rauhattomuudekseni. Minulla ei ole ollut mitään voimaa joka hetki karkoittaa tarpeettomia haluja ja ajatuksiani, tai kuolettaa vanhaa ihmistäni, mikä on tullut siitä, ettei Jumalan Henki ole saanut ottaa ja hallita sydäntäni niin, että olisin lakkaamatta isonnut ja janonnut Jesuksen yhteyttä ja vartioinut sydäntäni. Sentähden ei minulla niissä rukouksen ja uskon harjoituksissani, joita olen koettanut monena vuonna pitää, ole ollut oikein rauhallinen sydän. Kun nyt Herra Hengellensä, suomentaessani kirjaa: "Kristuksen kanssa kätkeyty elämä Jumalassa", on saanut vaikuttaa vähän minussa ja antaa minulle armoa sydämelliseen rukoukseen, niin olen saanut hengelleni valoa ja turvaa, sekä vakuutuksen, että, jos ihminen tahtoo joka päivä kasvaa sekä itsensä että Vapahtajan tuntemisessa ja rakkaudessa, pitää hänen lakkaamatta rukoilla ja valvoa, alati karkoittaa tarpeettomia haluja ja ajatuksia sydämeensä ja antaa sen aina työskennellä hengellisissä ja jumalississa asioissa. Mutta siinä kamppausta ja kilvoitusta tarvitaan, erinomattain alkaessa. Öitä on minun täytynyt siinä viettää ja päivilläki mennä eripäälleni huokauksia huokailemaan. Sitte kuin siihen armon kipinöitä annettiin, olen rukoukseen mennessänikin ollut rukouksessa, joka ei lakkaa, vaikka polviltani nousen ylös. Nyt oli rukous rukouksen ja huokaus huokauksen perästä, oli missä oli, ja se armo (sisällinen rukous) on kuitenkin vielä sangen heikko. Mutta toivon Herran, joka hyvän työnsä on alkanut, vahvistamaan sitä, ettei tuiki pienet asiat sitä saa estää, jos minä olen vaarinottavainen itsestäni ja päälle pitäväinen. Auta, auta, armas Jesus, äläkä laske minua käsistäs!

Svartholmassa 31 p. maalisk. 1832.

34. *Samalta* 20 p. maalisk. 1833.

Minun rakas veljeni! Saan kiittää sinua viimisestä minulle rakkaasta kirjeestäsi. Sangen murheellisena minä läksin sinun tyköös, ajatellen: mikä oppi se on, kuin uskon nimellä ja varjolla rukous hyljätään, vaikka rukous on uskon ensimmäinen hedelmä, joka nähdään Niniven kuninkaan esimerkistä, joka, kuin hän uskon kipinän sai Jonan saarnasta, rupesi hän lujasti huutamaan Jumalan tykö ja siihen muitakin käskemään ja kehoittamaan, ja Paavalin esimerkistä, jonka itse Jesus peljätti uskoon, rupesi kohta rukoilemaan, niinkuin on siitä nähtävä, että, tuin Jumala käski Ananian menemään häntä neuvomaan ja Ananias sanoi: kuinka minä rohkenen mennä senkaltaisen pedon tykö, joka on sitä ja sitä tehnyt? johon Jumala vastasi: *saat mennä hänen tykönsä, hän on jo valittu ase minun kädessäni, sillä hän rukoilee* (Ap. T. 9: 11-15). Samalla tavalla, kuin Kananean vaimolla oli suuri usko, niin se kaiketi saatti hänen suuressa määrässä rukoustakin harjoittamaan. Ja sen lisäksi kun tiesin Juh. Arndtin kirjoista, että usko sammuu sen ihmisen sydämessä, joka rukouksen kanssa vilpistelee, niin siitä sain sen vakuutuksen, että ilman rukousta ei tule usko oikiaan alkuun, ei lisäänny eikä pysy voimassansa rukoilemattoman sielussa j.n.e.

Minä olen nykyään saanut Ruotsissa ilmestyneet ja saksasta käännetyt Uuden Testamentin Selitykset ja käännän nyt viimistä osaa niistä siihen epistola postillaan, josta jo ennen olen kääntänyt ensimmäisen osan tai talvipuolen, jonka toimittaja on Schultenius. Mutta ne selitykset, joita nyt käännän, on Juh. Gosner, joka Pietarissa piti suuria kokouksia, kirjoittanut saksaksi. Tämä kirja, tai Raamatun selitykset, näyttää oleman kelvollinen ja sillä on nimenä: "Jesuksen elämän ja opin Henki Uudessa Testamentissa."

Svartholmassa 20 p. maalisk. 1833.

H. Renqvist.

35. *Samalta* 24 p. toukok. 1834.

Minun rakas veljeni! Lausuntonsi johdosta kasteenliiton rikkomisesta on minulla se ajatus, että saatetaan Jumalan armolla elää niin, ettei sitä rikottaisi, niinkuin on mahdollista ja siihen löytyy esimerkkiä Raamatussa, että armoitetut sielut kestävät ensimmäisessä parannuksessansa niin, etteivät he ole siitä horjahtaneet, niinkuin David, Loth, Noa ja Pietari, vaan aina heräämisestänsä ovat he olleet loppuun asti järkähtämättömät. Mutta silloin pitää vanhempain ja koko huonekunnan olla totisia kristityttä, joka on niin harvinaista maassamme, jotta meitä Suomalaisia saattaa, kovaksi onneksi, sanoa kasteemme liiton rikkojiksi. Veljes-seurakunnilla, jos he omat niin puhdas-oppiset ja vilpittömät Jumalan pelossa, kuin he sanovat ja moni uskoo ja minäkin olen uskonut, vaan nyt en sitä enää tee, kun olen lukenut t:ri Fresenius'en kirjan: Theologiska Betänkanden on den herrnhutiska sektens beskaffenhet (Jumaluusopillisia Mietteitä herrnhuti-lahkon laadusta), jossa hän tuhansilla syillä ja todistuksilla vakuuttaa senaikaisen veljesseurakunnan päämiehensä kreivi Zinzendorffin kanssa osoittaneen törkeitä erhetyksiä niin opissa kuin elämässä, niin olisi se mahdollista lapsille ja ihmisille, jotka itse tahtoisivat elää niin, etteivät rikkoisi kasteensa liittoa.

Svartholmassa 24 p. toukok. 1838.

H. Renqvist.

36. *Samalta* 20 p. kesäk. 1838.

Minun rakas veljeni! Molemmat mieleiseni kirjeet sinulta olen saanut. Minä olen sydämestäni levoton siitä, että sinä hyväksyt Ruotsalaisen harha-opin, joka estäessänsä armoa etsiviä sieluja rukouksesta, estää heitä myös uskosta ja siten myös Vapahtajan Jesuksen Kristuksen osallisuudesta ja yhteydestä, niinkuin J. Arndt "Paradisin Yrttitarhassansa" sanoo: "Jollei kääntymyksettä harjoiteta rukousta, väljenee usko ja häviää viimein." Vielä sanoo hän: ihminen on lankeamisensa perästä veltostunut kaikkiin jumalisiin asioihin. Ettei hän jäisi tähän tilaan ja turmeltuisi, on hän monenlaisilla tutkimuksilla kehoitettava ja herättävä itseänsä rukoukseen — ja vielä: Jumala on niin määrännyt, ettei kenkään suullisetta rukouksetta tule sydämelliseen rukoukseen. Kun nyt Ruotsalaisen oppi rukouksista ei ole yhtäpitävä Arndtin opin kanssa ja minä mieluisemmin uskon viimistä, kuin edellistä, koska viimisen oppi on yhtäpitävä Jesuksen oman opin kanssa, niin ei minua voida houkutella Ruotsalaisen oppia hyväksymään niin kauan, kun hän ei seuraa Jumalan sanaa, niinkuin sen saarnaaja Arndt. — Kyllähän tuon vähemmälläki arvelemisella voipi ymmärtää, ettei Arndtin selitys petä, vaan sitä vastaan Ruotsalaisen sekä oppi että esimerkki elämässä viepi pään honkaan.

20 p. kesäk. 1838.

H. Renqvist.

Rakas veljeni Kristuksessa! Vaikka minä oikein hyvin ymmärrän ruotsinkieltä, niin en sitä kuitenkaan kykene kirjeellisesti tarpeen mukaan käyttämään, toivossa, että te saksalaisenkin kirjeen ymmärrätte, vastaan minä tällä kielellä teidän rakkaan kirjeenne 21 p:ltä heinäk., jonka tšekäläinen kirjansitoja Lemlin saattoi käteeni. Minä olisin jo aikoja siihen vastannut, jos en olisi toivonut saavani teille, teidän kirjainne painattamiseksi tarpeellista rahasummaa hankituksi. Minä käännyin sentähden Pietarissa olevain ystäväni puoleen, jotka toimeksivat Raamatun ja kirjain levittämisessä, ja sain vasta viime viikolla heidän vastauksensa, joka vielä sen lisäksi oli kieltävä, he sanoivat ainoastaan pienempain, eikä suurempain, kirjojen levittämistä pitävänsä päätarkoituksenaan. Omista varoistani en saata koko summaa 700-1000 ruplaan pankkoa teille lähettää, mutta kun te tahdotte painatuttaa niin hyviä kirjoja ja kun on varsin toivottavaa, että suomenkin kielellä enemmän hyvää ravintoa sydämelle ja hengelle ja totisen kristillisyyden edistyttämiseksi valmistettaisiin, niin tahdon tehdä, mitä minulle on mahdollista, edistytäkseen näin hyvää asiaa. Minä lähetän teille sentähden myötänä seuraavat sata ruplaa hopeassa ja toivon, että tämä summa ainakin vähän auttaa tarpeellisempain kirjain painattamisessa. Niihin luen minä etenkin Arndtin kolmannen kirjan, ja sen kirjasen, jonka olette tehneet: "Pettävästä ja pettämättömästä autuuden opista." Vaikka viimeksi mainitun sisältöä en tunne, niin olen kuitenkin ystäviltä niin paljon kuullut, että tarkoituksenne sillä on estää sen opin vahingollista seurausta, jonka perustajana näyttää olleen talollinen P. Ruotsalainen ja jota nuorissa saarnaajissa aina enemmän leviää. Tämä oppi perustaiseen lokaiseen kristillisyyteen, antaa lihalle turvallisuuden ja viettelee lukemattomia sieluja. Aika on, että harhaantuneilta silmät aukaistaan, ja on monelta haaralta jo kauan toivottu, että tämä häiriö estettäisiin. Jos siis kirjanne, jota en epäile, on siinä aikomuksessa kyhätty, on se sana aikansa sanottu ja tuhansille terve tullut. Minä en suosi väittelyä ja sentähden mielelläni näkisin, ettei kirjassanne yksityiseen ryhdyttäisi, vaan ainoastaan totuus oikeassa valossa esitettäisiin. Totuus itse puolustaa itsensä ja ainoastaan sen vertaileminen harha-oppiin on hankkiva sille voiton.

Kun niin suuri hyvän hengellisen ravinnon isoominen jo kaikkialla Suomessa näyttäiksen, niin en epäile, ettei kirjanne joutuisasti kaupaksi menisi ja kun siihen on paras tilaisuus taimella, niin olisi hyvä, jos se painettaisiin niin pian, kun mahdollista ja lähetettäisiin ensi rekikelissä joka haaralle. Jos mahdollista on, niin rukoilen teitä meidänkin seudulle lähettämään 500 kappaletta siitä kirjasta, kun täällä monta hengellistä kirjaa myödään ja muillekin seuduille levitetään. Te saatatte nämä kirjat lähettää neitsy Katarina Ekblom'ille (Englandilaisella), joka monta vuotta on niitä myöskennellyt. Niin pian, kun rahoja niistä saadaan, pidän minä huolen niiden lähettamisestä teille ja te saatte sitte tilaisuuden painattaa niitä enemmän, niin että niiden vaikutus siten saattaisi edistyä. Me tahdomme tässä Herraan turvautua, joka saattaa yltäkylin siunata, jos se on hänen pyhä tahtonsa. Elkää antako mielenne laimistua ja rukoilkaa ainoastaan viisautta ja pyhää Henkeä, että te kaikissa oikeuden saavuttaisitte ja kaikki Jumalan kunniaksi ja hänen nimensä ylistykseksi maailmassa tekisitte.

Vilpittömällä rakkaudella pysyn teihin Kristuksessa yhdistettynä.

Ferd. Uhde.

38. H. Renqvistille Tampereelta 5 p. helmik. 1853.

Rakas veljeni Kristuksessa! On sekä minulle että neitsy H:lle ollut sangen iloista saada kirje sinulta, veljeni, jo pitkän ajan perästä. Sillä me aloimme jo pelätä jonkun sairauden ehkä estävän kirjoittamasta. Meidän iällämme täytyy meidän aina olla valmiit kuulemaan yhden tai toisen ystävästämme kuolleen. Mutta se ei ole oleva minään surun syynä; sillä tämän pahan maailman jättäminen ja pääseminen ruumiin majasta, missä ollaan monen viettelyksen saavutettavina, ei suinkaan ole valitettava, jos vaan meillä on hyvä toivo syntimme oleman uskolla kalliisen Vapahtajaamme anteeksi saadut ja hänen armollansa vapaasti pääsevämme Isän valtakuntaan. Minä hyväksyn kaikessa sinun, veli, saarnatapasi, jota viime kirjeessä mainitsit. Sillä usko ei saa olla luulottelu eikä ymmärryksen vakuutus, vaan usko on elinvoima, joka ei koskaan saata olla vaikuttamatta, vaan aina osoittautuu hedelmissä. Hedelmistä puu tunnetaan, eikä Vapahtajamme, puhuessaan viimeisestä tuomiosta, mainitse mitään puhtaasta tahi oikeasta uskosta, vaan hän tuomitsee töiden mukaan. Yhtä varma myöskin on, etteivät ihmiset voi mitään hyviä, Jumalan tuomioistuimen edessä kelpavia töitä tehdä, vaan ne johtuvat sydäimestä, joka on uskolla uudesti syntynyt ja joka siten Jumalan armosta ja Hänen Henkensä avulla voi tuottaa hyviä hedelmiä. Maailmassa on *uskottomuutta* ja *kuollutta uskoa*. Edellistä tavataan valitettavasti paljon heränneissä sieluissa meidän aikanamme, jälkimäistä oikeauskoisissa. Toivon, ettet väärin ymmärrä tarkoitustani, vaikken ruotsiksi taida kyllin selvästi ajatuksiani ilmoittaa. Ett tahdo töitä uskotta, enkä uskoa töittä. Ihmisen ei käy eroittaminen, mitä Jumala on yhdistänyt.

Äskettäin on rakas Gosner kääntynyt 80:lle ikävuodellensa, jolloin hän kirjoitti: "en ole koskaan toivonut pääseväni näin vanhaksi; sillä vaikkapa vanhuudella onkin monet vastuksensa, pidän kumminkin armona voida palvella Herraa niin kauan täällä maailmassa ja valmistautua iankaikkisuuteen, käydäkseen Vapahtajalleni vastaan; tämä suuri tarkoitus, kun minä olen näkevä

hänet, mimmainen hän on ja tuleva hänen kaltaiseksensa. Elämäni ei ole nykyään mikään elämä, vaan joka päiväinen kuolema. Joka päiväinen rukoukseni ja huokaukseni on, etten minä itse eläisi, vaan että Kristus eläisi minussa. Jos hän minulla on, en minä kysyisi taivasta enkä maata."

Voin tosiaan vakuuttaa Gosnerin elämän olevan semmoisen nykyään. Saatetaan hänestä sanoa samaa, kuin Simeonista ja Hannasta, ettei hän enää lähde pois Herran temppeleistä (sydämessänsä), vaan on yöt ja päivät rukouksessa. En luule monta semmoista sielua nykyään löytyvän maailmassa; mutta ne ovat maan suola, jota paitsi kristikunta mätänisi. He elämät salattuina Kristuksessa, mutta Herra tuntee omansa.

On muutoin kuin olisi Europassa (paitsi Englannissa) kuolon haju v. 1848 jalestä levinnyt kansoihin. Kristilliset voimatkin näyttävät veltostuneilta. Uskottomuus, epäusko ja Kristuksesta luopuminen vallitsevat. Jollei Herra uudestaan armahda ja henkensä kautta luo uutta elämää kuolleiden luihin, niin pelkään, että kynttiläjalka kokonaan kumoon kaadetaan Europassa ja kristillisuus, totinen kristillisuus on pakeneva muihin maan osiin, missä pakanat sen kiitoksella ja ylistyksellä vastaan ottavat, niinkuin on tapahtunut Luvatussa maassa ja Aasiassa ja pohjois Afrikassa, joissa kristillisuus kukoisti edellisinä vuosisatoina. Niin ehkä on tapahtuva Europassakin, jos kansat eivät käänny. — —

Englannin piiphiaseura pitää suuren yleisen kokouksen ensi maaliskuulla Lontoossa, viettääkseen viisikymmenvuotista perustusjuhlaansa, ja silloin aiotaan kehoittaa vielä suurempiin ponnistuksiin, nopeammin levittämään Raamattua yli koko maailman. Jos voisit antaa kertomuksen seuran vaikutuksen seurauksista täällä Suomessa, olisi se sangen mieluista.

Toivoen sinulle, veljeni, Herran Jesuksen armoa ja rauhaa pysyn n.k.e.

Ferd. Uhde.

39. *H. Renqvistille* Tampereelta 24 p. helmik. 1855.

Rakas veljeni Kristuksessa! Tällä kertaa täytyy minun pyytää anteeksi, etten vielä ole vastannut jouluk. 29 p. lähettämäsi, minulle rakasta kirjettäsi. Syynä oli, että neitsy H. tällä ajalla oli matkalla Jämsään majorin rouvan Jack'in luo, ja minä tahdoin odottaa hänen palaamistaan, yhdessä hänen kanssaan kirjoittaaksemme rakkaalle ystävälemme. Vaikka hän jo kuukausi sitte palasi, ei hän kuitenkaan ennen ole ehtinyt kirjoittaa, mistä hän luultavasti itse on kertonut sisässä olevassa kirjeesssänsä. Hänen mielensä on jonkun aikaa ollut jotenkin alakuloinen häiriöstä, joka ilmestyi kristityissä, kun niin monta puoluetta on ja toinen vastustaa toistansa katkeruudella. Sen lisäksi kun hän joskus huomaa pappiemme saarnaavan puhdas-oppisesti ja hän alkaa luulla muutoksen tapahtuneen heidän ajatustavassansa, silloin sattuu usein, että he saarnatuolissa lausuvat niin varsin kummallisesti rukouksesta, että luultaisiin heidän hylkäävän rukouksen kokonansa ja että he semmoisissa saarnoissa tarkoittavat häntä, koska hän koulussa koettaa mitä vakaisimmin kehoittaa lapsia rukoukseen. Silloin käy hän usein niin alakuloiseksi, ettei hän luule niiden oleman ensinkään uskovia sieluja, sekä kammoo kaikkea seurustelemista muiden kristittyjen kanssa. Minä toivoisin, että sinä, veli, tahtoisit lohduttaa häntä ja vakuuttaa hänelle puolueita aina olleen ja oleman, kunnes ihmissu'usta tulee yhden paimenen yksi lauma. Ajatuksia vaihtamalla edistetään totuuden parasta. Protestantinen kirkko olisi aikoja sitte vaipunut samaan hengelliseen kuolemaan ja jähmyteen, kuin katolinen, jos se olisi kokenut yllä pitää samaa näennäistä, pintapuolista yhteyttä, kuin jälkimäinen. Kiitos olkoon Jumalalle, että meillä on vapaus estämättömästi ilmoittaa ajatuksemme. Niin kauan, kun on kaksi ihmistä, jotka eivät kaikissa täydellisesti ole yksimieliset, täytyy olla puolueitakin, ja missä suurin hengellinen vapaus ja Jumalan pelko vallitsevat, siellä tapaamme enimmät oppilahkot, niinkuin esim. Amerikassa, Englannissa ja Saksanmaalla viime aikoina. Vasta silloin, kun Kristus pääsee Hengellensä maailman valtiaaksi, eri ajatukset katoavat ja kaikki ovat yksimieliset Kristuksessa. Älkööt kumminkaan tämmöiset seikat estäkö mettä rakkaudella kohtelemasta kaikkia niitä, jotka uskovat Herraamme Jesukseen ja häntä rakastavat. Paavali sanoo: jos vaan Kristusta saarnataan, jos vaan siinä perustuksessa pysytään, että ainoastaan uskolla häneen pääsemme autuaiksi, niin ei meidän tarvitse huolia muista pienemmistä seikoista. Ryövärillä ristissä ei ollut aikaa oppia mitään uskon sääntöjä, mutta hänellä oli usko Kristuksen voivan vapahdettain hänet, ja hän vapahdettiin.

Minä yhdistyn täydellisesti siihen, mitä sinä, veljeni, lausut alituisesta rukouksesta ja luulen juuri rukouksen puutteen, mitä vallitsee uskovissa sieluissa, olevan syynä siihen rauenneeseen hengelliseen elämään, jota kaikkialla huomataan. Arndt "Totinen Kristillisuus" nimisessä kirjassansa kirjoittaa oivallisesti alituisesta sydämen rukouksesta ja ottaa parhaat, vanhemmat ja myöhemmät, opettajat todistajiksi, että ainoastaan n.s. sisällisellä rukouksella (koska se ei tarvitse sanoja) totinen hengellinen elämä saatetaan yllä pitää; sillä se on sen hengittäminen. Ei kukaan kirjoita paremmin tästä harjoituksesta, kuin Tersteegen, kirjailia, jonka sinä, veljeni, varmaankin tunnet, koska luulen, että yhden hänen saarnoistansa: "Kristuksen rakkaus vaatii meitä", olet suomeksi kääntänyt.

Gosner on vakuuttanut minulle hänen ainoana työnänsä vanhoilla päivillensä olevan melkein yöt,

päivät istua hiljaa Herran edessä ja pitää Hänelle alituista sabbatia. Silloin saa hän tuntea totisia, välittömiä taivaallisia liikutuksia; silloin vuodattaa Herra armoa ja rauhaa hänen sieluunsa; silloin herää hänessä kiitos ja ylistys ja esirukous kaikkien ihmisten vaan erittäinkin Kristuksen maailmassa olevan seurakunnan edestä; silloin katoaa aika, kuin jos elettäisiin jo iankaikkisuudessa, sanalla sanoen, se on taivas maassa. — Näin pitäisi kaikkien kristittyjen tila oleman, ja silloin olisi sydän temppele, jossa me Simeonin ja Annan tavalla vietämme koko aikamme ja lakkaamatta palvelemme Jumalaa Vapahtajaamme.

Jokaiselle opettajallekin on se paras harjoitus; sillä tämmöisessä rukouksessa, kun hän makaa kasvoillansa tomussa eikä uskalla puhua Herran läsnä ollessa, saa hän osaksensa sen voiteen, joka johtaa häntä kaikessa totuudessa ja antaa hänelle taivaallista voimaa sieluja kääntämään. Kymmenen sanaa, puhuttuna tällä voiteella vahvistettuina, vaikuttavat paremmin, kuin tuntikausia kestävä saarna. Siispä jos sairaus estäisikin sinun, veljeni, saarnatuolissa saarnaamasta elä ole toivoton. Herra on kuitenkin antava kylläksi tilaisuutta muutamilla tämmöisen rukouksen harjoituksesta saaduilla sanoilla toimittaa Jumalan suuria töitä.

Anna anteeksi että olen niin paljon puhunut asiassa jonka sinä, veljeni, luultavasti tunnet paremmin, kuin minä mutta se on minun mieli-aineeni. Jää hyvästi!

Uhde.

40. *H. Renqvistille* Pitkärännasta 15 p. marrask. 1855

Herra pastorin arvoisan kirjeen 9 p:ltä tätä kuuta olen saanut, ja vastatessani sitä, pyydän kaikkein ensiksi anteeksi kaikkia vikoja tässä kirjeessä; sillä minä en ole harjaantunut ruotsia kirjoittamaan.

Suurella ilolla lähetän tässä 50 ruplaa hopeassa h:ra pastorin puhumaan lähetysasiaan ja saan kiittää niistä lehdistä, Lundin "Missionstidning" ja "Bibel-vännen" (Lähetys-sanomia ja Biblia-ystävä), jotka h:ra pastori liitti kirjeeseensä.

Hyvin mielelläni olisin lukenut h:ra pastorin Hedbergin oppia vastustavaisen kirjan. Se on aine, josta on jo paljon kirjoitettu ja paljon varsin asiaan koskevata. Mutta kuitenkin riippuu paljon siitä, kuinka Hedbergiläisyys määritellään ja määrätään, mitä sillä oikeastaan ymmärretään. Hedbergiläisyys ja kaikki senkaltainen kuollut oiko-uskoisuus y.m. muuttaa värinsä, niinkuin Kameleonti, kun vaan sitä vastustetaan; ja vastusteliat silloin arvelevat, että kaikki, mitä on sanottu, saattaa olla hyvin oikein, mutta sitä ei käy sovittaminen Hedbergiläisyyteen, koska sitä ei ole oikein ymmärretty. Ja jos käsitetään taas toiselta puolelta tätä oppia, niin sanovat sen ystävät, ettei se, jota on puhuttu sovi vastustamaan Hedbergiläisyyttä. On siis varsin vaikea saada tätä asiaa selväksi.

Puheet "viimisen vihan ajoista" ja Antikristuksesta toivoisin mielelläni myöskin lukeakseni. Tähän asti ne ovat minulle tuntemattomat. (Mitä kirjeessä vielä seuraa, ei koske tähän aineeseen, ja jätetään sen vuoksi pois).

Sydämellisin kiitos h:ra kehoituksesta kirjeen lopussa. Suokoon Jumala minun käyttäytyä sen mukaan.

Suurimmalla kunnioituksella

M. Ungern Sternberg.

41. *H. Renqvistille* Tampereelta 23 p. syysk. 1854.

Rakas veljeni Kristuksessa! Vihdoinkin saatan nyt lähettää kuitenkin lähetyksistä Ruotsin lähetysseuralle. Sen on tehnyt oikeusneuvos Snoilsky, joka on seuran rahaston hoitaja. Mutta summa on suurempi, kuin sain sinulta, veljeni, ja Paasoiselta, koska neitsy H. oli myöskin kerännyt rahoja, jotka samalla lähetettiin. Mitenkä ilmoitetaan Lähetys-sanomissa, en saata janoa; sillä maisteri Palmqvist ei siitä sanonut mitään. Mutta minä käskin hänen tehdä sitä varovaisesti, ettei siitä olisi haittaa vastaiselle keräykselle. Minä saan pyytää, että sanoisit veljeni, Paasoiselle asianmukaisen kuitenkin tulleen, että hän saattaisi ilmoittaa asiasta antajoille. Se on kauan viipynyt, kun posti täältä käy ainoastaan kerran viikossa Tukholmaan ja sitä paitsi menee maitse Haaparannan kautta, jotta monta viikkoa tarvitaan ennen, kun vastaus voidaan saada.

Maisteri Palmqvist ilmoittaa sen surullisen sanoman, että lähetysaarnaaja Hamberg on Kiinassa kuollut. Hän seurasi Tukholmasta Augusta Nordstedt'ia, joka oli naimisessa saksalaisen lähetysaarnaajan kanssa Kiinassa, muutamien viikkojen perästä ja juuri hyödylliseksi tulemaisillansa, hankittuansa tarpeellisen taidon vaikeassa Kiinan kielessä. Ihmeelliset ovat Herran tiet.

Ruotsalaista lähetysseuraa koetellaan enimmin, kun siitä kuolleina on vienyt melkein kaikki

lähettämänsä saarnaajat: Fast, Hamberg, Nordstedt; — Elgqvist tuli kotiin suuria harmia kärsittyänsä. Elköön seura uupuko, jatkakoon kestävästi tointansa.

Näyttää kuin me olisimme saaneet täällä kaupungissa evangelisemman papin. Maisteri Ingman on määrätty armovuoden saarnaajaksi Messukylään ja asuu täällä kaupungissa, kun Messukylässä ei ole asuinhuoneita. Sama Ingman oli ennen Grönberg'in, Bergh'in, Durchman'in, Malmberg'in y.m. ystävä. Grönberg tervehti hänen tuloansa suurella ilolla. Mutta kuinka hämmästyivät hänen ystävänsä, kun he kuulivat hänen saarnaavan peräti toisin, kuin toivoivat. Näyttää tosiaan siitä, kun ystävyys heidän väliltänsä olisi rikkoutunut. Ingman kävi luonani ja minä puhuin vapaasti ja huomasin hänellä olevan kokonaan toiset ajatukset, kuin niillä muilta, pääasiallisesti rukouksesta. Hän sanoi itse kymmenen vuotta sitte olleensa suuri Paavo Ruotsalaisen opin puolustaja; mutta eräissä häissä, kun hän ensi kerran kohtasi häntä ja tunsu itsensä onnelliseksi, kun hän pantiin yöksi samaan suojaan Ruotsalaisen kanssa, näki hän Paavon olleen aikalailla päissänsä. Ja kun hänen käytöksensä, kirouksista ja lörpötyksistä, oli hyvin kammottava, havaitsi Ingman heti, ettei semmoinen mies mitenkään saattanut tuntea ja seurata puhdasta oppia, koska hedelmistä puu tunnetaan. Sen jälkeen hylkäsi hän vähitellen Ruotsalaisen puolueen ja tutkisteli rukouksella p. Raamattua. Suuret murheet ovat sittemmin opettaneet häntä likemmin tuntemaan Vapahtajaa, ja minä kyllä uskon hänen olevan nöyrän Kristuksen opetuslapsen. Neitsy H. toivoo myöskin hänen olonsa täällä kaupungissa suuresti vaikuttavan Grönberg'iin, joka kuitenkin hänen mielensä mukaan etsii totuutta, mutta on vielä takertunut muiden ystäväinsä oppeihin. [Tästä asiasta sanoo sama kirjoittaja toisessa aikaisemmassa kirjeesssänsä: "minä iloitsen, että neitsy H. on personallisesti tutustunut kanssasi ja saattaa nyt jokaiselle vakuuttaa kaikkien soimauksien ja epäilyksien väärästä opista, joita toinen puolue levittää sinusta, olevan perättömiä. Yhtä kaikki on vaikea vakuuttaa niitä, jotka ovat semmoisessa holhouksessa (tai hengellisessä johdossa, kuten sitä kutsutaan), etteivät he uskalla edes kirjaa lukea, jos eivät siihen saa lupaa. Semmoinen käytös muistuttaa paljon paavillisen pappisvallan omia tunteja vallitsevasta väkivallasta. Mutta heittäkäämme me. Herra tietää kyllä kutsua omansa tästäkin joukosta että he tulevat autuuteen."] Toivokaamme parasta. Herra johdattaa kaikkia, eikä ole antanut Ingman'in turhaan tulla tänne. Postimestari Rosenbröijer iloitsee nyt saadessansa kuulla evangelista saarnaa.

Neitsy H. käskee sanomaan terveisiä ja molemmat me toivomme kaikesta sydäimestä sinulle hyvää terveyttä, saattaaksesi vielä kauan saarnata Herran nimeä, niinkuin Abraham ja moni muu korvessa.

Ferd. Uhde

42. *Samalle* 30 p. toukok. 1857.

Rakas veli Kristuksessa! Anna anteeksi, että olen niin kauaksi jättänyt viime kirjeen vastaamatta; mutta useat toimet ovat minua estäneet. Oli sangen ikävää nähdä sinun, veljeni, täytyneen kirjoittaa lyijykynällä. Terveytesi näyttää olevan kovin epävarma, etkä kuitenkaan saa levätä, mikä olisi sangen tarpeellinen voimain karttumiseksi. Mutta autuas lepo on sinulle, veli tulossa ja se on kestävä loppumatta. Herra näkyy tahtovan osottaa sinulle, että hän antaa kynän levätä ja viettää jälellä oleva aika rukouksessa. Niin on Herramme tehnyt 82 vuotiaalle Gosnerillekin, joka on halvautuneena, mutta nyt elää ainoastaan rukoillen. Niin on Herra tehnyt monelle muulle ja heidän rukouksensa on tuottanut äärettömän siunauksen Jumalan seurakunnalle, usein ehkä enemmän, kuin heidän saarnansa. Voittivathan Israelin lapset Moseksen kohottaessa kätensä ylös rukoukseen! Niin tekivät apostolitkin, ja nytkin on semmoisia salassa olevia sieluja, jotka Bernier Louwigny'n tavalla lakkaamatta rukoilevat. Semmoiset ovat maan suolana, joka estää mätänemästä. Seuraa nyt uutta kutsumusta ja rukoile minunkin edestäni.

Koska mainitset kirjeessäsi noin seitsemänkymmentä ruplaa lähetysapu-rahoja kokoontuneen, tahtoisin esitellä, että suurena juhlanä, jota 18 p. kesäkuuta vietetään kristinopin 700 vuotta sitte ensi kerran Suomessa saarnaamisen muistoksi ja jolloin kolehtia pakanain lähetystölle koko maassa kootaan, silloin nämäkin rahat jätettäisiin tähän kolehtiin, näytteeksi esivallalle Suomen kansan halunneen semmoisia keräyksiä Jumalan valtakunnan levittämiseksi ja sillä olevan semmoista tarkoitusta varten nykyisenäkin hädän aikana roponsa, jonka se mielellään antaa Jumalan asialle. Suuresti toivon, että tämä kolehti karttuisi runsaaksi; sillä esivallan silmät eivät ole vielä auenneet näkemään siunausta, minkä semmoinen Jumalan työhön osan ottaminen tuottaa. Katsonpa siis parhaaksi olla toistaiseksi näitä rahoja Ruotsiin lähettämättä. Jos myöhemmin saamme nähdä, ettei niitä käytetä tarkoituksen mukaisesti, silloin voimme toimia, kuten ennen. — — —

Toivottaen Jumalan armoa ja rauhaa pysyn minä k.e.

Ferd. Uhde.

43. *Samalle* syysk. 5 p. 1857.

Rakas veli Kristuksessa! Kyllä olen voinut aavistaa sinun taaskin sairastuneen ja siitä syystä olleen

estetyt minulle kirjoittamasta, kun muuten olet niin nopea kirjevaihdossa. Jumalalle olkoon kiitos! että tilasi on vähän parantunut; mutta meidän iällämme on meidän aina oltava valmiit täältä lähtöön, sillä Herra tulee useinkin silloin kun häntä vähimmän odotetaan. Sen lisäksi tekee myöskin vanhuuden heikkous elämän kuormaksi, että halutaan päästä tämän maailman kurjuudesta. Saatanan valta näyttää vallitsevan kaikkialla ja rakkaan Vapahtajamme opetuslapset omat harvalukuiset ja sen ohessa heikot ja voimattomat. Mikä kärsivällisyys, että hän vielä armahtaa meitä, eikä jätä kurjuuteemme, tai hylkää meitä. Missä ovat ne 7,000, jotka vielä ovat hänelle uskolliset? Heidän täytyy varmaankin olla salassa, koska heitä kristillisessä seurakunnassa melkein turhaan saa etsiä. Ihmeelliset ovat Herran tiet. Ei missään oikein huomata hänen kirkkoansa, ja kuitenkin on voitto oleva Hänen, ja lukemattomat joukot, joita ei kukaan voi lukea, ovat Häntä palvelevat iankaikkisesti! Missä ovat he? Ketkä ovat he? Jos tarkastamme itseämme, jos tarkastamme kanssa-ihmisiä, huomaamme pelkkää kurjuutta ja viheliäisyyttä. Missä on pyhien seurakunta, ja missä loistaa heidän valonsa ja vetää Kristukseen hänen totisia seuraajiansa? Mutta näyttäköön miten pimeältä tahansa maassa, tahdomme kumminkin pitää uskomme; päivä tulee, jolloin kaikki on ilmestyvä, niinkuin Herra on ennustanut. Kasvakaamme vaan kukin kohdastansa uskossa ja hengessä. Herra tuntee omansa ja on kokoava heidät kaikista maailman ääristä.

Ei ole vielä mitään kuultu millä tavoin koottuja lähetys-apuja käytetään ja luultavasti ovat itse tuomiokapitulit vielä epätietoiset miten niitä käytetään. Niiden päätöstä tahdomme odottaa. Mutta sen verran olen kumminkin huomannut, että paljo epäilystä on kansassa tästä asiasta. Rakkaat ystävämme Paasoinen ja Manninen eivät ole jättäneet apuansa kolehtiin, vaan äskettäin lähettäneet nämä rahat minulle Tukholmaan lähetettäväksi, minkä heti teinkin, koska neitsy H keskikesästä saakka oleskelee Ruotsissa. Tohtori tahtoi häntä käyttämään merivesikylpyä, vaan hän sairastui kovasti matkalla Tukholmaan ja oli monta päivää vuoteen omana. Sitte lähettivät Tukholman lääkärit hänen kylpemään Wisbyhyn Gottlannissa. Hän voi nyt paljo paremmin, mutta en vielä tiedä milloin hän palaa kotiin. Minä odotan kirjettä ja toivon myöskin saada kuulla, tuleeko tohtori Fjellstedt Suomeen meitä tervehtimään. Tavatessaan neitsy H:n Tukholmassa lausui hän toivon saada tervehtiä veljiä Suomessa ja kirjoitti minulle, kysyen, luulinko mitään esteitä olevan hänen tänne tulollensa. Minä kutsuin häntä tulemaan mitä pikemmin, koska hän kaikkialla otettaisiin avosylin vastaan kun hän on niin hyvin tunnettu pipliateoksensa vuoksi. Mutta silloin oli hän jo matkalla Lapinmaahan, enkä minä sittemmin ole saanut kuulla mitään hänestä.

Minä toivon tyttäresi silmätaudin onnellisesti parantuvan, vaikka professori von Graefe'kään ei voi kaikkia sairaita parantaa. Meidän läheisyydessämme asuva kihlakunnantuomari Maermontan, jolla on musta kaihi kummassakin silmässä alkoi myöskin toivoa kuullessaan sanomista luettavan kertomusta ja matkusti heinäkuussa, mutta palasi heti parantumattomana.

Saatan nyt ilmoittaa meneväni tänä talvena käymään sukulaisteni luo isänmaahan ja luultavasti lähteväni matkalle tämän kuun lopussa. Kirjevaihtomme on siis joksikin ajaksi lakkaava; ja jos sinulla on jotakin asioimista täällä tai Tukholmassa, niin saattaisit paraite kääntyä neitsy H:hon, hänen palattuansa Ruotsista. Saan nyt sanoa jäähyväiset sinulle, veli, toivottaen Herran siunauksen aina, niinkuin tähän asti asuvan sinussa, rakas veljeni, ja armon ja rauhan sekä Herran hengen runsaassa mitassa seuraavan sinua päivien loppuun.

Ferd. Uhde.

44. *Samalle* 5 p. helmik. 1859.

Rakas veli Kristuksessa! Minä olen saanut kaksi kirjettä, toisen joulukuulta ja toisen tammikuulta sekä kopion kirjeestä professori Schaumanille ja voin ainoastaan iloita, että lähetysseura Helsingissä on suostunut painattamaan ja levittämään kaksi kirjaasi. Kun 20 vuotta olen ollut sen vastustuksen todistajana, mitä lähetystyö on kärsinyt täällä Suomessa, sekä miten hengellinen hallitus vielä on kokenut sammuttaakin kaikkea osanottavaisuutta tämän asian edistämiseen kansassa, niin ei saateta kyllin ihmetellä nyt tapahtuvaa muutosta. Sen on Herra tehnyt, täytyy heidän huudahtaa; hänelle on kaikki mahdollista. Mutta kaikista nyt iloitsevista olet ehkä kuitenkin sinä etevin, sillä kukin tietänee sinun olleen ensimmäisen, joka rakkaudesta Jumalan valtakunnan levittämiseen pakanain joukossa sytytit tämän kipinän Suomen kansan sydämeen ja jota paljon kestäen häväistystä, vainoa ja kärsimisiä, kylvit tämän taivahisen siemenen, mikä nyt orastuu ja lupaa tuottaa hedelmää. Uskovaisten kesken on se yleisesti tunnettu ja elämän kirjaankin merkitty ja ilahduttaa se kaikkia, että Herra on antanut sinun nähdä sen armon, mikä on tullut maalle. Suomen kansa on viimeisiä ryhtymässä lähetysasiaan, mutta viimeiset tulevat ehkä ensimmäisiksi. Saatetaan jo tuosta pienestä alusta, mikä on tehty, huomata kansan hitaasti osaa ottaman ja kokeman edistää Jumalan asiaa. Mitä onkaan tapahtuva, kun he Suomen lähetysanomista saavat parempaa tietoa tästä suuresta työstä.

Minä en epäile, ettet annetun luvan mukaan pitäisi lähetysrukousta kunkin kuukauden ensi maanantaina. Ajattele vaan! täälläkin meidän kaupungissamme toimitaan semmoista ja alkaa jo ensi

maanantaina. Neitsy Katarina Ekblom meni kaupungin papin luo ja esitteli asian semmoisella innolla, että pastori heti suostui siihen ja lupasi itse pitää julkisen rukouksen kirkossa. Se on paras keino saattaa lähetyksiasiaa tunnetuksi, sillä tuhansia ihmisiä tulee varmaan uteliaisuudesta semmoiseen iltakirkkoon ja saa kuulla, mitä heille tähän asti oli aivan tuntematonta. Siitä on täällä Suomessakin näkyvä, miten suuren siunauksen saa seurakunta, joka ottaa osaa Jumalan valtakunnan levittämiseen pakanoissa pienillä avuilla. Uusi elämä on heräävä ja moni on katuva ja parantuva.

Katsoisin paraaksi, että itse lähettäisit sen suuren rahasumman seuralle Helsinkiin. Se on oleva suureksi kehoitukseksi johtokunnalle. Kirjoita siis minulle, milloin aiot lähettää jäännöksen kootuista varoista Helsinkiin, ja minä olen toimittava, että sinulta saamani varat täältä lähtevät samaan aikaan. Koko tallessani oleva summa tekee 165 ruplaa hopeassa.

Nykyään pitäisi uskovaisten Suomessa tehdä kaikkea asian edistämiseksi, osoittaaksensa kiitollisuutta hallituksen toimille. Mutta jos sittemmin nähdään, ettei varoja käytetä tarkoituksenmukaisesti, silloin on vapaus lähettää rahat sinne, missä ne paremmin hedelmää tuottavat.

Neitsy H. pyytää tervehtimään ja molemmat toivomme muistavasi meitä rukouksissasi, joita lähetät Herran istuimelle.

Ferd. Uhde.

45. *Samalle*, 18 p. kesäk. 1859.

Rakas veljeni Kristuksessa! Niin tervetulleet kuin kirjeesi aina ovatkin olleet minulle, oli kuitenkin tällä kertaa surettavaa nähdä, miten suurella vaivalla kirjeitäsi kirjoitat. Voimat näyttävät vähenevän, ja vaikka sinulle on ainoastaan iloista piakkoin päästä tästä pahasta maailmasta, muuttamalla oikeaan kotiin, levätäksesi Vapahtajan luona kaikista taisteluistasi ja vastuksistasi, joita vastaan olet koko elämäsi ajan saanut taistella, on se kumminkin oleva Jumalan seurakunnalle Suomessa suuri vahinko, jollei Herra herätä jotakin toista saman henkistä ja voimaista, tuin sinä veljeni. Meillä on syytä nykyään monta, jotka saarnaavat evankeliumia, mutta heidän elämässään kaivataan Jumalan henkeä ja voimaa, sana ei ole heidän elämänänsä ja voimanansa, ja hedelmätkin ovat siis sen mukaan. Vuodattakoon Herra henkensä kaikelle kansallensa ja herättäköön uskollisia palvelioita! Mutta ajat alkavat näyttää uhkaavimmilta; niinkuin meillä olisi suuret rangaistukset odotettavina. Ihmiset eivät enää tahdo kuulla Jumalan tyyntä ja hiljaista ääntä, joka niin kauan on heitä kutsunut. Täytyyhän Hänen silloin puhua jyrinällä. Onhan jetin todistus Hänen rakkaudestansa. Hän ei jätä mitään koettamatta johdattaessaan ihmisiä luoksensa. Hirmuista on kuulla, miten ihmiset nyt teurastavat toisiansa. Ei mikään eläin tapa kaltaistansa, mutta ihmiset omat saatanallisia. Oi! jospa rukouksemme voisivat taivuttaa Herraa vielä kerran tulemaan eteesi ja sanomaan: tähän saakka, ei kauemmaksi! Mutta hän tietää parhaiten, käyttäisivätkö he hyväkseen semmoista viivytystä, tai pahentuisivatko he ainoastaan. — — —

Neitsy H. on voinut hyvin koko talven ja käyttää kylmävesiparannusta mikä näyttää hänelle tekevän hyvää. Heti keskikesän perästä aikoo hän nyt, kuten tavallisesti, matkustaa Tukholmaan virkistämään henkeänsä ja seurustelemaan luotettavien uskovaisten ystäviensä kanssa. Hän lähettää paljon terveisiä.

Tänään vietetään Helsingissä ensimmäistä lähetyksijuhtaa Suomessa. Se on juhla, jota minulta ei ollut toivoa saada nähdä. Ohjatkoon Herran Henki johtokuntaa taitteen totuuteen. Luulen varmasti useiden jäsenien harrastavan asiaa, mutta heiltä puuttuu vielä kokemusta. Jos he ovat rehellisiä, on Herra heille kyllä antava oikean lähetyshengen ja kaikki, mitä he tarvitsevat. Neitsy Katarina Ekblom on matkustanut sinne ollaksensa läsnä juhlassa. Ja häneltä toivon minä saavani tarkempia ilmoituksia.

Toivoen sinulle, rakas veljeni, Jumalan armoa ja rauhaa ja Hänen sisällistä läsnäoloansa päiviesi loppuun asti, pysyn k.e.

Ferd. Uhde.

46. *Samalle*, 22 p. syysk. 1860.

Rakas veli Kristuksessa! On sangen pitkä aika siitä, kun sain tietoa sinusta; mutta toivon kumminkin, ettei terveytesi ole huonontunut ja että Jumalan armosta voit kanssapuheilla olla hyödyllinen vahvistukseksi uskovaisille ja esirukouksilla edistää Jumalan valtakunnan leviämistä. Me elämme vakuutta vaativassa ajassa, ja suuria taisteluja on maahan tulemassa. Mitta täytyy kyllä pian ääriinsä saakka ja Herran tuomiot tekevät lopun suuresta sekasorrosta. Paavin valtaa ahdistetaan nyt niin kovin, että sen perikato näyttää väistämättömältä. Samoin Muhammedin valtaa. Mutta protestanttinenkin kirkko on puhdistettava; sillä uskottomuus ja puoluehenki pääsevät monin paikoin voitolle, ja rakkaus heikontuu. Meidän kaikkien täytyy vielä enemmän herätä hengelliseen elämään. Meidän täytyy jättää kuori ja liittyä sydämeen. Ulkonainen on näkyväinen, mutta katoovainen. Sisällinen on näkymätön, ja katoomaton. Sentähden, rakas veli, on Herra pannut sinut tautivuoteelle, johtaaksensa sinua sisällisemmin kaikessa totuudessa. Ulkonainen vaikutus on vähitellen kokonansa jätettävä, että rukous

ja sisällinen seurusteleminen Jumalan kanssa olisi ainoana toimenasi. Silloin voidellaan sinut Pyhällä Hengellä, voidaksesi jakaa henkeä ja elämää sekä kaikille, jotka tulevat lähempään yhteyteen kanssasi, että koko Jumalan seurakunnalle. Niinkuin Mooseksen kasvot kirkastuivat, kun hän neljäkymmentä päivää oli ollut Herran luona Sinailta, niin armoitetaan semmoinen Herran palvelija, että hän loistaa, kuin aurinko ennen laskemistansa ja jakaa valoansa lähelle ja kauas. Seuraa tätä Herran kutsumusta ja elä salattua elämää; silloin on viiminen vaikutuksesi oleva vielä ihanampi kuin edellinen vaikutusrikas elämäsi.

Nyt sanon jäähyväiset sinulle rakastettu veljeni. Olen ensi viikolla lähtemässä Saksanmaalle, ja minun korkealla iälläni on epävarmaa, saanko milloinkaan palata Suomeen. Tällä kertaa on kyllä päätetty, että vietän ainoastaan talviajan lämpimämmässä seudussa ja keväällä palaan takaisi; mutta kaikki on Jumalan kädessä, emmekä me saa edes ajatella huomispäivää.

Vaikkemme koskaan ole nähneet toisiamme, olemme kuitenkin olleet ystävät sisällisessä suhteessa, ja Jumalan armosta toivon yhtyvämme siinä valtakunnassa, missä ei mitään eroa enään ole.

Armo ja rauha sinulle, rakas veli, ja kaikille, jotka rakastavat kallista Vapahtajaamme Jesusta Kristusta. Amen.

Ferd. Uhde.

47. *H. Renqvistille*, Pietarporista 23 p. heinäkuuta 1836.

Ehkä teille tuntematon, mutta teidän ahkeran työnne kautta minulta tunnettu, vaikka ei nimen ja näön puolesta, kuitenkin teidän käännettyin kirjainne lukemisen kautta, joista minä olen halajanut vielä eteenkinpäin saadakseni selvimmän evankeliumin valon, jota minä halulla kaipaam sentähden että nyt on kyllä monessa paikassa kristityn nimi, mutta ei voimaa, rohkenen minä kysymään teiltä suoraan: kuin te olette sinut kuuloni jälkeen Walkealan seurakunnan kanssa paremmin tuttu, niin onko siellä eläviä Kristuksen löytäneitä jäseniä eli halullisia saamaan yhdistystä? Tämän tähden minä teiltä näistä kysyn, kun olen muutamain kanssa ollut puheessa näistä asioista, niin he näyttivät löyhän perustuksen päällä olevansa, ja parempaa ei ole kellään heistä, eikä ole mahdollista tulla paremmaksi. En minäkään taida kerskata itsestäni jotaki, koska minäkin olen jälkimäisessä luvussa, josta on tietämätön, tulenko minä Kristuksen löytäjäksi elikkä hylkääjäksi. Rukoilen teitä nöyrimmittäin kirjoittamaan meilleki jotain perustuksen löytämisestä, sillä me olemme jo kauvan haparoineet sitä. Minä olen niistä, joita vankina pidettiin; nyt olemme täällä kylmässä erämaassa, eikä ole meillä paimenta. Monta on luopunut siitä ensimmäisestä kehoituksesta ja tyytynyt paremmin ulkonaiseen varjoon eli kuvaan, mutta voima on pois. Näissä en minä ote löytänyt tunnon rauhaa ja iloista toivon perustusta, jota ei anna häpiään tulla. Tämä olkoon lyhykäisesti sanottu meistä.

Toivotan teille hyvää siunausta teidän seurakunnassanne, joka minun luuloni mukaan on kylmä erämaa.

Thomas Martinpoika Sihvoin.

48. *Samalle*, Pietarporista 6 p. huhtikuuta 1837.

Minun rakas opettajani! Olen kyllä viipynyt teille kirjoittamassa monenlaisten esteitten tähden; suoraan sanoen on paha tahtoni häjyyn koukkuinsa kanssa paljoa enemmän tätä estänyt. Niinkuin jo Immoselle puhuin, olen minä saanut teidän kirjanne ja opetuksenne, joista nyt lähetän monta tuhatta kiitosta.

Te kirjoititte minulle nykyisen ajan heränneitten kristillisyydestä ja niistä kirjoista, jotka ovat oikian tunnon löytämisestä totinen neuvo. Mutta valitettavasti olen minä samaan lukuun kuin tämän aikaiset heränneet kuuluva, alkain ensimmäisestä herätyksestä, jossa luulin minulla olevan kaikki hyvin, etenki kuin minulla oli niin suuri armon tunto Kristuksen rakkaudesta, jota en kuitenkaan osannut käyttää hyväkseni, vaan jouduin lankeemuksen portaalalle, jonka nyt kyllä valitettavasti tunnen, että olen sangen onnettomassa tilassa. Sillä nyt kaikki puuttuu, mitä sielun autuuteen tarpeellista on. Tämä kävi tällä tavalla: kuin ensimmäisen rakkauden tunto jäi takaperin minun ylenpalttisen korotukseni tähden, jouduin minä fariseuksen portaille, omilla töilläni auttamaan sieluni tilaisuutta, ymmärtäen, että minun pitää hyviä töitä tehdä ja näyttää uskoni töilläni, kussa kuitenkin, Jumala paratkoon, puuttui vielä uskon oikia alkuki, nimittäin hengellinen köyhyys. Niin joutui täydellinen suruttomuus vallan päälle, jossa tilassa minä vaelsin pitkän ajan, siihen asti kuin minua uusi levottomuus käsitti. Nyt on entinen elämäni omalle tunnolleni suurin soimaus, joka toisen kerran vaivaa minua niin kovasti, että luulen maan minun nielevän, niinkuin Mooseksen aikana Herran kiusaajat korvessa. Sillä ajalla en minä taida puhua hyvästä mitään, enkä myös oikein puhdasta Raamatun sanaakaan järjestyksessä ulospuhua. Tämä on nyt lyhykäisesti puhuttu minun nykyinen tilani. Minä rukoilen teitä olemaan niin hyvät ja Jesuksen rakkauden tähden auttamaan minua opetuksella ja esirukouksella kaikkein meidän edestämme, että

Jumala meitä oikein uudestaan synnyttäisi ja lainaisi meille Henkensä, joka meissä vielä uudistaisi armon. Tämän olen minä teille, rakas opin-isä, uskonut sieluni tilasta, jota en vielä ole muillen ilmoittanut, sillä ei täällä ole senkaltaisia, jotka voisivat auttaa ja myös neuvoa sielun tarpeesta. — —

Th. Sihvoin.

49. *H. Renqvistille* Porvoosta 11 p. elok. 1838.

Korkeasti kunnioitettava h:ra pastori! pitkä aika on kulunut siitä, kun minulla on ollut kunnia ilmoittaa h:ra pastorille ajatuksiani hengellisistä asioista, mutta usein muistellut sitä aikaa, jolloin se oli minulle suotu. Siis pyydän nyt kirjallisesti, että h:ra pastori tahtoisi kehoittaa minua kääntymään oikein uskovaiseksi ja haluamaan kallista Vapahtajaani. Hänen suuri kärsivällisyyteensä ja laupeutensa on kuitenkin säilyttänyt minua armossansa sekä käyttänyt ristiä ja kärsimisiä minua siinä pysyttääksensä. Koska kasvamisessa ja pyhityksessä edistymisen on oleva sydämellisenä huolenamme ja uutterimpana pyrintönämme, toivon ja rukoilen h:ra pastoria olemaan niin hyvä ja heti ilahuttamaan minua kirjeellään ja kehoituksillaan siihen ja miten se parhaiten ja uskollisimmin voitetaan sekä sisällisestä rukouksesta. Vaikka minulla on sangen hyviä kirjoja ja käytän niitä, on kuitenkin niin rauhoittavaa saada kääntyä elävän sielun puoleen, joka kokemuksestansa taitaa vahvistaa, opettaa ja kehoittaa ja se on aina hyvin edistävää. Olisi minulle mieluista kuulla, onko pastorilla monta herännyttä ja elävää sielua seurakunnissanne, ja oletteko, pastori, menestynyt pyrinnoissänne, vahvistaa heitä, eikä kohdannut vastustusta, miten ennen oli niin monena vuonna. Täällä on pieni ihmisyhteys, joka kuuluu Wikström'in puolueeseen; sanotaan heidän kokonaan joutuneen lain orjiksi, eivätkä anna saattaa itseensä oikealle. Kun olen kuullut pastorin täällä ollessaan kokeneen johdattaa heitä oikealle, toivoisin teidän, kun minulla on ilo saada kirje, antavanne minulle lausuntonne heistä ja miten heitä paraite voitaisiin johdattaa oikealle. Ehkä se voisi nyt helpommin tapahtua, kun Wikström on kuollut, joka kannatti heidän erhetystänsä (kehoittaen) pysymään ainoastaan laissa. Saattaisi kääntyä ensin tämän puolueen päähenkilöihin ja koettaa heitä ensin. Jos se onnistuisi, voisivat he sitten palauttaa muut.

Täällä on muutamia muitakin armoa etsiviä sieluja, jotka välistä ovat yhdessä meidän kanssanne. Helsingissäkin kuuluu olevan pieni joukko heränneitä. Oletteko te, pastori, kirjevaihdossa Nurmijärven pastorin B:n kanssa? Onhan hän teidän kaikista ensimmäisiä hengellisiä veljiänne; hänen sanotaan olevan hyvin hengellisen, niin että minä olen toivonut tutustua hänen kanssansa.

Pyydän teidän suosiollanne heti saada kuulla miten pastori voi hengellisessä suhteessa. Minun tilani on ollut enemmän kärsivä, kuin edistynyt, ja kurja ja viheliäinen olen minä tosiaan, mutta kuitenkin on minulla se rakas toivo, että minulla on elämä ja osa Vapahtajassani hänen suuren armonsa kautta.

Ystävyydellä ja täydellisimmällä kunnioituksella on minulla kunnia k.e.

C. W. Gripenberg.

[Hän on majurintytär ja elää (v. 1862) Helsingissä.]

50. *Samalle*, Svartholma 15 p huhtik. 1839.

Korkeasti kunnioitettu ja rakas h:ra pastori! Pastorin kirjeessä Backille (Juonas Back oli elinkautinen vanki Svartholmassa), sain tietää teidän, h:ra pastori, olevan terveenä, vaikka taistelu alkaa käydä aina karkeammaksi, kuten kirjoitettu on. Korkein antakoon teille, h:ra pastori, aina enemmän voimia taistelemaan sotivassa seurakunnassa. Mitä sieluni asiaan tulee, olen kokenut, mutta en päässyt lähellekään, missä minun pitää olla. Joka ilta tehdessäni päivän tiliä, huomaan miten paljon on jäänyt tekemättä siitä, mitä olisi pitänyt tehdä. Kuitenkin luotan Jumalaan. Minä rukoilen nöyrimmästi, ettette, h:ra pastori, unhottaisi kehoittaa ja muistuttaa meitä. Minä en tiedä täällä tapahtuneen mitään merkillistä. Lampu kuoli täällä viikolla. Kaikki teidän, pastori, entiset sanankuulianne käskevät sanoa teille terveisiä, mutta etenkin Jusola, Danroth, Nyberg, Kivimäki. Teidän, h:ra pastori, kuuliaisiin palvelia.

Juh. Nordlund.

[Hän oli elinkautinen vanki ja kotoisin Eurajoen pitäjältä.]

51. *Samalle*, Mikkelissä 6 p. syysk. 1839.

Korkeasti kunnioitettu ja hyvä h:ra pastori! Minä näen, ettei Herra tahdo sallia minun sekaantua maailman pyörteeseen, kun hän etsii ja kehoittaa minua valittuin ystäväinsä kautta. Sen huomasi nytkin saadessani teidän, h:ra pastori, oppirikkaan kirjeenne 8 p:ltä elokuuta, josta sydämellisesti kiitän. Kiitoksia sen opista ja ystävyydestä, jota sillä olette minulle osoittanut. Hyvä h:ra pastori, kyllä olen useasti hyvin toivonut saadakseni persoonallisesti olla seurassanne; mutta kun se ei ole käynyt laatuun, olen heittänyt tämän toivoni Jumalalle; jos hän hyväksi näkee, saattaa se vielä armonajassa tapahtua.

Suokoon Jumala! että me uskomme lopulla yhtyisimme siellä, mihin olemme kutsutut vaeltamaan. Mutta vaikealta se näyttää. Tie taivaasen on kaita ja vaeltajalle vaikea niin kauan, kun emme rakasta Jesusta, joka meitä sinne opastaa. Mutta sitte, joka kieltää kaiken siinä olevan esteen ja uskolla omaa Jesuksen ja tahtoo hänelle uhrata kaikki, on kapea tie helppo, sillä vanha ihminen on ristiin naulittu Jesuksen kanssa. Mutta tämäpä, h:ra pastori, on vaikea lihalle ja verelle, ja monta sotaa on siitä ollut minullakin, huonolla soturilla, joka olen tahtonut omalla vanhurskaudella saada uskoa, vaan en ole sitä saanut muutoin, kuin olen heittänyt kaikki Jesukselle ja rukoillut uskon vahvistusta häneltä, joka on heikoissa väkevä. Kyttä minun täytyy myöntää nytkin olevan paljon, joka tahtoo sekaantua tähän ja eroittaa minua tästä, kun ajatukseni toimivat niin paljon maallisissa askareissa. Tässä olen ehkä ajatellut Jesuksen nimessä ja hänen kanssansa tahtoa toimia kaikki: ah, jos sitä voisin!

Minä suuresti iloitsen, että Jumala saattoi sisareni tyttären tulemaan teidän, h:ra pastori, luoksenne näinä erhetysten aikoina. Käsittäköön hän tarkkaan totuuden ja oikeuden ja pysyköön uskollisena.

Kristuksen rakkauden uskollisuudella pysyn minä k.e.

Margaretha Hoffrén.

52. *Samalle*, Kristiinasta ja Pyynikistä 28 p. joulukuuta 1839.

Korkeasti kunnioitettu h:ra pastori ja ystävä Kristuksessa! Kauan sitte olisi minun pitänyt kiittää tervetulleesta kirjeestänne 31 p:ltä lokakuuta, mutta sen velvollisen ja raskaan vastaamisen olen minä päivästä päivään laiminlyönyt. Nyt kiitän kirjeen hyvästä opista. Onnellinen olisin ajassa ja iankaikkisuudessa, jos voisin niistä ottaa vaaria. Tahdon olen saanut (ansaitsematon armo sekin) ja tällä tahdolla olen vaeltava ja alituisella rukouksella ja joka päiväisellä parannuksella olen koettava päästä Jumalan lapseksi, koska hän on sanonut antavansa voimaa niille, jotka tahtovat päästä Jumalan lapsiksi. Ei ilman vaivaa lihalle ja verelle saata se tapahtua, koska ulkonaisia ja sisällisiä vihollisia on olemassa. Minä en saata muuta sanoa itsestäni kuin, että olen heikompia sotijoita. Mutta minä en päästä Jesustani, hän on minulle kaikki kaikessa, Hänen kanssansa on minulla aika lyhyt.

Sisareni tytär on täällä luonani ja jääpi vielä vastaiseksikin, ehkä ensi syksyyn. — Onko h:ra pastori saanut kirjettäni, joka oli kirjoitettu Mikkelistä syyskuun alussa, kun Mina Miltopaeus oli vielä Sortavalassa?

Kristityn ystävällisellä kunnioittamisella.

Margar. Hoffrén.

53. *H. Renqvistille*, 29 p. toukokuuta 1841.

Rakas pastori, Jesuksen Kristuksen palvelia, osallinen evankeliumin vaivassa ja työssä!

Tässä on nyt minulla tila ilmoittaa teille, rakas pastori, että minä olen saanut teidän kirjanne, ja kiitän teitä sydämmellisesti sen edestä; sillä minä ja minun ystäväni tulimme siitä lohdutetuksi ja vahvistetuksi. Ehkä meillä on kirkas Jumalan sanan valkeus, josta me selvästi näemme, ettei Jumala tahdo muunlaista parannusta, kuin senlaista, joka on yhteen sopivainen meidän langenneen ja turmellun tilamme kanssa; kun on meidän turmeluksemme kuitenkin niin suuri ja villitykset niin viekkaat ja väkevät, että usein tahtoo epäilyks vaivata, ajatellen: jos ainakin muut, jotka minua tuomitsevat, lienevät oikiassa, ja minä väärässä. Jonkatähden Herra teitä lohduttakoon teidän vaivoissanne, niinkuin tekin olette meitä lohduttaneet.

Minä jo ennenkin kirjoitin teille, rakas pastori, niistä eriseuroista ja villityksistä, jotka täällä pohjan perällä pauhaavat. Se on ihmeellinen, että jokainen lahkokunta pyytää vahvistaa oppinsa Jumalan sanalla; ja kaiketi on tämä se villitys, josta Vapahtaja ennustaa Mark. 13: 21, 22. Yksi lahkokunta opettaa rukoilemaan, toinen paastomaan, kolmas itsensä kieltämään, neljäs uskomaan. Ne, jotka rukousta opettavat, ei pidä lukua itsensä kieltämisestä, eikä uskosta; ne taas jotka itsensä kieltävät, ei pidä lukua rukouksesta, eikä uskosta, ja jotka opettavat uskomaan, ne eivät pidä huolta rukouksesta, eikä itsensä kieltämisestä. Mutta kaikkien näiden harjoitusten alla heidän keskellensä hallitsee kauhia oma-rakkaus, että pitää itsensä suurena, josta sitte seuraa kaikkein niiden tuomitseminen, jotka ei niin tee, kuin he tekevät, ja vielä monet muutki synnit, niinkuin ahneus, viha, koston pyyntö, kärejän käymiset, ja vielä niinki, että ne hengellisesti ylpiät kehuivat nöyrydestänsäki. Ja näin on riita heränneitten välillä niistä asioista, jotka kuuluvat kristillisyyden harjoitukseen, jota myös totisesti on Christuksen oppi. Ja olisi hyvä, jos ne ulosvuotaisivat uskosta. Kaikki, kuin ei ole uskosta, se on synti sanoo apostoli. Ja eihän se olekkaan ihme, kuin nämät ei tahdokkaan mitään tietoa pää-asiasta, nimittäin, kuinka langennut syntinen ja kasteensa liiton rikkoja jälleensä pääsisi Jumalan armolapseksi, että taivaallinen Isä anteeksi antaisi hänen syntinsä ja tykö-lukisi syntiselle Poikansa kalliin ansion ja makson vanhurskaudeksi, niinkuin hän Pojallensa tykö-luki meidän syntimme 2 Kor. 5: 21. Ja kuin syntinen on tältä tavalla uskosta vanhurskaaksi tullut Rom. 5: 1 ja Jesuksen kautta sovinnon saanut

Rom. 5: 11, niin silloin ei hänelle tarvitse sanoa, kiellä itses j.n.e., mutta silloin rakkaus Jesusta kohtaan sen hyvän tähden, minkä hän nyt saanut on, vaatii hänen Maarian kanssa kastelemaan kyyneleittä Jesuksen jalkoja sen syyn tähden että hänelle on paljon anteeksi annettu, ja Paavalin kanssa ei hän kerskaa muusta suin Herran Jesuksen rististä, jonkatähden hänelle sitten on maailma ristiin naulittu ja hän maailmalle.

Tämä ei olekkaan luonnon teko, niinkuin ulkokullatuilla, jotka opettavat, kuin joku sielu herää synnin unesta, sanoen: *kiellä itses, pane pois entiset koriat vaattees ja pueta itses ryysyllä ja kõrteillä, että pääset erillensä maailmasta, niin sinä voitat Christuksen.* Ja kuin se on tapahtunut, niin he kohta sanovat: *hän on armon saanut*, ja tällä tavalla he viettelevät sielu-parkoja luonnon voimalla tekemään Christuksen opin jälkeen, mutta estävät heitä menemästä Jesuksen tykö joka heille antaisi voiman Jumalan lapsiksi tulla Joh. 1: 12, 13. Jos nyt joku, joka tämän onnettoman tilan näkee, näille rupee varoittamaan, että *koetelkaat, jos te olette uskossa, jos Jesus Christus on teissä, jos te olette kaivaneet syvään ja laskeneet perustuksen kalliolle eli sannalle*, se on: jos teidän kristillisyytenne vuotaa elävästä uskosta eli on paljas luonnon työ, niin he rupiavat kohta nauramaan ja sanovat: *niin järki puhuu; kyllä sinulla on järjen viisautta, mutta minäpä katsonkin nokisilla silmillä Raamattuun.* Heidän tarkoituksensa on, ettei mitään saa ymmärtää Jumalan sanasta, mutta olla niin kuin puu. Tässä villityksessä on ei ainoastansa yhteinen kansa, vaan myös opettajat. Ja tämä lahkokunta on levennyt pitkin Suomen rantaa, aina Tornioon asti, ja jos lienee jo Ruotsinki valtakunnassa.

Nyt minä vielä tahdon teille, rakas pastori, ilmoittaa *kielillä puhujasta.* En minä tosin ole itse nähnyt häntä, enkä kuullut hänen puhettansa, mutta olen muilta kuullut tällä tavalla: kielillä puhuja menee hengettömäksi, lankee maahan ja sitte rupiaa puhumaan: *fria mig, fria mig!* luullen silloin pitävänsä aviosäätyä hengellisesti Christuksen kanssa. Silloin hän näkee kaikkein tilan, kuka on onnettomassa, kuka onnellisessa tilassa. Häntä on nyt kuljetettu monessa pitäjässä, että kukin saisi tietää, kuinka hänen asiansa on. Ah, Jumala armahda vielä meidän päällemme sinun Poikas Jesuksen katkeran piinan ja kuoleman tähden!

Rakas pastori! en minä ole näitä kirjoittanut itseni korottumiseksi ja muitten sortamiseksi; enkä olisi ollenkaan tahtonut kirjoittaa, sillä minä arvaan, että te tulette näitten sanomain yli murheelliseksi. Mutta en ole kuitenkaan saattanut vaiti olla; kuin sydämessä on kylläys, niin täytyy suunki vuotaa yli. Minä pelkään, ettei Johan Tervo ja Johan Nevala, jotka te kyllä tunnette, ole vielä uskossa käsittäneet Vapahtajaa: sentähden, rakas pastori, jos te heille kirjoitatte, niin varoittakaat heitä; sillä he kuulevat teidän ääntänne. Älkää kuitenkaan sanoko minun tätä ilmoittaneen. Johan Tervo edesantaa outoja ilmestyksiä, erinomaittain sen kuin hän sanoi minulle, että silloin, kuin hän kävi teidän tykönä, oli teidän talossanne niin väkevä Pyhän Hengen haju eli löyhkä ja monta muitakin ilmestyksiä ja maistamisia, joita hän sanoo tunteneensa. Tämmöiset asiat ovat minusta outoja, että sielu tulisi ilahutetuksi ruumiin tuntemisten kautta. Mutta sen minä kyllä todeksi uskon, jos sielu saa maistaa, kuinka suloinen Herra on, niin ruumiski tulee virvoitetuksi. Herra Jesus, hyvä paimen, etsiköön jokaista eksyväistä lammasta ja saattakoon laumansa tykö. Amen.

Nyt viimeiseksi, rakas pastori, teille paljon terveisiä minulta ja minun ystäväiltäni. Tervehtäkää teidän ystäviänne meidän puolestamme, jotka yhdessä Hengessä Isää lähestyvät. Jumalan armo olkoon kaikkein meidän kanssamme ja auttakoon meitä taivaalliseen valtakuntaansa, ettemme tielle vaipuisi. Teidän tuntemattomalta, kuitenkin Hengessä tutulta ystäväiltänne

Pattijoen kylästä 29 p. toukok. 1841.

Henr. Ojala.

Paaval Ruotsalainen on saattanut teidän pahoin haisemaan täällä; hän sanoo teidän olevan omassa vanhurskaudessa.

54. *Lähetyskirja* 8 p. syyskuussa v. 1842.

Kunnioitettava rakas isä! Armo olkoon teidän kanssanne ja rauha Jumalalta meidän Isältämme, ja Herralta Jesukselta, joka on elävitten ja kuolleitten tuomariksi tuleva, tekemään kirjoitetun oikeuden sen välillä, joka Jumalaa totuudessa palvelee ja joka ei Häntä sydämen vilpittömydessä palvele!

Pitkän ajan olen ollut kirjoittamata teille. Syynä on ollut se sanoma, joitta olen kuullut teidän jo olleen kotia menneen ajallisen kuoleman oven kautta ijäiseen elämään. Mutta koska nyt äsken kuulin teidän vielä matkan päällä olevan, niin päätin muutamalla sanalla tietää antaa, että minäkin vielä matkan päällä olen. Herra Jesus suokoon, että minä ja kaikki muut, jotka vaeltavat ijäistä kotoa kohden, mahtaisimme astua vilpittömät askeleet, jalkamme aina pitäin oikialla tiellä. Minulla olis nyt paljon kirjoitus ainetta, mutta tahdon niin lyhykäisesti kuin mahdollista on puhua.

Merkkillinen on tosin tämä aika isämme maassa sen liikituksen suhteen, kuin nyt on matkalla. Sen

minä todistan, että kiivaus on Herran pelvon puolesta, vaan ei ole tahdon ja selvän Jumalan sanan jälkeen. Esimerkiksi oman vanhurskauden suhteen, joksi uskoit vanhurskaudesta ulosvuotavaa ja eroittamatonta elämän vanhurskautta soimataan ja vielä tuomitaanki, edestueden, ettei saa kellenkään osoittaa merkkiä siitä, että rukoillaan julki ja äänessä, vaan sydämessä pitää tointa pidettämän ja ottaman niinkuin muutkin siveät ihmiset ilman kaikkea ulkonaista rukousta. Ja jos havaitaan, että joku on rukouksen ottanut parannuksen harjoitukseksi, niin hänen sanotaan rakentavan omaa vanhurskautta ja olevan fariseusten lahkokunnasta. Jos joku yksinkertainen tulee heidän pariinsa, niin he käyvät solmevilla puheen parsilla ympäri, niinkuin hämähäkki saaliinsa verkkohonsa piirittää, ja kuin ovat sen hyvin solmenneet, niin he nauravat. Tämä kavaluus ei ole viisaus; se näkyy jumalattoman petokseksi. Eikö Paavali sano: *rakkaat veljet, jos joku ihminen osaa johonkuhun vikaan tulla, niin te, jotka hengelliset olette, ojentakaat senkaltaista siveyden hengessä; ja katso itsiäs, ettes sinä myös kiusattaisi.* Mutta onko tämä *toinen toisensa kuorman kantamista?* Onko tämä *Kristuksen lain täyttämistä?* Eikö *kunkin pidä omaa kuormaansa kantamaan?* Gal. 6: 1, 2, 5. *Kuka sinä olet, joka toisen miehen palveliata tuomitset? Omalle isännällensä hän lankee ja nousee, Jumala on voimallinen hänen ojentamaan ylös.* Rom. 14. 4. Tämä on minun ajatukseni. Herra minua johdattakoon tasaista tietä myöten. Ei tämä suinkaan ole muille eksytys kuin vasta-alkaville, sillä kyllä se, joka taitaa sanasta saada täyden todistuksen totuuden vahvistukseksi, sen ymmärtää, että on vika tällä paikkaa. Ainoastansa se, joka äsken on tullut totuutta lähemmäksi, kuin hän sen kuulee Sionin vartijalta, ottaa tämän helpomman opin vastaan. Tämä helpompi autuuden kauppa (siksi minä sen kutsun, hyvin tietäen, että ijankaikkinen elämä on Jumalalta) on tuotu *Paavo Ruotsalaiselta* Karjalasta, joka taitaa teille olla paremmin tuttu kuin minulle, joka en ole häntä nähnytkään, enkä soisi näkevänikään. Hän on heränneet ottanut viedäksensä keskittien haaraa myöden Sionin vuotta kohden, ja teistä todistanut, että olette oman vanhurskauden karilla haaksirikoon tulleet, jonka todistuksen kuulin omilla korvillani yhdeltä Paavon opin järjestyksen vastaanottaneelta meidän Tyruksessa, johon minä vastasin: minä olen siis myöskin samalla karilla haaksirikossa. O! Herra armahda! Kirjoitettu on: *teidän seassanne pitää eriseuraturat oleman, että ne, jotka koetellut ovat, teidän seassanne ilmoitettaisiin.* I Kor. 11: 19. Kuka siis taitaa autuaaksi tulla? Vanha Herransa iloon mennyt, maassamme ollut kristillinen Sionin vartia sanoi: "teillä on tänä viimeisenä vaarallisena aikana suuri sekaannus niitten askeleista ja jaloista, jotka ovat väärin käyneet ja kuitenkin päälleseisovat heillä itsekullakin olevan oikian tien autuuteen." Tämä on surkia totuuden tunnustus ja sopii hyvin meidän asioihimme. Kuitenki minulla tämän surkeuden alla on toivo siitä syystä, että sanaa saarnataan järjestyksellä; mutta se taas peljättää, että jos joku sanasta saa elämän, niin se sanotaan olevan kuolemaan vikapää, ja joka sanaa myöden rupee elämätänsä ojentamaan, saa fariseuksen nimen. Oman vanhurskauden pilkka-kaapu levitetään sen selkään ja niin viedään hengelliseen kuolemaan ja tapetaan ensimmäinen halu hänessä, eli tehdään helpomman kaupan havitelleeksi.

Näin olen minä puolestain ja hämärtävällä tavalla maalannut etehenne nykyisen kristillisyyden kuvan. Pyyntöni olisi siis saadakseni tietää, jos kukatiesi lienen väärin ulos toimittanut sen kuin nyt, niinkuin oppimaton kirjoitus-taidossa edestueden olen. Te tunnette paremmin sen Paavo Ruotsalais miehen, joka tahtoo olla heränneitten pää. Toista Pyhä Paavali sanoo: *Kristus on seurakunnan pää.* Ef. 5: 23 ja Jumala on Kristuksen pää; sen minä uskon, mutta toisesta päästä epäilen. Tällä Paavolla, ehkä on tuntematon tällä paikalla, pitää oleman suuri vaiva meistä rantakuntalaisista Kristinan ja Turun välillä. Jos hän asuu likellä teitä niin tervehtäkää häntä minulta ja muilta täällä ja sanokaa, ettei ulkonaisesta harjoituksesta ja niinkuin hän kutsuu polvirukouksesta tule niin vaarallista omaa vanhurskautta kuin siitä, ettei ollenkaan rukoilla. Väärin käyttämisestä pitää toisin varoitettaman, vaan ei suinkaan itse asiata maahan lyötämän. Rukoilioita on kahta lajia, ensiksi, joka rukoilee hän puhuu omassa asiassansa, ja toiseksi, joka rukouksia pitää, hän puhuu muiden edestä valituilla sanoilla, ja kävelee ympäri Jumalan sanaa myöksentelemässä, josta Paavali nuhtelee Korintolaisia. Mutta jos jollekulle seurassa istuvalle tulee Pyhän Hengen vaatimus kumarretuilla polvilla ja kasvoilla rukoilla ja sydämensä tuntemisen jälkeen puhua salatusta viisaudesta parannukseksi, niin, jos hän puhuu Jumalan sanaa, ei sitä pidä oman vanhurskauden rakennuksena pidettämän, vaan suurena Jumalan lahjana, yhteiseksi rakennukseksi, parannuksen edesauttamiseksi j.n.e.

Tässä olen nyt edespannut asian, jota tällä ajalla olen tutkistellut. Suu puhuu sydämen kyllyydestä. Herra tietää, kuinka paljon tämä sekaseuraisuus on minulle työtä antanut sisällisesti. Minä sen siksi pitäisin, ettei Jumalan Henki ole itsiänsä vastaan, ja ettei niiden, jotka Jumalan hengen kautta puhuvat, pitäisi taitaman Kristusta kiroilla. Minun sydämellinen pyyntöni olisi siis saadakseni tietää teidän ajatuksenne tästä aineesta. Herra, armahda meitä ja paranna meitä, ja lähetä meille Pyhä Henkes, totuuden Henki, johdattamaan meitä kaikkeen totuuteen, muutoin me hukassa olemme ijankaikkisesti. Nyt näkyy se aika olevan käsillä, että *jos mahdollinen olisi, niin valitutkin eksytettäisiin* Matth. 24: 24. Viimeinen aika, surkia aika, jona kristityt elävät niinkuin käärmeen sikiöt keskinäisessä eripuraisuudessa, josta tämä maailman herra ja sielun vihamies on hyvin mielin.

Olkaat hyvästi Herran nimessä tervehdetty minulta huonolta matkamieheltä.

Ahlaisten kappelista 8 p. syyskuussa v. 1842.

E. G. Ilwan.

55. *H. Renqvistille*, 2 p. elokuuta 1845.

Kunnioitettava rakas Isä! olkaat tämän kautta minulta sydämellisesti tervehdetty Isän, Pojan Jesuksen ja Pyhän Hengen nimessä.

Teidän tervetulleen kirjoituksenne 26 p. kesäkuuta sain vastaanottaa 9 p. heinäkuuta, jonka päälle nyt vastaan. Mitä Lutheruksen Huone-postillaan tulee, niin se on jo nyt suomennettu ja Frenckelin tykönä prántissä. Suomentaja on tosin minulle tietämätön. Suokoon Jumala sen tuleman Lutheruksen omilla sanoilla ilman poisjätettä ja lisään panoja! Suokoon jumala sen miehen, joka on suomentanut, olevan heimolaisuudessa sen Hengen kanssa, jota aikansa Lutheruksessa vaikutti ja hänen suunsa kautta totuuden valkeutta kuoleman varjon synkiässä maassa olevalle sukukunnallemme ilmoitti. Mutta jos toisin on, niin on suuri häviö. Sillä erilaiset luodut taitavat yhdestä kukkaisesta imeä ja valmistaa sekä myrkkyä että hunajaa; niin myös on tämänkin asian laita. Vastaa itse Herra kunnia ja käännä kaikki parhaaks, ettei vihamies saisi sinun nimelläs turmiota tehdä sinun istutukselles, vaan häpiään tulisi. O Herra kuule, o Herra, auta Sionia!

Minä olin Johanneksen pyhänä Raumalla setäni tykönä ja kuulin häneltä kirjoista, niinkuin te nyt minulle kirjoititte, ja olen jota päivä odottanut mainituita kirjoja tuleman, vaan tähän päivään asti ei ole niitäkään kuulunut. Halulliset ovat käyneet minulta kysymässä "Wäärän opin kirjaa", mutta minä olen sanonut: odottakaat, kyllä se tulee. Aika näkyy tulevan liian pitkäksi odottajille. Joska Herra soisi armon aikaa ja Hengen voimaa teille alkamaan toista osaa "Wäärän opin kauhistuksesta" ja valmistaisi sillä tietä näkemään valkeutta, monelle horjuvalle sielulle valoksi neuvoksi ja lohdutukseksi, joka ei ole tullut vakuutukseen, taitaaksensa tehdä eroituksen valheen ja totuuden välillä. Sillä paljon on niitä ihmisiä, jotka seisovat, niin sanoakseni, kahden tien haarassa, neuvottomina, kumpanenko niistä mahtanee olla oikia tie Molemmat näyttävät johdattaman taivaalliseen asuinsiaan; molemmilla on päälle-kirjoitus: *autuuteen*; molemmilla on Pyhä Raamattu, molemmilla Jesus, molemmilla Lutherus, vaan erinäisessä tarkoituksessa ja tykö-sovituksessa. O Jesu lainaa viisautt', Ett' vältän pirun kavaluutt'! Jos jolloin kulloin on tarvis ollut, niin on se nyt todellaki tarvis pitää silmät auki; sillä perkele käy ympäri, puettuna valkeuden enkeliksi ja vanhurskauden saarnaajana.

Herra auttakoon kaikkia niitä, jotta tahtovat totuuden sanan kautta käsittää totuuden! Mutta minä sanon sekä itse puolestani että muitten koettelemuksesta, että kyllä se piankin käy laatuun vakuutuksella tunnustaa ja vastaan ottaa Kristusta siinä kristillisessä *totuudessa* sanan kautta, ymmärryksen suhteen; mutta sydän tahtoo kuitenkin vielä tämän ohessa pitää taipumuksensa kiinnitettynä katoovaisiin, ja niin on ihminen, havaitsemata sitä itse, vangittuna maailmaan; halu maailman kunnian perään ja hienommat luonnollisten huvitusten taipumukset ja nautinnot ovat aina tiellä, pyrkiessä täydellisyyttä kohden. Jesus on ymmärryksen silmäin edessä kallis, mutta sisälle-käyntö ahtaasta portista on luonnolle ja vanhalle *Adamille* raskas ja katkera; sillä hän tahtois jotain pitää vanhasta hienommasta hapatuksesta; — sanalla sanoen hän tahtois katsoa etehensä ja taaksensa yhtä aikaa. Näin on minun ajatukseni jälkeen laatu usiamman herätyksen armolta liikutetun kanssa.

Ja kuin siis täänlaatuiset kuulevat olevan mielestänsä soveliamman polun ja tien autuuteen, niin ei ole ihmettä, että lähtevät etsimään päästäksensä helpommalla mielestänsä siinä uudessa opin järjettömyydessä autuaaksi, hyljäävät *sanan* ja sanan kanssa sopivat kirjat, ja ovat niin hävyttömät, että sanovat, tultuansa siihen uuteen oppiin, Pyhän Raamatunki vääräksi, apostolein ja koko marttyrein joukon menneeksi helvettiin ynnä koko joukon muita kristillisiä opettajia ja kristityitä hamaan tähän aikaan asti, ja nyt vasta olevan sen oikian järjestyksen ja tien löytäneensä. Koska kuulevat uskoa vaan tarvittavan, niin he ovat kohta valmiit uskonsa kanssa oman ymmärryksen voimasta ja niin he luulevat uskovansa, että heidän uskonsa ei suinkaan ole Pyhältä Hengeltä sanan kautta vaikutettu, vaan itse otettu ja tehty usko, josta uskon elämä on erotettu ja makaa *tekopyhyiden* solmussa. Sanotaan: usko vaan ja elä niinkuin muutki, älä näytä sitä muille, sillä se on omaa vanhurskautta; usko vaan niinkuin kristitty ja elä niinkuin muutki, syö, juo, huvittele, älä rukoile, sillä se on Antikristuksen työ, älä pane kättäs ristiin, älä kumarra polvia, älä huokaa; ja näin hirviän pedon he tekevät kristillisyydestä. Minun ajatukseni on, että huokaus, esimerkiksi, on uuden Jumalalta lahjoitetun mielenlaadun hengenveto, sillä kussa on elämä, siinä on myös hengitys, ja kussa ei ole hengenvetoa, siinä on nähtävästi kuolema. Opin sekoituksiin joutuvat ne, jotka ei ole perustetut vahvassa profetallisessa sanassa.

Älkäät mieltänne pahaksi panko, ehkä minä näin laviasti kirjoitan siitä uudesta opin onnettomuudesta, sillä ehkä huonoudessa halajaisin minä pysyä *totuudessa*.

Ahlaisten Ylikylästä 2 p. toukokuuta 1845.

C. G. Ilwan.

56. *H. Renqvistille*, 30 p. joulukuuta 1845.

Minun hyvin sydämellisesti rakastettu ystäväni! Ah, vaeltakaamme hengessä Jesuksen elämän tiellä ja polulla, rakastakaamme sydämellisesti toisiamme, eroutukaamme maailmasta ja ruvetkaamme Jumalalle uskollisiksi loppuun asti, niin että armosta saamme elämän kruunun Jesuksen verellä ja haavoilla!

Teidän kirjeenne, h:ra pastori, minä sain tänä 30 p. jouluk., vaikka se oli kirjoitettu jo 12 p. syyskuuta, mistä suosiosta ja vaivasta minä nyt saan kiittää teitä, h:ra pastori. Nyt muistan, mitä muutamia vuosia takaisin syntyi sielussani, kun ensi kerran sain nähdä teidän suomentamaa Juh. Arndtin "Totista kristillisyyttä": minä ylistin Jumalaa, että hän on valinnut semmoisen asean, joka on ryhtynyt siihen ansiolliseen vaivaan, saattaa suomalaisillekin päivän valoon niin ihanan kirjan. Silloin myös tapahtui, kun minä parhaallaan olin silmäilemässä tätä ihanaa kirjaa, että luokseni huoneeseni tuli odottamatta vanha pastorimme *Elias Lagus*, joka myöskin on oikein hengellinen pappi ja on senjälkeen muuttanut täältä kymmenen peninkulman päähän Wähä-kyröön, lähelle Waasan kaupunkia, johon hän pääsi kirkkoherraksi — minä arvelin sanoa, samalla kun katselin sanottua kirjaa, tuli hän sattumalta ja kysyi heti tervehdittyänsä: mikä kirja se on, jota luet? Minä annoin hänen katsoa sitä, ja hänen sydämensä puhkesi ilosta, kun niin hyvää kirjaa saattaa suomenkin kielellä lukea, ja lisäsi, ettei tämä Henrik Renqvist säästä vaivojansa sanan palvelemisessa, sekä kertoi minulle h:ra pastorin elämänvaiheet. Minä sanon, että aina siitä päivästä on se muistissani pysynyt ja ollut sydämellisenä toivonani saada, jos Jumala niin suopi, jollakin tavalla tulla tuntemaan teitä, h:ra pastori, vaikka en ole saattanut havaita, kuinka se toteutuisi. Mutta minä jätän sen Jumalan haltuun. Nyt on halpa ja mitätön mies Abraham Rönqvist saattanut minun siihen tilaisuuteen. Minä sanoin: halpa ja mitätön mies, ei sentähden, että häntä halveksisin köyhyydestänsä, ei! mutta hänen juomishimonsa vuoksi, jonka vian kanssa monta muuta vikaa on yhdistettynä. Jumalan henki oli hänet tosiaankin herättänyt, mutta hän oli antanut himojensa voittaa; sillä nyt hän käyttää kristillisyyttä elatuskeinonansa, hankkiakseen varoja juoppoutensa harjoittamiseksi, josta paheesta minäkin olen häntä nuhdellut.

Minä tahdon nyt sanoa jotakin seutumme väärä-oppisten vaatteuksesta, vaikkei niitä, Jumalalle kiitos, ole seurakunnassamme, mutta yltäkyllin ympärillämme niin hyvin suomalaisia kuin ruotsalaisia, opettajain ja sanankuuliain, ylhäisten ja alhaisten, köyhäin ja rikasten, vanhain ja nuorten joukossa, jotka ovat voimakkaan eksytyksen antaneet hairahduttaa itsensä niin, että he uskovat valheen henkeä. Sivistyneestä kansaluokasta ja herrassäädystä ovat etenkin naispuoliset saaneet sen hullutuksen, että muka on anteeksi saamaton synty heille kantaa niitä vaatteita, joita he entisessä tilassansa käyttivät. Sentähden ovat he antaneet värjätä kaikki vaatteensa ja huivinsa mustiksi, ja vaatettaneet itsensä semmoiseen virkapukuun, että selvään tuntee heidät joukkoonsa kuuluviksi. Minä kysyin kerran eräältä nuorelta rouvasihmiseltä, minkätähden nuo uudet kristityt (sillä niin kutsuvat heitä oikein ajattelevaiset, vaan maailman lapset kutsuvat kerettiläisopin lahkolaisiksi tai körttiläisiksi) noin vaatettavat itsensä? Ja sain vastaukseksi, että heidän opettajansa vaatii sitä, ja hän lisäsi, että sillä tavalla tullaan maailmasta kiellettyyn; sillä nyt minua maailma halveksii ja minä saan kärsiä pilkkaa Kristuksen tähden y.m. Minä sanoin, ettei se ole Kristuksen tähden kärsimistä, vaan vaatteiden. Ja mitä alhaisempaan kansaluokkaan tai talollisiin tulee, niin pukeutuvat vaimot hyvin vaalean harmaasen puolivillaiseen, tamppaamattomaan ja silittämättömään sarkahameeseen, esiliinaan ja pitkään ja väljään lievekurtikkaan, joka ennen oli varsin harvinainen ja näkymätön. Heidän huivinsa ovat samallaiset, kuin R:n kappelissa. Viime vuonna ryhtyivät he siihenkin vikaan, että mennä kesä-aikana paljasjaloin kirkkoon ja ehtoollispöytäin, ja tultuansa kotia heittäivät he tämän nunna- ja munkkipu'un ja pukeutuvat tavallisiin vaatteihin ja jalkimiin. Ja mitä miehiin tulee, niin ovat hekin vaatetetut virkapu'ulla, kaikki yhdelläisellä myöskin vaalean harmaalla pitkällä takilla ja ruotsalaiset käyttävät pyöreätä, matalaa ja harmaata huopahattua, vaan suomalaiset tekevät itsellensä vaalean harmaasta sarasta pyöreät lakit, niinkuin kalotit, vaan joissa on lippu etupuolella.

He eivät tervehdi mielellänsä ketään, ainakaan ei kaikki heistä. Minä tapasin matkalla kerran heistä yhden ja tervehdin häntä sanalla: "hyvä päivä", ja kun hän vastasi vaan: "päivä, päivä", ihmettelin minä siitä harvinaisesta tervehdyksestä, mutta toverini sanoivat sen olevan heidän tapansa. Samoin kun Jesuksen nimeä mainitaan, seisovat he kuin seiväs notkistamatta päätänsä tahi polviansa, olipa se kirkossa taikka muualla. Yleisesti sanottu, se on kopea ja kylmä kristillisuus, kristillisuus ilman Kristusta ja hänen osallisuuttansa.

Minä kerran kysyin harha-oppiselta harmaalta nunnalta, kuinka on hänen sielunsa asia? Hän vastasi: hyvin. Minä lausuin: mutta mikä on nyt syynä siihen, ettet enää niin kuin ennen tee kanssakäymistä ja seuraa minulle, niinpä et edes tervehdäkään minua, etkä katso minuun? Mihin on nyt hävinnyt kristillinen rakkaus kristittyjen keskestä, jonka pitäisi olla kristittyjen oikea tuntomerkki ja yhdistysside! Sillä jollemme rakasta toisiamme, niinkuin Kristuksen ruumiin jäsenet, niinkuin saman Isän lapset, kaikki Jesuksen verellä lunastetut, niin emme ole oikeita Jesuksen ystäviä. Sillä te olette minun ystäviäni, jos teette, mitä minä käsken teille sanoo Jesus; ja hän käskää meitä toisiamme sydämellisesti rakastamaan, sillä rakkaus on Jumalalta y.m. Vähän ajateltuansa vastasi hän aivan riettaalla ja röyhkeällä katsannolla ettei hänellä ole uskoa eikä rakkautta, ei Jumalan eikä

ihmisrakkautta. No, kuinka sitten, kysyin minä, ja vastikään sanoit olevan hyvin kanssasi ja nyt taas sanot, ettei sinulla ole uskoa eikä rakkautta. Jaa, niitä minulla ei ole, sanoi hän. Minä: se lienee sitte varmaan hyljättävä oppi, joka teillä on, niinpä perkeleellinen oppi, sillä perkeleellä ei ole uskoa eikä rakkautta. Itse paha henki tekeytyy valkeuden enkeliksi vaan uskoa ja rakkautta ei hänellä ole ja niitä hän ei saata matkia. Tästä suuttui hän niin silmittömäksi, että hän sukkelaan lensi pois suojasta suutansa aukaisematta.

Kovin pitkäksi kävisi kertoa kaikkia heidän hullutuksiansa ja kaikkia heidän puheitansa, etenkin ensiksi tämän harha-opin synnyttyä 9 vuotta sitte, jolloin se ilmaantui S:n ja W:n kaupungeissa. Sittemmin levittivät sitä muutamat harhaoppiset nuoret papit ympäri maata. Mahdotonta olisi saattaa ja ennättää luetella kaikkia heidän vehkeitänsä ja sitä paitsi se olisi tarpeeton, koska yhtäläiset vallattomuudet ovat kerrottuina "Wäärän opin kauhistuksessa."

Mutta toinenkin harha-oppi on tällä seudulla ollut yleinen 12 tahi 13 vuotta taaksepäin. Se oli kuitenkin toisenlainen. Heränneet kerääntyivät suuriin joukkoihin ja parviin hengellisellä tavalla rohkaisemaan toisiansa, etenkin sunnuntaisin iltapuolilla ja iltasilla aina puoliyöhön, jolloin lukivat jostakin kirjasta, lauloivat virsiä ja hengellisiä lauluja, puhuvat hengellisistä aineista ja lopettivat tavallisesti rukouksella, joka muuttui kuitenkin äärettömäksi mölinäksi ja huudoksi, jota kiihoitti heidän mieltensä niin, että heitä tapasi kummallinen tauti, halvauksen kaltainen, jossa he joukottain kaatuivat, pyörtyivät ja kun he uudestaan selvisivät, läähättivät ja puhkuivat he niin, jotta luuli hengen heistä lähtevän. Heillä oli myös tapana huutaa, että heidän sydämensä tahtoi haleta y.m.

Oli vieläkin eräs harha-oppi silloin valloillansa muutamissa, nimittäin semmoisissa, jotka ilmoittivat näkyjä ja ilmauksia näkevänsä ja sanoivat olevansa toisinaan taivaassa ja toisinaan taas helvetissä. Tämä hurmaus tapasi heitä melkein samalla kellon lyönnillä joka ilta, jolloin lukemattomia luonnollisia ihmisiä virtasi sinne katsomaan heitä ja kuulemaan heidän saarnaansa. Mutta muilla seuduilla ja heidänkin joukossansa oli toisia rehellisiäkin kristityitä, jotka huomasivat sen erhetykseksi ja alkoivat Jumalan Sanasta osoittaa heille näitten raivoisien houreitten vääryyttä. Minä matkustin kerran semmoisen ihmisen luokse oikaistakseni häntä, koska ennen tunsin hänen olleen totisesti Jumalan hengen herättämän sielun, mutta kun tulin hänen luoksensa, oli hän jo selvinnyt. Minä kysyin häneltä muun muassa, jos hän tosiaankin oli taivaassa ja helvetissä ja näki ne kappaleet, joista hän siellä kertoi. Ei, sanoi hän, vaan se oli niinkuin joku olisi saarnannut sydämessäni niin ankarasti, etten tahtonut ennättää sitä väleä huudahtaa kun sitä minulle saarnattiin. Minä olen sittemmin, lisäsi hän, selvästi saanut havaita, ettei se ollut muu kuin ylpeyden hengen luoma enkeli syvyydestä, joka minua hallitsi. — —

Paljon lienen nyt kirjoittanut, vaan vähän olen ennättänyt puhua oman sieluni tilasta. Nyt saan vaan kertoa, että Jumalan Hengen saavuttava armo aina lapsuudestani on lakkaamatta vaikuttanut minuun siihen asti, kun ensi kerran menin Herran pyhälle ehtoolliselle v. 1820. Silloin opastettiin minua elämän tielle, mutta nuoruuden taitamattomuudessa kadotin vähittäin tämän tuntuvan armon, uskoin kuitenkin sillä ajalla olevan hyvin laitani aina vuoteen 1828, jolloin Jumalan Henki selvästi avasi silmäni näkemään totisen sieluni hädän ja jolloin minä myös ensi kerran sain oikein nähdä turmelukseni syvyyden. Sittemmin on Jumalan Henki opastanut minua vakaisesti askel askeleelta elämän tiellä niin, että nyt saatan sanoa, tähän asti on Herra minua auttanut, Ylistetty olkoon Hänen nimensä ja armonsa iankaikkisesti. Amen.

Lapvårtin pitäjän Mörtmarkun kylässä 30 p. joulukuuta 1845.

L. E. Niemi.

57. *H. Renqvistille*, 1 p. toukokuuta 1856.

Rakas ystävä Herrassa Jesuksessa! Tämän kautta saan minä toivottaa teille onnea, menestystä ja siunausta Jumalalta, jolta kaikkalainen hyvä anto ja täydellinen lahja tulee, kaikkihin teidän hyviin aikomuksiinne sekä kirjain toimituksen että viinan hävityksen suhteen. Minä kävin syksyllä Tampereella ja siellä ystävät minua paljo nuhtelivat siitä, etten ole käynyt tykönänne, ehkä te olette meidän isämme hengellisissä asioissa. He sanoivat, jos me oltaisiin niin likellä kuin sinä olet, niin johan me olisimme käyneet hänen tykönänsä, joka onkin meidän hengellinen isämme. Sillä ei ole ketään muita, jotka niin isällistä murhetta pitäisivät meidän sielumme autuudesta kuin hän on pitänyt sekä kirjan kääntämisen että pranttämisen kautta. Ja se olisi minulle häviöksi, etten ole teitä nähnyt ruumiillisilla silmillä. Edesmenneenä talvena aivoin kyllä tulla, mutta en joutanut, enkä päässyt tulemaan. — —

Mäntyharjusta 1 p. toukok. 1846.

M. Ahvenainen.

58. *H. Renqvistille*, 26 p. joulukuuta 1848.

Korkiasti kunnioitettu herra ja minun hengellinen isäni! Minun sydämeni ihastui suuresti, luin minä saan ne kolme kirjaa teiltä, ja sydämeni tuli kiittolisuutta täyteen kun rakas Jesus on toimittanut senlaisen sielun paimenen, taikka hengellisen isän, joka meille oikein autuuden tien opettaa. Ja sinä rakas Jesus, sinun rakkautes on tutkimaton; mitä sinä minussa olet nähnyt, kuin sinä olet minua niin rakastanut, että sinä olet minua varjellut väärästä opista ja villitsijäin seurasta, jotka ovat kyllä monta kertaa olleet tarjona, vaikk'ei minun ole kertaakaan tullut mieleenikään, että lieneekö toi oikein. Ja siitä minä olen juuri vihattava, ettei ne minun voi omaa nimeänikään kuulla antaa. Enpä minä tahdokkaan ihmisille kelvata, vaan Jumalalle. Jesus Christus on minun ja minä olen hänen, sitä Pyhä Henki minulle aina muistuttaa ja kirkastaa minun uskoni silmänsä edessä. Minun epäuskoni ja turmelukseni ovat suuret; mutta eivät ne minua estä armo-istuimen Jesuksen tykö menemästä. Tästä jumalallisessa valkeudessa näen minä ne pienimmätki raiskat, joita ei yksikään ihminen olisi minulle taitanut sanoa. En kuitenkaan laiskuuden ja valvomattomuuden tähden olisi ilman rukousta saanut maistaa Kristuksen mielen kaltaisuutta. Te arvelitte kirjoituksissanne, jos meidän piti vielä armon ajassa elämän. Kyllä minä olenki koko syksyn ollut kovin tautinen ja ajatellut lähtöaikani oleman liki, vaikka en kuolemaa pelkää, koska Jesus on ottanut pois kuoleman odan. Kiitos olkoon Jumalalle, joka meille on voiton antanut meidän Herran Jesuksen Kristuksen kautta! Minä olen tällä kertaa niinkuin pieni lapsi, jota luvataan viedä kirkkoon, ja joka kokottaa sitä aikaa, milloin hän pääsisi menemään kirkkoon; niin minäki nyt odotan kuolemaa. Mutta Jumala ei tunne omaksensa muussa kuin hänen poikansa verisessä vanhurskauden vaatteessa; sentähden minä nyt tahdon niitä vaatteita hankkia joka-aikaisen katumuksen ja parannuksen kautta, niin sitten on Jesuksen vanhurskaus minulla vanhurskautena ja hänen pyhyytensä minulla pyhytenä. Mitä te näette minussa ymmärtämättömyyttä, viekätte se rukouksissanne Herran eteen. Kiitoksia paljon niiden rakkauden lähetysten edestä, jotka olen saanut; Herra palkitkoon monenkertaisesti!

Johan Hyvärisen jalka meni poikki kevät-kesällä ja hän sairasti sitä koko kesän. Nyt hän pääsee kepin avulla kulkemaan, Silloin Köyrin aikana, kuin minulle tulivat ne kolme kirjaa, ei Johan ollut kotona; hän oli ystävässä ja tuli vasta jouluaattona kotiin ja sanoo nyt nöyrimmästi sydämellisiä terveisiä ja pyytää eksemplaria niistä kirjoista, joita minulle lähetitte. Hän on oppinut sitomaan kirjoja.

On meillä täällä vähäinen seura rukoilemassa: *Peter Huttunen* ja *Johan Sarin*. Tämä Sarin on köyhä mökinmies, jolla on 5 lasta. Ja kun hän nai nykyisen vaimonsa, niin kaikki kielsivät, kuin se oli surutoin, eikä taitanut yhtäkään lukea; mutta Johan oli rukoileva ja siivo mies. Ja kuin ei kukaan tahtonut häntä ottaa huoneeseensa, niin hän teki itsellensä metsään huoneen ja opetti vaimonsa lukemaan niin että hän jo lukee koko Lutheruksen katekismuksen. Hän on hyvin tyytyväinen, eikä laske lapsiansa kerjäämään, vaikk'ei heillä ole paljo maan pruukkia. Kuin minä hänen näen, niin minun henkeni tulee niin kehoitetuksi ja hän puhuu niin hengellisesti, eikä koskaan valita köyhyyttänsä, vaan siitä sanoo oleman mielensä pahan, kuin hän ei taida hyvää tehdä niin paljo kuin soisi. Hän lähettää terveisiä ja nuhtelee itseänsä, ettei ole nuorena opetellut, kirjoittamaan, että itse kirjoittaisi. Ei nyt mitään muuta, vaan terveisiä kaikesta sydämestä; toivon saada olla ystäväenne.

Rautalampi 26 p. jouluk. 1848.

Christina Stenbäck.

59. *H. Renqvistille*, 2 p. tammikuuta 1849.

Koska meitä on nyt Jumala auttanut uuteen vuoteen onnellisesti, niin toivotan minä rakastetulle opettajalleni onnellista uutta vuotta ja tuhansilla kiitoksilla muistan teidän viimeistä preiviänne ja niitä kauniita kirjoja, jotka sen myötä tulivat, erinomattain Ehtoolliskirjaa, joka valaisi minua niissä asioissa, joista ennen olin pimeydessä.

Nyt tulen minä teidän tyköne uusilla sanomilla. Minä olen muutamia kertoja käynyt Tuusniemen rajain sisällä ja vienyt sinne teidän kirjojanne Ivar Saalmannin tykö, ja neljänä pyhänä pitänyt siellä julkisen kokouksen, näyttäen Pyhän Raamatun todistuksilla heidän luulonsa petolliseksi ja sitte kehoittanut rukouksen harjoitukseen sekä itse työllä että muulla kanssapuheella. Ja niissä on nyt suuri muutos tapahtunut, niin että neljän kymmenen paikoilla on niitä, jotka taipuvat rukoukseen. Näin on Jumalan armo vielä heitäki kutsuva autuuden tielle, joka on suuri Jumalan rakkaus. Ja se suuri voima on ihmeellinen, joka siellä on Ruotsalaisen opilla yli Kuopion pitäjän, nurkkiaan myöden. Kuopion papit, paitsi Granitia, ovat tässä pimeydessä täysin määrin, mutta Tuusniemen pappi ei kuulu kumpaankaan; hän pitää rukouksen puolta, vaan ei ensinkään Ruotsalaisen.

Näillä uusilla seuraajillamme on halu käydä teidän luona, johon minä olen heitä kehoittanut. Nyt oli heillä taas toinen meininki, josta he vaativat minua teille kirjoittamaan, että jos teidän aikanne olisi sovelias käydä täällä, niin he lupasivat maksaa kulutuksen; vaan minä sanoit heille, ettei se ole pappein asia, eikä luvallinen niinkuin meille, jotka emme kysy muilta lupaa kuin kontiltamme, kuin lähtö minne tulee. Tämä vaatiminen on kyllä heillä todenteko, ja matkustus olisi tarpeellinen, vaan kirkkoherra tehköön, kuinka paras on. Juojärvellä Anders Kaistisen talossa olisi lupa käydä. Pyydän siis nöyrästi

lähettämään tästä asiasta minulle vastauksen, sillä he halajavat teitä nähdä ja sitä minäki toivon halulla.

Tässä myös pyydän teiltä vakuutusta, lieneekö parempi olla neuvomata Jumalan samalla muita ihmisiä, koska sitä vastaan on niin kauhia vaino nousemassa, erinomattain Kuopion papeilta, joilla on uhka lain kautta rangaista. Ja tässä kaatuu teidän päällenne, ei kuritus, vaan pahin viha. Tämä nähdään siitä että Kuopion vara-kirkkoherra oli syksyllä rippikoulussa sanonut kauheimmalla tavalla, jota ei surutoin ihminen ollenkaan ilkeäisi suullensa ottaa, rukousta kieltäiskään, että perkele on Renqvistin helvetistä oksentanut ja Renqvist sitte oksentanut H. Tuovisen ja Mikko Hyvärisen, jotka nyt viettelevät koko läänin. Tämä Hyvärinen on Sysmästä peräisin ja asuu Tuusniemen kappelissa ja on ahkera rukouksen harjoittaja. Näin ovat asiat täällä ja saataisiin toteen, jos tarves tulisi. Tämä vaino olisi Liperinki papeilla, vaan provasti ei ole siihen suostunut ja nuoret papit eivät julkisesti nouse yli provastin. Kyllä magister oli saarnatuolissa kerran huutanut meidän pitäjässä olevan vääriä profettoja, jotka omat koulun käymättömät, eikä ymmärrä mitään, mutta neuvovat kuitenkin ihmisiä. — — —

Minun kanssani on näin: jos minä jättäisin pois muille Jumalan sanan ilmoituksen, jota luonto välistä tahtoo hävetä tehdä, niin ei minulla olisi omantunnon lepoa, eikä rauhaa ei yöltä ei päivällä sentähden, että se on itselleni neuvoksi ja kehoitukseksi. Niin usein kuin minä sen teen, saan minä aina uuden valkeuden tuta oman sydämeni sisällisiä koettelemisia. Sentähden nyt pyydän kirkkoherralta vakuutusta puoleen eli toiseen, tietääkseni, mitä minun tulee tehdä, mitä jättää tekemätä. Tätä en ole suruttomille papeille vielä ilmoittanut, sillä he pitävät minua ilmanki mielipuolena j.n.e. Terveysiä paljo minun puolestani ja kaikilta ristiveljiltä ja sisarilta, toivotettu Isältä Jumalalta meidän Herran Jesuksen suloisessa nimessä. Amen.

Kirjoitettu seuran puolesta ja oman asian kanssa Maljasalmella Liperin pitäjässä 2 p. tammikuuta v. 1849.

Henrik Tuovinen.

60. *H. Renqvistille*, 17 p. tammikuuta 1849.

Rakas ystäväni ja hengellinen isäni! Minä saan teille muutamilla sanoilla ilmoittaa hengellisen tilani, josta minä suren, ja ruumillisen köyhytyeni, josta minä häpeän senki tähden, että niin kauvan olen viipynyt teille kirjoittamasta. Siihen on ollut esteenä ensiksi, etten ole saanut rahaa niistä kirjoista, joka minun on teille maksettava, ja toiseksi, että olen ollut niinkuin pois langennut armosta. Mutta minä toivon, että, niinkuin rakas isä armahtaa lastansa, tekin minua niin armahdatte ja annatte minun nöyrän pyyntöni päälle tästä vastauksen. Jo seitsemän vuotta tätä ennen olen raittiuden seuran kirjaan nimeni pannut, ja Herran armon kautta lupaukseni pitänyt ja toivon elämäni loppuun siinä pysyväni. Herra on suuresta armostansa etsinyt minua kadonnutta lammasta, ja Hänen nimensä olkoon ijäti kiitetty! — Ruotsalaisen seuralta olen vihattava, mutta on kuitenkin minullaki muutamia ystäviä. Olisi paljonki puhumista, mutta ei aika myöden anna, sen vaan sanon, että toivon teille vanhan velkani vuoden sisällä tästä edes maksavani, jos suinkin on mahdollinen.

Rauhan ja rakkauden Jumala varjelkoon suuren arvonsa kautta kaikesta pahasta ja vahvistakoon kaikkeen hyvytyteen sekä teitä että minua! Tätä toivottaa teidän ystäväanne ja sanan kuulianne

Kuopiossa 17 p. tammikuuta 1849.

Johan Haapalainen.
Nerkon kylässä Iisalmen pitäjässä.

[Johan Haapalainen tuli tunnustusvankina Svartholmassa ollessansa Renqvistin tuttavaksi.]

61. *Samalle*, 23 p. tammikuuta 1849.

Terveysiä paljon teille, rakas herra, minulta alakirjoittajalta, jos te vielä elänette; sillä tänne tuotiin teistä jo kuoleman sana, jota ei kuitenkaan ole oikein tietty, onko se tosi vai valhe. Minä en silloin saanut teitä nähdäkseni kuin täällä kävitte, sillä minä satuin Revon kylään sillä ajalla koulua pitämään, vaikka olisin kyllä ollut velkapää käymään teidän opetustanne kuulemassa, koska ei ole muualla ollut tilaisuutta kiittää teitä lahjoitettuin kirjainne edestä. Kuin se on tähän asti tullut laimin lyödyksi, niin nyt, saatuani tilaisuuden teille kirjoittaa, sanon teille hyvin paljon kiitoksia lahjainne edestä. Ja kuin se kuoleman sanoma tuli korvilleni, niin minä hämmästyin, en sitä ajatellen, että teille olisi kuolemassa vahinko tullut, vaan meidän oman etumme tähden hengellisissä asioissa, koska ei vielä ole senkaltaista opettajaa ilmaantunut kuin te olette, koko korvan kuuluvilla ja epäilen, tokko Herra enään lähettänee toista. Iloisen mielen saisin minäki, jos saisin kuulla teidän vielä elävänne.

Ne neljä kirjaa, nimittäin, Ankara varoitus, Wastauskirja, Wiinan kauhistus, Kiroilian rukous sain

minä Waselia Ratiselta samassa käsiini, kuin ne Parviaisen poika oli siihen jättänyt. Eläkät terveenä, rakas opettaja. Sonkajassa 23 p. tammikuuta v. 1849.

Aaron Öhrn.
Lasten opettaja.

62. *Samalle*, Svartholmasta 5 p. heinäkuuta (v.?).

Minun rakas opettajani! Minä olen tullut kehoitetuksi teidän tyköne tulemaan yhden sielun tähden, jonka Jesus verellensä on ostanut. Jumalan henki on saanut sijan hänen sydämessänsä. Tämä nuorukainen ei luullut olevan itsellensä syntiä helatorstakiin asti, jona hänen ymmärryksensä silmät avattiin näkemään, että joku askele ja hengenveto, kuin hän maailmassa elänyt on, on synti. Hän palvelee tässä saarella, mutta ei tahtoisi palvella tätä isäntää, eikä mennä pois sentähden että luulee joutuvansa entiseen suruttomuuteensa. Ja kuin hän on minulta kuullut, minkälainen pastori on ja että siellä on paljo heränneitä, niin hän on kimpussani, että minä laittaisin hänen sinne palvelemaan pastoria, sielunsa pelastuksen tähden. Minä en tee väärää todistusta, enkä tahdo sanoa hyvää pahaksi, enkä pahaa hyväksi; mutta viriä työntekijä hän on. — — —

Ei mitään muuta tällä erällä; me elämme kaikki ja sielun terveys on minulla myös ollut näinä aikoina, ja toivotan sitä samaa teille Jumalalta.

Junas Pakki (Back).

63. *Samalle*.

Nyt minä en tiedä muuta kirjoittaa kuin oman luontoni saastaisuudesta ja sydämeni turmeluksesta, joka aina minua reutua toista tietä kulkemaan, eikä anna itseänsä ojentaa Jumalan sanan ojennusnuoran jälkeen. Niin perki paha on minun turmeltunut sydämeni saastaisuus, että minä aina tulen Isän Jumalan Luojan ja Lunastajan ja Pyhän Hengen Pyhittäjän murheelliseksi saattamaan. Tästä häjyn lihani kuolettamisesta tarvitsisin suuresti Vapahtajani ja teidän, minun opettajani, esirukousta silloin kuin en jaksa itse edestäni rukoilla.

Silloin kuin tutkistelen Jumalan sanaa, täyttää murhe sydämeni, etten jaksa niin elää kuin Jumalan sana neuvoo; aina menee toisin kuin Jumala sanassansa sanoo: niin turmeltunut on minun lihallinen luontoni joka aika ja joka päivä. Siitä minulla on suuri murhe, että halu ja ahkeruus puuttuu, ja sen kautta tulen kolme-yhteisen Jumalan suuren armon kadottamaan.

Kyllä te armon kautta tiedätte, ilman minun kirjoittamattaniki, että yhtä ja toista kirjaa sanotaan mitättömäksi, vaikka kaikki kirjat ovat Raamattuun perustetut. Olkoon mitä lajia kirjoja tahansa, ne ovat kaikki sielun ylös-auttamiseksi. Mutta me olemme niin soenneet, ettemme käytä kirjoja hyväksemme, vaan pahenukseksi. Ei siihen ole Jumalan, ei opettajain syytä, vaan syy seisoo meidän omalla puolellamme, josta Vapahtaja itkein valittaa. Me polemme hengelliset kirjat: nyt ei pitäisi olla Kempin, ei Armellan kirjoja, ei Rukouksen tarpeellisuuden kirjoja. Nämäthän ovat jo viimeisen ajan merkit.

Olkaat te, opettajat, siinä harjoituksessa eteenki päin, johon Herra on teitä kutsunut armonsa kautta. Pyytäkää eteenkipäin ojentaa hätääntyneitä sieluja rientämään Vapahtajan tykö, saarnaten laista, joille lakia tulee, evankeliumia, joille evankeliumia tulee.

Jos minun sieluni olisi siinä tilassa kuin Armellan sielun tila oli aina viimeiseen hengenvetoon asti, niin minäkin toivoisin Jesuksen edesvastajakseni; mutta minun elämäni et ole mitään hänen suhteensa. Hän riippui kovasti Vapahtajassa, sillä hänen elämänsä ei ollut penssiä, ei kylmä, eikä haluton, vaan kiivas, palava ja ahkera. Mutta minun täytyy vaiketa ja hävetä itseäni ja painaa kasvoni tomuun ja mykistyä elämäni suhteen, kuin niin harvoin muistelen Vapahtajani haavoja ja katkeraa, kovaa kuolemaa.

Joh. Tolkki.

64. *H. Renqvistille*, Pietarista 3 p. jouluk. 1849.

Korkea arvoinen h:ra pastori!

Vaikka kelvoton saan minä kunnian toivottaa h:ra pastorille iloista joulua, kaikellisella menestyksellä ja siunauksella, että rakas Vapahtajamme olisi uskollinen vieras.

Minä saan kiittää h:ra pastorin kirjeestä, jonka olen oikein saanut, mutta samalla saan rukoilla anteeksi laiminlyömistäni, että olen antanut niin kauan odottaa rahoja, jotka nyt seuraavat. Vastoin tahtoani tulen matkustamaan tänne Pietariin, ja nyt on mennyt huonosti kaiken maallisen toimen kanssa, ja sen lisäksi olen ollut sairaana täällä tässä vieraassa kaupungissa. Mutta Jumalalle olkoon

kiitos ja ylistys, että hän on niin armollisesti auttanut minua niin monen surun ja murheen läpi, joita hän on nähnyt minulle tarpeellisiksi. Tyytyköön mieleni Hänen isälliseen tahtoonsa. —

Eva Calenius.

[Kuollessaan testamenttasi hän 500 ruplaa Lähetysseuralle Helsingissä.]

65. *H. Renqvistille*, 4 p. huhtikuuta 1851.

Ensisti sanon ja ilmoitan teille, että pari viikkoa sen jälkeen kuin teidän tuonta läksin, kohtasi minua suuri kiusaus. Minä jouduin epäilykseen ja silloin paloi omantuntoni tuli niin väkevästi, että rupesin nääntymään. Minä viheliäinen rukoilin silloin sitä lakkaamaan, ja se kesti vähän aikaa ja minä tulin ihmeellisellä tavalla autetuksi. Nyt on taas toinen kavalampi kiusaus. Minun oma rakennukseni nousee niin korkialle; ja vaikka se on vastoin minun tahtoani, niin en minä sitä voi kukistaa. Kyllä minä sen ymmärrän, etten ole muu kuin välikappale Jumalan kädessä, vaan kuitenkin, koska näen puheeni vaikuttavan jotain enemmän kuin ennen, niin pahat ajatukseni pyytävät minua vetää hengelliseen ylpeyteen ja minä vaivainen en pysy hengen köyhyydessä. Siitä ajasta asti, kuin epäily minulta katosi, on minulla ollut niin keviä ja huokia, että pelkään olevani kokonaan eroitettuna siitä rististä, jota Vapahtaja käskää päällemme ottamaan. Minä puhuin tästä vara-kirkkoherralle B:lle, ja hän selitti minulle, että saan olla visseytetty armosta. Minä sanoin, kuinka tämän kaltaisen kuin minä olen on sovelias olla levollisella omalla tunnolla? Sillä mitä minun virkaani ja toimituksiini tulee, niin olen enemmän tukkinut kuin avannut toisille tien taivaasen, sen vähemmin olen itse sinne pyrkinyt. Ja kuin katselen käskysanoja, niin näen koko elämäni olevan peräti toisenlaisen kuin pitäisi olla. Jos ihminen tahtoo pysyä saarnan visseydessä armosta, niin pitää katumus ja syntein kauhistus edellä käymän; mutta katumus ei ole niin pian tehty, eikä minulla ole ollut katkeraa omantunnon soimausta muuta kuin yksi yö. Hän vastasi: ei katumus tosin ole niin pikaisesti tehty, mutta olkaa kuitenkin levossa, se tulee vähitellen itsestensä aikaa myöten. Vaikka tämä vastaus ei ole sovelias minun lihalliselle mielelleni, jätti se kuitenkin minun peräti häijymäisiin ajatuksiin ja antoi minulle tilan hengelliseen ylpeyteen, jonka kanssa minun on nyt täytynyt taistella. Jonka tähden minä nöyryimmäksi rukoilen teitä tutkimaan tätä minun sieluni tilaa ja muutamilla radeilla kirjoittamaan minulle ojennusta. Ja jos ette minun itse tähteni minua kuulisi, niin armahtakaatte toki niitä monia sieluja, joidenka opettajana minun oleman pitää. Tätä pyytää suurimmalla nöyryydellä j.n.e.

Ruskealassa 4 p. huhtik. 1851.

Adam
Suppanen
koulumestari.

66. *H. Renqvistille*, 8 p. toukok. 1851.

Korkeasti kunnioitettu h:ra pastori! Aivan nyt sain ystävällisen ja hyvin tervetulleen kirjeenne 25 p:ltä viime huhtikuuta. Kuinka tervetullut se oli, huomasin siitä, kun silmät kyyneltyivät lukeissa, vaikka se sattui kovaan sotamiehen sydämeen.

Kiitoksia, h:ra pastori, nöyryimmäksi minulle antamistanne varoituksista nykyisten ja tulevien kiusausten suhteen. Jo monta aikaa on näyttänyt minusta kummalliselta, että Herramme ja Jumalamme niin erittäin pitkämielisesti on sallinut pimeyden voiman soaista lunastettujen silmät, jottei heidän töistään saattanut aavistaa, kuka heidät on lunastanut ja kenellä on omistusoikeus heidän sieluihinsa, vaikka lupaus kuuluu, että Jesus on saava voimakkaat saaliiksensa. Mutta kun omassa sydämessä saadaan havaita ymmärrykselle käsittämättömällä tavalla, kuinka Jumala johdattaa syntistä ajattelemaan murheen laaksossa olemisemme tarkoitusta — ja sitä seuraavaa loppua, että kelvottomimpana jouduttautua armoistuinten luokse että syvimmässä alammaisuudessa Jumalan Hengen johdolta kerjätä armoa Sovittajan korkean sovintouhrin tähden, silloin selkenee myös, että Sovittajan esirukouksella rangaistus on toistaiseksi jätetty, ympäri kaivamalla, jos se vielä olisi mahdollista, taas hedelmättömän puun korjaamiseksi. Ja se onkin tarkoitus, että Vapahtaja saattaisi voimallansa vaikuttaa kiusauksen ajalla niihin, jotka toivovat ja rukoilevat saadaksensa totella Jesuksen käskyä: *Tulkaat minun tyköni kaikki, jotka työtä teette ja olette raskautetut, ja niin tahdon teitä virvoittaa*. Matth. 11: 28.

Mitä ulkonaisiin kiusauksiin ja niiden vaarallisuuteen tulee, taitaa vaikein olla väärä oppi, joka valitettavasti nykyään on monellinen. On tosiaankin vaikea löytää yksinkertaisuudessa opetettuja oikealla evangelisella pohjalla, jotka kuitenkin oppinsa levittämällä pysyvät itsepäisinä, niinkuin esimerkiksi se opettaja tekee, josta h:ra pastori puhuu ja joka asuu hyvin lähellä minua. Hänpä vasta on tekeytynyt levittämään ajatustansa uskosta, mutta se karskahtaa kallioon, kun Vapahtaja itse armollansa antaa johdattaa yksinkertaisia.

Mitä taas sisällisiin kiusauksiin tulee, näyttää kysymys siitä olevan komin vaikea, koska sisällinen tilamme useasti saattaa semmoista osoittaa, että vaikka mielellämme tahtoisimme, emme kuitenkaan uskalla, uskoa itseämme yhdistetyksi kalliin Vapahtajamme kanssa. Ja tästä riippuu kuitenkin kaikki, niinkuin väärin oppien raapustaminen, lapsellinen uskallus ensimmäiseen käskyyn, voitto jokapäiväisessä sodassa vihollisia vastaan, ja mitä ikinä muuta tapahtunee. Minä hyvin mielelläni toivoisin saada teidän selitystänne, h:ra pastori, milloin poloinen itseänsä pettämättä saattaa uskoa itsensä Vapahtajan omaksi.

Minä olen ollut tilaisuudessa hankkia tuonta teidän, h:ra pastori, käännöksistänne ja niissä luullut näkeväni hyvän osoitteen Jumalan hyvyydestä hankkimaan suomalaisille talollisillemme semmoista opetusta, joka on nykyajan hengellisten tarpeiden mukainen, kun oppi niin haikeasti vääristellään valheellisesti ja itsepintaisesti kestävien aatteiden mukaan. Niitten esipuhe sisältää samallaisen hengen, joka on valloillansa siinä pienessä etsivien sielujen joukossa, joihinka minäkin olen saanut onnen itseni lukea. Minä olen varsin tyytyväisenä havainnut kysymyksessä olevan esipuheen, valaisevine muistutuksineen, sisältävän opetuksia pahan estämiseksi ja totuuden tietoon tulemiseksi, mitä totuutta sielun pitää käyttää autuutta etsiessä. Sillä aina on helpompi sanoa minkälainen on oltava, kuin opettaa, kuinka tullaan tarpeelliseen muutokseen, joka armoitetulla pitää olla. Minä hankin siis itselleni hovin heti saada vahvistautua ja vahvistaa omaiseni "Pyhän Raamatun Ytimestä."

Hartaita ja sydämellisiä terveisiä toivovat vaimoni ja koko ympäristöni, niistä palvelustyöt Kristina ja Ester saadaksensa minun kauttani lähettää h:ra pastorille. Saakaamme kerran kaikki yhteisesti taivaassa tervehtiä toisiamme ja ihmetellä ansaitsemattoman armon suuruutta. Tätä toivoo

Ylännen kartanossa 8 p. toukok. 1851

J. R. A. Jägerhorn.

67. *H. Renqvistille*, 2 p. heinäkuuta 1851.

Kuin me olemme saaneet kuulla, rakas opettaja, teidän ahkeruutenne ja halunne Jumalan ja Kristuksen valtakunnan levittämisestä ja lunastettuihin sieluihin pelastuksesta, jonka me olemme myöskin havainneet "Wäärän opin kauhistus kirjasta" ja siitä nähneet teidän sotivan vääriä lahkokuntia vastaan, ja myös tiedämme teidän toimittaneen suomen kielisille monta hyvää kirjaa, joita on täällä eniten tätä aikaa löytynyt käsikirjoituksissa; niin meidän pieni joukko rakastaa teitä niinkuin asetta Herran kädessä ja toivoo teitä nähdä ja puhutella. Mutta kuin teidän ja meidän välillä on pitkä matka, sillä me asumme Lohtajassa, niin olemme ajatelleet kirjoittaa teille, toivoen, että se veljellinen rakkaus, joka syttyy Kristuksen rakkaudesta, ulottuu niiden kaukanakin asuvain tykö, joita ei olla luonnon silmillä nähtykään. Me olemme saaneet kuulla siellä olevan kirjan prantinkin, ja koska täällä olisi monta kirjaa, joita ei nimi-kristittyin suuri joukko tunnekkaan, niin kysymme, jos kävisi laatuun siellä prantätä näitä käsikirjoituksia, joita nimitetään *mystico-kirjoiksi*, niinkuin Krist. Ant. Römeling kirjassansa theologia mystica [Eipä theologia mystica olekkaan Römelingin vaan Jean Pordagen tekemä kirja. Suom. muist.] (se on suomeksi: salainen Jumalan opetus) sanoo ja kirjoittaa. Sillä tämä opetus on salaisella tavalla sielun salaisessa pohjassa Pyhältä Hengeltä eteen asetettu, ja tulee pannuksi vastatuksin puustavi- ja koulu-theologiaa, jota opitaan kirjasta järjen voimalla. Hän sanoo toisessa paikassa: kuinka on se mahdollista, että se sotamies on seisomainen vihollisen edessä, joka poikkeaa järjestyksestä ja ottaa muuta eteensä. Jos hän ulkonaisella ruumiillansa jotaki toimittaa kutsumisessansa, niin sielu on kuitenkin Kristuksen sotalipun alla, eikä se saa sisällisellä ihmisellä näihin maallisiin ryhtyä. Kunki täytyy vaikuttaa siinä keskeydessä, jossa hän seisoo, ja vaikka meidän tilamme vaatisi jotaki maallista korjaamaan, niin ei se saa kuitenkaan ikänänsä tulla sydämeen, joka yksinänsä on sen suuren Jumalan oma.

Mutta jos meidän pitää saaman voiton, niin meidän tulee kaikkein enemmän sotia itseämme vastaan. Sisällinen vihollinen on aina vaarallisin, niin myös meidän maailman henkemme lihallinen tahto meissä. Kuin tämä kotovihollinen on voitettu ja alas painettu, niin ne ulkonaiset täytyvät itsestänsä antaa itsensä vangiksi. Mutta koska se ennen parannusta hallitsi sielussa niinkuin kuningas, niin pyytää se aina saada entistä valtaansa.

Meidän nöyrä ja ystävällinen anomisemme olisi saada tietoa tänne, jos niitä "salatun elämän" kirjoja siellä on muita osia prantätty kuin se ensimmäinen. Pyydämme tähän antamaan meille vastauksen. Paljon terveisiä kaikilta veljiltä ja sisarilta yhteisesti. Lohtajan pitäjässä ja Ylikannuksen seurakunnan Wälikannuksen kylässä 2 päiv. heinäkuuta v. 1851

Isaak Kattilakoski.
Erik Tokola.

68. *Samalle*, Jyväskylästä 8 p. helmikuuta 1853.

Vastaukseksi monista preivistänne on ensisti anteesi pyyntöni, etten tätä ennen ole vastannut, johon on ollut monta syytä.

Minä läksin 8 päivänä joulukuuta Turkuun ja pääsin Tuomaan päivänä Ylänteen kartanoon, jossa tulini olemaan 15 p. tammikuuta sentähden kuin olivat maat sulana. Siellä pidimme monta kallista seuraa. Sitte läksimme Turusta 20 p. tammikuuta ja tulimme Tampereelle 24 p. samaa kuuta ja kuin menimme mamseli H:n tykö, niin oli saanut teiltä preivin, jota oli lukemassa ja jossa te kaipaatte minun päälleni, etten ole vastannut preiviänne. Samassa kun istuin tuolille, sanoi mamseli: tuossa se nyt istuu laiska kirjoittaja, Tuolla tavalla sain häpiää kunnian siaan ja se oli oikein. Sitten tulimme Jyväskylään, jossa taas sain lukea preivinne Willgrenille. Se oli aivan ihmeellistä, että yksi niistä Pyhän Raamatun Ydin-kirjoista joutui Hedbergin käteen, jota lukiessaan hän oli aivan alakuloinen, ja kun vielä sen lisäksi yksi ystävästämme nuhteli häntä väärästä opista, vastasi hän: siitpä olenki useasti ollut kiusattu.

Kartanon ystävät voivat hyvin ja erinomaittain kapteini [Jägerhorn Ylänteen kartanossa.] on kasvanut kristillisyydessänsä; häneltä saatte paljo terveyksiä, ja samoin minulta ja veljeltäni ja Annilta. Kirjoitti alaisin ystäväanne

Gabriel Purri.

[Gabriel Purri muutti Laukaalta Mikkelin kaupunkiin.]

69. *H. Renqvistille*, 8 p. maaliskuuta 1855.

Jumalan rauha Jesuksessa Christuksessa olkoon kaikkein meidän kanssamme! Rakas opettajani! Aikoja on jo kulunut siitä saakka, kuin minä palasin syntymä-paikoiltani, ja ovat päivät niin ohitse menneet, etten vielä olekaan antanut teille tietää minun köyhän sieluni asioista. Herran armoa olen kyllä saanut nautita; sillä, ehkä Hän on minua saattanut monen pimiän ja murheellisen laakson läpitse, niin tunnen kuitenkin tässä hetkessä, että minä olen Hänessä ja Hän minussa. Jo kesällä Hän otti minulta vaimoni ja nuoremman lapseni pois. Se tuntui kyllä sydämelleni karvaalle, kuin jäin poikani kanssa yksin, vaan iloiten kiitän Häntä kuitenkin, että antoi, niinkuin sielun paimen todisti, vaimolleni sen tallelle pannun elämän kruunun, jota minäkin odotan.

Senjälkeen olin minä ruumiillisen sairauden tähden viikon aikaa kokonansa suruttomassa seurakunnassa ja siellä tahtoi vihollinen sydämessäni päästä vallan päälle; vaan kiitos Vapahtajalleni, että Hän antoi minulle terveyteni jälleen, niin että pääsin Pietariin, jossa apulainen Suomen seurakunnassa Sirelius sanalla taas herätti ja oikasi ja ylösrakensä hoiperoitsevan uskon. Nyt olen matkustanut ympäri Inkerin maata ja olen kohdannut monta kristikumppania, uskovaisia sielun paimenia myöskin. Täällä on paljo heränneitä, vaan suurin osa, Jumala paratkoon! väärillä teillä; ja ovatki niin paatuneet erhetyksissäänsä, ettei niitä enään liikuta Jumalan sanakaan. Herra on antanut kuitenkin armonsa koittaa näilleki onnettomille, sillä moniaissa seurakunnissa on täällä tosi toimellisia opettajia, joiden opetus on ainoastaan Jumalan sanaa, niinkuin teidänki.

Kirjoja olen täällä kaupinnut kuin en ole jaksanut raskaampaa työtä tehdä. Nyt ei ote minulla tällä kertaa muuta sanomista kuin kiittää Herrani kautta sielussani teitä, rakas opettaja, kaikkein teidän opetustenne edestä, joita muistelen aina matkallani.

Terveyksiä sukulaisilleni ja Vartiaisen Leenalle. Kirjoittakaat minulle, rakas opettaja, se olisi suuri kehoitus sielulleni. Kirjan voitte lähettää pastori Saelanille Liisilään. Jumalan armo Jesuksessa Kristuksessa ilmestynyt olkoon teidän ja meidän kaikkein kanssa! Nöyrimmästi teidän entinen palvelianne

Jaakko Kinanen.

70. *Samalle*, 4 p. kesäkuuta 1855.

Sammuttaakseni haluani puhutella teidän kanssanne läheneä minä teitä nöyrästi näillä ratiloilla. Kerran jo lähetinkin teille kirjaisen, vaan kuin en ote vastausta saanut, niin luulen sen varmaankin kadonneen. Sentähden saan minä teille iloksi ilmoittaa, että etenki nämät viimeiset ajat olen minä saanut oikein tuntea Herran läsnä-olon, ja vaikka hitaasti niin kuitenkin olen eteenpäin kulkemassa. Älkääte minua niin ymmärtäkö, että kerskaisin itsestäni, ei, vaan Herrassani Jesuksessa Kristuksessa minä kerskaan, joka on minun pyhytyeni ja vanhurskauteni tuolla Isän oikialla kädellä, jolle olkoon kiitos ja kunnia.

Ulkonaisesta rukouksesta on minulle tullut kiitos moniain kristiveljein kanssa, ja en ole itsekkään oikein selvällä pohjalla siinä asiassa. Jos, esimerkiksi, minä saan kokonansa suruttoman käskeä, jos ei muuta, kuitenkin vaikka ulkonaisesti polvillensa lankeemaan ja rukoilemaan? Itse minä kyllä sen tunnen, että jos joku päivä menee ohitse, ettei minulla ole tilaisuutta rukoilla oikein polvilleni langeten, niin

kohta kaipaa tuntoni sen ylitse. Vaan en tiedä, mitenkä muille, jotta oppia pyytävät, tulee sanoa. Sentähden rukouksen nöyryyden, että kirjoittaisitte lyhykäisen selityksen tästä tärkeästä asiasta. — — —

Terveyksiä paljo teidän rouvalle ja lapsillenne. Nöyryyden rukouksen, että täyttäisitte anomiseni ja kirjoittaisitte minulle kirkkoherra Saalanin kautta.

Jumalan rauha Jesuksessa Kristuksessa olkoon teidän kanssanne!

Teidän entinen palvelianne ja opetuslapsenne
Jaakko Kinanen.

Onko Sortavalan puolella ilmaantunut niitä, jotka antavat itsensä kuohita? Täällä on niitä onnettomia sadottain.

71. *Samalle*, 28 p. kesäkuuta 1857.

Seppä Matts Linnell, Panelian kylästä, Euran pitäjältä ja Kiukaisten kappelista, on pyytänyt minua kirjoittamaan teille ja kysymään neuvoa hänen sielunsa tilasta. Hän sanoi: usiampia vuosia takaperin olin minä armon tilassa mutta maailma ja maallisten kappalten halu virkosi jälleen valvomattomuuden tähden, enkä sitte enään ole armosta vakuutettu ollut. Kohta sen jälkeen makasin sairaana koko vuoden. Minun tilani on juuri senkaltainen, kuin *Johan Bunian* kirjoittaa: "Yhden kristityn vaelluskirjassa" miehestä joka istui rautahäkissä. Menneenä syksynä hän jo sitä valitti minulle ja minä neuvoin silloin häntä tukemaan Arndtin "Totisesta kristillisyydestä" toisen kirjan alusta 1, 2 ja 3 luvun perään-ajatuksella ja huokauksella, että Herra hänelle ilmoittaisi hänen sielunsa tilan.

Kun minä kysyin: vieläkö synti on niin rakas kuin ennenki, niin hän vastasi: ei; omatunto minua alati nuhtelee synnistä, minä olen muutoin niin paatunut: minä olen tehnyt syntiä Pyhää Henkeä vastaan. Minä: no kuin omatunto alati muistuttaa synnistä, niin seurataksesi Jesuksen suloista kutsuvaista ääntä Matth. 11: 28, ynnä monen muun armolupauksen kanssa; lukekaat Jumalan sanaa, niinkuin Freseniuksen "Rippikirjaa" ja paetkaat Jesuksen tykö kaiken teidän paatumuksenne, syntinne ja turmeluksenne kanssa, ristin juurelle, ja luottakaat Hänen suureen sovinto-uhriinsa. Te tiedätte, että se "on täytetty", synnin velka on täydellisesti ja ylivuotavaisesti maksettu, ijankaikkinen vanhurskaus on edestuettu j.n.e. Niinkuin te sanoitte, että te armon kautta vihaatte syntiä ja usein huokaatte: Herra Jesu, auta minua, ettekä myös epäile Kristuksen ansion täydellisyydestä, ja teillä myös välipäin on armon vilaukset; niin ette vielä ole tehneet syntiä Pyhää Henkeä vastaan. Paetkaat siis Jesuksen tykö ja rukoilkaat Häntä pyhällä verellänsä pesemään teitä puhtaaksi. Jesuksen Kristuksen, Jumalan Pojan veri puhdistaa meitä kaikista synneistä. Rukoilkaat, että hän teitä pukisi Hänen vanhurskautensa ja viattomuutensa puvulla.

Hän vastasi: kyllä minä sitä olen koettanut, mutta ei minulla ole armon vakuutusta...

Minä olen kysynyt Daniel Dahlbergiltä ja torppari Gustaf Satolalta, jotka asuvat samassa kylässä (jotka myös lähettävät terveyksiä teille), kuinka sepän sielun tilan kanssa on laita? Dahlberg vastasi: seppä ei ole enään useana vuotena voinut työtä tehdä, vaan hän lukee ahkerasti Jumalan sanaa ja viettää siivoa elämää. Ja kuin seuraa pidetään kylässä välistä yhdessä välistä toisessa talossa, niin hän on läsnä. Toisinansa hänellä on armon vakuutus, mutta enimmästi hän valittaa olevansa juuri sen miehen kaltainen, joka istui rautahäkissä, niinkuin Bunian kirjoittaa. Toisinansa tyytyy hän myös tähän Jumalan johdatukseen, sanoen: "Herra tietää oikian avun ajan, Hän kaikk' toimittaa parahin." H. Satola sanoi: Linnell käy pyhällä ehtoollisella, mutta sanoo ennen sinne mentyänsä, ettei se häntä hyödytä, vaan paaduttaa, ja sieltä palattuansa hän sanoo samaa. Samoin hän mainitsee seurassa käymisestä, mutta menee kuitenkin sinneki. Paljo hän myös kyyneleitä vuodattaa joka päivä tilastansa. Hän mainitsi vielä: minä olen rukoillut Jumalaa armahtamaan minun perhettäni ja Herra on kuullut minun rukoukseni. Herättävä, valittava ja kääntävä armo tekee voimallisesti työtä heissä. Jumalan kiitos!

Kaikesta tästä pyydän minä teiltä hyvää neuvoa ja vastausta tälle rakkaalle kristiveljellemme.

Rauma 28 p. kesäkuussa 1857.

J. M. Ilwan.

72. *Samalle*, 1 p. helmikuuta 1858.

Kallis ystävä Jesuksessa! Koska olemme nyt olleet kauvan aikaa ruumiin puolesta eroitettuna, eikä olla oltu suupuheisilla, emmekä kirjoituksenkaan kautta ole toisiamme lähestyneet, niin on tullut monesti mieleeni katsomaan, ettei vaan usko olisi minussa kuollut rakkauden töistä. Monesti olen ajatellut apostolin sanoja: "muistakaat niitä ensimmäisiä aikoja." Tämä on tehnyt minulle halun, että vielä käydä katsomassa ja suullisesti puhuttelemassa teitä, rakas ystävä, ennenkuin Herra meitä pois kutsuu; vaan kuin siinä on ollut aina minulla esteitä monia, niin olen tahtonut pyytää jättää tämän asian Herran

armovaikutusten alle, enkä tahdo itse olla esteenä, jos Herra tekin selvän käskyn lähteä tielle. Nyt luetan vaan ystävälleni kirjan mielihalussani. On mahtanut teidän mieleen tulla minun kohdaltani peloksi se hengellinen kuolema, joka on joka päivä ja aika tarjona, jos ei usko ihminen joka päivä uudistetuksi, vanha ihminen himoinensa kuoletetuksi, Jumalan rakkaus Pyhän Hengen kautta pyhitetyksi, vaeltamaan Jumalan tuntemisessa, uskovaisten kanssakäymisessä ja Hengen yhteydessä.

Kuin sanoin, ettemme ole kauvalle aikaa yhdessä olleet vaan se oli Mikkelin markkinoilla ensikerran, kuin me tulimme yhdistetyiksi sillä Isän Jumalan rakkaudella, joka oli niin ihmeellistä, sillä se kävi minun, niinkuin Korneliuksen kanssa Minä olin toista vuotta vaeltanutna lain varjon alla, ulkona Vapahtajan ansiosta; mutta kuin suuresti halajin armoa ja uskon vakuutusta, niin vissisti sain Pyhän Hengen kautta, joka kirkasti Jesuksen ansion, vajotti hänen verensä viheliäiseen sieluuni, joka sitte peitti ja upotti syntein paljouden Jumalan laupeuden vereen, josta vuoti minulle lapsen-oikeus. Siinä sain tuta sen sanan: "niinkuin saaliin jaossa iloitaan". Mitäs ilo silloin on kuin synnin orja otetaan taivaan herkkupöytään! Tämän muisto vetää veden silmään. Vaan kuin sitte laskettiin uskossa elämään, niin on siinä Herra minua ihmeellisesti kuljettanut. Hän on minua Henkensä kautta johdattanut ja opettanut ja sitte Hän lähetti teidät Mikkelisiin, niinkuin minulle puhumaan. Ei kukaan usko sitä iloa, mikä minulle tuli. Mitä puhuitte, ne kaikki olivat niinkuin ainoasti minulle puhutut. Kuin minä vasta olin koetellut, niin uskoin todeksi kaikki, koska ne olivat niin minun koettelemiseni jälkeen. Niin tulin uskoon, sain rakkauden sieluhuni. Sen ilon alla tulitte sydämelleni niin kalliiksi, etten ensimältä elänyt sitä päivää, jona en olisi ajatuksillani käynyt Sortavalassa luonanne. Aina se on ollut minulla kalliissa muistossa, kuinka Jesuksen rakkaus meidät armon kihlauksella kihlasi.

Se on minun autuuteni perustus, että minä uskosta elän Se on minun uskoni, minkä armoittamisessa sain, että Jesuksen kautta tulen hänen verellensä synnistä pestyksi kuolleesta uskosta elävään uskoon, niin nyt vaan on jokapäiväinen työ, että pahan sydämen haluja kantaa Jesuksen tykö. Siinä saapi nähdä, kuin synnin päälle-karatessa vetää Jesuksen ansion eteen niin sen voima raukee kaikki; siinä tulee sydän vahvistetuksi, ja sen päälle rakkaus syttyy. Ainahan jokainen hyväntekiätänsä rakastaa. Tässä on minulla välikappaleena rukous ja Jumalan sana. Tätä ilmoitan ystävälleni, enkä maailmalle.

Nyt täytyy minun lopettaa puheeni, että en tiedä, saammeko tässä armon valtakunnassa olla yhdessä: vaan se ilo kehoittaa toivoani, että pääsemme kunnian valtakunnassa yhteen meidän Herramme iloon! — — — Herran rauha ja rakkaus olkoon teidän ja meidän kanssamme! Paljo terveyksiä teille ja muille ystäville Kristuksessa.

Hirvensalmesta 1 p. helmik. 1858.

Antti Manninen.

73. *Samalle*, Mikkelistä 12 p. helmikuuta 1858.

Terveyksiä paljo teille rakas ystävä Herrassa! Kauvan olen mielitekoani viivyttänyt kirjoittaa teille kuin taidan olla peräti unhotettu jo teille, jonka hidastunut, kylmäkiskonen Jumalan armon kerjääminen kyllä ansaitsiki, koska rakastamattomuutta, kiittämättömyyttä ja haluttomuutta alati näen ja tunnen itsessäni, niin että tuskin voin silmiänikään nostaa taivaasen päin, ajatellessani tuhlattua armo-aikaani. Vaan kuin on niin voimallinen Jumalan sanan valkeus, jossa Vapahtaja itse kutsuu vaivaisia ja suurimpia syntisiä tulemaan tykönsä, niin nämät suloiset Jesuksen sanat ovat suureksi iloksi viheliäisille syntisille; ja kuin armon ajan lyhyys kuoleman ajatukset lankeevat käsiin, niin silloin tulee armahtaminen ja turva kalliiksi. Ja vaikka Jumala välistä näkyy viipyvän apunsa kanssa, niin viheliäinen syntinen kuitenkin turvalla kiinni pitää Hänen omista lupauksistansa.

Sain kuulla meidän naapurin pojalta Antti Manniselta, että olette teki ruumiin voimista heikontuneet. Minäki olen Herralta armosta hyväksi nähty että elää kivuloisella ruumiilla ja nyt olenki sitte joulun erittäin ollut huono, että olen tällä kertaa sängyn omana. Vaan Herra antakoon armonsä että tämän kurituksen hänen kädestänsä niin vastaan ottaisin, että hän saisi pehmittää kivikovan sydämeni pellon pyhän sanansa siemenelle. — Vanha Salomon Häkkänen kävi menneellä viikolla meillä, ja hän on entydydellään, vaikka vanhuus on hänenki ruumiinsa voimat melkein vienyt.

Herran armo asukoon meidän ja teidän kanssanne, jota armoa suuresti tarvitsen, ja toivon teidänki muistavan esirukouksissanne minun heikkouttani.

Paavo Närvänen.

74. *H. Renqvistille*, Porvoosta 1 p. maalisk. 1858.

Kunnioitettava h:ra pastori! Ensi kerta ja luultavasti viimeinenkin lienee nyt, kun minä h:ra pastorille kirjoitan. Minä uskon kohta tapaavani ja saavani olla yhdessä h:ra pastorin kanssa haudan toisella puolella. Minä olen jonkun kerran tavannut h:ra pastorin täällä murheen laaksossa vaikka siitä on kauan aikaa. Nyt saan kaikkein ensin kiittää terveyksistä. Minä sydämellisesti iloitsin saadessani kuulla

h:ra pastori Renqvistin vielä elävän ja muistavan entisiä kristillisyyden ystäviensä.

On h:ra pastorille kerrottu minun vanhoillani muka armosta eroutuneen. Minä olisin tosiaankin eroutunut, jollei Herra suuresta armostansa olisi minua auttanut. En olisi ansainnut, että Herra Jesus olisi minulle armollinen, päin vastoin olisi minut pitänyt hyljätä ja sysätä Herran kasvoihin edestä iankaikkisesti; mutta, ylistetty olkoon Herra, joka on minua seurannut vanhuuteeni asti! Nyt odotan joka hetki iltaa, joka kohta tulee, ja silloin toivon saavani nauttia sitä, jota täällä ajassa olen uskonut ja siitä taistellut. Minä olen nyt tosin vanhennut, mutta vanha Aadamini ei näy tahtovan hävittää voimaansa minussa. Hänen kanssansa on minun taistelemisen ja Jumala antakoon sen kohta loppua, sillä minä toivon nyt vaan saadakseni häiritsemättömän levon, kun en luule olevani enää hyödyksi täällä maassa. Kaikki vanhat ystävät ovat menneet pois kammioihinsa ja minä olen nyt yksin täällä. Kaikista vanhoista ystävästä, joita ennen oli, on täällä vaan Kustaa, joka ennen oli Bergsta'ssa ja Anna Leena Ruuth, joka oli Askolassa, on myöskin kuollut.

Kristillisyyttä ja uskonnollista elämää on vielä nytkin Porvoossa, vaikkei se enään ole niin julkisesti, kuin entisinä aikoina. Nikodemuksen pelkoa näyttää nyt olevan täällä samoin kuin muuallakin. Minä rukoilen teitä, h:ra pastori, kirjoittamaan minulle muutamia riviä, se kovin ilahuttaisi minua. Jumala laupeudessansa kannattakoon, suojelkoon h:ra pastoria ja minua ja kaikkia muita, jotka uskovat Jesukseen rakastavat häntä elämän loppuun asti, että me, kun päivämme loppuvat, saisimme silloin iloita yhdessä Jesuksen luona, joka meidät on verellensä ostanut. Tätä toivoo

Katarina Hyrkelin.

Armollisin h:ra pastori! Koska olen saanut onnen kirjoittaa nämä rivit leski Helinin pyynnöstä, toivon, ettei h:ra pastori pahastu, jos lisään, että minä olen suntio Forsblom'in poika ja olin silloin lapsi, kun h:ra pastori oli Porvoossa. Kaksi kertaa olin kokouksissa, joita h:ra pastori piti kesäiltoina Wikström'in luona, ja tämä oli siemen nykyiseen elämäni. Herra Jesus seurasi minua ja otti minun, niinkuin kekäleestä tulesta muutamia vuosia sitte. Ylistetty olkoon Jesuksen nimi iankaikkisesti! Kustaa Pihlflyckt, joka jo silloin kun te, h:ra pastori, olitte Porvoossa, oli Jesuksen tunnustaja, elää vielä. Kunnioittamisella

C. F. Forsblom.

75. *H. Renqvistille*, 17 p. kesäkuuta 1858.

Sydämellisesti saan minä teitä kiittää sekä kirjanne että muistutusten edestä, joita kirjassanne annatte aina rukoilemiseen ja valvomiseen; sillä minä raukka suuresti tarvitsen muistutusta, kuin olen niin hidas ja haluton rukoilemaan ja valvomaan. Minun sydämessäni on suuri laiskuus ja huolimattomuus tässä kalliissa asiassa. Minä tunnen ja tunnustan sen, että sydämessä rukoileminen on välttämättä tarpeellinen, kosk'ei sydän pysy muutoin avonaisena armoa vastaanottamaan suin uskon ja rukouksen kautta. Kirjassanne mainitsette, että minä olisin ottanut väärät luulot ja ajatukset teistä ja opetuksestanne ja sanotte olevanne siinä luulossa, että se on vihollisen kiusaus. Ei minulla ole ollut mitään vastaan sanovaista mieltä teitä ja teidän oppianne kohtaan; sillä minulla on alati ollut ikävä päästä teidän seuraanne, teidän oppianne kuulemaan ja teitä näkemään. Näin on mieleni pohja teitä kohtaan; älkäätte epäilkö siitä, sillä minä puhun suoraan ja totuuden. — — — Sydämellisiä terveyksiä kaikille ystäville, mutta erittäin teille itsellenne.

Paasolassa 17 p. kesäkuuta 1858.

Antti Paasonen.

76. *H. Renqvistille*, Ilomantsista 1 p. heinäk. 1859.

Hyvä h:ra pastori! Kirjat sain jokin aika sitte, joista saan tuhat kertaisesti kiittää. Minun velvollisuuteni ja sydämellinen toivoni on ollut jo kauan sitte kirjoittaa h:ra pastorille; mutta minun terveyteni on ollut huono. Jos ruumiilla on ollut vaivoja, niin on sielunikin ollut rauhaton tilastansa, etten ole voinut koota ajatuksiani. Pyhä Raamattu osoittaa kuinka suurin syntinen saapi armon; mutta minun toivoni olisi saada h:ra pastorilta neuvoa, kuinka minäkin, ollen suurin syntinen, voin saada armon suuren Jumalan luona.

Minä toivon saada tietää, jos h:ra pastori tulee tänä kesänä Ilomantsiin ja mihin aikaan. Syksyllä olen aikonut matkustaa Sortavalaan. Nyt täytyy minun lopettaa kirjeeni tuhansilla rukouksilla sen yksinkertaisesta sisällöstä; tahto olisi hyvä, mutta voima puuttuu.

Juliana Weisell. [Käkikoski nimisen rautatehtaan hoitajan Weisell'in rouva Ilomantsissa.]

77. *H. Renqvistille*, 18 p. elokuuta 1859.

Korkiasti kunnioitettava kirkkoherra! Sitten kuin minä kävin teidän luonanne 8:tena sunnuntaina

kolminaisuudesta oppimassa Herran sanaa, ja suin sain Herran äänen kuulla oikeassa järjestyksessä teidän suunne kautta, niin pääsin alinomaiseen rukoukseen. Ja tätä alinomaista rukousta ei tarvinnut tehdä kuin vajaa vuorokausi, kuin Herra kirkasti minun sieluni silmäin eteen hänen pyhän lakinsa, josta minä tulin suureen tuskaan ja tunnon vaivaan, jotta en olisi maasta pääsnyt kasvoiltani itkemästä ja rukoilemasta, vaikka olisin nousnut, sillä minä olin kuin kuollut, vaikka olin elävä. Tätä tuskaa ei kestänyt jos puoli tiimaa, kuin jo armo tapahtui, ja niin suuri armo, että minun piti kiittää Herraa sekä sydämellä että suulla, niinkuin vaan jaksoin. Tästä olen pääsnyt alinomaiseen kiitokseen ja Herran ylistykseen.

Ja rakas kirkkoherra, minä kiitän teitä tämän hyvän edestä, että ojensitte minua oikialle tielle ja annoitte hyvän neuvon tässä kalliimmassa asiassa. Herra teitä edespäinkin auttakoon, antakoon teille suuren ilon ja lohdutuksen, antakoon teille suuremman viisauden, suuremman voiman teidän raskasta työtänne toimittaissa, antakoon rakas Isä teidän nähdä senkin ilon, että puolisonne ja lapsenne pääsisivät Herran kaidalle tielle ja elävään uskoon. Olethan sinä, rakas Jesus, luvannut, mitä ikänä te anotte Isältä minun nimeeni, sen hän teille antaa, muista, rakas Jesus, lupaukses. Eihän sinun muissakaan sanoissas ole valhetta löydetty. Kirjoitettu Ilomantsissa Syrjävaarassa 18 p. elokuuta 1859.

Simon Määttänen.

Rakas opettaja, jos teidän aikanne myöten antaisi, niin pyytäisin teitä kirjoittamaan itselleni, kuinka minun pitää tästä edespäin tekemän, etten erehtyisi oikialta tieltä harhateille.

78. *Samalle*, 9 p. helmikuuta 1860.

Halajan minun viheliäisyydessäni muistaa teitä jonkunlaisella lahjalla ja lähetän sentähden teille tämän gräddkannun, joka olkoon teidän oma ilman mitäkään maksutta. Sillä eikös siinä jo ole kyllä maksua, kuin olette minunkin edestä työtä tehneet Herran viina-mäessä niin monella kirjalla, ja köyhille lahjoin antamalla, joita on paljon täälläkin. Mutta aivan väljä joukko seuraa oikia oppia. Joku kolme vuotta takaperin sanoi minulle jumalinen mies, että herra Renqvist on villi-opettaja ja ettei hän muka ole oikiassa. Tuohon en minä osannut mitäkään vastata, kuin silloin en vielä tietänyt mistäkään mitään, vaan olin sokia ja ajattelin, että hän, joka on jumalinen mies, mahtanee sen tietää. Kysyin kuitenkin Paavo Raassinalta ja hän johdatti minua lukemaan Wäärän opin kauhustusta ja Kuolleen uskon-opin ilmoittajaa. Päältä katsoen näyttää, että ne, jotka niitä vihaavat, ovat kuin raatelevaiset sudet, jotka kerskaavat ja kiittävät itseänsä, joita on meidänki kaupungissa. Minä viheliäinen heidän toiset ja astun itse vaakan laudalle. Tahto minulla olisi, vaan ei ole voimaa, eikä käsitystä, niinkuin pitäisi, että tulla sielun hätään oikialla tavalla, elikkä niin etten pettäisi itseäni siinä, jos minulla on usko eli ei, eli ainoastaan järjen viisaus. Pelkään, etten ole niin kuin pitäisi. Asia on niin korkiasta painosta, että tarvitsisin opetusta.

Toivotan kaikkivaltiaan Jumalan vahvistusta teidän vanhalle ijällemme kuluttaa myötä seuraavaa muisto-merkkiä.

Joensuussa 9 p. helmikuuta 1860.

Aaron
Hochman.
hopiaseppä-
mestari.

79. *Samalle*, Hirvensalmella 28 p. maaliskuuta 1860.

Vakaa, kallis ystävä! Menneenä kevänä kävin Paasosen kanssa teitä tervehtimässä, ja siitä minulle on jäänyt rakas mieli teitä kohtaan. Niistä kirjoista, joista me teille puhuimme, ja jotka Paasonen menneen talven markkinoilla Mikkelissä antoi minulle, olen nyt tänä vuonna samaan aikaan tehnyt likvidin. Ja kuin tulin menemään Helsinkiin markkina aikana, panin Paasoselle pyydön esitellä ystäviä vähän kutakin myömyään teidän kirjoja, mutta en ole kuullut, kuinka se lienee pantu toimeen. Minulla on lähetyssseuran ja Porvoon Bibliaseuran kirjoja, etten kaikkia ehdi.

"Kuolleen uskon ilmoittaja" kirja on tullut minulle kalliiksi, kuin sitä olen moninkerroin lukenut. Kuitenkaan en olisi sitä niin tarkasti lukenut, jos ei yksi Hedbergin ystävä olisi pyytänyt lukemaan "Ristillisiä sanomia." Nämät luettuani rupesin luulemaan, ettei ne sanomat olekkaan niin pahat kuin sanotaan. Mutta kuin luin enemmän niitä sanomia ja Kuolleen uskon ilmoittajaa, niin havaitsin, että kaikkein pitäisi Hedbergin oppia vastaan nouseman. Minä kuin kävin Helsingissä ja siellä kuulin, kuinka ne Hedbergin oppilaiset ovat laittaneet erikirkon paikan eli erihuoneen, jossa he pitävät Biblian selitystä sunnuntai iltapuolella, vaikka papit pitää kirkossa selityksiä, joihin eivät sano tyytyvänsä, niin minä ihmettelen, että Helsingin papit antavat näiden vapaasti selittää Raamattua oman mielensä jälkeen. — — —

Hirvensalmesta 28 p. maaliskuuta 1860.

Antti Manninen.

80. *Samalle*, 4 p. kesäkuuta 1860.

Tämän kautta minä saan ilmoittaa teille aikomiseni käydä teidän luona. Vaikka on jo ollut mieli ennenki käydä, on se hyvä aikomus kuitenkin jäänyt aika ajalta keskoiseksi, eikä tullut täytetyksi. Minä olin silloin Joensuun kaupungissa, kuin te reissusitte Mikkelin kaupungista, ja Joensuussa saarnasitte. Se oli kevät rukouspäivä ja minulla oli silloin mieli puhutella teitä kahden kesken, vaan en rohjennut. Mutta kuin nyt sanottiin teidän tulevan käymään Kontiolahdessa, niin en ole sentähden lähtenyt matkaan. Sitte minä näin teidän lähetykskirjanne, jonka laitoitte Juveniuksen perheelle, jossa sanotte, ettei teillä tule käynti Kontiolahdessa silloin kuin he tahtoivat, ja ettette sitte talvellakaan ole jaksaneet ettekä joutaneet tulemaan. Nyt minä arvelen käydä teidän luona kesämarkkina aikana, eli jos ei silloin onnistuisi, niin syyspuoleen. Tänne tuotiin jo semmoinen sanoma, että olitte kuolleet jo syksyllä, ja sitte toinen kerta nyt keväällä.

Tällä erällä en osaa muuta teille ilmoittaa kuin sen, että Jumala on minun todistajani, että minä olen teidän opetuksenne hyväksi nähnyt ja sanonut sen kaikkein kuullen, jotka omat ruvenneet sitä vastaan sanomaan, niin heränneet kuin suruttomatkin. Minä olen kokenut lukea ja aina välistä rukoillakin, vaikka en sitä ole oikein aikaan saanut, että aina rukoilla. Vapahtaja sanoo, ettei tämä vihollinen mene pois muutoin suin rukouksella ja paastolla. Minun huolimattomuuteeni on kyllä ollut erikoisia syitä, vaikka ei ne olisi syyksi kutsuttavat, jos minä olisin oikein tarttunut tähän sota-aseeseen, jonka Jumala on meille antanut.

Jumala olkoon teidän lohduttajanne murheessanne ja puolen-pitäjänne, koska maailma ja sielun vihollinen kantaa ja valehtelee teidän päällenne. Usein olen ajatellut Vapahtajan sanoja: teidän palkkanne on suuri taivaassa (Luuk. 6: 23) ja mitä profeta Daniel sanoo: opettajat paistavat niinkuin taivaan kirkkaus, ja jotka monta opettavat vanhurskauteen, niinkuin tähdet alati ja ijankaikkisesti (Dan. 12: 3); olen ajatellut, sen tekee kristillinen rakkaus, niinkuin Paavali sanoo, että rakkaus pysyy, vaikka kaikki muu lakkaa. Sillä Kristuksen rakkaus vaatii heitä työtä tekemään ja olemaan loppuun asti uskolliset, että he elämän kruunun saisivat. Sydämmellisesti toivotan teille, että joka on teissä hyvän työn alkanut, sen myös teissä päättäisi, että tekin saisitte kuulla Hänen suustansa sen suloisen sanoman, jonka muutkin uskolliset paimenet jo omat saaneet tämän elämän perästä, kuin omat juoksunsa päättäneet, ylimäiseltä opettajalta ja sielun piispalta: sinä hyvä ja uskollinen palvelia: vähän päällä olit uskollinen, minä panen sinun paljon päälle; mene Herrasi iloon (Matth. 25: 21). Kirjoitettu Lehmonahossa Kontiolahdella 4 p. kesäkuuta 1860.

Anders Turunen.

81. *Samalle*, Kontiolahdella 24 p. kesäkuuta 1860.

Paras ystävä ja rakas sielun paimen! Muistellessani menneen kesäistä siellä-oloani saan sydämestäni kiittää sekä teidän neuvonne että vaivanne edestä minua kohtaan. Vaan samaa siellä-käyntiäni kadun, kuin en siitä hyötynyt niin paljo kuin toivoin. Syy siihen oli oma taitamattomuuteni, kuin en ollut siellä yhdellä tiellä pitempää aikaa, kunnes olisi minun ylen raskas mieleni kevennyt. Sillä peräti raskautettu tunto ja mieli ei käsitä pikaan parhaimpiakaan ja oikein perustetuita totuuksia ja neuvoja, koska sydän ja tunto on ahdistettu ja ei oikein taida, eikä uskaltakaan tilaisuuttansa ylösantaa, vaan on mieli ja käsitys kuin sumun läpi aurinkoon katsanto.

Ja kuin nykyinen tilaisuuteni on uskon asioissa opetuksenne jälkeen paremmin tarkoittava Vapahtajattamme, evankeliumillisen lohdutuksen valossa, kuin ennen, niin on sitä usiammat kiusauksetkin valmiita ja alinomaisena vieraana, joka tekee mielen raskaaksi; sillä parhaallaan kuin se jotaki selkeyttä itsessänsä tuntee on se taas pimitetty.

Olen myös siitä raskautettu, kuin en oikein tiedä, lieneekö hyvästä eli pahasta perustuksesta alinomainen haluni, että vielä päästä käymään teidän tykönänne. Ja sen teen, jos teidän tähän asiaan lyhyt vastauksenne myöten antaa ja saan selityksen, lieneekö parempi kotoani lähteä tieteni eli tietämättä. Tieten lähtö saattaa joksikuksi ajaksi eripuraisuuden, tietämättä lähtö taas tekee jo sitä ajattellessaki murheen ja raskaan mielen. En siis tiedä, kumpi lienee parempi, vaan päätökseni on, että syksypuolella tulen, jos armon aikaa annetaan, eikä ole niin tärkeä työ-aika. Ja lopuksi sanon, etten taida, niinkuin tulisi, kaikkia ajatuksiani ylösantaa. — — —

Anna Rätty.
Talollisentytär Kontiolahdesta.

82. *Samalle*, Kontiolahdella 6 p. heinäkuuta 1861.

Rakas opettaja! Kirjoja "Antikristuksesta" sain, vaikka en tiedä kuinka monta. Siltä näyttää, ettei niitä tarvitse viikon kaupita, kuin moni niitä ikävällä odottaa. Ensi tilaisuudessa laitan Henrik Mertaselle, yhdelle mökin miehelle, sitoa, jolle olen jo puhunut.

Olen siellä käyntini jälkeen havainnut, kuinka Jumalan armo minua on vetänyt sydämmelliseen parannukseen senkautta kuin on sallinut minun tulla kovasti kiusatuksi lihalla, jossa kiusauksessa olen saanut pahasti haavoja ja jossa Jumalan laupeus kuitenkin on varjellut, etten ole tullut luvattomiin sekauksiin, jonka sangen suuresti pelkään tapahtuvan. Sentähden olen aikonut antaa itseni aviosäätyyn, mutta tämä tekee minun sangen murheelliseksi, kuin en ole Jumalan tahdosta vakuutettu, jos minun pitää ottaman se tyttö, joka näyttää silmäneni soveliaaksi. Sentähden tästä kirjoitan, että ojennukseksi sanoisitte suullisesti veljelleni Johanalle, kuin ette voi kirjoittaa, miten pitää tekemäni.

Terveysiä paljo minulta ja kaikilta ystävilänne.

Kunnasniemellä 6 p. heinäk. 1861.

Bengt Raasina.

RENQVIST SORTAVALAN KAPPALAISENA

Kirj.

P. Poutiainen

Sortavalan kirjapainossa 1887.

Mitä tätä ennen prof. M. Akianderin teoksessa Uskonnollisista liikkeistä Suomessa on kerrottu H. Renqvistin väsymättömästä ahkeruudesta sielun hoitajana, pappina ja hengellisenä kirjailijana, se piti paikkansa aivan hänen elämänsä loppuun asti. Kutsuttuna v. 1835 kappalaiseksi Sortavalan seurakuntaan aukeni hänen siunatulle työllensä suuri vaikutusala. Herra antaa seurakunnille opettajat; armossansa muisti Herra Sortavalan seurakuntaakin, lähetti sille, sen suruttomuuteen vaipunutta kansaa herättämään, kirkkomme herännäisyys-ajan kiivaimman, oikein Johannes kastajan tapaisen, parannuksen saarnaajan. Sen Hengen tuulosen, joka jo silloin etelässä, pohjassa ja lännessä puhalteli Suomen saloilla, soi Herra sen itäiselle perukallekin puhaltaa, keväimen sielläkin tuottaa, sen erämaat ja korvet ihanaksi istutukseksi muuttaa, yhtä ihanaksi kuin näitä seutuja, Laatokan pohjoisrantamia, ympäröimä luontokin on. Renqvist oli todellakin "huutavaisen ääni korvessa" tällä paikkakunnalla, jossa kuten yleensä Itä-Suomen rajamailla historialliset olotkin olivat saattaneet kansan takapajulle. Heränneitä pappeja ja herännäisyysliikettä ei mainita täällä Renqvistin tulon edellisenä aikana olleen. Kansan luku- ja kristillisyyden-taito oli alhaisella kannalla ja elävää kristillisyyttä ei ollut huomattavissa, vaan siihen sijaan vallitsivat monet paheet, raa'at tavat ja erittäinkin taikausko. Vähäininkin Jumalan sanan tieto käytettiin usein taikauksiin, ja monet viettivät suuremmalla hartaudella Jyrin, Köyrin y.m. pyhitys-päiviä kuin kirkollisia pyhäpäiviä.

Tarpeen, suuresti tarpeen, oli siis että herännyt, innokas kansan mies, oman Karjalan poika, kutsuttiin tänne vaikuttamaan; hänhän kansasta lähteneenä tunsu kansansa ja sen seassa vaikuttaa voi. Nämä seikat, tieto ja aavistus tästä Jumalan johdatuksesta, saattoi Sortavalan seurakuntalaisten antamaan vaalissa enimmäkseen äänensä "Kukkos-papille", joksi kansa häntä enimmäkseen nimitti, tuolle Svartholman vangille, vainotulle "lahkolaiselle" [Ettei häntä kansa liene minään lahkolaisena silloinkaan pitänyt, osoittaa tämä, monelle lukijalle ehkä tuttu, Renqvistiin sovitettu, kertomus, jonka jo lapsuuteni aikana kuulin: Kun piispa tahtoi kuulla, jos Renqvist oikeata oppia saarnasi, pani hän hänen äkkipikaa saarnaamaan, antaen hänelle tekstin asemasta tyhjän paperilapun käteen. Renqvist olisi muka silloin saarnatuolissa käännellyt paperia sanoen: "Tämä puoli on tyhjä, tässä ei mitään, niin on myös Jumala tyhjästä maailman luonut — — — tyhjästä on minuakin vastaan kanteita tehty — — —" Saarna oli niin mainio ja puhdasoppinen, että piispa tuli täydellisesti vakuutetuksi Renqvistin puhdasoppisuudesta ja viattomuudesta.]. Se Hengen voima joka hänen vienosta saarna-äänestänsä värähteli sattui sydämiin, se lempeys, jolla hän tapansa mukaan kaikkia kohteli, se huoli, jolla hänen tiedettiin kaikkien sielun

autuutta harrastavan, vaikutti, että huomattiin: "tuossa on meille sielunpaimen."

Ollen vielä miehuutensa iän voimissa alkoi Renqvist v. 1836 virkaansa astuttua innolla virkansa toimet uudessa seurakunnassansa. Hän oli nyt vapaa mies. Perheensä toimeentulo oli myös taattu. Liit ulkonaiset huolet, jotka tähän asti olivat häntä rasittaneet, sai hän nyt heittää pois ja pyhittää elämänsä päivät kokonaan virkansa työlle. Kansan luku- ja kristillisyyden-taitoa koki hän kohta parantaa pitäen parempaa huolta kierto- ja sunnuntaikouluista. Milloin vaan aikansa myönsi, kävi hän niitä tarkastamassa, palkkasipa myös omalla varallansa joskus väliaikaisesti lasten opettajia. Saattaaksensa kansan Sanaa ymmärtämään, piti hän uskonnollisia keskusteluja, kysellen ja selitellen. Niitä ei hän laimin lyönyt hartaus-kokouksissaankaan eikä lauantai-iltoina pitämässään rippipuheissakaan, tullen siten selvemmälle ehtoollisvieraiden hengellisestä tilasta. Hänen kysymyksensä yleensä olivat helppoja yksinkertaisenkin vastata, sillä hän johti kysymyksellensä vastaamaan. Hän näytti käyttäneen kyselevää opetustapaa, pitääksensä sen kautta kuulijat vireillä ja että siten paremmin totuudet painuisivat yksinkertaisenkin mieleen, semminkin kun hän usein niissä käytti vertauskuvia jokapäiväisestä elämästä. Tuollaisen opetuksensa päätarkoitus oli siis hänellä kuulijainsa mielen ja sydämen herätys, saadaksensa kuuliansa niinkuin Nathan Davidin, huomaamaan: "sinä olet se mies!"

Täten hän sairaitakin johti tilaansa tuntemaan, pitäen pitkiä keskusteluja sairaan kanssa sekä yksityisesti että myös muiden kuullen. Muutoin ei hän sairaiden luona koskaan laimin lyönyt pitää rukouksia ja myös veisata sopivia virren värssyjä. Kun näin sairaan luona käynnitkin hänellä olivat opettavaisia ja rakentavaisia, niin kokoontui niihin tavallisesti paljon kansaa; ja milloin hän tulostansa edellä ilmoittamatta saapui sairaan luokse — kuten usein tapahtuikin — lähetti hän tiedon kylälle, että tietäisivät kokoontua. Hän käytti näitäkin tilaisuuksia sieluja Herralle rakastaaksensa pitäen päälle sekä hyvällä että sopimattomalla ajalla (2 Tim. 4: 2) Hän saikin sairaan kohtalosta aihetta kansalle sydämen sanoja puhuaksensa.

Vallitsevat synnit ja paheet, jopa raa'at tavatkin toi Renqvist keskusteluissaan ja saarnoissaan kauheana esille, nuhdellen ja varoittaen niistä. Enemmän vallitsevia paheita olivat viinan kotipolton synnyttämä juoppous ja myös taikauskoisuus [Myöskin nykyään yhä enemmän lisääntynyt haureus, yöjuoksuissa ja tanssiseurassa y.m. ilmestyvä irstaisuus, kortinlyönnit y.m. olivat myös silloinkin vallitsemassa.]. Ne, samoin kuin muutkin paheet vähenivät Renqvistin vaikutuksen kautta. Erittäinkin suuressa määrässä ja kohta seurakuntaan tultuansa poisti hän taikauskoisuuden ja kukisti maahan epäjumalain (Köyryn, Jyrin y.m.) uhripöydät. Hän vastusti myös Jumalan korkean nimen väärinkäyttämistä, ei suvaiten omituista kyllä, kansassa yleiseen käytettyjä tervehdyssanojakaan: "Jumala antakoon!" "Jumala avuksi!"

Renqvistillä, kuten jo maininneet olemme, oli pääasiana saada kaikkia sanankuulijoitansa heräjämisen ja synteinsä tuntemisen tilaan, ja sentähden ei hän milloinkaan laimin lyönyt puhuteltavaltansa kysyä: "Mitenkä on sielusi asia?" ja erotessa muistuttaa: "Muista sielusi asiaa!" Usein hän, jos vain mitenkin tilaisuus salli, seisatti tiellä ajaessansa hevosensa puhutellaksensa vastaan tulijaa, päästäksensä siten myös sielun asiasta puheesen. Hevosensa olivat tuollaisiin seisahduksiin niin tottuneet, että ne Renqvistin kuoleman jälkeenkkin tuon tapansa pitivät.

Vaikka suuressa Sortavalan seurakunnassa on muutoinkin paljon sairasmatkoja, oli Renqvist sittenkin niin väsymätön ja innokas tuossa sielunhoitotoimessa, että missä hän vaan kuuli sairaan oleman, ajoi hän heti omalla hevosellaan sitä oppimaan eli kuten hän itse sanoi "tunnustelemaan." Usein kuultiin sairastalossa kummastellen lausuttavan: "kappalainen tulee!" Kaupungin sairashuoneessa kävi hän myös hyvin usein kutsumatta sairaiden luona. Tällainen paimen-rakkaus herätti tietysti seurakuntalaisissa luottamusta opettajaansa, siitä syystä saikin Renqvist useimmat sairasmatkat tehdä. Hän kirjoittaa v. 1842 eräälle ystävällensä [Katso Akianderin edell. teoksen VII osa sivu 46.]: "Täällä Jumalan armo saa ihmisiä heräjämään synnin unesta, niin että alinomaa ympäri koko seurakunnan synteinsä tähden joutuu syntisiä suruun ja hätään, joitten kanssa minulla on yöt ja päivät tekemistä, kuin sen lisäksi melkein kaikki sairasten ripitykset lankeevat minun toimitettavaksi. Sentähden en kerkiä mihinkään muuhun toimitukseen — — —" Vielä vanhoilla päivilläänkin, ja jo muutenkin kivullosena ollen nähtiin hän usein — vaikka hänellä apulainenkin oli — sairasmatkoilla kulkevan, saaden teittömissä paikoin milloin jalkasin käydä milloin ratsastaa. Ihanteelliselta näytti tämän kirjoittajalle tuo ratsastava vanhus hevosen selässä, sadetakki hartioilla, ripityslaukku kainalossa. Unhottumattomat olivat ne hetket kuin sai tuota kunnan vanhusta nähdä ja kuulla sairaan luona. Tuossa sairaan vieressä istuu hän hopeainen liperi kiillelleen kaulassa. Vakaasti ja lempeästi hän puhuu. Lempeä on hän neuvoissaan ja varoituksissaan Näkyy se vaan että hänellä on suuri huoli sairaan sielun tilasta. Hän koittaa kaikin tavoin sairasta taivuttaa. Hän veisaa virren värssyjä sovittaen selittää niitä sitten sairaalle. Hän kantaa, polvilleen laskeutuen sairaan vuoteen viereen, hartaassa rukouksessa sairaan asian Herran kaikkein armahtajan eteen. — — —

Hänessä palava rakkaus Herraan Jesukseen saattoi hänen noin innokkaaksi sielunhoitoon, osoittamaan rakkautta sanankuulijoillensa. Jesuksen rakkauden tuleekin olla oikean paimenen

tuntomerkki. Jesus kysyi kolmasti Pietarilta: "Simon Jonaan potka, rakastatko minua?" ja saatuansa aina myöntävän ja vakuuttavan vastauksen, sanoi Jesus hänelle: "kaitse minun lampaitani." Meillä on tilaisuus eräästä Renqvistin yksityisestä kirjeestä [Ed. t. VII. s. 47.] pilkistää hänen sydämensä tilaan tuossa suhteessa. Hän sanoo: "En minä voi salata Jumalan ja meidän Herran Jesuksen Kristuksen suurta armoa ja rakkautta minua suurta syntistä kohtaan siinä, että hän rakkaudellansa on ruvennut täyttämään minun sydäntäni. Nyt on hän syyttänyt rakkautensa kipunan sydämeheni, ja se kipuna nyt niin kiirehtää minua, että minä yhtä suoraa huudan lisäämään rakkautta sekä istuessani että astuessani, sisälle ja ulos käydessäni, mutta erinomaittain rukouksissani ja yksinäni ollessa sekä öillä vuoteessa että päivillä kammioissani, ja reissä sairaita ripittämään vaeltaissani on alinomainen huutoni huokaukseni ja anomiseni: anna, anna rakkautta, sinä rakkaus, sinä kolmeyerhteinen rakkaus, anna rakkautta anna, anna ja anna! — — hän täyttää minun palavalla rakkaudellansa, niinkuin Pietarin, joka taisi sanoa: Herra sinä tiedät, että minä rakastan sinua" (Joh. 21: 15).

Renqvistin erinomainen hartaus ja into sekä yksityisessä sielunhoidossa että kaikissa virkansa toimissa rupesikin kohta hedelmiä kantamaan. Herätyksiä tapahtui kohta hänen seurakuntaan tulonsa jälkeen varsinkin nuoremmassa kansassa suurissa joukoissa, esim. Hakalan, Soukanrannan Wehkalahden Kuokkaniemen, Nukuttatalasden, Karmalan, Tuoksjärven ja Tuokslahden kylissä. Tämä hengellinen liike oli jo v:nä 1841 valtanaan koko pitäjässä. Renqvist kirjottaa samana vuonna [Katso ed. t. VII s. 45.]: "Täällä on Herran armo saanut paljon syntisiä hätään synteinsä tähden, niin ettei enään ole monta kylänpäätä jossa ei joku eli joitakuita olisi huoleessa asiastansa. Muutamissa kylissä on puoleksi, jos ei enemmäksi katumuksen murheessa." Kun noin yleiset herätykset tapahtuivat, ei ihmekään siis, jos hänellä oli heränneitten kanssa "yöt ja päivät tekemistä", ja ilotunteella hän toimikin, kun sai Herran työn tuottaman siunauksen. Nämä ja seuraavat ajat olivat Sortavalan seurakunnalle suloisia Herran etsikon aikoja, ylkä ja morsian, Kristus ja seurakunta, kohtasivat silloin toisensa yrttitarhassa, jossa keväimen ihanuus vallitsi, jossa viinapuut kukoistivat, granatiomenat viherjöitsivät kukkaiset antoivat hajunsa ja meidän ovemente edessä olivat kaikkinaiset hyvät hedelmät (Korkeaveisu 6: 11; 7: 12, 13). Hengen hedelmät (Gal. 5: 22) näkyivät kaikkialla. Silloin yhdyttiin sekä kirkolla että perheissä ja kylissä yhteen rukouksissa, sanantulkinnossa ja veisuulla hartautta harjoittamaan. Kartanoista ja vainioilta kaikuivat, renkkulaulujen sijaan, hengelliset laulut. Enemmän kokeneet heränneet pitivät kyläisissä hartauskokouksissa rukouksia ja antoivat neuvojaan vasta-alkaville. Pyhäinpäiviksi riennettiin jo ajalla lauantaina kirkolle ja pappilaan, huolimatta siitä, jos suruton väki pilkaten sanoi heidän "torppasäkeissään aikaa kantavan."

Suuri oli ihmistulva Renqvistin pappilassa varsinkin pyhän tienoissa. Sielunsa autuudesta huolehtivia ei vaan omasta seurakunnasta, mutta usein kaukaakin — Mikkelistä Liperistä, Kaavilta, Kontiolahdelta, Tohmajärveltä, Ilomantsista, Pälkjärveltä, y.m. sekä naapuriseurakunnista — riensi sinne neuvoa kysymään, hartautta harjoittamaan. Renqvist oli rakennuttanut omalla kustannuksellaan pappilaansa hartauskokouksia varten erinäisen tuvan. Siellä piti hän pyhän tienoissa aamuin illoin hartaushetkiä, jotka lauantai-iltoina kestivät usein hyvin myöhään asti. Näissä hartauskokouksissa piti hän itse hengellisiä keskusteluja ja rukouksia, luki ja selitteli jostain hartaus- tai saarnakirjasta. Alussa ja lopuksi sekä eri hartaus-osien välillä veisattiin virsiä; tavallisesti käytetyt virret olivat N:o 250, 251, 249, 258, 259, 263, 252, 235, 276, 282, 292, 294, 406 ja 407. Virret osattiin ja veisattiin parhaastaan ulkomuistista. Joskus Renqvistin poissa ollessa pitivät muutkin siellä rukouksia ja kun hän silloin rukouksia pidettäessä sattui sinne tulemaan, pani hän myös polvillensa. Välistä sattui harrasmielisille apulaisillensa myös tilaisuus pitää siellä hartaushetkiä. Vaikka väkeä oli, varsinkin lauantai-iltoina ja pyhäaamuinakin hyvin paljon näissä kokouksissa läsnä, kävi kuitenkin kaikki järjestyksessään ja hiljaisesti, ilman innostus-ilmauksia, ekstatillisia kohtauksia ja kielillä puhumisia, joita et koskaan tapahtunut. Renqvistin ja Renqvistiläisten esitys- ja opetustapa ei ole intoilevaa, kiihoittavaa, tunteiden tulvaa vaikuttavaa, vaan tyyntä, hiljaista, sydämeen vaikuttavaa. Varsinaisia raamatun selityksiä ei Renqvist kokouksissaan pitänyt, puhui vaan jonkun raamatun paikan johdosta. Rukouksissa, joita illan kululla useampiakin pidettiin, olivat kaikki polvillansa.

Tahdomme tässä sivumennen lausua jonkun sanan näistä Renqvistin n.k. polvirukouksista, joita monet kristillismielisetkin toisin ajattelevat ovat ehkä tietämättänsä väärin tuominneet Renqvistin rukoukset olivat teeskentelemätöntä sydämen puhetta Jumalan kanssa, lapsen puhetta Isällensä. Siinä ei etsitty kauneita sanoja, puhuttiin vaan yksinkertaisia sydämen syvällisiä sanoja. Otamme tähän yleiset pää-piirteet Renqvistin rukoustavasta. Ensin rukouksen alussa anoi hän usein armon ja rukouksen henkeä oikeaan rukoilemiseen ja kiittämiseen. Kiittämisenä alkoi hän usein "kiitos"-sanan mainitsemisella: "Kiitos, kiitos Sinulle, rakas taivaallinen Isä, siitä että — — —" Tämän kiitos-puolensa esitteli hän niin monipuolisesti, että tuntui kuin ei vähinkään Jumalan hyvä työ olisi jäänyt kiittämättä. Rukouspuolella kertoo hän samoin monasti yksiä sanoja, esim.: armahda, armahda, [Renqvistin kerrottiin sanoneen, että hän kerran unissan oli kuullut kirkonkellojen äänen sointuneen: "armahda, armahda, armahda", ja että hän sentähden käytti tätä sanaa rukouksissaan.] tai auta, auta, tahi kuule, kuule. Tähän laihin: "auta, auta, rakas Isä, meitä näkemään oman tehottomuutemme ja kauhiat syntimme, jolla olemme helvetin ansainneet. Armahda, armahda, r. J., meitä, ja olethan sinä meitä

Pojassasi Jesuksessa Kristuksessa jo armahtanut — — —" Hänen rukouksensa oli armon järjestyksen mukainen. Hän kantoi kaikki meidän puutteemme ja tarpeemme rukouksessa Jumalan eteen. Hän rukoili kaikkein ihmisten, esivallan, isänmaan, pakanain ja vihamiestensäkin edestä. Renqvistin rukous oli niin harras ja vilpiton, että sen täytyi liikuttaa supi syntisenkin sydäntä. Jokainen, joka tunsii tarvitsevansa rukoilla ei laimin lyönyt käydä Renqvistin rukouksissa. Rukouksen lahjan voimme sanoa olleen Renqvistin pää-lahjan (carisma), ja sitä hän samoin kuin vielä tänäkin päivänä hänen seuralaisiensa pääasiallisesti kokouksissa käyttävät, joka kyllä tuntuu yksipuoliselta.

Mainitsimme Renqvistin luona käyneen ihmisiä myös pitkien matkain päästä. Ne tulivat tuomisten kanssa ja viipyivät useammat — jopa viikonkin — päivät Renqvistin pappilassa. Kävi myös häntä oppimassa kirkkomme eteviä ja eräitä sittemmin korkeaan arvoon astuneita miehiä, esim. sittemmin piispoiksi tulleet J. B. Johnsson ja C. H. Alopaeus, joka jälkimäinen, sen tiedon mukaan kuin me erästä yksityisestä kirjeestä olemme saaneet, on lausunut mielensä ihastusta ja iloa rakentavaisesta seuran pidostansa Renqvistin kanssa v. 1865. Piispa Johnsson kertoi tämän kirjoittajalle käynnistään nuorempana ollessaan Renqvistin luona, kuinka siellä hartautta harjoitettiin j.n.e. Moni muu herännyt pappi kävi Renqvistiä tervehtimässä. Erittäinkin, vähemmistä erimielisyyksistä opin käsityksen suhteen huolimatta, piti hän hurskaskielisen provastin J. Fr. Bergh'in kanssa seuraa: he vierailivat joskus toistensa luona. Provastien G. Monell'in (Johan Arndt'in postillan suomentaja) ja K. J. G. Sirelius'en lämpöisistä kirjeistä Renqvistille näkyy, että heidän välillensä oli henki-heimolaisuutta. Vallassäätyisistä, jotka joko etempää hänen luonansa kävivät tai olivat kirjevaihdossa, voimme Akianderin antamain tietojen lisäksi mainita neidet Järnefelt Pälkjärveltä ja jo aikaisesta v. 1838 kirjevaihdostaan tunnetun [Katso ed. t. VII s. 226.] neiti C. W. Gripenberg'in, jonka viimeisestä kirjeestä, kirjoitettu Turusta Renqvistin kuolinvuonna v. 1866 Huhtikuun 7 päivänä otamme eräitä kohtia: — — — "Oi miten suloista ja autuaallista on nauttia Jesuksen armoa ja sydämässänne tuntee hänen armollista ja autuaallista rukouksen kuulemista ja rakkaudesta rikkaita sanojansa, ja ristin painaessa paeta hänen uskollisen ja suloisin sydämensä turviin, saada lohdutusta ja voimaa ja nöyryydessä jättäytyä hänen tahtoonsa ja hallitukseensa. Minä halajan sisällistä sabbatin lepoa ja Hengen sisälliseen tilaan pääsemistä. Siihen tarvitaan suurta hiljaisuutta. Armas opettajani ja veljeni, auta esirukouksellasi mutua siihen armoon, sehän on alku ijäiseen elämään Jesuksessa, joka meitä on rakastanut ja antanut itsensä meidän edestämme. Meidän sielumme ja henkemme, koko meidän olentomme olkoon hänelle uhratut. Hänelle olkoon kunnia ja kiitos, ylistys ja majesteettiys ijankaikkisesti. — Rakas Weli, vaikka olemme kaukana toisistamme, kohtaamme kuitenkin hengessä jokapäivä toisiamme Jesuksen ristin juurella" — — —. Oman seurakunnan vallassäätyisiä oli varsin vähän, jotka uskonnollisista syistä tai muutoinkaan kävivät Renqvistin luona, sillä Renqvist ei maallismielistä seuraa pitänyt eikä maallisissa seuroissa käynyt. [Renqvist selittää 'Kuolleen Uskonopin Ilmoittajassa' siv. 23 ja 24, että häntä vieraana käymisestä esti ajan puute, kun häneltä ajan tärkeiksi vievät virkatoimet ja kirjain kirjoittamiset. Hän sanoo myös, ei tahtovansa mennä sellaisiin pitoihin, joissa ei hän luule saavansa sielun puolesta kehoittaa eli hyödyttää itseänsä eikä lähimäisiänsä, vaan pikemmin pelkää saavansa niissä liioja haavoja sielulle, erinomattain sisällisen aina rukoilemisen estymisen ja hämmentymisen suhteen. Seuroissa vaativat maailman herrat olemaan rahvaan miehinä eli elämään maan tavalla, niinkuin eräs herra on Renqvistille suoraan sanonutkin: 'Elä maassa maan tavalla eli maalta pois pakene.' Tähän Renqvist vastasi: 'Se sananlasku on monta pettänyt, kun paitsi monia muita kauheita esimerkkejä, vedenpaisumisen aikuiset ihmiset ja rikas mies elivät maassa maan tavalla, niin he myöskin maan tavalla pettivät itsensä. Paitsi sitä, apostoli sanoo: Joka siis tahtoo maailman ystävä eli rahvaan mies olla, hän tulee Jumalan vihämieheksi.' Jak. 4. 4.] Luonansa kävijöitä vallassäätyisiä kohteli hän samantapaisesti kuin talonpoikaisiakin vieraita, puhellen heille elämän tärkeimmistä asioista ja pitäen usein ennen eroamista rukoukset. Hän kohteli kaikkia kuin veli veljeään ja sisartaan lempeästi johtaen puheensa senkin kanssa, jolla maallisia asioita oli puhuttavana, hengelliseen, tiedustellen ja muistutellen sielun asiaa. Likistäen lämpimästi kättä sanoi hän aina luotaan lähtevälle: "muista sielusi asiaa!" Kanssapuheessansa ja keskusteluissansa sanankuulijainsa kanssa ja myös saarnoissaankin olivat erittäin seuraavat raamatun totuudet hänen mielilauseitansa, joita hän kuulijainsa mieleen teroitti: "Ellette paranna teitänne, niin te kaikki hukkaan tulette" (Luuk. 13: 3). "Laittakaat pelvolla ja vapistuksella, että te autuaiksi tulisitte" (Phil. 2: 12). "Ellette käänny ja tule niinkuin lapset, niin ette suinkaan tule sisälle taivaan valtakuntaan" (Matth. 18: 3). "Pyytäkää ahtaasta portista mennä sisälle" (Luuk., 13: 24). "Jumalaton hyljätköön tiensä ja pahointekijä ajatuksensa ja palatkoon Herran tykö, niin Hän armahtaa häntä" (Jes. 55: 7). "Heräjä sinä joka makaat ja nouse kuolleista, niin Kristus sinua valaisee" (Ef. 5: 14). "Tehkää parannus ja uskokaat evankeliumi" (Mark. 1: 15). "Jos minulla olisi usko, niin että minä vuoret siirtäisin ja ei olisi minulla rakkautta, niin en minä mitään olisi" (1 Kor. 13: 2). "Usko ilman töitä on kuollut" (Jak. 2: 20). "Rukoilkaat lakkaamatta" (1 Thes. 5: 17). "Aina tulee rukoilla ja ei väsyä" (Luuk. 18: 1). "Väärä tuomari auttoi leskeä, eikös Jumalan pitäisi valituitansa auttaman, jotka yötä ja päivää huutavat" (Luuk. 18: 7). "Avukses huuda minua hädässä, niin minä tahdon auttaa sinua ja sinun pitää kunnioittaman minua" (Ps. 50: 15). "Kussa kaksi taikka kolme tulevat kokoon minun nimeeni, siinä minä olen heidän keskellensä" (Matth. 18: 20). "Antakaat ja teille annetaan" (Luuk. 6: 38). "Tehköt itsellenne ystäviä väärästä mammonasta" (Luuk. 16: 9). "Ottakaat kaikki Jumalan sota-aseet j.n.e." (Ef. 6: 13 j. s.). "Tutkikaat raamatuita, sillä niissä te

luulette teille jänkäikkisen elämän olevan" (Joh. 5: 39) y.m. Lempeydellään, alttiiksi antamalla nöyryydellään ja vakavuudellaan voitti Renqvist luottamusta, ja niin sai hän tilaisuutta lausua kullekin sopivan sanan, neuvoa, lohduttaa ja nuhdella. Suuri olikin häneltä taito yksityisessä sielun hoidossa. Otamme tähän siitä erään esimerkin. Kerran tuotiin seurakunnan kirkkoherran luokse ripitettäväksi eräs mies, joka, ollen ennen näkevä ja kuuleva, oli joutunut kuuroksi ja sokeaksi. Kun kirkkoherra ei mitään keinoa voinut keksiä miestä huomioon saattaaksensa, niin lähetti hän miehen Renqvistin luokse. Renqvist mietti hetkisen mitä tehdä, sitoi sitten papin kaban hartioilleen, pani liperit kaulaansa, asetti ehtoollis-esineet pöydälle, käski sitten miestä taluttaa luoksensa, tarttui miehen käteen johtaen sen liperiänsä ja kappaanensa koskettamaan. Mies huomasi nyt olevansa papin luona, ihastui suuresti ja selitti sydämensä halun oleman ripittää itsensä ja käydä Herran ehtoollisella. Renqvist johti miehen käden ehtoollis-esineisin ja avattuun kirjaan sekä merkipuheella käsin koskettamalla — esim. synnin tunnustukseen kehoittaessansa pannen miehen sormet ristiin ja taivuttaen polvia — onnistui tarpeelliset huomautukset miehelle antaa ja ehtoollisen sakramentista osalliseksi tehdä.

Luonansa kävijöille myöskenteli Renqvist pyhiä raamatuita y.m. hengellisiä kirjoja, joita aina hänellä kaupaksi oli. Monelle, ainakin köyhemmille, jakoi hän ilmaiseksi kirjojaan, ja velaksi antamiaan ei hän koskaan takaisin kysynyt. Hänen kauttansa levisi paljon p. raamatuita ja muita hengellisiä kirjoja seurakuntaan. Raittiutta edisti ja harrasti hän sekä ankarilla Jumalan sanan varoituksilla ja kuvailemalla juoppouden kurjuutta että kehoittamalla ihmisiä raittiuslupauskirjaan kirjoituksella, ja myös jakamalla ja kaupitsemalla raittiuskirjoja, jotta hän muutamia ["Juopumuksen erinomaiset edut" v. 1833. "Wiinan kauhistuskirja" v. 1835. "Suomalaisten Raittiuteen kutsumus jo suostumus" 1836. Hänen toimestaan tuli v. 1843 Sortavalassa painosta ulos "Kertomus Robert Bairdista ja kuinka Pohjois-Amerikan Yhdysvalloissa kohtuullisuuden seurat ovat edistyneet."] itsekkin sepusteli. Hän olikin Suomen ensimmäisiä raittiudenharrastajoina, ja suuresti siunattu oli siinäkin suhteessa hänen työnsä. Monet juopot pelastuivat hänen toimintansa kautta kurjasta tilastansa. Hänen talossaan ei kellenkään tarjottu päihdyttäviä juomia eikä edes tupakkiakaan, jonka polttamista hän myös ankarasti vastusti, moittien sitä myös joskus saarnoissaankin.

Yhtä ahkera kuin Renqvist oli yksityisessä sielunhoidossa, oli hän myös muissakin papillisen virkansa toimissa; mihinkään kunnallisiin toimiin ei hän puuttanut. Jumalanpalveluksesta ei häntä voinut muu estää kuin sairaus. Saarnaamiseen oli hänellä vanhuuden päivinänsäkin — jolloin jo hänellä monet vuodet apulainen oli — sellainen halu ja into, että harva pyhä hän nähtiin saarnatuolissa. Usein veisattiin apulaisen saarnavirttä, kun Renqvist, tuntien vastustamattoman halun saarnata, apulaisen suostumuksesta astui saarnatuoliin. Hän saarnasi vapaasti ilman mitään muuta saarnapaperia kuin edessään oleva pyhä raamattu. Ei edes saarnanjuuria ole häneltä jällelle jäänyt. Äänensä oli vieno. Muutoin oli nuorempana ollessa ollut kuuluva; vanhana kaikui se vaan, etempänä kirkossa oleville sanoja ei paljon kuulunut. Sanat lähtivät sydäimestä ja lausuttiin vakuuttavalla voimalla. Saarnansa kesti tunnin, välin liki kaksikin, ehken enemmänkin. Innostuessaan kohotteli ja heitteli hän nyrkkiään saarnatuolin laita vasten. Vapaasti saarnatessansa ja parannukseen kehoittamisen innossansa tulivat usein jo vanhuutensa päivinä samat seikat ja mielilauseensa raamatusta esille. Sodomasta ja Gomorrasta sekä Niniveläisistä usein kuuttiin. Varoittaen kansaa pahuudesta uhkasi hän sitä Jumalan tuomioilla, kalleilla ajoilla, sodilla ja nälkävuosilla, ja kun usein nuo uhkaukset toteutuivat, uskottiinkin Renqvistin ennustusten toteenkäyvän ja niitä peljättiin. Syksyllä v. 1865 ennen sairauttansa saarnasi hän viimeisen kerran, saarnansa alkulauseenaan pitäen Jeremiaan 8 luvun 7 värsyä: "Kaikesa taivaan alla tietää aikansa, metinen, kurki ja pääskynen huomaitsevat aikansa, koska heidän pitää tuleman jälleen, vaan minun kansani ei tiedä Herran oikeutta." Kun hän tässä saarnassansa tautia, nälkää y.m. Herran vitsauksia ennusti ja seuraavina vuosina ne kansallemme tulivatkin, niin sanottiin: "niin kävikin kuin Renqvist oli ennustanut." — Joiden korvat syyhyivät ja jotka ei karvasta totuutta kärsiä voineet, niitä ei Renqvistin saarna miellyttänyt, ne riensivät pois kirkosta; vaan nöyriämieliset kuulijat tulivat runsaasti ravituiksi.

Vaikka Renqvist oli parannuksen saarnaaja, ei hän milloinkaan kuulijoitansa toivottomaan tilaan jättänyt. Hän ei julistanut katumattomille, synnin unessa makaajille: usko, usko, niin olet autuas! mutta katuvaisia, työtätekeväisiä, raskautettuja sieluja hän uskoon kehoitti, julistaen Jumalan armon Jesuksessa Kristuksessa. [Näin on hän mielipiteensä selittänyt esim. kirjassansa "Kuolleen Uskon Opin Ilmoittaja" sivut 10, 17 jo 22 ynnä monessa muussa paikassa.] Jesuksen Kristuksen tykö tahtoi hän lain-saarnallansa sieluja kurittaa ja ajaa. Hän, varoen kuollutta uskoa ja ei tahtoen panna pään-aluksia suruttomille, julisti varovaisesti evankeliumia. Hän varoitti evankeliumin löyhästi saarnaajia vastaan sanankuulijoitaa kuolleesta luulo-uskosta, teroittaen heille oikeaa uskoa ja oikean uskovaisen tuntomerkkejä, että nim. oikea usko osoittautuu hyvissä töissä, uudessa kuuliaisuudessa ja rukouksen elämässä. Rukoukseen kehoittaminen oli hänen mieli-aineensa saarnoissaankin, usein puhui hän siitä, vaikk'ei teksti olisi siihen aihettakaan antanut. Hänen saarnansa sopivat siis suruttomille herätykseksi ja myös uskossa oleville pyhityksessä kilvoittelemisen neuvoksi. Joka puolueettomasti tarkastaa Renqvistin kirjoituksia, näkee kyllä että hänen yksipuolisuutensa oli vaan näennäistä; itse asiassa oli hän ja ovat hänen seuralaisensa puhtaalla kirkkomme opin kannalla.

Yksipuolisuudelta näyttävään menettelyynsä saarnoissaan ja opetuksessaan — se näkyi selvään — oli usein aihetta antanut virkatoveriensa häntä ja hänen opetustansa vastustavat toimet. Usein nuoret apulaispapit sekä pitäjällä yksityisesti että julkisesti opetuksissaan ja jopa saarnoissaankin vastustivat Renqvistin opetusta. [Renqvist puhuu "Kuolleen Uskon Opin Ilmoittajassa", painettu 1856, sellaisesta häntä vastustavasta apulaispapista, ja eräästä käsilläolevasta asiapaperista näemme toisenkin apulaispapin samoin menetelleen Renqvistiä kohtaan.] Eräskin apuloisensa vastusti saarnatuolista polvirukousta tähän tapaan (ruotsin voittoisesti): "Ei Jumala katso niskan pääll', eikä polven pääll'." Eräs toinen lausui: "He huutavat: armahda, armahda, armahda, rakas Isä, vaikka jo vuosituhansia sitten olemme armahdetut." Tämän lautoisia väitelauseita Renqvistiä vastaan saivat seurakuntalaiset suureksi mielipahaksensa saarnatuolista kuulla. Ei ihme siis, jos tyynimielinen Renqvist harmistuneena myös julki noita vastaan nousi. Saattoi olla, että Renqvistissä myös oli syytä ja että hän pitäen oman opetuksensa oikeana muita syyttäkin moitti; se vaan kuitenkin tiedettiin, että Renqvistin kiivaus oli kiivaus totuuden ja Jumalan valtakunnan puolesta, mutta ainakin eräällä vastustajallansa tiedettiin taas olleen lihallinen kiivaus. Oli kuitenkin monta Renqvistin virkatoveria, jotka eivät opettajille sopimattomiin väittelyihin Renqvistiä vastaan ruvenneet, vaan erimielisyyksistään huolimatta tekivät sovussa Herran työtä. Kerran sattui, että yksi seurakunnan apulaispapeista oli yksipuolinen evankeliumin saarnaaja, toinen saarnasi melkein yksinomaan uskovaisten elämästä. Tuo eri suuntaisuus opetuksessa tuotti Renqvistille mielipahaa; hän pelkäsi sen synnyttävän häiriötä seurakunnassa. Kun hän tuosta eräälle ystävällensä valitteli, lausui ystävä hänelle: "Älkää liioin murehtiko, ehkäpä se ei niin pahaksi ole. Te kaikki opettajat teette saman Herran työtä, te teette nyt työtä juurikuin tehtaissa työ tehdään: yksi haavustaa kappaleen, toinen paremmaksi sen muodostaa ja kolmas sen lopullisesti valmistaa ja kiiloittaa. Samoin tässäkin: Te herätätte sielut synnin unesta, toinen evankeliumin saarnallaan saattaa ne uskoon ja kolmas uskossa ylläpitää. Kaikkia teitä siis Herra tarvitsee, tehkää vaan sovussa Herran työtä." Tuohon selitykseen tyytyi Renqvist, myöntäen: "Aivan niinhän se voi olla!"

Ei kuiteiltaan suuremmissa määrässä, esimiehille valituksiin asti, ilmestyvää kiukkua Renqvistin ja hänen virtatoveriensa välillä tiedetä täältä ollessa syntyneen, valitukset puolin ja toisin jäivät vaan paljaisiin uhkauksiin. Ei tarvitse luulla Renqvistin eläneen virkatoveriensa kanssa alinomaisessa epäsovussa; päinvastoin eli hän useampain apulaispappien kanssa, muutamia lukuun ottamatta, hyvässä ystävydessä ja sovussa. Renqvist oli tyyniluontoinen rauhan mies ja vastustajansa papit, ainakin heränneet niistä, käsittivät Renqvistin vilpittömyyden ja jumalisuuden hartauden virkatoimissaan. On kuitenkin kerrottu, että vakinainen virkatoverinsa olisi pyytänyt saattaa Renqvistiä edesvastaukseen hartaushetkien pitämisestä. Vaadittuna, vainko kenenkään vaatimatta, tahtoi kuitenkin kerran Renqvistin Sortavalassa olon aikoina nimismies A. polisi-voimalla estää Renqvistiä kotoisia hartauden hetkiä pitämästä. Tapaus oli ollut tällainen. Renqvist oli parhaallaan perheensä ja suuren sanankuulija-joukon kanssa ruokasalissaan hartaushetkeä pitämässä; silloin astuu nimismies A. täydessä virkapuvussa kahden lautamiehen seuraamana huoneeseen ja kysyy vihaisesti: "Mikäs kokous tämä on?" Renqvist selittää nyt tyynesti kokouksen tarkoituksen. "Mutta tällaiset kokoukset ovat kielletyt", lausuu nimismies. Renqvist vastasi tuohon: "päinvastoin pyhässä raamatussa käsketään rukoilemaan, ja papin velvollisuus on opettaa kansaa ja herättää harrastusta Jumalan valtakuntaan." Muuta ei tästä polisi-toimesta sen enempää tullut kuin että kokous sillä kertaa tuli vaan häirityksi.

Erään kerran — niin on meille varmana asiana kerrottu — päättivät Sortavalan herrat kaivata Renqvististä piispalle, jonka määrättyinä aikana piti saapua Kiteelle. Sinne päätettiin lähettää lähetyskunta valitusta piispalle viemään. Renqvist ei tietänyt mitään koko asiasta, mutta myöhään illalla ennen lähetystön lähtöpäivää tuli postimestari N:n rouva, jolle oli käynyt sääliksi tuollainen vehkeileminen asiallisen tietämättä, ja ilmoitti asian Renqvistin rouvalle. Asiasta tuumailtiin ja päätettiin, että Renqvist itse menee myös Kiteelle piispaa tervehtimään, saadaksensa jos tarvitaan siellä kohta valituksiin vastata. Seuraavana aamuna pantiin pillit pussiin ja Renqvist lähti matkalle. Lähetystön jäsenet nähdessänsä Renqvistin piispan tuona nolostuivat suuresti, eikä kaipauksestansa mitään tullut; aivan tekemättä se jäi. Näitkö vainon yrityksiä Renqvist lienee tarkoittanut kirjeessään 24 p. Heinäkuuta 1841 eräälle ystävällensä, mainitessaan siinä [Katso Akianderin ed. t. VII s. 45.], "häntä vastaan on virkaveljiltä ja muilta herroilta uhkauksia", vainko lienee muitakin vainon yrityksiä ollut, jotka siksensä jäivät. Voimme sanoa Renqvistin täällä olo-ajallaan, verrattuna sitä edelliseen aikaan, saaneen rauhassa virkaansa hoitaa ja katkeamatonta työtänsä Jumalan valtakunnan hyväksi tehdä, jos emme lukuun ota vastaan sanomisia ja pilkkaa, parjausta, jota kaikki oikeat Jumalan valtakunnan jäsenet saavat maailmalta osaksensa.

Vainoista ja vainon ajoista puheemme päätteeksi saakoon tässä myös eräs lystinmoinen Renqvistin kertoma tapaus sijansa. Renqvistin vainonsa aikana Porvoossa koulun rehtorina ollessa, kun kansaa rupesi hänen luonaan hartauskokouksissa käymään, oli piispa hänelle sanonut: "Ihan ilman kumma, kun taas rupeat keräämään kansaa luoksesi." Renqvist vastasi: "Vihittehän Te minun papiksi?" Piispa: "vihinhän minä." Renqvist: "Täytyyhän minun opettaa, kun olen papiksi vihitty." Piispa: "Isäsi kysyi minulta: panenko minä pojan kouluun, ja minä kehoitin panemaan, mutta jos olisin tietänyt, että tuommoinen hupsu tästä tulee, niin en olisi kehoittanut."

Sanoimme Renqvistin saaneen Sortavalassa rauhassa katkeamatonta työtänsä Jumalan valtakunnan hyväksi tehdä ja katkeamatta hän sitä tekikin. Voimme sen hyvin arvata, kun hän tavattoman uuraan virkatoimensa ohella toimitti painosta mitä suomennoksia mitä omiaan 60 kirja-teosta.

[Luettelemme tässä lukijain tiedoksi kaikki Renqvistin toimittamat kirjat. Renqvistin omia kirjoittamia kirjoja ovat seuraavat:

1 "Anttikristuksesta." Kuopiossa 1861; 2 "Ilmoitus minkäläinen pyhän Raamatun ytin kirja on." Wiipurissa 1852; 3 "Kuolleen uskon opin ilmoittaja." Kuopiossa 1856; 4 "Lyhykäinen itsekoettelemus ja parannuksen neuvo." Kuopiossa 1862; josta on jo kuusi vanhempaa painosta; 5 "Lyhykäinen tutkinto rukouksen tarpeellisuudesta." Helsingissä 1835; 6 "Raamatun ytin." Wiipurissa 1853; 7 "Tutkistelemus, jossa osotetaan pyhä Raamattu olevan Jumalan sana ja ei ihmisten sana." Wiipurissa 1851; 8 "Wiinan kauhistus." Sortavalassa 1848 ja 1 painos siitä ennen v. 1835; 9 "Wäärän opin kauhistus." Kuopiossa 1854 ja Helsingissä 1835; 10 "Wastaus-kirja sille kirjallen, josa wäärän opin kauhistus-kirjaa vastaan on." Turussa painettu v. 1846, Kuopiossa 1854 ja Sortavalassa 1848.

Suomentamiansa ovat seuraavat kirjat: 4 Johan Arndtin kirjaa "Totisesta kristillisyydestä"; 2 Lutheruksen kirjaa: "Ankara Waroitus ahkeraan rukoukseen" ja "Wanhurskaudesta ja Uskosta"; 3 Freseniuksen kirjaa, nimittäin: "Neuvo Neuvojille ja Neuvottaville", "Armosta langenneista" ja "Lyhykäinen Neuvo katumattomille"; Johan Bernierin 2 kirjaa: "Salattu elämä Christuksen kanssa Jumalassa"; 3 J. Rittmeijerin kirjaa: "Herran Ehtoollisen kirja", "Rukouskirja" ja "Synnin Rikisteri"; 1 Ch. Sturmin "Rukouskirja"; 1 "Pieni Kemppe"; 1 "Armella Nikolasin tyttären elämäkerta"; 1 B. Stegerin "Historia pakanain kääntymisestä"; 2 A. Fritschin "Mirhami Kimppu" ja "Tutkistelemus Christuksen kärsimisestä"; 2 Terstegen kirjaa: "Sangen hengellinen puhe Christuksen rakkaudesta" ja "Monen hurskaan sielun puuttuvainen kristillisuus"; 1 A. G. Spangenbergin "Syntein anteeksi saamisesta"; 1 Merle d'Aubignén "Kristityn welvollisuus pakanoita kohtaan"; 1 D. Hollazius'en "Lyhykäinen neuvo sydämen rukoukseen"; 1 J Ch. Schinmeierin "Perheen Wanhinten ja Palwelijain welvollisuudet toisiansa kohtaan"; 1 "Historia Kolmesta Juudalaisten tyttärestä"; 1 "Hyvä paimen"; 1 S. Schultenius'en "Epistola Postilla"; 1 "Huutavan ääni korvessa"; 1 E. Wallströmin "Herran Koston aika syntisen kansan tarjona"; 1 B. L. Sellergrenin "Wäärä oma-wanhurskaus"; 1 B. Tollesonin "Kiivas Waroitus aina walwomiseen ja rukoilemiseen"; 1 G. Murrayn "Niiden ihmisten sielunwaara, jotka parannuksensa viivyttävät"; 1 "Sielun Pelastus"; 1 "Tänä päivänä, koskas kuulet Herran sinun Jumalas äänen, niin älä paaduta sinun sydäntäs"; 1 "Kristityksi kääntynyt Murjani"; 1 "Kuinka autuaaksi tullaan"; 1 "Kaksi Pyhää Marttyriä"; 1 "Ystävällinen waroitus huolimattomille"; 1 "Waroitus Sana suruttomille syntisille"; 1 "Ruotsalaisen Lapsen Piijan kääntyminen ja autuaallinen kuolema"; B. Monlin'in kirjaa "Kristityn sodasta"; 1 Johan Bunyanin "Taiwaasen Juoksija"; 1 Godwinin "Ihmisen turhista ajatuksista"; 1 R. Lucas'en "Päiwäkirja eli kristilliset ajatukset kunakin päiwänä kuukaudessa"; 2 Jacob Jannevay'n kirjaa: "Seitsemän Lapsen kääntymisestä" ja "Lasten Kaswmattamisesta"; 1 G. Hagerupin "Pyhäin marttyrien merkilliset Esimerkit."]

Renqvistin kirjailija-toimi ottikin häneltä kaiken liian ajan. Hän kirjoitti usein öillä, valvoen hyvin myöhään iltasilla, sekä myös aamulla ja milloin vain sai ihmisiltä siksikään rauhaa. Kirjallisissa toimissaan piti hän varsin vähän apumiehiä; jonkun ajan oli hänellä tunnettu runoilija Antti Rätty kirjurina auttamassa. Renqvistin toimesta luullaan kirjapainaja Holmströmin pitäneen Sortavalassa kirjapainoa, jossa parhaastaan Renqvistin kirjoja painettiinkin. Holmström ja hänen perheensä olivat heränneitä ihmisiä. Paljon toimi myös Renqvist pakana-lähetyksen hyväksi, pitäen lähetyksrukouksia, kooten rahoja ja kaupiten lähetykskirjasia. Hän kertoo eräässä meillä käsissä olevassa kirjeessään esimerkkejä, miten hänen suomentamansa Merle d'Aubignén kirjoittama kirja "Kristittyjen welvollisuus pakanoita kohtaan" vaikutti anteliaisuutta pakanalähetykselle. Mikkelin talvimarkkinoilla 1853 oli eräs käsityöläinen W., jolle Renqvist oli lahjoittanut mainitun kirjan, kohta sen luettuansa, ostanut sitä 200 kappaletta ja oli lahjoittanut 9 ruplaa pakanalähetykselle. Eräs suruton kreikanuskoinen talonpoika Sortavalan seuduilta, jolle Renqvist lähetti mainitun kirjan, oli, kohta sen luettua, Renqvistin kautta lähettänyt pakanalähetykselle 52 ruplaa. Renqvist lähetti Tukholman lähetyksseuralle v. 1847 162 ruplaa, vuosina 1848-1852 vuosittain kaksi ja kolme sataa ruplaa; mutta v. 1853, jolloin ylempänä mainittu kirja painosta ilmestyi, 500 ruplaa ja vuosina 1854-1858 ajalla yhteensä noin 500 ruplaa. Syynä vähennykseen sanoo Renqvist olleen sen, että Tuomiokapituli oli subsecreto-kiertokirjeessään kieltänyt Tukholman lähetyksseuralle varoja kokoomasta. Renqvist arvelee sen tapahtuneen "erään kateellisen esimiehensä vaikutuksesta." Renqvistin täytyi siis sen jälkeen, siksi kuin oma "Suomen lähetyksseura" toimeen saatiin, toimia lähetyksen hyväksi enemmän "subsecreto", salakähmään.

Olemme jo Renqvistin kirjojensa ilmaiseksi jakamisessa nähneet esimerkin hänen anteliaisuudestaan. Samoin oli hän myös antelias ja avulias muissakin suhteissa. Velkojaan ja saataviaan ei hän koskaan hakenut ulos ryöstöllä; köyhemmille kuittasi hän usein ilman mitään. Rahansa lainasi tarvitsevalle, vaatimatta velkakirjaa, eipä usein merkinnyt edes muistikirjaansaakaan, harvoin lienee korkokaan juuri kysymykseen tullut. [Hän valittelee "Wäärän Opin Kauhistuskirjassaan" s. 64 ja 65, kun papitkin ottavat köyhältä ja varattomalta koron, lausuen, että "köyhä kyynelissä silmin itkee ja veisaa opettajansa

kovuutta virrenvärsyissä näillä sanoilla: Korke korkia on köyhän kuorma, Ahne odotus vaivaisten hävitys: Näist' näkyy jo joutuu tuomiopäivä. N:o 401, 6." Kerromme tässä sivumennen erään merkillisen kohtauksen Renqvistin ja muutaman velkamiehensä välillä. Mies ja Renqvist olivat velkomustilin tähden joutuneet oikeuteen. Mies väitti ei olevansa velkaa Renqvistille ja tarjoutui väitettänsä valallaan vahvistamaan. Renqvist, peläten oikeuden siihen myöntyvän, huudahti tuskan tunteella: "Älkää, älkää, korkea oikeus, laskeko häntä valalle, hän menettää muutamain ruplain tähden kuolemattoman sielunsa; minä ennen kuittaen tuon velan kuin annan hänen sielunsa hukata!" Tämä säälintunteinen puhe vaikutti niin mieheen, että hän heti tunnusti oikeuden edessä velkansa ja pyysi Renqvistiltä vääryyttänsä anteeksi.

Köyhät ja kerjäläiset eivät avutta Renqvistin luota lähteneet. Hän antoi omalla kädellään kokonaisia leipiäkin, rahaa y.m. ja käski perheensä jäseniä ja emännöitsijää aina köyhille antamaan, usein määräten: "tälle pitää antaa ruista — —." Kun rouvansa, ollen vähemmin antelias, tahtoi miestään estellä leipää ylen määrin köyhille jakamasta, täytyi Renqvistin keksiä keinoja voidakseen auttaa vaimonsa tietämättä. Välistä kätki hän köyhälle annettaman lahjansa nuttunsa alle. Köyhiä ja vaivaisia elätettiin, eräitä varsinaisesti, toisia pitkäät ajat Renqvistin pappilassa.

Olemme kertomuksessamme täten joutuneet Renqvistin perheellisiin ja yksityis-elämää koskeviin seikkoihin. Renqvistin voimme sanoa olleen enemmän papin kuin yksityisen perheenmiehen. Papillinen virkansa vei häneltä enemmän aikansa ja siinä oli hänen pääharrastuksensa, vaikk'ei hän kuitenkaan laiminlyönyt perheellisiäkään velvollisuuksiensa. Hän hurskaana perheenisänä koki perheessänsäkin samaa vaikuttaa kuin muissakin, joiden pariin hän joutui, nimittäin, että he totuuden tuntoon ja autuaaksi tulisivat. Renqvist oli itse harras; hän koki myöskin perhettään taivuttaa jumalisuuteen ja hartaudentarjoituksiin. Kun hän lastensa pienoisina ollessa opetti heille piilian historiaa, koetti hän opetuksessaan herättää heidän mieltänsä ja päätti opetushetkensä aina rukouksella. Lasten tuli myös olla läsnä hänen perheensä kesken joka aamu ja ilta pitämässään hartauden hetkissä. Hellä hän oli lapsillensa, mutta ei niin, että olisi vitsaa heiltä säästännyt. Hän käytti välistä ruumiillistakin kuritusta lapsillensa. Maallisia huvituksia ei hän suosinut eikä niitä lapsillensakaan sallinut. Maalliset laulut ja soitto [Soitanto-musikin suosija ei Renqvist ollut. Hän vastusti urkujen hankkimista kirkkoon, sanoen niiden vaan häiritsevän hartautta. Yksiäänistä kirkkoveisua hän suosi ja veisasi myös itse, virret alkaen, hartauttilaisuuksissaan. "Sionin virret" ynnä muutamat muutkin "Hengelliset virret" ja laulut hyväksyi hän ja niitä hänen seuralaisensa veisasivat ja vieläkin veisaavat, esim. "Käy lähteeks' kyynelten", "Kiitos Karitsall' kuolleell", "Neitseet joutukaat" y.m.] olivat myös lapsille luvattomat. Tällä iloja kieltävällä, hartaudellisella kasvatustavalla ei Renqvist kuitenkaan ylempänä mainittua tarkoitustaan kaikin puolin voittanut, se kun oli pakkomielistä lapsille ja kun toisen vanhemman löyhemmyys usein sen salli mitä toinen oli kieltänyt.

Renqvist vietti hiljaista, rauhallista koti-elämää, jossa hänellä aika parhaastaan kului kirjojensa ääressä kamarissaan. Kun hän aamusilla heräsi, kävi hän, vedettyään kamarinsa oven kiinni, polvillensa ja piti aamurukouksensa yksinäisyydessä. Sen jälkeen, jos ei ollut neuvon kysyjä tai muita asiamiehiä, istui hän kirjoitus-pöytänsä ääreen, joko painoon valmistettaviaan kirjojaan kirjoittamaan tai lukemaan Raamattua, jonka perinpohjaiseen tuttavuuteen hän alinomaisella lukemisellaan oli päässyt. Tieteellistä jumaluusopillista kirjallisuutta ei hän sanottavasti viljellyt, vaan luki Raamatun ohella askeettillisiä hartauskirjoja, erittäinkin hänen mieli-luettavansa oli Scriver'in Sielun aarre ["Seelenschatz"; kirja löytyy myös käännettynä ruotsiksi.] niminen mainio teos ja myös eräät muut vanhat jumaluusopilliset kirjat, paitsi hänen yksittäisiä rukouksiensa ja hartauden harjoituksiensa kamarissansa — joita luonansa kävijöiden sielun tarpeen mukaan hän piti sieltä usein päivilläkin — piti hän, kuten jo maininneet olemme, joka aamu ja ilta oman perheensä ja palvelusväkensä kanssa ruokasalissa rukouksiensa, joissa järjestys oli melkein samantapainen kuin rukoushuoneessansakin pitämässään hartaushetkissä. Ensimmäinen hänen itsensä alottamana veisattiin muutamia värssyjä, sitten polvillaan pidettiin rukoukset ja luki hän lopuksi jostakin hartauden kirjasta [J. Arndtin, T. Kempin y.m. teoksia.] tai myöskin Raamatusta.

Vaikka Renqvist oli harras ja vakava, ei hän kuitenkaan mikään synkkämielinen mies ollut. Usein piti hän leikkilistäänkin puhetta. Sydämen sisällinen rauha vaikutti hänessä hyvää humoria, rattoisuutta. Pitäjälläkin ollessa tarinoi hän lapsuutensa ja koulunkäynti-oloista [Otamme tähän luotettavan henkilön antaman erään Renqvistin suusta kuullun kertomuksen. Herätykseen tulemisestansa oli Renqvist kertonut, että kun hän kerran Kuopiosta tuli koulusta, oli hän mennyt eteiseen ja sieltä löytänyt hyllyltä Dentin "Kääntymisen harjoitus" kirjan. Hän luki siitä ensimmäisen lehden ja meni sitten äitilleen sanomaan: "Emme äitirukka tällä keinoin eläessämme pääse taivaaseen." Äiti vastasi: "Eihän sitä lapsirukka tiedä eläessään ennenkuin kuoltua, mihin tullaan." Tähän hän äitilleen vastasi: "Mene sitten kuoltua haparoimaan; johan pitää eläessään tietää mihin joutuu." Siitä asti oli hänellä jo ollut halla nahkan alla. — Oli myös kertonut, että kun hän lapsena kävi äitinsä kansa kirkossa ja kuuli papin saarnaavan, niin ajatteli: "Rahvas toisin elää, toisin pappi saarnaa." tai miehuutensa monimutkaisen elämänsä vaiheista, tahi muusta sopivasta aineesta, sovittaen kuitenkin puheensa niin, että pääsi pujahtamaan hengellisiin asioihin. Tyyni ja lempeä oli hänen tunteensa; harvoin hän kiivastui. Hyvästi

ja ystävällisesti kohteli hän apulaisiansa. Papisvaltainen arvon antamisen vaatimus ei tullut heidän välillensä kysymykseen. Ei pyytänyt hän heitä oman saarnansa mukaisiksi, eikä vaatinut heitä olemaan läsnä hartaushetkissään, jos eivät vapaasti tahtoneet niihin tulla. Palvelusväkensä vaati hän niissä läsnä olemaan. Palvelusväkeensä kohtaan oli hän myös hyvä ja ystävällinen, eikä sallinut muidenkaan osoittavan ynseyttä heille, vaan heitä tuli pitää perheen jäsenenä talossa. Palvelijat, erittäinkin heränneet [Heränneitä palvelijoita oli: Jaakko Lamberg Hakalasta, Liisa Kekki Tuoksjärveltä, Heikki Koponen Kaavilta, Beata Savolainen Tuusniemeltä, Pekka Luostarinen Hakalasta, Lauri Kohonen Lavijärveltä, Hanno Sahlman Mikkelistä ja Renqvistin veljen tytär Brita Kukkonen Ilomantsista.], pysyivät useita vuosia Renqvistin palveluksessa. Näyttääksemme yhdeltä puolen miten lämpöisessä ja isällisessä, "patriarkallisessa", suhteessa Renqvist oli palvelijoihinsa ja toiselta puolen miten suuri nöyryys hänessä vallitsi, otamme tähän esimerkiksi vaan erään tapauksen. Kerran vanhalla ijällänsä ja sairaana sekä epäilyksissä ja ahdistuksissa ollessansa kutsui Renqvist renkinsä Jaakko Lambergin luoksensa kamariinsa ja valitteli hänelle epäilyksiään. Jaakko lohdutti Renqvistiä sillä, että Renqvistillä oli kyllä usko, ja että vaikka ihmisellä on epäilyksiä ja ahdistuksia kuolinvuoteellaankin, niin voittaa hänen uskonsa kuitenkin. Niinhän kävi kristityn Bunyanin "Kristityn Waelluksessa." Jaakon tämän tapainen lohdutus-puhe ilahutti ja virkisti Renqvistiä. Kuolinvuoteellaan, joku päivä ennen kuolemaansa, sanoi Renqvist tälle Jaakko-rengillensä: "Kuules, Jaakko, älä heitä kristillisyyttäsi!" — Kuinka tarkka Renqvist oli palvelijainsa siveellisestä menetyksestä ja samalla kuinka oman voiton pyytämätön hän oli, näkyy seuraavasta. Kerran lähetti Renqvist erään renkinsä kaupunkiin markkinoille hevosta myymään. Kun renki, saaden hyvän hinnan hevosesta, toi rahat Renqvistille, ihmeeksi hän hinnan suuruutta ja kysyi rengiltä: "Kuinkas niin paljon hevosesta sait? ilmoitkos ostajalle hevosen vian?" "En ilmoittanut; mitä minä niin vähästä viasta olisin ruvennut ilmoittamaan." Renqvist nuhteli renkiä ja lähetti hänen heti kaupunkiin sanalla: "Ostaja on saatava käsiin, vika on ilmoitettava, liiat rahat pois annettavat." Ja niin tapahtuikin.

Taloudellisiin asioihin, töihin ja toimiin ei Renqvist paljon ryhtynyt. Niistä piti rouvansa huolta. Nuorempana ollessaan oli Renqvist ollut ahkera kalastaja, mutta vanhempana puolen ikäänsä ei hän mitään ruumiillista askareta toimittanut ja eipä hänen vanha vikainen ruumiinsa olisi sitä liioin sietänytkään. Renqvistin pappilassa vietettiin ruoan ja kaiken muunkin puolesta yksinkertaista maapapin elämää. Siten, vaikka vähäiset olivatkin kappalaistulonsa, oli varoja auliisti köyhille jakaa ja muihin hyviin tarkoituksiin käyttää. Joksikin lisäksi oli Renqvistillä kirjailija-toimensa tuottamat tulot. Velkoja ei Renqvist jälkeensä jättänyt.

On jo mainittu Renqvistin olleen kerran epäilyksessä ja ahdistuksessa, jossa hän tarvitsi renkinsä lohdutusta. Sellaisia enemmän tai vähemmän ahtaita aikoja sattui tietysti hänelle kuten kaikille oikeille kristityille kyllä monasti. Silloin nähtiin hänen ehtoollispyhinä usean kerran perätysten käyvän Herran armo-atrillalla. Muutoinkin kävi hän siellä, samoin kuin hänen seuralaisensa myös käyvät, useat kerrat vuodessa. Vuonna 1840 kehoittaa hän erästä ystävänsä ahkeraan rukoukseen sekä "useasti Herran pyhällä ehtoollisella käymiseen ynnä uskon ja Sanan ja valvomisen kanssa", lausuen että "näitten suuren tarpeellisuuden opettavat meille ristit ja murheet, joita minullaki on ollut vielä suuremmat ja enemmät kuin ennen [Katso Akianderin ed. t. VII s. 44.]." Kaksi vuotta myöhemmin kirjoittaa hän samalle ystävällensä, että Jumalan ja Herran Jesuksen Kristuksen rakkaus on hänestä ajanut pois pelvon ja epäilyksen [Ed. t. VII s. 47 ja 48.]. Samalle ystävällensä kirjoittaa hän v. 1862 [Ed. t. VII s. 51 ja 52.]: — — "minulla ovat raskaat ristit olleet monta vuotta. — — Mutta kyllä sitte on ollutki kurituksia toista toisensa perään, joiden käsissä on täytynyt huutamista pitää sekä usiasti polvilleni että alinomaa sisällisesti, jonka kautta elävä usko on seisattunut sieluhuni ja sen kautta se rauha, jota ei maailma taida antaa. Kiitos ja kiitos, kiitos ja kiitos, rakkain Herrani Jesus, armahtamisestas nyt ja ijankaikkisesti!" Me emme tarkemmin voi tietää, mitä kaikkia nämä murheet, raskaat ristit ja monet kuritukset ovat olleet, joita hänellä vuosien kuluessa oli. Lienee osittain kirkossamme vallitsevat oppiriidatkin ja vastustajain parjaukset hänelle murhetta tuottaneet. Lienee ne myös olleet perheellistäkin laatua. Ainakin tiedämme poikansa Edvardin kohtalon, erittäinkin hänen mielvikaan tulemisensa ja sellaisessa tilassa v. 1861 kuolemisensa tuottaneen hänen hellälle isän sydämellensä syvän surun. Tästä raskaasta kurituksesta on hän nähtävästi kirjeessään vaikeroinnut eräälle ystävällensä K. J. G. S:lle, joka sitten kirjeessään [K. J. G. S:n kirje löytyi säilössä.] seuraavin sanoin häntä lohduttelee: "Kun Herran tahdon mukaan raskaat surut ja murheet päallemme karkaavat, niin olen minä puolestani tuntenut sen hengellisesti sangen terveelliseksi, kuin alkaa taivaalliselle Isälle, Kristuksessa sovitetulle ja rakkaalle taivaalliselle Isälle, sillä tavalla kaivata, että ensin Häntä rupeaa kiittämään kaikesta Hänen sulasta armostansa. Sillä tavalla raukiaa murheen katkeruus ja, niinkuin kirjeessänne sanotte, mieli vierastuu maallisista ja katoovaisista enemmän ja enemmän ja muuttuu taivaallisten mukaiseksi, ja valitus käypi siis nöyremmästä ja tyytyväisemmästä sydäimestä. Ja mitä erittäin poikanne kuolemaan tulee, niin ainakin sen mukaan kuin Herra minulle senkaltaiset seikat on selittänyt, voimme toivoa sen rakkaan ja uskollisen Jesuksemme, joka hänenkin sielustansa kalliin hinnan on maksanut, toki ei viimeisilläkään hetkillä jättäneen häntä kadonnutta lammasta etsimättä. — — Monta asiata meille täällä maan päällä eläessämme on salattuna, sillä me ainoastaan 'ymmärrämme puolittain', vaan siellä Herran kasvoin edessä ne meille täydellisesti selviävät. Herra Jesus, joka meitä

niin äärettömästi rakastaa ja joka voi lohduttaa, Hän lohduttakoon Teitäkin tässä murheessanne."

Ruumiillisten vaivainkin ristiä sai Renqvist kantaa. Vuonna 1848 Ilomantsista matkaltansa tultua kääntyi hän lavantautiin, sairastaen sitten kuusi viikkoa ja ollen jo kuoleman kielissä. Vuonna 1858 valittelee hän eräässä kirjeessään [Katso ed. t. VII s. 51.] olevansa kivulias. Hänen kivullosuudestaan, että hän on "ruumiin voimista heikontunut", mainitsee myös eräs kirje samalta vuodelta [Katso ed. t. VII s. 263.]. Kuolemaa ajatteli Renqvist usein. Jo kolme vuotta ennen kuolemataan oli hän antanut ruumisarkkunsu valmista. Syksystä 1865 lähtein oli Renqvist niin kivulloseksi tullut, ett'ei hän enää jaksanut kirkkoonkaan mennä. Saarnaamaan teki vielä silloinkin hänen mielensä. "Sanoisin jäähyväiset seurakunnalle ja pyytäisin anteeksi, mitä on tullut paljoin puhutuksi", lausui hän vaikeroiden. Tämä halunsa ei enää toteentunut. Keväällä 1866 Toukokuussa sairasti hän neljä viikkoa lavantautia, ja syksyllä samana vuonna Lokakuun alussa kääntyi hän uudestaan raskaasen lavantautiin, joka, kestäen kuukauden ja kaksi päivää, teki lopun hänen maallisesta elämästensä 5 päivänä Marraskuuta.

Tämän kuolintautinsa alkupuolella kutsui hän Kymölän koulun opettajan, pastori A. M. Lyran luoksensa ja nautti lohdutukseksensa sekä uskonsa vahvistukseksi Herran pyhää ehtoollista yhdessä aviopuolionsa kanssa. Tässä taudissa oli hänellä ollut ahdistuksia ja kovia kamppauksia. Hän oli valitellut, että hänen piti kaikkea kärsiä, että häntä ruoskittiin. Mutta armosta lohduteltuna hän täältä erisi. Kerran oli hän taudissa ollessaan lausunut: "Kuolemaksihan se tulee, ja armahdetaanhan minua." Puolitoista viikkoa ennen kuolemaansa oli hän kuume-houreissaan lausunut: "Tähän tulee suuria herroja, ruhtinaita, kaikkietäviäiset vieraaksi, äkisti kirkkaus leimahtaa eikä ne teidän valkeutta tarvitse ja niiden kanssa minä lähden." Päivää ennen kuolemaansa oli hän tyttärensä kuullen sanonut: "Tulkaat minun tyköni te kaikki, jotka työtä teette ja olette raskautetut, ja minä tahdon teitä virvoittaa." Pyhäinmiesten päivänä ei hän enää jaksanut mitään puhua ja rahvaan iltakirkosta kotiin tultua vaipui hän uneen. Yöllä oli vielä sanonut: "Köyhille antakaat" ja oli niitä ravitsevinaan. Oli myös sanonut: "Kirkkoon pitää lähteä". Maanantaiaamuna noin kello 8 aikana nukkui hän rauhallisesti kuoleman uneen 77 vuoden, 8 kuukauden ja 4 päivän ijässä, oltuaan pappina lähes 50 vuotta. Niin huokea oli eronsa, että kun hoitajattarensa ja poikansa, lääkäriä odotellessa, olivat vaan hetken ajan toisissa huoneissa pistäytymässä, oli Renqvist heidän huoneesen tullessa jo kuollut. Tämä tapahtui, kuten jo olemme maininneet, 5 päivänä Marraskuuta 1866.

Renqvist jätti jälkeensä puolionsa Eva Maria Öhman'in ja lapsia: 1) Henrik, Sysmän kirkkoherra, 2) Johan, majuri, postinhoitaja Wiipurissa, 3) Karl, taapikapteini Oulussa ja 4) Anna, naimisessa tirehtöri Fr. M. Saukon kanssa. Nuorin pojista Edward, joka oli entinen ylioppilas ja kirjapainon omistaja, kuoli, niinkuin jo maininneet olemme, v. 1861.

Renqvistin hautajaiset pidettiin perjantaina 9 p. Marraskuuta. Ruumissaarnan piti apulaisensa K. J. Johnsson kirkossa, jossa myös ruumis oli. Saarnansa alkusanoina käytti saarnaaja Simeonin sanoja: "Nyt sinä lasket, Herra, palvelijas rauhaan menemään" (Luk. 2: 29) ja tekstinä oli: "Ja minä annan teille paimenet minun sydämeni jälkeen, jotka teitä pitää ravitsemän opilla ja viisaudella" (Jer. 3: 15). Saarnaaja tulkitsi saarnassansa seurakuntalaisten, nuorien ja vanhojen, syvää surua ja esitteli vainajan suuria ansioita ja väsymätöntä vaikutusta seurakunnan paimenena, pakana-lähetyksen edistäjänä ja hengellisenä kirjailijana ja kirjevaihdon kautta ympäri Suomen Jumalan valtakunnan eteen työn tekijänä [Tämä saarna painettiin sanankuulijain pyynnöstä samana vuonna Wiipurissa.]. Ruumissaarnaa kuulemassa kirkossa ja vainajaa hautaan saattamassa oli paljon sanantuulijoitansa, erittäin talonpoikaista väkeä. Talonpojat olivat kirstunkin kantajoina. Haudan siunasi ruumissaarnan pitäjä hautausmaalla. — Raskas oli syksyinen ilma, raskaampi oli sanankuulijain mieli tuossa rakkaan opettajansa haudalla. Mutta tämä suru ei ollut synkkä ja toivoton. Vanha opettaja oli vaan pannut levolle; ilossa oli hän nouseva. Rauha hänelle!

* * * * *

Hautajaisissa nosti eräs talonpoika Simo Rätty kysymyksen muistopatsaan pystyttämistä Renqvistin haudalle. Tuumaan innostuivat ja mieltiyivät silloin erittäinkin talonpojat. Kohta valittiin sitten viisi miehinen toimikunta asiata toimeen panemaan. Keräyslistoilla saatiin kokoon kolmesataa markkaa, joka summa pantiin säästöpankkiin korkoa kasvamaan. Muistopatsaan pystyttämisen aikomus jäi kuitenkin rahojen vähyyden tähden pitkiksi ajoiksi toteutumatta. Yksinkertainen puuristi on aina viime aikoihin asti osoittanut sitä paikkaa Sortavalan hautausmaalla, johon Renqvistin maalliset jäännökset kätkettiin. Vasta tänä vuonna (1887) toteutui muutamien yksityisten henkilöjen toimesta tämä muistokiven pystyttämisen ajatus. Tätä tarkoitusta varten kootut rahat eivät riittäneet, jonka tähden muutamit yksityiset henkilöt, joille vainajan muisto on rakas, lisäsivät uupuvan summan. Kivi on hakattu Sortavalan pitäjässä ja tuli maksamaan noin 550 S. m.

Siellä nyt seisoo kummulla petäjien keskellä yksinkertainen, mutta soma, noin 3 1/2 kyynärää korkuinen kivi tumman harmaasta granitista. Siihen on kirjoitettu:

s. 1789 k. 1866.
määr. Sortavalan kappalaiseksi
1836.

Pyrkikääät niitten perään, jotka ylhäällä ovat, eikä
niitten, kuin maan päällä ovat. Kol. 3: 2.
Sanankuulioilta.

* * * * *

Kertomuksemme täydentämiseksi on meidän vielä luotava lyhykäinen jälkikatsahdus Renqvistin elämän työn tuotteisiin; sillä töistään tekijä tunnetaan, työ tekijätään kiittää tai moittii. Apostoli Paavali puhuu 1 Korintilais-epistolansa kolmannessa luvussa opettajista, kuinka he ainoastaan Jumalan palvelijoina tekevät seurakunnassa työtä, mutta kasvun antaa Jumala, ja kuinka seurakunnan, Jumalan temppelin, rakennuksessa heidän työnsä, olkoon se kalliimpi tai halvempi arvoista — "kultaa, hopeata, kalleita kiviä, puita, heiniä, olkia" siihen rakennukseksi panemista — tulee kuuloon, kun he vain ovat ainoalle perustukselle Jesukselle Kristukselle rakentaneet. Tuomion tuli on kerran koetteleva kunkin työn; jonka työ pysyy, se saa palkan, jonka työ palaa, se saa vahingon, mutta työntekijä tulee itse autuaaksi, kuitenkin niinkuin tulen kautta. Emme puhu nyt uskollisen Herran palvelijan Renqvistin työn palkasta. Emme myös tiedä puhua hänen työnsä pysyväisyydestä tuomion tulella; siitä tiedämme me vain puhua, että hän oli väsymätön rakentaja ja että hän rakensi oikealle perustukselle ja että mitä hän rakensi, sillä on ainakin ollut tähän päivään asti pysyväisyyttä. Väsymättömästä virka-uutteruudesta ei ole kukaan osannut Renqvistiä moittia; on vaan moittien hänestä sanottu, että jos hän tavattoman uutteruutensa olisi käyttänyt esim. nuorison ja lasten opettamiseen — jota ei hän myöskään laimin lyönyt ja oli varsinkin nuorempana ollessaan siinä uuttera [Esim. katso ed. t. VII s. 62.] — olisi siitä suurempi siunaus Jumalan valtakunnalle tullut. Tulee muistaa: yhdet rakentavat "kultaa", toiset "hopeata" y.m., kukin lahjainsa ja kykynsä mukaan; niin teki Renqvistkin lahjainsa ja kykynsä mukaan uskollisesti Herran työtä, ja hänen työnsä oli monipuolinen jo kylläkin. Renqvistin monipuolisen työn hedelmiä ei osata kyllin suureksi arvata ja arvostella. Hänen siunatun työnsä hedelmät ulottuivat ja ulottumat yltä ympäri armaan isänmaamme ja kaikkialle, missä suomalaista hengellistä kirjallisuutta luetaan; voimme sanoa Renqvistin työn hedelmän ulottuneen hänen ahkeran lähetystoimensa kautta aina Afrikan ja Aasian aroille. Hengellisen kirjailija-toimensa ja kirjain levittämisen [Käsillä olevasta Englannin Piplia-seuran asiamiehen laskukirjasta näemme esim. Lokak. 8 p. 1851 Renqvistille Pietarista lähetetyn tuhanta Uutta testamenttia.] sekä lähettämänsä kirjeittensä kautta ulottui hänen vaikutuksensa hyvin laajalle. Kirjoittamillansa; ja kääntämillensä kirjoilla, joita tavataan vieläkin hyvin usean talon hyllyillä ja kirjavasuissa ympäri maamme, ja joista on otettu useita painoksia, julistaa hän vieläkin, jo poismenteenä, Jumalan sanaa. Niissä on kansallemme tarjolla vahvempaa hengellistä ruokaa kuin nykyaikainen uskonnollinen muoti-kirjallisuus tarjota voipi. Sitä takaavat jo sellaiset kirjailija-nimet kuin Arndt, Fresenius, Bunyan, muita mainitsematta. Jos ei kansallemme olisi tällaista Henki-ruokaa ollut, kuka tietää millä tiellä nyt hengellisessä suhteessa jo oltaisiin? Hyvä olisi, että kirkkomme vartijat pitäisivät huolenansa, että herännäisyys-ajan, Renqvistin y.m. suomeksi toimittamia ja kirjoittamia kelpo-kirjoja aina myötävänä olisi. Ne tuottaisivat samaa siunausta, jota näemme jo niiden ennenkin tuottaneen, josta, esimerkkejä mainitaksemme, monet eri haaroilta maamme Renqvistille lähetetyt kirjeet antavat parhaimman todistuksen.

Sisälliset henki-hedelmät Renqvistin työstä näkee ja tietää yksin Herra, joka kasvun antaa. Satoihin tuhansiin sydämiin kylvi Renqvist, ja tuhannet armoitetut hänen työtänsä siunaavat. Kuka voi arvata niiden luvuin, joita hän suu-sanasella opetuksellaan, hartaudellaan ja hurskaan elämänsä esimerkillä armon tielle johti, ja niiden luvun, joita hän esim. vanki- ja sairashuoneissa Herralle etsi.

Suurin siunaus Renqvistin työstä, kuten jo nähneet olemme, tuli Sortavalan seurakunnalle, jonka paimenenä hän vähän yli 30 vuotta oli. Renqvistin työn hedelmät tässä seurakunnassa vieläkin runsaina näkymät. Sortavalan seurakunta on muodostunut Renqvistin opinkäsitteiden ja katsantokannan mukaiseksi. Sen voimme sanoa olevan vieläkin, vaikka jo on 21 vuotta kulunut Renqvistin kuolemasta, oikean Renqvistiläisen seurakunnan. Renqvistiläisyys on siihen lyönyt ulkonaisenkin leimansa. Turhaan ovat täällä jalan sijaa pyytäneet muut kirkkomme opinsuunnat, Hedbergiläinen evankelilaisuus, Ruotsalaisen oppi, hihhulilaisuus y.m.; "ne ovat vääriä", sanotaan, "ei niin Renqvist opettanut." Renqvistin neuvoa seuraten käy kansa täällä ahkerasti kirkossa, ahkerammin kuin missään tämän puolen seurakunnissa kirkko on aina täysi, — ehtoollisvieraita on aina paljon, lukusiin ja ripityspaikkoihin y.m. tilaisuuksiin, missä Jumalan sana on tarjolla, rientää kansa. Kohta kun joku sairaaksi tulee, haetaan pappi. Rukouksissa käydään polvilleen ja yleiseen rukouksissa käytetään, Renqvistin tavan mukaan, armahtamis-huudahtusta. Rukoileminen pidetään hyvin tärkeänä vaikuttimena. Usein saa pappi kyselyksissään ja sairastuoteilla kuulla kysymyksen: "Mitenkäs armoon pääsisit?" vastattavan: "Kun sais rukoilluksi, niin armahdettaisihan minua." Suruttomatkin ovat kuulleet hurskaana pidetyn Renqvistin ja hänen seuralaistensa rukousta harjoittavan, ja yksinkertaisuudessaan panevat he siis pääpainon rukoukseen. Varsinaiset Renqvistiläiset, joita Pyhä

Henki on valaissut ja saanut kaikkeen totuuteen johdatetuksi, ymmärtävät kuitenkin rukoukselle oikean siansa armonjärjestyksessä antaa, vaikka antavatkin sille — niinkuin tuleekin tehdä — hyvin suuren arvon ja sitä ulkonaisesti ja sisällisesti alinaikaa harjoittavatkin.

Vaikka yleisemmät herätykset seurakunnassa Renqvistin kuoleman jälkeen suuressa määrässä vähenivät ja hengellinen elämä samalla laimeni, voimme sanoa sen kuitenkin aina jotensakin vireillä olleen. Varsinkin viimeisien vuosien kululla on ainakin muutamissa kylissä paljon herätyksiä tapahtunut, erittäinkin nuoremmassa kansassa. Heränneet yhtyvät kylissään, jos heitä useampia on, usein yhteisiin hartauskokouksiin, joissa, kuten Renqvistin päivinäkin, rukouksia pidetään, sanaa tutkitaan, virsiä ja hengellisiä lauluja veisataan. Ja sattuu välistä, että kokouspaikan sivu kulkevaisen houkuttelee korvihinsa kuuluva harras laulu seuraan menemään ja siellä sitten Herran Henki hänen puoleensa voittaa. He käyvät hyvin ahkerasti Herran huoneessa ja kaikissa tilaisuuksissa, joissa Jumalan sanaa saa kuulla; hyvin usein ovat he Herran ehtoollisella, muutamat toisin ajoin melkein yhtä usein kuin ehtoollista pidetään. Kaikkein pappein opetuksen, jopa nuhteenkin, ottavat he nöyryydessä hyväksensä. Eivät he mestarina pyydä arvostella ja moittia pappejansa, eivätkä suvaitse sitä muidenkaan tekevän. He antavat suuren arvon papeillensa ja rukoilevat heidän edestänsä. Eräs Renqvistiläisiä vastustava pappi torui kerran erästä vaimoa tämän Renqvistiläisyydestä, lausuen lopuksi: "Mitä sinä joka pyhä kirkossa teet? en minä sinun mielesi mukaan saarnaa." Tähän vastasi vaimo: "En minä siellä jouten ole, en turhaan siellä käy, minä kuuntelen tarkkaan Teidän saarnojanne, minä veisaan Herralle ja rukoilen ahkerasti. Hyvä opettaja! aina siellä rukoilen sydämeni pohjasta Teidänkin edestänne, anoen Teillekin Herralta armoa, valoa ja voimaa." Tämä vaimon vilpiton, rakkautta opettajaansa ilmaiseva vastaus hellytti papin mielen niin, että hän ystävällisesti puristaen vaimon kättä lausui kiitoksensa vaimolle ja kehoitti edelleenkin vaimon kirkossa käymään ja edestänsä rukoilemaan.

Kirkolle tulevat Renqvistiläiset heränneet jo lauantai-iltapuolella ja viettävät sen illan ja sunnuntai-aamun sekä myös seuraavan yön tienon, jos on kaksi pyhäpäivää, yhteisessä hartauskokouksessa kirkon vierellä olevassa n.k. pitäjän tuvassa aivan samoin kuin ennen Renqvistin johdolla hänen rukoustuvassansa pappilassa. Rukouksia siellä pitävät jo keskustelemalla neuvojaan antavat tavallisesti vanhemmat kokeneet seurassa kävijät. Väkeä on usein hyvin paljon siellä läsnä. On välistä tapahtunut, että joku hihhulilainen tai muu lahkolainen on sinne tullut seuranpitoa, saarnailemisella, väittelemisellä, jopa rukouksen pitoakin häiritsemällä, estämään. Vaan turhaan ne toimet ovat aina rauenneet. Näyttäisi kuin oikein riivauksen henki kiihoittaisi syrjäisiä tungetteleimaan niin kaunista ja suotavaa seuranpitoa estämään, etteivät saman mieliset kristityt saisi rauhassa Herraa palvella. Joka tällaisia seuroja pyytää estellä, se ei aja Herran asiaa. Kaikkein kristillismielisten ihmisten tulisi pikemmin tuollaisista hartauden seuroista iloita ja niihin mennä ja muitakin kehoittaa. Erittäin pappein ja Jumalan sanassa oppineitten harrasmielisten kristittyin tulisi niihin mennä ja pitää sieltä raamatun selityksiä ja rukouksia, kuten eräät seurakunnassa palvelleet papit ja muutamit seminarin opettajat ovatkin joskus tehneet. Ilolla heitä on sinne vastaan otettu, ja he ovat olleet seuralaisille ja seuralaiset heille keskinäiseksi rakennukseksi. Seuran kokoukset tulisivat monipuolisemmaksi, jos siellä siihen kykeneväin toimesta myös raamatun selityksiä pidettäisiin ja harrastus Jumalan omaan raamatulliseen sanaan sitä tietä kansaan levenisi ja sen kanssa myös valo ja siunaus.

Renqvistiläisiä, jotka ovat nöyriä ja kirkollismielisiä kristittyjä, tulisi kaikkien niiden, joille Lutherilainen kirkkomme on rakas, kannattaa ja suosia, sillä heidän vaikutuksensa on kirkollemme siunaukseksi ja rakennukseksi, eikä niinkuin kirkkoamme vastustavain vapaakirkollisten, metodistain, baptistain ja myös hihhulilais-lahkolaisten toimet kirkollemme vahingoksi. Sellaiset kirkon elävät jäsenet, kuin Renqvistiläiset kristityt, ovat maan suolana (Matth. 5: 15); he saarnaavat ja Herrasta todistavat myös elämällään, ja se onkin parhain todistus. Renqvistiläisten elämä näyttää, että Kristus asuu uskon kautta heissä ja he Hänessä, että he ovat oksia totisessa viinapuussa (Joh. 15: 5). Rietas ja paha elämä ja Renqvistiläisyys eivät sovi ollenkaan yhteen; juoppoutta, irstaisuutta, petollisuutta y.m. pahetta ei heidän seassaan suvaita; maailman mukainen meno, kylän juokset, tansseissa käynnit, vaatteilla koreileminen y.m. turhuudet jäävät pois. Elämä on kaikin puolin siivoa, mielen tyytyväisyys ja sisällinen uskon vanhurskaudesta tuleva rauha (Rom. 5: 1.) kuvastuu jo kasvoissa, käytös on nöyrää ja hiljaista. He ovat avosydämiä, teeskentelemättömiä. Voi olla joukossa jotakin, voi olla Renqvistiläistenkin joukossa itsevanhurskaita ihmisiä, jotka eivät vielä oikeata autuuden tietä tunne, vaan luottavat jumalisuuden harjoituksiin y.m. Mutta poikkeuksena ovat ne pidettävät. Itsevanhurskaina olisivat Renqvistiläiset ylpeitä, kerskuvia, muita tuomitsevaisia, vaan nyt ovat he päinvastoin nöyrän publikanin kaltaisia, jotka armahtamista huutavat, armoa kerjäävät, armosta elävät. Tuosta oman viheliäisyyden tunteesta se myös tulee, etteivät he kerskaele uskostaan, sillä he pitävät uskosta ja autuudesta kerskaamista hengellisenä ylpeytenä ja varovat niillä, jotka itseänsä "uskovaiseksi" ja "autuaaksi" kutsuvat, olevan kuolleen suun-uskon. Tuo varovaisuus on syynä, että he varsin harvoin puhuvat uskosta, ja siitä syystä näyttääkin uskon tietopuolinen käsite olevan muutamilla heistä vähän hämäränlainen. Mutta he puhuvat sitä useammin siitä, millaisen uskovaisen kristityn tulee olla, miten uskon tulee uudessa elämässä ilmestyä. Ja uskon olento ilmestyy heillä sisällisessä ja

ulkonaisessa elämässä. Että Jesus Kristus on Renqvistiläisillä, niinkuin kaikilla kristityillä tulee olla, A ja O, ja että he Jesuksen tähden, rakkaudesta häneen, ovat niin itsekieltäviä, tulee kyllä puhellessansa heidän kanssansa pian selville. "Kuinka kävisin", sanovat he, "leikkikokouksissa jaloillani hyppimässä, kun tiedän minun tähteni rakkaan Vapahtajani jalat ja kädet olleen ristinpuuhun kiinni naulitut; kuinka vaatteilla y.m. koreilisin, kun Jesus kantoi orjantappurakruunua ja purppuraista pilkka-pukua; kuinka hennoisisin herkutella, kun muistelen Jesuksen tähteni sappea ja etikkaa juoneen; kuinka en minä syntiskurja kärsisi vaivaa ja pilkkaa, kun hän, viaton Jumalan Karitsa, minun tähteni verta hikoili, pilkattiin ja piinattiin — — —." Tällainen mieliala, jota usein saa kuulla heidän ilmi tuovan, osoittaa kylläkin heissä oikeata uskon kantaa.

Saakoon tässä vielä sijansa muutamat otteet Renqvistiläis-heränneitten kirjoittamista yksityisistä kirjeistä. Eräs heistä vuoden 1885 alkupuolella kirjoittaa: — — "hengellisesti tunnen heikkouteni olevan suuren itsessäni, usein niin suuren, että en luule vielä alkaneenikaan; mutta armosta minä olen se kuin minä olen. Ja vaikka olen kaikilta tullut pilkatuksi ja oudoksi, ei Jesus minua heitä; Jesus ompi ylkän, kuin ei koskaan hylkää morsiantans köyhää, kuin on hengess' nöyrä. Ja en häpee ihmisten piittaa, sillä eihän Hänkään hävennyt ristin päälläkään edestäni kärsiessä, kaikkein edestä ja edessä. — — Itsekieltämisen tie eli maailman ja sen turhuuden ylenkatsominen on halvin tie maailmassa ja lihalle outo. Veisuvirressä sanotaan: Se usko, jolla taivaasen tullaan, Jo armon ajass' hedelmistään tutaan. Kun hän on nöyrä Hengen vakuudessa' Jumalan perään täydess' totuudessa'. Suo Jesu hyvä ylösnouseminen Meill' kaikill' yhteinen ja myös riemullinen, Että me sitten kirkkaall' ruumiilla, Herra Jesu, kasvojas' saamm' katsella — — —." Eräs toinen samana vuonna kirjoittaa: — — "Vaikka ruumiin puolesta erkanemme, niin Jesuksen haavoissa olemme koossa. Herran sallimisesta meidän pitää ottaa niin hyvät kuin pahatkin päivät vastaan, vaan me ilahutamme itseämme sillä toivolla, että taivaassa yhtyisimme yhteiseen riemulauluun, siellä ei meitä kukaan häiritse — — —."

Eräässä sanomalehti-kirjoituksessa sanoo eräs Renqvistiläinen talonpoika muun muassa: "Suruinen eli murheellinen sielu, joka syntejänsä suree, on Herralle otollinen, sillä 'autuaat ovat hengellisesti vaivaiset' ja 'autuaat ovat murheelliset'. Sanotaan, että sehän on syntiä olla surussa ja vaikeroida armon perään. Mutta Herran sana antaa meille esimerkkiä Davidista, Jeremiasta, Niniveläisistä, Maria Magdalenasta, Publikanista ja monesta muusta, joilla oli synnin suru ja joille Herra antoi armon. Tahdotaan vaan sitä iloista uskoa. Ilo Herrassa on hyvä, mutta se on Herran lahja; ja joka ei ole synnin surua tuntenut, ei hän voi armosta ja anteeksiantamisestakaan, Herran lahjoista, iloita. Kyllä se niin on, uskovainen aina suree syntiänsä. Täydellisyyttä ei kessään ole; vaivaiset syntiset kuitenkin olemme, vaikka Herran armoon luotamme. Ei pyhä apostoli Paavalikaan täydellinen ollut. Kysytään: oletko uudesti syntynyt ja tunnustatko itses autuaaksi Jumalan lapseksi? Ja jos satuakin olemaan Herran hengeltä nöyryytetty ja omissa silmissään alhainen, hengellisesti vaivainen, joka ei siinä silmänräpäyksessä tunnusta tilaansa kaiken kansan edessä, ja ajattelee, ettei tämä mikään tunnustuspaikka ole, niin silloin he kohta tuomitsevat ja sanovat: et sinä olekaan uudesti syntynyt, et ymmärrä niitä, jotka Jumalan Hengen ovat. Mutta itseänsä he kiittävät: minä olen uudesti syntynyt j.n.e. Rakkaat veljet, Raamattu sanoo: 'älkää tuomitko, ettei teitä tuomittaisi'. — — Jos joku pelvolla ja vavistuksella pyrkii autuaaksi, niin ei sitä pidä soimattaman, sillä nöyrälle antaa Jumala armon. He moittivat meitä Sortavalaisia siitä, että me sekä kirkossa että kotona lankeemme polvillemme. Mutta minä kysyn: mitä pahaa siinä on? Onko liikaa, että ihminen nöyryyttää itsensä Herran edessä sekä kirkossa että kotona? Herra yksin tosin sydämet tuntee ja eroittaa vilpilliset kyllä, mutta niinhän hän tekee niittenkin seassa, jotka iloitsevat ja kerskaavat uskossaan. Voipi kristitty tosin rukoilla kävellessään tahi istuessaankin, mutta hyvä tapa se on langeta Herran edessä polvilleen; niin hurskaat ennenkin ovat tehneet."

Vaikka Renqvistiläiset, ollen "hiljaisia maassa", elävätkin enemmän hiljaista yksityis-kristillistä elämää, ei pyytäneen olla minään mestarina ja muitten opettajana, ei ollen myös kiihkoilevia muita käännättämään, eivät he kuitenkaan ole itsehensä suljettuja, muista välittämättömiä; jos niin olisi, silloinhan ei heillä olisi kristillistä rakkautta. Aivan opettajansa Renqvistin tavan mukaan pyytävät he — missä vaan tilaisuutta siihen tulee — muiden kanssa puhellessansa kääntää puhetta hengellisiin ja muistuttaa "sielun asiaa." Usein sattuu, että Renqvistiläinen puhellessansa jonkun heidän seuraansa vielä kuulumattomankin tuttavansa kanssa hengellisistä asioista tahtoo joko itse pitää tai pyytää tuttavaansa pitämään rukouksia, lausuen: "emmekös nyt nöyryyttäytyisi Herran edessä?" Sairaita ja raskasmielisiä käyvät he varsinkin naapurissa, usein etempänäkin, oppimassa, neuvoen ja lohdutellen heitä, lukien ja pitäen rukouksia. Turhaan ei ole mennytkään tällainen kristillisen rakkauden työ — sieluja on voitettu Herralle. Paheita y.m. turmiollisia tapoja vastaan ovat he suurena vastapainona, usein ovat he saaneet niitä estäneeksi ja hävittäneeksi; riettaat tanssiseururatsat ovat heidän siellä Jumalan sanan nuhteilla ja varoituksilla esiintyessä lakanneet, joskus muuttuneet päinvastaisiksi seuroiksi, nauru on silloin huulilta lakannut, pilkka paennut.

Renqvistiläiset eivät ruokain ja juomain eikä vaatteiden puolesta eroa muista ihmisistä muutoin kuin että ovat raittiita ja koreilemattomia; monet tosin myös jättävät tupakan polttamisen pois, pitäen sen

turhana ajanhukkana ja siis synnillisenäkin. Kaikissa suhteissa kokevat siis Renqvistiläiset heränneet, kuten nähneet olemme, seurata ja noudattaa Renqvistin elämän esimerkkiä ja neuvoja, erittäin: käyttää ahkerasti armonvälikkappaleita, rukousta ja kaikkia Jumalan sota-aseita (Ef. 6). Ja siitä syystä, näitä käyttäen, he ovatkin pystyissä ja virkeässä elossa pysyneet ja, noin tehden, tulevat edelleenkin pysymään, kun sitä vastoin Ruotsalaisen seura on hajonnut ja melkein peräti loppunut. Renqvistiläisillä on armonvälikkappaleitten ja rukouksen ahkerassa käyttämisessä hengellisen elämän ehdot. Hartauskokoukset sen lisäksi heitä koossa ja virkeinä pitävät.

Tähän päättyköön kertomukseni, jossa olen parhaan ymmärrykseni ja totuuden mukaan koittanut esittää H. Renqvistin elämän vaiheita ja vaikutusta Sortavalan kappalaisena, sekä luoda lyhykäisen jälkikatsahduksen hänen työnsä vielä jäljellä oleviin hedelmiin, erittäinkin millaisina ne vielä tänäkin päivänä näkyvät tässä hänen seurakunnassansa. Kyhäykseni täytyi minun siitä syystä supistaa näin puolinaiseksi ja lyhykäisesikin, kun tämän tuli vaan olla jonakin liitteenä prof. M. Akianderin nyt suomenkielellä julkaistuun teokseen Renqvistin aikaisemmasta elämästä. Nämä tiedot, jotka tässä julkaissut olen, ovat osittain lapsuuteni ajoista asti tässä syntymä-seurakunnassani omin silmin näkemiäni, omin korvin kuulemiani; olen myös, ollen pappina jonkun ajan tässä seurakunnassa, ollut tilaisuudessa tarkemmin tutustumaan tämän seurakunnan hengelliseen elämään. Monien vuosien kuluessa olen myös erityisiä tietoja tätä varten luotettavilta henkilöiltä hankkinut, sekä on myös ollut käytettävänäni Renqvistin perillisten haltuuni antamia muutamia säilyneitä asiapapereja. Arvosteluissani ja mietteistäni olen pyytänyt puolueeton olla. Tarkkaan olen miettinyt, mitä paperille pannut olen.

Suokoon Jumala tämänkin pienen kyhäyksen, tämänkin lehtisen Jumalan valtakunnan historiaa, olla sen lukijoille hengelliseksi rakennukseksi ja kehoitukseksi etsimään ja harrastamaan ennen kaikkea niitä kuin Jumalan valtakuntaan ja Hänen vanhurskauteensa kuuluvat. Lähettäköön myös seurakunnan Herra eloonsa tällaisia uskollisia, väsymättömiä työmiehiä kuin kertomuksemme henkilö Renqvist oli, jotka kovimmassakin helteessä samoin järkähtämättöminä pysyisivät. Tällaisia heränneitä hengenmiehiä, valppaita Sionin vartijoita, kirkkomme tarvitsisi, sillä sitä uhkaa lähestyä sangen vaaralliset ajat. Mutta turvatkaamme Herraan ja luottakaamme Häneen; voitto on meidän!

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK HENRIK RENQVIST ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way

with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties

under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."

- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.